

O‘zbekiston Respublikasi Buxgalteriya hisobining milliy standarti (21-son BHMS)
“Xo‘jalikyurituvchi sub’yektlarning moliya-xo‘jalik
faoliyati buxgalteriya hisobi schyotlari rejasiva uni qo‘llash bo‘yicha
yo‘riqnoma”nitasdiqlash to‘g‘risida

1-§. UMUMIY QOIDALAR

1. Moliyaviy-xo‘jalik faoliyatining buxgalteriya hisobi schyotlar rejasi, moliyaviy hisobot elementlariga muvofiq guruhlashtirilgan moliyaviy hisobot elementlarining yig‘indisini tashkil etadi: aktivlar, majburiyatlar, kapital, daromadlar va xarajatlar (1-ilova).

2. Xo‘jalik yurituvchi sub’yektlar moliyaviy-xo‘jalik faoliyatining buxgalteriya hisobi schyotlar rejasi asosida xo‘jalik operatsiyalari bo‘yicha buxgalteriya hisobining ishchi schyotlar rejasini tuzadilar, qaysiki xo‘jalik yurituvchi sub’yektning hisob schyotida aks ettirilishi kerak.

3. Xo‘jalik yurituvchi sub’yektlar moliyaviy-xo‘jalik faoliyatining buxgalteriya hisobi schyotlar rejasini qo‘llash bo‘yicha Yo‘riqnoma, xo‘jalik operatsiyalarini xo‘jalik yurituvchi sub’yektlarning schyotlarida buxgalteriya hisobi yuritish qoidalariga muvofiq aks ettirish tartibini belgilab beradi (2-ilova).

2-§. AMAL QILISH SOHASI

4. Ushbu standart mulkchilik shaklidan qat’i nazar xo‘jalik yurituvchi sub’yektlar (bundan buyon – korxona) tomonidan, byudjet tashkilotlari, sug‘urta tashkilotlari, banklar va boshqa kredit tashkilotlaridan tashqari, ijro etilishi majburiy hisoblanadi.

3-§. TUSHUNCHALAR

5. **Buxgalteriya schyoti** - korxonalar iqtisodiy resurslarining holati va harakati haqidagi buxgalteriya axborotini qayd etish va saqlash uslubi va ularga bo‘lgan talablar.

6. **Doimiy schyotlar** - bu hisobot davri oxiriga saldoga ega bo‘lib, buxgalteriya balansida aks ettiriladigan aktivlar, majburiyatlar, sarmoyalar schyotlaridir. Doimiy schyotlar aktiv, passiv, kontr-aktiv va kontr-passivlarga bo‘linadi.

7. **Aktiv schyot (A)** - bu aktivlarni aks ettirishga mo‘ljallangan schyot bo‘lib, unda iqtisodiy resurslarning qoldig‘i va ko‘payishi schyotning debetida, kamayishi esa kredit bo‘yicha aks ettiriladi.

8. **Passiv schyot (P)** - bu majburiyat va sarmoyani aks ettirishga mo‘ljallangan schyot bo‘lib, unda majburiyat va sarmoyaning qoldig‘i va ko‘payishi schyotning krediti bo‘yicha, kamayishi esa debet bo‘yicha aks ettiriladi.

9. **Kontr-aktiv schyot (KA)** - bu u bilan bog‘liq bo‘lgan aktiv schyotning saldosi dan chegiriladigan moliyaviy hisobotda aktivning sof qiymatini aks ettiruvchi schyotdir.

10. **Kontr-passiv schyot (KP)** - bu u bilan bog‘liq bo‘lgan passiv schyotning saldosi dan chegiriladigan moliyaviy hisobotda majburiyat yoki sarmoyaning sof qiymatini aks ettiruvchi schyotdir.

11. **Tranzit schyotlar (T)** - bu hisobot davrida foydalaniladigan, lekin yopiladigan Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotda aks ettiriladigan hisobot davri oxiriga qoldiqqa ega bo'lmaydigan daromadlar va xarajatlarning vaqtinchalik schyotlaridir.

12. **Balansdan tashqari schyotlar (Z)** - bu korxonaga qarashli bo'lmagan, lekin vaqtinchalik tasarrufida bo'lgan, aktivlarning mavjudligi va harakati, shartli huquqlar va majburiyatlar haqidagi axborotni umumlashtirishga mo'ljallangan schyotlar. Bu schyotlar boshqa schyotlar bilan o'zaro bog'lanmaydi va korxonaning hisobotida aks ettirilmaydi.

BIRINCHI QISM. UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR

I BO'LIM. ASOSIY VOSITALAR, NOMODDIY VA BOSHQA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR

Muqaddima

- 1-§. Asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlar (0100)
- 2-§. Asosiy vositalarning eskirishini hisobga oluvchi schyotlar (0200)
- 3-§. Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlar (0310)
- 4-§. Nomoddiy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlar (0400)
- 5-§. Nomoddiy aktivlar amortizatsiyasini hisobga oluvchi schyotlar (0500)
- 6-§. Uzoq muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (0600)
- 7-§. O'rnatiladigan asbob-uskunalarini hisobga oluvchi schyotlar (0700)
- 8-§. Kapital qo'yilmalarni hisobga oluvchi schyotlar (0800)
- 9-§. Uzoq muddatli debitor qarzlari va kechiktirilgan xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar (0900)

1. Ushbu bo'limning schyotlari quyidagilar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan:

- a) mulkchilik huquqi korxonaga tegishli bo'lgan va moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarning mavjudligi, harakati va eskirishi;
- b) mulkchilik huquqi korxonaga tegishli bo'lgan nomoddiy aktivlarning mavjudligi, harakati va eskirishi;
- v) qimmatli qog'ozlarga, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga, chet el kapitali mavjud bo'lgan va boshqalarga qilingan uzoq muddatli investisiyalar;
- g) mahalliy (respublikamiz hududida ishlab chiqarilgan) va xorijdan keltirilgan o'rnatiladigan asbob-uskunalarining mavjudligi va harakati to'g'risida;
- d) barcha turdagi kapital qo'yilmalar;
- ye) olingan veksellar bo'yicha hisob-kitoblarning uzoq muddatli qismi, moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar, xodimlarning uzoq muddatli qarzlari, boshqa uzoq muddatli debitor qarzlari, vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i, boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar.

2. Ushbu bo'limda quyidagi schyotlar bo'yicha hisob yuritish tartibi yoritiladi:

- 0100 - Asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 0200 - Asosiy vositalarning eskirishini hisobga oluvchi schyotlar;
- 0300 - Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 0400 - Nomoddiy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlar;

0500 - Nomoddiy aktivlar amortizasiyasini hisobga oluvchi schyotlar;
0600 - Uzoq muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar;
0700 - O'rnatiladigan asbob-uskunalarini hisobga oluvchi schyotlar;
0800 - Kapital qo'yilmalarni hisobga oluvchi schyotlar;
0900 - Uzoq muddatli debitor qarzlari va kechiktirilgan xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar.

1-5. Asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlar (0100)

3. Mulkchilik huquqi korxonaga tegishli bo'lgan asosiy vositalarning mavjudligi va harakati, foydalanilayotgan, konservasiya qilingan yoki operativ ijara shartnomasi bo'yicha berilgan asosiy vositalar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

0110 "Yer";
0111 "Yerni obodonlashtirish";
0112 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni obodonlashtirish";
0120 "Binolar, inshootlar va uzatuvchi moslamalar";
0130 "Mashina va asbob-uskunalar";
0140 "Mebel va ofis jihozlari";
0150 "Kompyuter jihozlari va hisoblash texnikasi";
0160 "Transport vositalari";
0170 "Ishchi va mahsuldor hayvonlar";
0180 "Ko'p yillik o'simliklar";
0190 "Boshqa asosiy vositalar";
0199 "Konservasiya qilingan asosiy vositalar".

Analitik hisobning tashkil qilinishi respublika hududi va xorijdagi asosiy vositalarning mavjudligi va ularning harakati to'g'risidagi axborotlarni olish imkoniyatini ta'minlashi lozim.

4. Mol-mulkni asosiy vositalar tarkibiga kiritish tartibi xo'jalik yurituvchi sub'yekt tomonidan O'zbekiston Respublikasi moliya vazirining 2003 yil 9 oktyabrdagi 114-son buyrug'i bilan tasdiqlangan Buxgalteriya hisobining milliy standarti (5-son BHMS) "Asosiy vositalar" (2004 yil 20 yanvarda 1299-son bilan bilan ro'yxatdan o'tkazilgan) ("O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami", 2004 yil, 3-son, 35-modda)ga muvofiq va ushbu mol-mulkni xarid qilish vaqtida olingan pasport va tavsiflar, foydalanish bo'yicha yo'riqnoma va boshqa texnik hujjatlar asosida amalga oshiriladi. (AV 25.05.2009 y. 1181-2-son bilan ro'yxatga olingan MV Buyrug'i tahriridagi band) (Oldingi tahririga qarang)

5. Asosiy vositalar asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlarda quyidagi ob'ektlar uchun aniqlanadigan boshlang'ich qiymatda hisobga olinadi:

a) korxonaning ustav kapitaliga ta'sischilar tomonidan ularning ulushi hisobidan kiritilgan ob'ektlar - tomonlarning kelishuviga asosan;

b) korxonaning o'zida tayyorlangan, shuningdek to'lov evaziga boshqa korxona va shaxslardan sotib olingan ob'ektlar - ushbu ob'ektlarni (inshoot, qurish, tiklash) barpo etishga ketgan haqiqiy xarajatlardan kelib chiqib yoki ushbu ob'ektlarni xarid qilishda, to'langan va qoplanmaydigan soliqlar (boshqa majburiy to'lovlar), shuningdek yetkazib berish, yig'ish, o'rnatish, ishga tushirish va ushbu aktivni ishchi holatiga keltirish bilan bevosita bog'liq boshqa xarajatlarni hisobga olgan holda; (AV 25.05.2009 y. 1181-2-son bilan ro'yxatga olingan MV Buyrug'i tahriridagi kichik band)

v) boshqa korxona va shaxslardan tekinga olingan, shuningdek hukumat idoralari tomonidan subsidiya ko'rinishida olinganlari - qabul qilish sanasidagi bozor bahosi yoki qabul qilish-topshirish hujjatlarida ko'rsatilgan qiymat bo'yicha.

Asosiy vositalarning boshlang'ich qiymati faqat qurib bitkazilganda, qo'shimcha jihozlanganda, rekonstruksiya qilinganda, modernizasiya qilinganda, texnik qayta qurollantirilgandava qisman tugatilganda hamda qayta baholangan hollarda o'zgartirilishi mumkin. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001 yil 31 dekabrda 490-sonli "Asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar prognozi va O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjetining 2002 yilgi parametrlari to'g'risida"gi qaroriga va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining

2013 yil 25 dekabrda PQ-2099-sonli "Asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar prognozi va O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjetining 2014 yilgi parametrlari to'g'risida"gi qarorigamuvofiq, barcha xo'jalik yurituvchi sub'yektlar (mikrofirma va kichik korxonalardan tashqari) mulkchilik shaklidan qati nazar har yili 1 yanvar holatiga asosiy vositalar qiymatini joriy bahoga keltirish uchun qayta baholashni amalga oshiradilar. Bunda mikrofirma va kichik korxonalar 1 yanvar holatiga asosiy fondlarini har uch yilda bir marta qayta baholaydi. Asosiy vositalar bahosini oshirish (tushirish) summasi asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlarning (0100) debeti (kredit) bo'yicha 8510 "Mulknini qayta baholash bo'yicha tuzatishlar" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

6. Ta'sischi tomonidan korxonaning ustav kapitaliga ulush hisobidan kiritilgan asosiy vositalarni kirim qilish asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlarning (0100) debeti va 4610 "Ustav kapitaliga ta'sischi tomonidan ulushlari bo'yicha qarzi" schyotining kreditida aks ettiriladi.

7. Korxonaning o'zi tomonidan qurilgan, shuningdek pudrat shartnomasiga asosan qurilgan asosiy vosita ob'yektlarni tegishli asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlarning (0100) debeti, 0810 "Tugallanmagan qurilish" schyotining krediti bo'yicha kirim qilinadi.

8. Mol yetkazib beruvchilar, pudratchilar va boshqa shaxslardan sotib olingan asosiy vosita ob'yektlari asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlarning (0100) debeti va 0820 "Asosiy vositalarni xarid qilish" schyotining krediti bo'yicha kirim qilinadi.

9. Boshqa korxona va shaxslardan tekinga olingan asosiy vositalarning kirim qilinishi asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlarning (0100) debetida 8530 "Tekinga olingan mulklar" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Biroq, soliqqa tortish maqsadida, tekinga olingan asosiy vositalarning qiymati foyda solig'ini hisoblashda soliqqa tortiladigan bazaga qo'shiladi.

10. Asosiy vositalarni tugatish, sotish, tekinga berish, ustav kapitaliga ulush sifatida berish, moliyaviy ijaraga berish, kamomad yoki buzilishi natijasida hisobdan chiqarishda ularning boshlang'ich qiymati tegishli (0100) asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlardan 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyotining debetiga hisobdan chiqariladi.

11. 0110 "Yer" schyotida qonunchilikka muvofiq korxonaga mulk sifatida berilgan yer maydonlari hisobga olib boriladi. 0110 "Yer" schyotining debetida, shuningdek yer maydonlarini xarid qilishda to'lanadigan qo'shimcha xarajatlar, ko'chmas mulk agentlarining komission mukofoti, advokatlarning xizmat haqi, sotib olish bilan bog'liq soliqlar, zovurlar qiymati, yerlarni tozalash va tekislash xarajatlari hisobga olinadi.

Yerlarni foydalanishga tayyorlash, jumladan suv olib kelish, oqova suvlarni chiqarish inshootlari, geodeziya ishlari bo'yicha umumiy xarajatlar 0110 "Yer" schyotida kapitalizatsiya qilinadi. Chunki ushbu xarajatlar yerdan kelgusida foydalanish va uning qiymatini oshirish uchun zarur.

Yer maydoni bino va inshootlarni rekonstruksiya qilish yoki qurish uchun sotib olinganda, mavjud konstruksiyalar va boshqa to'siqlarni bartaraf etish qiymati 0110 "Yer" schyotining debetida kapitalizatsiya qilinadi. Bunda konstruksiyani tugatishdan olingan materiallarni sotishdan tushgan tushum ushbu xarajatlarni kamaytiradi.

Agar yer maydoni oldindan tasarrufda bo'lsa va mavjud konstruksiyalar yangi qurilish ob'yektiga joy berish uchun buzib tashlansa, buzish bo'yicha xarajatlar 0110 "Yer" schyotiga kapitalizatsiya qilinmaydi, balki eski konstruksiyalarni hisobdan chiqarish bilan bog'liq xarajat sifatida aks ettiriladi.

12. 0111 "Yerni obodonlashtirish" schyotida yer maydonlari tuzilishini o'zgartirish, kelish yo'llari, avtomobillar va boshqa transport vositalarining to'xtash maydonlari, devorlar va boshqa inshootlarning holatini yaxshilash xarajatlari hisobga olinadi.

13. 0112 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni obodonlashtirish" schyotida moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha ijaraga olingan mulknini obodonlashtirish bilan bog'liq kapital xarajatlar hisobga olinadi.

Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni obodonlashtirish bo'yicha kapital xarajatlarga shuningdek rekonstruksiya va modernizatsiya qilish xarajatlari ham qo'shiladi.

14. 0120 "Binolar, inshootlar va uzatuvchi moslamalar" schyotida quyidagilar hisobga olinadi:

a) bino - ishlab chiqarish, ma'muriy, ijtimoiy-maishiy, uy-joy (inventar ob'yekti bo'lib, mustaqil xo'jalik ahamiyatiga ega bo'lgan, alohida turgan bino yoki qo'shimcha qurilishlar hisoblanadi). Bino va qo'shimcha qurilishlar tarkibiga bir me'yorda foydalanish uchun sharoit yaratib beradigan barcha kommunikasiya tizimi (isitish, yoritish, shamollatish, suv-gaz ta'minoti tizimlari, ichki telefon va kompyuter tarmoqlari, lift xo'jaligi, yong'indan saqlash va qo'riqlash signalizasiya tizimi) kiradi;

b) inshootlar - avtomobil yo'llari, ko'priklar, osma yo'llar, suv ombori, neft va gaz quduqlari, shaxta quduqlari va boshqalar;

v) o'tkazuvchi moslamalar - elektr quvvatini uzatish tizimlari, truba yo'llari, issiqlik va gaz tarmoqlari, transmissiyalar va boshqalar.

15. 0130 "Mashina va asbob-uskunalar" schyotida quyidagilar hisobga olinadi:

a) kuchlantiruvchi mashina va uskunalar - atom reaktorlari, qozonlar, bug' dvigatellari, turbinalar, kuchlantiruvchi transformatorlar, ichki yonuv dvigatellari va boshqalar;

b) ishchi mashinalar va uskunalar - mehnat buyumlariga mexanik, issiqlik, kimyoviy va boshqa texnologik ta'sir ko'rsatuvchi stanoklar, apparatlar, agregatlar;

v) o'lchov va boshqaruv moslamalari va laboratoriya uskunolari hamda jihozlari - tarozilar, manometrlar, termostatlar, dispetcher nazorati uskunolari, signalizasiya, ilmiy-tekshirish laboratoriyasi, seysmologik stansiya uskunolari va boshqalar;

g) boshqa mashinalar va uskunalar - telefon stansiyasi uskunolari va boshqa oldingi guruhlarda hisobga olinmaydigan mashina va uskunalar.

16. 0140 "Mebel va ofis jihozlari" schyotida ishlab chiqarish va boshqaruv uchun mo'ljallangan mebel va jihozlar (stollar, shkaflar, mebel yig'imlari, kreslo, temir seyflar va boshqalar), shuningdek ofis jihozlari (telefaks apparati, qog'oz qirqadigan va yo'q qiladigan mashinalar va boshqalar) hisobga olinadi.

17. 0150 "Kompyuter jihozlari va hisoblash texnikasi" schyotida kompyuterlar, printerlar, skanerlar, modem va boshqa kompyuter jihozlari hamda hisoblash texnikalari hisobga olinadi.

18. 0160 "Transport vositalari" schyotida temir yo'l, suv, havo, avtomobil, ishlab chiqarish va kommunal transport vositalarining harakatlanuvchi tarkibi, shuningdek magistral quvur tarmoqlari (truboprovodlar) hisobga olinadi.

19. 0170 "Ishchi va mahsuldor hayvonlar" schyotida ishchi kuchi sifatida foydalaniladigan ishchi hayvonlar - otlar, ho'kizlar, tuyalar, xachir va eshaklar va boshqa ishchi hayvonlar (shuningdek, yuk transport vositasi sifatida foydalaniladigan hayvonlar) hamda mahsulot (nasl, sut, jun va boshqalar) beradigan hayvonlar - sigirlar, biyalar, qo'ylar, echkilar va boshqalar hisobga olinadi.

20. 0180 "Ko'p yillik o'simliklar" schyotida ko'kalamzorlashtirish, dekorasiya, meva-rezavor daraxtlar va o'simliklar, yashil devorlar va boshqalar hisobga olinadi.

21. 0190 "Boshqa asosiy vositalar" schyotida yuqorida keltirilgan schyotlarda sanab o'tilmagan asosiy vositalar hisobga olinadi.

22. 0199 "Konservasiya qilingan asosiy vositalar" schyotida qonunlarda belgilangan tartibda konservasiyalangan asosiy vositalar hisobi yuritiladi.

23. Asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlar (0100)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Qurib bitkazilgan va foydalanishga topshirilgan ob'yektlarning asosiy vositalar tarkibiga o'tkazilishi	0110-0190	0810

2	Oldi-sotdi shartnomasi bo'yicha sotib olingan ob'yektlarni asosiy vositalar tarkibiga kiritilishi	0110-0190	0820
3	Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan ob'yektlarning moliyaviy ijara shartnomasi tugaganidan keyin asosiy vositalar tarkibiga qabul qilinishi (AV 25.05.2009 y. 1181-2-son bilan ro'yxatga olingan MV Buyrug'i tahriridagi satr)	0110-0190	0310
4	Ta'sischi'larning ustav kapitaliga ulush (pay) sifatida kiritilgan yoki aksiyalarga to'lov sifatida kelib tushgan asosiy vositalarning kirim qilinishi	0110-0190	4610
5	Asosiy vositalarning tekinga kelib tushishi	0110-0190	8530
6	Asosiy vositalarning ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan kelib tushishi	0110-0190	6110, 6120
7	Qo'shimcha qurish, uskunalar o'rnatish, modernizatsiya, rekonstruksiya qilish va boshqa sifat jihatidan yaxshilash natijasida asosiy vositalar boshlang'ich qiymatining ko'payishi	0110-0190	0890
8	Yerni obodonlashtirish bilan bog'liq xarajatlarni asosiy vositalar tarkibiga kiritish	0111	0850
9	Moliyaviy ijaraga olingan asosiy vositalarni obodonlashtirish bilan bog'liq xarajatlarni asosiy vositalar tarkibiga kiritish	0112	0860
10	Ishchi va mahsuldor xayvonlarning asosiy vositalar tarkibiga kirim qilinishi	0170	0840
11	Asosiy vositalarni qayta baholash: a) qiymatining oshirilishi; b) qiymatining kamaytirilishi.	0110-0199 8510	8510 0110-0199
12	Tugatish, sotish, tekinga berish, ustav kapitaliga ulush sifatida berish, moliyaviy ijaraga berish, kamomad yoki buzilish natijasida asosiy vositalarning boshlang'ich qiymatini hisobdan chiqarish	9210	0110-0190
13	Ajratilgan bo'linmalarga asosiy vositalarning berilishi	4110	0110-0190
14	Qonunchilikda belgilangan tartibda konservatsiya qilingan asosiy vositalar	0199	0110-0190

2-§. Asosiy vositalarning eskirishini hisobga oluvchi schyotlar (0200)

24. Korxonaning mulki hisoblangan yoki moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarning eskirishi to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

0211 "Yerni obodonlashtirishning eskirishi";

0212 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni obodonlashtirishning eskirishi";

0220 "Bino, inshoot va uzatuvchi moslamalarning eskirishi";

0230 "Mashina va asbob-uskunalarining eskirishi";

0240 "Mebel va ofis jihozlarining eskirishi";

0250 "Kompyuter jihozlari va hisoblash texnikasining eskirishi";

0260 "Transport vositalarining eskirishi";
 0270 "Ishchi hayvonlarning eskirishi";
 0280 "Ko'p yillik o'simliklarning eskirishi";
 0290 "Boshqa asosiy vositalarning eskirishi";
 0299 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarning eskirishi".

Analitik hisobning tashkil qilinishi O'zbekiston Respublikasi hududidagi va xorijdagi asosiy vositalarning mavjudligi va eskirishining harakati to'g'risidagi ma'lumotlarni olish imkoniyatini ta'minlashi lozim.

25. Asosiy vositalar bo'yicha eskirish O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksida (O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi, 2007 yil, 12-songa 1-ilova) va (yoki) O'zbekiston Respublikasi moliya vazirining 2003 yil 9 oktyabrda 114-son buyrug'i bilan tasdiqlangan Buxgalteriya hisobining milliy standarti (5-son BHMS) "Asosiy vositalar"da (2004 yil 20 yanvarda 1299-son bilan bilan ro'yxatdan o'tkazilgan) ("O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami", 2004 yil, 3-son, 35-modda) belgilangan me'yorlar va usullar bo'yicha hisoblab yoziladi.

26. Quyidagi asosiy vositalarga amortizasiya hisoblanmaydi:

- a) mahsuldor hayvonlarga;
- b) kutubxona fondlariga;
- v) hokimiyat qaramog'idagi obodonlashtirish inshootlariga;
- g) qonunchilikda belgilangan tartibda konservasiyaga o'tkazilgan fondlarga;
- d) muzey qiymatliklariga;
- ye) san'at va arxitektura yodgorliklariga;
- j) umumiy foydalanish uchun mo'ljallangan avtomobil yo'llariga;
- z) to'liq eskirish hisoblangan asosiy vositalarga.

27. 0211 - 0290 schyotlarida mulkchilik huquqi korxonaga tegishli bo'lgan asosiy vositalarning eskirishi hisobga olinadi.

28. 0299 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarning eskirishi" schyotida moliyaviy ijaraga olingan asosiy vositalarning eskirishi xususiy asosiy vositalarga eskirish hisoblash tartibi kabi bir xil tartibda hisobga olinadi.

29. Asosiy vositalarga hisoblangan eskirish summasi tegishli asosiy vositalarning eskirishini hisobga oluvchi schyotlarning (0200) kreditida, xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda olib boriladi.

30. Ijaraga beruvchi korxonalar operativ ijaraga berilgan asosiy vositalar bo'yicha hisoblangan eskirish summasini tegishli asosiy vositalarning eskirishini hisobga oluvchi schyotlarning (0200) krediti va 9430 "Boshqa operasion xarajatlar" schyotining debetida aks ettiradilar.

31. Korxona mulki bo'lgan asosiy vositalarni tugatish, sotish, tekinga berish, ustav kapitaliga ulush sifatida berish, moliyaviy ijaraga berish, kamomad yoki buzilish natijasida hisobdan chiqarishda ularga hisoblangan eskirish summasi tegishli asosiy vositalarning eskirishini hisobga oluvchi schyotlarning (0200) debetidan 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyotining kreditiga hisobdan chiqariladi.

32. Asosiy vositalar eskirishini hisobga oluvchi schyotlar (0200)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Asosiy, yordamchi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarda foydalanilayotgan asosiy vositalarga eskirish hisoblash	2010, 2310, 2710	0211-0299
2	Umumishlab chiqarish maqsadida foydalanilayotgan asosiy vositalarga eskirish hisoblash	2510	0211-0299
3	Savdo korxonalarida foydalanilayotgan asosiy vositalarga eskirish hisoblash	9410	0211-0299

4	Ma'muriy maqsadlar uchun foydalanilayotgan asosiy vositalarga eskirish hisoblash	9420	0211-0299
5	Quyidagi maqsadlarda foydalanilayotgan asosiy vositalarga eskirish hisoblash: a) yangi turdagi mahsulotni ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan ishga tushirish ishlarida; b) umumiy yoki yakka tartibda ishlab chiqarishga mo'ljallanmagan yangi texnologik jarayonlarni o'zlashtirishda;	9430	0211-0299
6	Ishchi xayvonlarga eskirish hisoblash	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	0270
7	Ko'p yillik o'simliklarga eskirish hisoblash	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	0280
8	Operativ ijaraga berilgan asosiy vositalarga eskirish hisoblash	9430	0220-0299
9	Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarning xususiy asosiy vositalar tarkibiga o'tishi natijasida ularga hisoblangan eskirish summasini o'tkazish	0299	0211-0290
10	Moliyaviy ijara shartnomasining muddati tugagandan keyin ijaraga beruvchiga qaytariladigan asosiy vositalarning eskirishini hisobdan chiqarish	0299	0310
11	Asosiy vositalarning eskirishini qayta baholash: a) qiymati oshirilganda; b) qiymati kamaytirilganda.	8510 0211-0299	0211-0299 8510
12	Asosiy vositalarni tugatish, sotish, tekinga berish, ustav kapitaliga ulush sifatida berish, moliyaviy ijaraga berish, kamomad yoki buzilish natijasida ularga haqiqatda hisoblangan eskirishni hisobdan chiqarish	0211-0290	9210

3-§. Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlar (0310)

33. Korxona moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olgan asosiy vositalarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 0310 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni hisobga oluvchi" schyotda amalga oshiriladi. Ushbu schyot ijarachi korxonalarda qo'llaniladi.

34. Korxona tomonidan operativ ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalar hisobi balansdan tashqari 001 "Operativ ijaraga olingan asosiy vositalar" schyotida yuritiladi.

35. Ijara hisobi O'zbekiston Respublikasi moliya vazirining 2009 yil 6 apreldagi 41-son buyrug'i bilan tasdiqlangan Buxgalteriya hisobining milliy standarti (6-son BHMS) "Moliyaviy ijara"ga (2009 yil 24 aprelda 1946-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan) ("O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami", 2004 yil, 17-son, 220-modda) muvofiq amalga oshiriladi.

36. Korxonaga moliyaviy ijara shartlari asosida kelib tushgan asosiy vositalar 0310 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni hisobga oluvchi" schyotining debeti va 6950 "Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qismi" hamda 7910 "To'lanadigan moliyaviy ijara" schyotining kreditida aks ettiriladi.

37. Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalardan foydalanganlik uchun ijaraga beruvchiga to'lanadigan joriy to'lovlar 6950 "Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qismi" schyotining debeti va pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning kreditida aks ettiriladi

38. Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha hisoblangan foizlar summasi quyidagicha aks ettiriladi:

a) ijarachida 9610 "Foizlar ko'rinishidagi xarajatlar" schyotining debeti va 6920 "Hisoblangan foizlar" schyotining kreditida;

b) ijaraga beruvchida 4830 "Olinadigan foizlar" schyotining debeti va 9550 "Moliyaviy ijaradan daromadlar" schyotining kreditida aks ettiriladi.

39. Moliyaviy ijara shartnomasining shartlariga muvofiq (yoki ijaraga beruvchi va ijarachining qo'shimcha kelishuvi asosida) ijaraga olingan asosiy vositalar ijarachi korxonaning mulkiga o'tishi, hisobda asosiy vositalarni hisobga oluvchi (0100) schyotlarning tegishli schyotlari debeti va "0310 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalar" schyotining kreditida tegishli asosiy vositalar turlari bo'yicha yozuvlar amalga oshiriladi. Bir vaqtning o'zida ushbu ob'yekt bo'yicha 0299 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarning eskirishi" schyotida hisoblab borilgan eskirish summasi tegishli asosiy vositalarning eskirishini hisobga oluvchi schyotlarga o'tkaziladi.

Agar moliyaviy ijara shartnomasining tugashi bilan asosiy vosita ob'yektlari ijaraga beruvchiga qaytarilsa, u holda hisobda 0299 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarning eskirishi" schyotining debeti va 0310 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalar" schyotining krediti bo'yicha yozuvlar amalga oshiriladi.

Agar ijaraga olingan asosiy vositalar moliyaviy ijara shartnomasining muddati tugashiga qadar ijaraga beruvchiga qaytarilsa, u holda hisobda 0310 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalar" schyotining krediti va 0299 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarning eskirishi" (hisoblangan eskirish summasiga), 6950 "Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qismi", 7910 "To'lanadigan moliyaviy ijara" (ijara to'lovlarining qoldiq summasiga) schyotlarining debeti bo'yicha yozuvlar amalga oshiriladi.

Analitik hisob 0310 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalar" schyoti bo'yicha asosiy vositalarning turlari va alohida inventar ob'yektlari bo'yicha yuritiladi.

40. Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni hisobga oluvchi schyotlar (0300)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha asosiy vositalarning kelib tushishi	0310	6950 7910
2	Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarning xususiy asosiy vositalar tarkibiga o'tkazilishi. Bir vaqtning o'zida eskirish summasining o'tkazilishi	0110-0190 0299	0310 0211-0290
3	Moliyaviy ijara shartnomasining muddati tugaguniga qadar ijaraga beruvchiga qaytarilgan ob'yektga hisoblangan eskirish summasi	0299	0310
4	Moliyaviy ijara shartnomasining muddati tugaguniga qadar ijaraga beruvchiga qaytarilgan ob'yektlar bo'yicha moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha to'lanmay qolgan qoldiqning: joriy qismiga; uzoq muddatli qismiga.	6950 7910	0310 0310
5	Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni qayta baholash: a) qiymatining oshirilishi;	0310 8510	8510 0310

	b) qiymatining kamaytirilishi.		

4-§. Nomoddiy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlar (0400)

41. Mulkchilik huquqi korxonaga tegishli nomoddiy aktivlarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 0410 "Patentlar, lisenziyalar va nou-xau";
- 0420 "Savdo markalari, tovar belgilari va sanoat namunalari";
- 0430 "Dasturiy ta'minot";
- 0440 "Yer va tabiat resurslaridan foydalanish huquqlari";
- 0460 "Franchayz";
- 0470 "Mualliflik huquqlari";
- 0480 "Gudvill";
- 0490 "Boshqa nomoddiy aktivlar".

42. Ob'yektlarni nomoddiy aktivlarga kiritish tartibi va ularning tarkibi qonunchilik asosida hamda O'zbekiston Respublikasi moliya vazirining 2005 yil 25 maydagi 35-son buyrug'i bilan tasdiqlangan Buxgalteriya hisobining milliy standarti (7-son BHMS) "Nomoddiy aktivlar" (2005 yil 27 iyunda 1485-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan) ("O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami", 2005 yil, 25-26-son, 188-modda) asosida tartibga solinadi.

43. Nomoddiy aktivlar quyidagi ob'yektlar uchun aniqlanadigan boshlang'ich bahoda nomoddiy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlarda hisobga olinadi:

- a) ta'sischi tomonidan korxonaning ustav kapitaliga ulush hisobidan kiritilgani - tomonlarning kelishuvi bo'yicha;
- b) to'lov asosida boshqa korxona va shaxslardan xarid qilingan ushbu ob'yektlarni xarid qilish va tayyor holatga keltirish bo'yicha amalga oshirilgan - haqiqiy xarajatlar bo'yicha;
- v) boshqa korxona va shaxslardan tekinga olingan ob'yektlar - kirim qilish sanasidagi bozor bahosida yoki qabul qilish-topshirish hujjatlarida ko'rsatilgan qiymat bo'yicha;
- g) korxonaning o'zi tomonidan yaratilgan yoki korxonaning o'zida ilmiy-tadqiqot ishlari natijasida olingan ob'yektlar - haqiqiy tannarxi bo'yicha.

44. Ta'sischi tomonidan korxonaning ustav kapitaliga ularning ulushlari hisobiga kiritilgan nomoddiy aktivlarni kirim qilish (0400) nomoddiy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlarning debetida va 4610 "Ustav kapitaliga ta'sischi tomonidan ulushlari bo'yicha qarzi" schyotining kreditida aks ettiriladi.

Boshqa korxona va shaxslardan xarid qilingan nomoddiy aktivlar, nomoddiy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlarning debeti, 0830 "Nomoddiy aktivlarni xarid qilish" schyotining kreditiga kirim qilinadi.

Boshqa korxona va shaxslardan tekinga olingan nomoddiy aktivlarning kirim qilinishi nomoddiy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlarning debetida, 8530 "Tekinga olingan mulk" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Agar nomoddiy aktiv korxonaning o'zi tomonidan yaratilsa va uni yaratish xarajatlarining aniq summasini aniqlash imkoni mavjud bo'lsa, u holda nomoddiy aktiv haqiqiy tannarxi bo'yicha aks ettiriladi. Nomoddiy aktivlarning haqiqiy tannarxini aniqlash imkoniyati mavjud bo'lmagan holda ushbu xarajatlar ilmiy-tadqiqot ishlari (ITI) yoki ilmiy-tadqiqot, sinov konstruktorlik ishlari (ITSKI) xarajatlari sifatida aks ettiriladi.

45. Gudvill (firma bahosi)"ning buxgalteriya hisobi O'zbekiston Respublikasi moliya vazirining 2005 yil 25 maydagi 35-son buyrug'i bilan tasdiqlangan Buxgalteriya hisobining milliy standartiga (7-son BHMS) "Nomoddiy aktivlar"ga (2005 yil 27 iyunda 1485-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan) ("O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami", 2005 yil, 25-26-son, 188-modda) muvofiq amalga oshiriladi.

46. Nomoddiy aktivlar chiqib ketganda (sotilganda, tekinga berilganda va boshqalarda) ularning boshlang'ich qiymati nomoddiy aktivlarni hisobga oluvchi tegishli schyotlarning (0400) kreditidan 9220 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishi" schyotining debetiga hisobdan chiqariladi.

47. Nomoddiy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlar (0400)ning bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Xarid qilingan nomoddiy aktivlarning boshlang‘ich qiymati (haqiqiy tannarxi) bo‘yicha kirim qilinishi	0410-0490	0830
2	Korxonaning o‘zida yaratilgan nomoddiy aktivlarning haqiqiy tannarxi bo‘yicha kirim qilinishi	0410-0490	0830
3	Ustav kapitaliga ulush sifatida yoki aksiyaga obuna bo‘lishga haq to‘lash hisobiga olingan nomoddiy aktivlarning kirim qilinishi	0410-0490	4610
4	Tekinga olingan nomoddiy aktivlarning kirim qilinishi	0410-0490	8530
5	Korxonani sotib olishda aktivlarning haqiqiy bahosi va sotib olish bahosi o‘rtasidagi farq sifatida vujudga keladigan gudvill (firma bahosi)ni aks ettirish	0480	Majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar
6	Gudvill (firma bahosi) summasining har oy foydali xizmat muddati davomida hisobdan chiqarilishi	Xarajatlarni hisobga oluchi schyotlar	0480
7	Nomoddiy aktivlarning boshlang‘ich qiymati bo‘yicha sotilishi, hisobdan chiqarilishi, xarid qilingan qimmatli qog‘ozlar haqining to‘lovi uchun berilishi, boshqa korxonalarning ustav kapitaliga ulush sifatida, shuningdek tekinga berilganda va boshqalar natijasida chiqib ketishi	9220	0410-0490

5-5. Nomoddiy aktivlar amortizatsiyasini hisobga oluvchi schyotlar (0500)

48. Mulkchilik huquqi korxonaga tegishli bo‘lgan nomoddiy aktivlar ob‘yektlari bo‘yicha jamlangan amortizasiya to‘g‘risidagi ma’lumotlar quyidagi schyotlarda umumlashtiriladi:

- 0510 "Patentlar, lisenziyalar va nou-xauning amortizatsiyasi";
- 0520 "Savdo markalari, tovar belgilari va sanoat namunalarning amortizatsiyasi";
- 0530 "Dasturiy ta’minotning amortizatsiyasi";
- 0540 "Yer va tabiat resurslaridan foydalanish huquqlarining amortizatsiyasi";
- 0560 "Franchayzing amortizatsiyasi";
- 0570 "Mualliflik huquqlarining amortizatsiyasi";
- 0590 "Boshqa nomoddiy aktivlarning amortizatsiyasi".

49. Nomoddiy aktivlar amortizatsiyasi O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi, 2007 yil, 12-songa 1-ilova) va O‘zbekiston Respublikasi moliya vazirining 2005 yil 25 maydagi 35-son buyrug‘i bilan tasdiqlangan Buxgalteriya hisobining milliy standarti (7-son BHMS) "Nomoddiy aktivlar"da (2005 yil 27 iyunda 1485-son bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan) ("O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami", 2005 yil, 25-26-son, 188-modda) nazarda tutilgan usullarga muvofiq, korxona tomonidan hisoblab chiqilgan me’yorlar bo‘yicha oyma-oy tegishliligiga qarab tannarxga va davr xarajatlarga kiritiladi.

50. Nomoddiy aktivlarga hisoblangan amortizasiya summasi xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarning debeti va (0500) nomoddiy aktivlar amortizasiyasini hisobga oluvchi schyotlarning kreditiga olib boriladi.

51. Nomoddiy aktivlarning chiqib ketishi (sotilishi, tekinga berilishi va boshqalar)da ular bo'yicha hisoblangan eskirish summasi (0500) nomoddiy aktivlar amortizasiyasini hisobga oluvchi schyotlarning debetidan 9220 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishi" schyotining kreditiga hisobdan chiqariladi.

Nomoddiy aktivlar amortizasiyasini hisobga oluvchi schyotlar (0500) bo'yicha analitik hisob nomoddiy aktivlarning turlari va alohida ob'yektlari bo'yicha yuritiladi.

52. Nomoddiy aktivlarning amortizasiyasini hisobga oluvchi schyotlar (0500)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Asosiy, yordamchi ishlab chikarishda foydalanilayotgan nomoddiy aktivlar bo'yicha amortizasiya hisoblash	2010, 2310	0510-0590
2	Umumishlab chiqarish maqsadida va xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarda foydalanilayotgan nomoddiy aktivlar bo'yicha amortizasiya hisoblash	2510, 2710	0510-0590
3	Savdo korxonalarida foydalanilayotgan nomoddiy aktivlar bo'yicha amortizasiya hisoblanganda	9410	0510-0590
4	Boshqaruv maqsadida foydalanilayotgan nomoddiy aktivlar bo'yicha amortizasiya hisoblanganda	9420	0510-0590
5	Quyidagi maqsadlarda foydalanilayotgan asosiy vositalarga eskirish hisoblanganda: a) yangi turdagi mahsulot ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan ishga tushirish ishlarida; b) umumiy yoki yakka tartibda ishlab chiqarishga mo'ljallanmagan yangi texnologik jarayonlarni o'zlashtirishda.	9430	0510-0590
6	Kapital quyilmalarda foydalanilayotgan nomoddiy aktivlar bo'yicha amortizasiya hisoblanganda	0810-0890	0510-0590
7	Nomoddiy aktivlarni tugatish, sotish, tekinga berish, ustav kapitaliga ulush sifatida berish, moliyaviy ijaraga berish, kamomad yoki buzilishi natijasida yig'ilgan amortizasiya summasini hisobdan chiqarish	0510-0590	9220

6-§. Uzoq muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (0600)

53. Boshqa korxonalarning qimmatli qog'ozlariga, mamlakat hududida va xorijda tuzilgan sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlari va boshqa korxonalarning ustav kapitallariga qilingan uzoq muddatli investisiyalar (qo'yilmalar)ning mavjudligi va harakati hamda boshqa korxonalarga berilgan uzoq muddatli qarzlarni to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

0610 "Qimmatli qog'ozlar";

0620 "Sho'ba xo'jalik jamiyatlariga investisiyalar";

0630 "Qaram xo'jalik jamiyatlariga investisiyalar";

0640 "Chet el kapitali mavjud bo'lgan korxonalarga investisiyalar";

0690 "Boshqa uzoq muddatli investisiyalar".

54. Aktivlarni investisiyalar tarkibiga kiritish va ularning turlari O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan 1998 yil 25 dekabrda 65-son bilan tasdiqlangan Buxgalteriya hisobining milliy standarti (12-son BHMS) "Moliyaviy investisiyalar hisobi" (1999 yil 16 yanvarda 596-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan)

("O'zbekiston Respublikasi vazirliklari, davlat qo'mitalari va idoralari me'yoriy hujjatlar axborotnomasi", 1999 y., 3 va 6-son) va O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan 1998 yil 14 oktyabrda 50-son bilan tasdiqlangan Buxgalteriya hisobining milliy standarti (8-son BHMS) "Konsolidasiyalashtirilgan moliyaviy hisobotlar va sho'ba xo'jalik jamiyatlariga investisiyalar hisobi" (1998 yil 28 dekabrda 580-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan) ("O'zbekiston Respublikasi vazirliklari, davlat qo'mitalari va idoralari me'yoriy hujjatlar axborotnomasi", 1999 y., 6-son) bilan tartibga solinadi.

55. 0610 "Qimmatli qog'ozlar" schyotida obligasiyalar, aksiyalar va boshqa qimmatli qog'ozlarga qilingan uzoq muddatli investisiya (quyilma)larning mavjudligi va harakati hisobga olinadi.

56. 0620 "Sho'ba xo'jalik jamiyatlariga investisiyalar", 0630 "Qaram xo'jalik jamiyatlariga investisiyalar", 0640 "Chet el kapitali mavjud bo'lgan korxonalarga investisiyalar" schyotlarida tegishli chet el kapitali mavjud bo'lgan sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga qilingan uzoq muddatli investisiyalarning mavjudligi va harakati hisobga olinadi.

57. 0690 "Boshqa uzoq muddatli investisiyalar" schyotida yuqorida keltirilgan schyotlardahisobga olinmagan boshqa uzoq muddatli investisiyalar hisobga olinadi.

58. Aksiyalar, obligasiyalar va boshqa qimmatli qog'ozlar sotib olish bahosida 0610 "Qimmatli qog'ozlar" schyotining debetida ushbu qo'yilmalar hisobiga berilgan qiymatliklar hisobga olinadigan schyotlar bilan bog'langan holda hisobga olinadi.

59. Agar korxona tomonidan xarid qilingan obligasiyalar va boshqa qarzga oid qimmatli qog'ozlarning xarid qiymati ularning nominal qiymatidan yuqori bo'lsa, u holda xarid qilingan vaqtdan to qoplash vaqtigacha bo'lgan davrda xarid qiymati va nominal qiymat o'rtasidagi farq qismi hisobdan chiqariladi. Bunda 9690 "Moliyaviy faoliyat bo'yicha boshqa xarajatlar" schyotining debeti va 0610 "Qimmatli qog'ozlar" schyotining krediti bo'yicha yozuvlar amalga oshiriladi.

Agar korxona tomonidan xarid qilingan obligasiyalar va boshqa qarzga oid qimmatli qog'ozlarning xarid qiymati ularning nominal qiymatidan past bo'lsa, u holda xarid qilingan vaqtdan to qoplash vaqtigacha bo'lgan davrda xarid qiymati va nominal qiymati o'rtasidagi farq qismi qo'shimcha hisoblanadi. Bunda 0610 "Qimmatli qog'ozlar" schyotining debeti va 9590 "Moliyaviy faoliyatning boshqa daromadlari" schyotining krediti bo'yicha yozuvlar amalga oshiriladi.

Yuqorida ko'rsatilgan har ikkala holatda ham qimmatli qog'ozlarni qoplash muddati kelganda 0610 "Qimmatli qog'ozlar" schyotida hisobga olingan baho nominal qiymatga to'g'ri kelishi lozim.

Qimmatli qog'ozlar bo'yicha foizlar (dividendlar) hisoblanganda 4830 "Olinadigan foizlar" yoki 4840 "Olinadigan dividendlar" schyotining debeti va 9530 "Foizlar ko'rinishidagi daromadlar" yoki 9520 "Dividendlar ko'rinishidagi daromadlar" schyotlarining krediti bo'yicha yozuvlar amalga oshiriladi.

Uzoq muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar bo'yicha analitik hisob uzoq muddatli investisiyalarning turlari va ushbu investisiyalar amalga oshirilgan ob'yektlar (qimmatli qog'ozlarni sotuvchi-korxonalar, korxona ishtirokchisi hisoblangan sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlari va shu kabilar) bo'yicha yuritiladi. Bunda analitik hisobning tashkil qilinishi O'zbekiston Respublikasi hududi va xorijdagi ob'yektlarga qilingan uzoq muddatli investisiyalar to'g'risidagi ma'lumotlarni olish imkoniyatini ta'minlashi lozim.

60. Uzoq muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (0600)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Sotuvchi korxonaga asosiy vositalarni berish yo'li bilan qimmatli qog'ozlarni xarid qilish	0610	9210
2	Sotuvchi korxonaga nomoddiy aktivlar va materiallar berish yo'li bilan qimmatli qog'ozlarni xarid qilish	0610	9220
3	Sotuvchi korxonaga mahsulot, tovar, ish, xizmatlarni berish yo'li bilan qimmatli qog'ozlarni xarid qilish	0610	9010, 9020, 9030

4	Sotuvchi korxonaga o'rnatiladigan asbob-uskunalarini berish yo'li bilan qimmatli qog'ozlarni xarid qilish	0610	9220
5	Qimmatli qog'ozlar uzoq muddatli investisiyalar sifatida tekinga olinganda	0610	8530
6	Boshqa korxonalarning qimmatli qog'ozlari xarid qilinganda	0610	5010-5530
7	Debitorlik qarzlari hisobiga qimmatli qog'ozlarning xarid qilinishi	0610	Olinadigan schyotlar
8	Qisqa muddatli investisiyalar tarkibi o'zgartirilganda (restrukturizatsiya)	0610	5810-5890
9	Ta'sischiylarning korxona ustav kapitaliga ularning ulushi sifatida berilgan qimmatli qog'ozlarning qiymati	0610	4610
10	Korxona qimmatli qog'ozlarga tegishli huquqlar unga o'tganligi to'g'risida guvohnoma oldi	0610	6990, 7920
11	Obligatsiyalar va boshqa qarzga oid qimmatli qog'ozlarning xarid va nominal qiymatlari o'rtasidagi farq: a) nominal qiymati xarid qiymatidan yuqori; b) xarid qiymati nominal qiymatdan yuqori.	0610 9690	9590 0610
12.	Chet el valyutasidagi uzoq muddatli investisiyalar bilan bog'liq operatsiyalar bo'yicha kurs farqlari: Ijobiy Salbiy	0610 9620	9540 0610
13	Uzoq muddatli investisiyalarni: a) sho'ba xo'jalik jamiyatlarida; b) qaram xo'jalik jamiyatlarida; v) chet el kapitali mavjud bo'lgan korxonalarda aks ettirish.	0620 0630 0640	9010-9030, 9210-9220
14	Uzoq muddatli investisiyalar sifatida hisobga olingan qimmatli qog'ozlarning qoplanishi (sotib olinishi)	5110-5530	0610
15	Uzoq muddatli investisiyalar sifatida hisobga olingan qimmatli qog'ozlarning sotilishi	9220	0610

7-5. O'rnatiladigan asbob-uskunalarini hisobga oluvchi schyotlar (0700)

61. Qurilayotgan (ta'mirlanayotgan) kapital qo'yilma ob'yektlarida o'rnatish uchun mo'ljallangan va montajni talab qiluvchi texnologik, energetik va ishlab chiqarish asbob-uskunalarining (shuningdek laboratoriya, tajriba moslamalari va ustaxonalar uchun mo'ljallangan asbob-uskunalar) mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

0710 "O'rnatiladigan asbob-uskunalar - mahalliy";

0720 "O'rnatiladigan asbob-uskunalar - xorijiy".

62. Montajni talab qiluvchi asbob-uskunalariga ularning qismlari yig'ilganidan so'ng va fundamentga yoki tayanchga, polga, qavatlar o'rtasidagi ustunlarga va boshqa bino va inshootlarning konstruksiyalariga mustahkamlangandan so'ng ishga tushiriladigan ko'tarma asbob-uskunalar, shuningdek shu kabi asbob-uskunalarining ehtiyot qismlari kiradi. Bunday asbob-uskunalar tarkibiga shuningdek nazorat-o'lchov apparatlari yoki o'rnatiladigan asbob-uskuna tarkibida yig'ish-o'rnatish uchun mo'ljallangan boshqa asboblari kiradi.

63. O'rnatiladigan asbob-uskunalarini hisobga oluvchi schyotlarda (0700) montajni talab qilmaydigan asbob-uskunalar: transport vositalari, mustaqil turuvchi stanoklar, qurilish mexanizmlari, qishloq xo'jaligi mashinalari,

ishlab chiqarish vositalari, inventarlar, o'lov asboblari va boshqalar hisobga olinmaydi. Montajni talab qilmaydigan asbob-uskunalar xarid qilish xarajatlari ular korxonaga kelib tushishi bilan bevosita 0820 "Asosiy vositalarni xarid qilish" schyotida aks ettiriladi.

64. Asbob-uskunalar o'rnatiladigan asbob-uskunalar hisobga oluvchi schyotlar (0700)da korxona omborlariga ushbu qiymatliklarni yetkazib berish va tayyorlash xarajatlari hamda xarid qilish (tayyorlash) baholari qiymatidan tashkil topadigan haqiqiy xarid qilish tannarxi bo'yicha hisobga olinadi.

Korxonaning ustav kapitaliga ta'sisчилarning ulushlari hisobiga kiritilgan asbob-uskunalar kirim qilish 0710 "O'rnatiladigan asbob-uskunalar - mahalliy", 0720 "O'rnatiladigan asbob-uskunalar - xorijiy" schyotlarining debeti va 4610 "Ustav kapitaliga ta'sisчилarning ulushlari bo'yicha qarzi" schyotining krediti bo'yicha aks ettiriladi.

65. Quruvchi (buyurtmachi) tomonidan qurilish maydoniga keltirilgan montaj va o'rnatishni talab qiluvchi asbob-uskunalar pudratchi tomonidan balansdan tashqari 005 "O'rnatish uchun qabul qilingan uskunalar" schyotiga qabul qilinadi. Ushbu montajga berilgan asbob-uskunalar yoki ularning qismlari qiymatini pudratchi balansdan tashqari 005 "O'rnatish uchun qabul qilingan uskunalar" schyotidan hisobdan chiqaradi. Pudratchiga berilgan, biroq doimiy foydalanish joyiga o'rnatish va montaj qilish hali boshlanmagan asbob-uskunalar qiymati quruvchida hisobdan chiqarilmaydi.

(0700) O'rnatiladigan asbob-uskunalar hisobga oluvchi schyotlar bo'yicha analitik hisob asbob-uskunalarining turlari va saqlanish joylari bo'yicha yuritiladi.

66. O'rnatiladigan asbob-uskunalar hisobga oluvchi schyotlar (0700)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Kelib tushgan o'rnatiladigan asbob-uskunalar kirim qilinishi	0710-0720	6010-6020, 6110-6120
2	Kelib tushgan o'rnatiladigan asbob-uskunalar kirim qilinishi (1510-schyotdan foydalanilganda)	0710-0720	1510
3	O'rnatiladigan asbob-uskunalar qiymatiga yordamchi ishlab chiqarishning turli xizmatlari: transport, ehtiyot qismlar, shtamlarni tayyorlash va boshqalarning kiritilishi	0710-0720	2310
4	O'rnatiladigan asbob-uskunalar yetkazib berish va saqlash bilan bog'liq ishlarga mehnat haqi hisoblanadi	0710-0720	6710
5	O'rnatiladigan asbob-uskunalar xarid qilish va saqlashda hisoblangan ish haqi bo'yicha maqsadli davlat jamg'armalariga ajratmalar qilinganda	0710-0720	6520
6	O'rnatiladigan asbob-uskunalar xarid qilish, yetkazib berish va saqlash bilan bog'liq turli xarajatlarni hisobdor shaxslar tomonidan to'langanda	0710-0720	4220-4290, 6970
7	Aksiyaning to'lovi evaziga o'rnatiladigan asbob-uskunalar kelib tushdi	0710-0720	4610
8	Turli shaxslardan o'rnatiladigan asbob-uskunalar sotib olinishi	0710-0720	6990
9	Inventarizatsiya natijasida aniqlangan ortiqcha asbob-uskunalar summasi	0710-0720	9390
10	O'rnatiladigan asbob-uskunalar qayta baholash: a) qiymatining oshirilishi b) qiymatining kamaytirilishi	0710-0720 8510	8510 0710-0720
11	Banklar tomonidan ularning uzoq va qisqa muddatli kreditlari hisobidan to'langan, o'rnatiladigan asbob-uskunalar kirim qilindi	0710-0720	6810, 7810

12	Qarz beruvchilar tomonidan ularning uzoq va qisqa muddatli qarzlarini hisobidan to'langan, o'rnatiladigan asbob-uskunalar kiritilgan	0710-0720	6820-6840 7820-7840
13	O'rnatiladigan asbob-uskunalarining sotilishi, xarid qilingan qimmatli qog'ozlar haqining to'lanishi, boshqa korxonalarining ustav kapitaliga ulush sifatida, tekinga berilishi va boshqalar natijasida hisobdan chiqarilishi	9210	0710-0720
14	Montajga berilgan asbob-uskunalar qiymatining hisobdan chikarilishi	0810	0710-0720
15	Mol yetkazib beruvchilarga yoki transport korxonalariga o'rnatiladigan asbob-uskunalarining kamomadi uchun da'volar bildirildi	4860	0710-0720
16	Inventarizatsiya natijasida aniqlangan asbob-uskunalarining kamomadi	9220	0710-0720
17	Tabiiy ofatdan keyin o'tkazilgan inventarizatsiya natijasida aniqlangan asbob-uskunalarining kamomadi	9720	0710-0720

8-5. Kapital qo'yilmalarni hisobga oluvchi schyotlar (0800)

67. Korxonaning asosiy vositalar va nomoddiy aktivlarga investitsiyalari, shuningdek mahsuldor va ishchi hayvonlarning (qiymatidan qat'i nazar, korxonaning aylanma mablag'lariga kiruvchi parrandalar, quyonlar, asalarilar, qo'riqlovchi itlar, tajriba uchun mo'ljallangan hayvonlardan tashqari) asosiy podasini tashkil qilish bo'yicha xarajatlar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

0810 "Tugallanmagan qurilish";

0820 "Asosiy vositalarni xarid qilish";

0830 "Nomoddiy aktivlarni xarid qilish";

0840 "Asosiy podani tashkil qilish";

0850 "Yerni obodonlashtirishga kapital qo'yilmalar";

0860 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarga kapital qo'yilmalar";

0890 "Boshqa kapital qo'yilmalar".

68. 0810 "Tugallanmagan qurilish" schyotida (qurilish pudrat yoki xo'jalik usulida amalga oshirilishdan qat'i nazar) kapital qurilish smetalari, smeta-loyiha hisob-kitoblarida va titul ro'yxatlarida keltirilgan bino va inshootlarni barpo etish, uskunalar, asboblari, inventarlar va boshqa jihozlarni sotib olish bo'yicha xarajatlar hisobga olinadi.

69. 0820 "Asosiy vositalarni xarid qilish" schyotida asosiy vositalarni xarid qilish, o'rnatish va yig'ish bilan bog'liq barcha xarajatlar hisobga olinadi.

70. 0830 "Nomoddiy aktivlarni xarid qilish" schyotida nomoddiy aktivlarni xarid qilish yoki korxonaning o'zida yaratilishi bilan bog'liq barcha xarajatlar hisobga olinadi.

71. 0840 "Asosiy podani tashkil qilish" schyotida: asosiy podaga o'tkaziladigan xo'jalikdagi yosh mahsuldor va ishchi hayvonlarni o'stirish bo'yicha xarajatlar; asosiy poda uchun xarid qilingan katta yoshdagi mahsuldor va ishchi hayvonlarning qiymati, shuningdek ularni yetkazib berish bilan bog'liq xarajatlar; boshqa korxonalardan tekinga olingan katta yoshdagi hayvonlarni xo'jalikka yetkazib berish bilan bog'liq xarajatlar hisobga olinadi.

Asosiy podaga o'tkaziladigan yosh hayvonlar haqiqiy tannarx bo'yicha baholanadi. Asosiy podaga o'tkaziladigan yosh mahsuldor va ishchi hayvonlarning barcha turlarining qiymati yil davomida 1110 "O'stirishdagi hayvonlar" schyotidan 0840 "Asosiy podani tashkil qilish" schyotining debetiga yil boshida hisobda turgan balans qiymatiga, yil boshidan to hayvonlarni asosiy podaga o'tkazish vaqtigacha bo'lgan davrda ortgan vazni yoki o'sgan vaznining reja tannarxini qo'shgan holda, hisobdan chiqariladi. Bir vaqtning o'zida, yosh hayvonlarni asosiy podaga o'tkazishda 0170 "Ishchi va mahsuldor hayvonlar" schyoti debetlanadi va 0840 "Asosiy podani tashkil qilish" schyoti kreditlanadi. Yil oxirida hisobot kalkulyatsiyasi tuzilgandan keyin yil davomida o'tkazilgan yosh hayvonlarning ko'rsatilgan qiymati bilan uning haqiqiy tannarxi o'rtasidagi farq 1110

"O'stirishdagi hayvonlar" schyotidan 0840 "Asosiy podani tashkil qilish" schyotiga, bir vaqtning o'zida hayvonning bahosini aniqlab, qo'shimcha 0170 "Ishchi va mahsuldor hayvonlar" schyotlariga hisobdan chiqariladi.

Chetdan xarid qilingan katta yoshdagi ishchi va mahsuldor hayvonlarning qiymati 0840 "Asosiy podani tashkil qilish" schyotining debetiga uni yetkazib berish xarajatlari bilan birgalikda, xarid qilishning haqiqiy tannarxi bo'yicha kirim qilinadi.

Asosiy podani tashkil etishning tugallangan muomalalari bo'yicha xarajatlar 0840 "Asosiy podani tashkil qilish" schyotidan 0170 "Ishchi va mahsuldor hayvonlar" schyotining debetiga hisobdan chiqariladi.

72. 0850 "Yerni obodonlashtirishga kapital qo'yilmalar" schyotida korxonaning yer maydonini obodonlashtirish bo'yicha xarajatlari, shuningdek kirish yo'llari, avtomobil va boshqa transport vositalarining to'xtash maydonlari, devorlar va ko'kalamzorlashtirishning boshqa turlari qiymati hisobga olinadi.

Yer maydonlari, o'rmon va suv havzalari va ko'p yillik o'simliklarga qilingan inventar xususiyatiga ega bo'lgan kapital qo'yilmalar, asosiy vositalar tarkibiga, kompleks ishlar tugashidan qat'i nazar, foydalanishga qabul qilingan maydonlarga tegishli xarajatlar summasi bo'yicha kiritiladi.

73. 0860 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarga kapital qo'yilmalar" schyotida moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha ijaraga olingan mulkni obodonlashtirish hamda uning ta'mirlanishi va modernizatsiyasiga qilinadigan kapital qo'yilmalar hisobga olinadi.

74. Kapital qo'yilmalarni hisobga oluvchi schyotlarning debetida asosiy vositalar ob'ektlarining boshlang'ich qiymatiga o'rnatilgan tartibda qo'shiladigan quruvchining barcha haqiqiy xarajatlari, shuningdek korxonaning asosiy vositalarni, nomoddiy aktivlarni xarid qilish, asosiy podani tashkil etish va boshqa kapital qo'yilmalar bilan bog'liq xarajatlari aks ettiriladi.

Kapital qo'yilmalarni hisobga oluvchi schyotlar bo'yicha qoldiq, korxonaning tugallanmagan qurilishga, asosiy vositalar, nomoddiy aktivlarni xarid qilish, yerni va moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni obodonlashtirishga qilingan kapital qo'yilmalar miqdorini, shuningdek asosiy podani tashkil etish bo'yicha tugallanmagan xarajatlar summasini aks ettiradi.

Kapital qo'yilmalarni hisobga oluvchi schyotlar (0800) bo'yicha analitik hisob kapital qo'yilmalarning har bir yo'nalishi bo'yicha yuritiladi. Bunda analitik hisobning tashkil etilishi quyidagi xarajatlar haqida ma'lumot olish imkonini berishi lozim:

a) qurilish va rekonstruksiya ishlari; burg'ulash ishlari; asbob-uskunalar yig'ish; o'rnatiladigan asbob-uskunalar xarid qilish; montajni talab qilmaydigan asbob-uskunalar xarid qilish, shuningdek kapital qo'yilmalarning smetalarida nazarda tutilgan asboblarning va inventarlarni xarid qilish loyiha-qidiruv ishlariga oid va boshqa kapital qo'yilmalar bo'yicha xarajatlar;

b) asosiy vositalar va nomoddiy aktivlarni xarid qilish xarajatlari - asosiy vositalar va nomoddiy aktivlarning turlari va nomlari bo'yicha;

v) yer va moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalarni obodonlashtirish xarajatlari - ob'ektlarning turi va nomi bo'yicha;

g) asosiy podani tashkil etish xarajatlari - hayvonlarning turlari (yirik shoxli hayvonlar, qo'ylar, otlar va boshqalar) bo'yicha.

75. Kapital qo'yilmalarni hisobga oluvchi schyotlar (0800)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Ob'ektlarni qurishda foydalanilayotgan asosiy vositalarning eskirishi kapital qo'yilmalar xarajatiga kiritildi	0810	0211-0299
2	Ob'ektlarni qurishda foydalanilayotgan nomoddiy aktivlarning amortizatsiyasi xarajatlarga kiritildi	0810	0510-0590
3	O'rnatiladigan asbob-uskunalar montajga topshirildi (montajga tayyorgarlik boshlangan paytdan)	0810	0710-0720

4	Sarflangan qurilish va boshqa materiallar qiymati kapital quyilmalar bo'yicha xarajatlarga kiritildi	0810	1010-1090
5	Yordamchi ishlab chiqarishning kapital qo'yimalarga ko'rsatgan xizmatlari hisobdan chiqarildi	0810	2310
6	Kapital qo'yimlarda foydalanilgan bank kreditlari va boshqa qarz majburiyatlari bo'yicha foizlar hisoblandi	0810	6920
7	Tugallanmagan qurilishni qayta baholash: a) qiymatining oshirilishi; b) qiymatining kamaytirilishi.	0810 8510	8510 0810
8	Kapital qurilishda bajargan ishlari va ko'rsatgan xizmatlari uchun mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga qarzar	0810	6010, 7010
9	Kapital qo'yimlar bilan bog'liq qondirilmagan da'volar bo'yicha summa hisobdan chiqarildi	0810	4860
10	Inventarizasiya natijasida tugallanmagan qurilishda kamomad summasi aniqlandi	5910	0810
11	Yosh hayvonning asosiy podaga o'tkazilishi	0840	1110
12	Asosiy podaning tashkil qilinishi	0170	0840
13	Kelgusi davr xarajatlari tegishli qismining kapital qo'yimlariga olib borilishi	0810-0890	3110-3190
14	Kapital qo'yimlar tannarxiga kiritiladigan sug'urta bo'yicha qarzar	0810-0890	6510
15	Kapital qo'yimlar tannarxiga kiritiladigan maqsadli davlat jamg'armalari bo'yicha qarzar	0810-0890	6520
16	Ta'sischi tomonidan ustav kapitaliga ulush (pay) sifatida kiritilgan tugallanmagan kapital qo'yimlar	0810-0890	4610
17	Kapital qo'yilma tannarxiga kiritiladigan byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzar	0810-0890	6410
18	Kapital qo'yimlarni o'zlashtirishda band bo'lgan xodimlarga mehnat haqi bo'yicha turli summalar hisoblandi	0810-0890	6710
19	Hisobdor shaxslarning kapital qo'yimalarga ularning qilgan xarajatlari bo'yicha qarzlari hisobdan chiqarildi	0810-0890	4220-4290, 6970
20	Asosiy vositalarni xarid qilish va qurish jarayonida vujudga kelgan turli kreditorlar oldidagi qarzar	0810-0890	6990
21	Kapital qo'yimlar bo'yicha ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlarining ko'rsatgan xizmatlari uchun qarzar	0810-0890	6110-6120
22	Asosiy vositalar ob'yektlarini qurish yoki xarid qilish natijasida ularni boshlang'ich qiymati bo'yicha foydalanishga berish	0110-0190	0810-0890
23	Asosiy vositalarni qurish va xarid qilish bilan bog'liq, ammo ob'yektlarning boshlang'ich qiymatiga qo'shilmaydigan xarajatlar korxona mablag'lari hisobiga hisobdan chiqarildi	9430	0810-0820

24	Agar aybdor shaxsni aniqlash imkoni bo'lmasa, kamomad va buzilgan qiymatliklarning summasi kapital qo'yilmalar bo'yicha xarajatlarga olib boriladi	0810-0890	5910
25	Asosiy vositalar ob'yektlarini ishga tushirish ishlarini amalga oshirish jarayonida materiallarni ishlatish	0810-0890	1010-1090
26	Belgilangan tartibda ishlashi uchun aktivning ishlashini tekshirish jarayonida (asosiy vositalarni ekspluatatsiyaga kiritishgacha) olingan mahsulotni kirim qilish	1000-2800	0810-0890

9-5. Uzoq muddatli debitorlik qarzlari va kechiktirilgan xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar (0900)

76. Quyidagi hisob-kitoblarning uzoq muddatli qismi:

- a) xaridorlar va buyurtmachilar bilan - olingan veksellar bo'yicha;
 - b) ijarachilar bilan - ularning moliyaviy ijara shartnomasi asosida olgan asosiy vositalari bo'yicha;
 - v) mol yetkazib beruvchilar bilan - ularga tovar-moddiy boyliklar va boshqa aktivlarni yetkazib berish uchun berilgan bo'naklar bo'yicha;
 - g) xaridorlar va buyurtmachilar bilan - tovarlar, tayyor mahsulot, bajarilgan ishlar va ko'rsatilgan xizmatlar uchun olinadigan schyotlar bo'yicha;
 - d) ajratilgan bo'linmalar bilan - tovarlar, tayyor mahsulot, bajarilgan ishlar va ko'rsatilgan xizmatlar uchun olinadigan schyotlar bo'yicha;
 - ye) xaridorlar va buyurtmachilar bilan - kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha;
 - z) moddiy-javobgar shaxslar va korxonaning xodimlari bilan - moddiy zararni qoplash bo'yicha;
 - i) boshqa yuridik va jismoniy shaxslar bilan - korxonaga yuqorida keltirilmagan turli qarzlari bo'yicha;
 - k) vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha;
 - l) obligasiyalar diskontlari bo'yicha kechiktirilgan xarajatlar;
 - m) boshqa kechiktirilgan xarajatlar to'g'risidagi ma'lumotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:
- 0910 "Olingan veksellar";
 - 0920 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar";
 - 0930 "Xodimlarning uzoq muddatli qarzlari";
 - 0940 "Boshqa uzoq muddatli debitorlik qarzlari";
 - 0950 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i";
 - 0960 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar";
 - 0990 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar".

77. 0910 "Olingan veksellar" schyotida xaridorlar va buyurtmachilardan ular sotib olgan tovar-moddiy zaxiralari va boshqa aktivlar, ular uchun bajarilgan ishlar va ko'rsatilgan xizmatlar bo'yicha xaridorlar va buyurtmachilar tomonidan to'lov hujjati sifatida veksellarni taqdim qilishi natijasida, ulardan olinishi kerak bo'lgan to'lov summasi hisobga olinadi. Bunda shunday hisob-kitoblar sodir bo'lganda, olinadigan schyotlarning uzoq muddatli qismi 0910 "Olingan veksellar" schyotining debeti va 9010 "Tayyor mahsulotlarni sotishdan daromadlar", 9020 "Tovarlarni sotishdan daromadlar", 9030 "Ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatishdan daromadlar", 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi", 9220 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishi" schyotlarining kreditida aks ettiriladi.

78. 0920 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar" schyoti ijaraga beruvchi korxonada mulkning moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha muomalalarni hisobga olishda foydalaniladi.

Asosiy vosita ob'yektlarini moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha berishda ijaraga beruvchi ob'yektlarning qiymatini umumiy tartibda hisobdan chiqaradi. Bunda moliyaviy ijaraga berilgan asosiy vosita ob'yektlarining qiymati ijarachi va ijaraga beruvchi bilan kelishilgan bahoda uzoq muddatli qismi 0920 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar" schyotining debetiga, joriy qismi 4810 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan joriy to'lovlar" schyotining debetiga va debitorlik qarzining jami summasi 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyotining kreditiga o'tkaziladi.

9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyoti bo'yicha kreditdagi saldo (ijaraga berilgan asosiy vosita ob'yektlarining ijarachi va ijaraga beruvchi tomonidan kelishilgan bahodagi qiymati bilan bu ob'yektlarning

qoldiq qiymati o'rtasidagi farq) kechiktirilgan foyda sifatida 7230 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyotiga uzoq muddatli qismi va 6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar" schyotiga joriy qismi hisobdan chiqariladi.

Ijaraga berilgan asosiy vosita ob'yektlarining ijarachi va ijaraga beruvchi kelishgan bahodagi qiymati bilan ushbu ob'yektlarning qoldiq qiymati o'rtasidagi farqning tegishli qismi ijara haqi kelib tushganda 6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar" schyotidan 9550 "Moliyaviy ijaradan daromadlar" schyotining kreditiga hisobdan chiqariladi.

Hisobot davrining oxirida ijaraga beruvchi 12 oy mobaynida kelib tushadigan summalarni 0920 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar" schyotining kreditidan 4810 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan joriy to'lovlar" schyotining debetiga o'tkazadi. Ijara haqining kelib tushishi pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning debeti va 4810 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan joriy to'lovlar" schyotining kreditida aks ettiriladi.

Agar asosiy vositalar ob'yekti ijara muddatining tugashiga qadar ijarachining mulkiga o'tsa, u holda sotib olish bahosi to'langan ijara haqini chegirib tashlagan holda yuqorida ko'rib o'tilgan ijara haqining kelib tushishini aks ettirish tartibida sotib olish vaqtida aks ettiriladi.

0920 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir ijara shartnomasi bo'yicha yuritiladi.

79. 0930 "Xodimlarning uzoq muddatli qarzlar" schyotida korxona xodimlariga kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha hisob-kitoblar, berilgan qarzlar bo'yicha ularning qarzdorligi, xodimlarning korxonaga pul mablag'lari, tovar-moddiy qiymatliklarining kamomadi va o'g'irlanishi, yaroqsizligi natijasida yetkazilgan moddiy zararlarning qoplanishi, shuningdek boshqa turdagi zararlarning qoplanishi va shu kabilar hisobga olinadi.

Kreditga tovar sotib olgan shaxs ishlaydigan korxona ularga berilgan kreditni savdo korxonalari tomonidan bank krediti hisobidan to'liq qoplashi mumkin. Bunda bank savdo korxonalarining tegishli hisob-kitob hujjatlarini o'zining krediti hisobidan to'laydi. Ushbu muomala korxonalarda 0930 "Xodimlarning uzoq muddatli qarzlar" schyotining debeti va 7810 "Uzoq muddatli bank kreditlari" schyotining kreditida aks ettiriladi.

Xodimlarga berilgan qarzlar summasi 0930 "Xodimlarning uzoq muddatli qarzlar" schyotining debetida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyolar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Kreditga sotilgan tovarlar, berilgan qarzlar, moddiy va boshqa zararlarning qoplanishi bo'yicha qarzlarining uzoq muddatli qismining joriy debitorlik qarzlar qismiga o'tkazilishida 4710 "Kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha xodimlarning qarzi", 4720 "Berilgan qarzlar bo'yicha xodimlarning qarzi", 4730 "Moddiy zararni qoplash bo'yicha xodimlarning qarzi", 4790 "Xodimlarning boshqa qarzlar" schyotlarining debeti, 0930 "Xodimlarning uzoq muddatli qarzlar" schyotining krediti bo'yicha yozuv amalga oshiriladi.

0930 "Xodimlarning uzoq muddatli qarzlar" schyoti bo'yicha analitik hisob korxonaning har bir xodimi bo'yicha yuritiladi.

80. 0940 "Boshqa uzoq muddatli debitorlik qarzlar" schyotida xaridorlar va buyurtmachilardan da'volar va boshqalar bo'yicha olinadigan schyotlarning uzoq muddatli qismi hisobga olinadi.

Yuqorida keltirilgan schyotlar bo'yicha analitik hisob xaridorlar va buyurtmachilarga berilgan har bir schyot bo'yicha yuritiladi. Analitik hisobning tashkil qilinishi veksellar, xaridorlar va buyurtmachilar bilan hisob-kitoblar bo'yicha qarzlar to'g'risida ma'lumotlarni olish imkoniyatini berishi lozim.

81. 0950 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotida joriy hisobot davrida O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi, 2007 yil, 12-songa 1-ilova) 146-moddasi talablarini hisobga olgan holda to'lanadigan soliqning uzoq muddatli qismi hisobga olinadi. Vaqtinchalik farqlarga oid xarajatlar bo'yicha soliqni hisoblash 0930 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotining debeti va 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlar (turlari bo'yicha)" schyotining kreditida aks ettiriladi. Keyinchalik bu xarajatlarning jami foydali xizmat muddati davomida yoki 10 yil mobaynida, bu muddatlarning qaysi biri qisqaroq bo'lishidan kelib chiqqan holda, (vaqt oralig'idagi farqlar) soliqning tegishli qismi uzoq muddatli qismdan joriy qismga o'tkaziladi, bu esa 3210 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotining debeti va 0950 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda (daromad) solig'i" schyotining kreditida aks ettiriladi. Tegishli muddatda to'lanadigan foyda (daromad) solig'ini hisoblashda ushbu summa hisobga olinadi.

Vaqtinchalik farqlar - bu daromad va xarajatlarning ayrim moddalari soliqqa tortiladigan foydaga kiritiladigan hisobot davri bilan ushbu moddalar hisob foydasiga kiritiladigan hisobot davrining muvofiq kelmasligi natijasida yuzaga keladigan hisobot davridagi soliqqa tortiladigan va hisob foydasi o'rtasidagi farqdir.

Xarajatlarning tegishli summasiga soliqlar kamaytirilishi yuz beradigan davrlar kelganda soliqlar summasi 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarz (turlari bo'yicha)" schyotining debeti va 3210 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotining kreditida aks ettiriladi. Shunday qilib, 0950 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotining debetidagi qoldiq kelgusi davrlarda byudjetga to'lanadigan umumiy soliq summasining kamaytirish zarur bo'lgan soliq summasining uzoq muddatli qismini ko'rsatadi.

82. 0960 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar" schyotida xarajatlarga qoplash muddati davomida taqsimlanib boradigan obligasiya diskont (chegirma)lari bo'yicha korxonaning uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlari aks ettiriladi. Ushbu schyot faqat obligasiyalarni sotuvchi (emitent)lar tomonidan foydalaniladi. Obligasiyalarning chegirma bilan sotilishi 0960 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar" schyoti va olingan summaga pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning debetida va 7830 "To'lanadigan obligasiyalar" schyotining kreditida aks ettiriladi. Diskont (chegirma)lar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlarning joriy qismi hisobdan chiqarilganda 0960 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar" schyoti 3220 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha kechiktirilgan xarajatlar" schyoti bilan bog'langan holda kreditlanadi.

83. 0990 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar" schyotida 0960 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar" va 0950 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotlarida ko'rsatilmagan boshqa kechiktirilgan xarajatlar aks ettiriladi. Ushbu xarajatlarni ishlab chiqarish, davr xarajatlari, moliyaviy faoliyat xarajatlariga hisobdan chiqariladigan muddati qonunchilik asosida tirtibga solinadi. Bunda boshqa kechiktirilgan xarajatlarning uzoq muddatli qismi 0990 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar" schyotining debetida, joriy qismi esa 3290 "Boshqa kechiktirilgan xarajatlar" schyotining debetida aks ettiriladi.

0990 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir berilgan bo'nak bo'yicha mol yetkazib beruvchi yoki pudratchi bo'yicha yuritiladi.

84. Uzoq muddatli debitorlik qarzlari va kechiktirilgan xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar (0900)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Bank tomonidan to'lovi kafolatlangan xaridorlar va buyurtmachilardan olingan veksellarning uzoq muddatli qismi	0910	4010
2	Olingan veksellarning uzoq muddatli qismini joriy qismiga o'tkazish	4020	0910
3	Ijarachi bilan kelishilgan bahoda asosiy vositalarning moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha berilishi: uzoq muddatli qismiga; joriy qismiga.	0920 4810	9210 9210
4	Olinadigan moliyaviy ijaraning uzoq muddatli qismining joriy qismiga o'tkazilishi	4810	0920
5	Kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha xodimlar qarzlarning uzoq muddatli qismi	0930	7810
6	Kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha qarzlarning uzoq muddatli qismining joriy qismiga o'tkazilishi	4710	0930
7	Berilgan qarzlari bo'yicha xodimlar qarzlarning uzoq muddatli qismi	0930	5110-5530
8	Berilgan qarzlari bo'yicha qarzlari summasining uzoq muddatli qismining joriy qismiga o'tkazilishi	4720	0930

9	Moddiy zararlarni qoplash bo'yicha qarzlarning uzoq muddatli qismi	0930	1010-2990, 5010-5530, 9210
10	Moddiy zararlarni qoplash bo'yicha qarzlarning summasining uzoq muddatli qismining joriy qismiga o'tkazilishi	4730	0930
11	Berilgan bo'naklarning uzoq muddatli qismi	0940	5110-5530
12	Berilgan bo'naklarning uzoq muddatli qismidan joriy qismiga o'tkazilishi	4310-4330	0940
13	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olinadigan schyotlarning uzoq muddatli qismini joriy qismiga o'tkazish	4110-4120	0940
14	Boshqa shaxslar qarzlari summasining uzoq muddatli qismini joriy qismiga o'tkazish	4890	0940
15	Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i	0950	6410
16	Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i summasining uzoq muddatli qismini joriy qismiga o'tkazish	3210	0950
17	Obligatsiyalarni chegirma (diskont) bilan sotish	0960	7830
18	Diskont bo'yicha kechiktirilgan xarajatlarning uzoq muddatli qismini joriy qismiga o'tkazish	3220	0960
19	Kelgusi davrlar (uzoq muddatli) hisobiga to'langan ijara to'lovlari	0990	5110-5530
20	Kelgusi davrlar (uzoq muddatli) hisobiga to'langan abonent to'lovlari	0990	5110-5530
21	Kechiktirilgan xarajatlarning uzoq muddatli qismini joriy qismiga o'tkazish	3290	0990

IKKINCHI QISM. JORIY AKTIVLAR

II bo'lim. Tovar-moddiy zaxiralar
 III bo'lim. Kelgusi davr xarajatlari va kechiktirilgan xarajatlar - joriy qismi
 IV bo'lim. Olinadigan schyotlar - joriy qismi
 V bo'lim. Pul mablag'lari, qisqa muddatli investisiyalar va boshqa joriy aktivlar

II BO'LIM. TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR

Muqaddima

- 1-§. Materiallarni hisobga oluvchi schyotlar (1000)
- 2-§. O'stirishdagi va boquvdagi hayvonlarni hisobga oluvchi schyotlar (1100)
- 3-§. Materiallarni tayyorlash va xarid qilishni hisobga oluvchi schyotlar (1500)
- 4-§. Materiallar qiymatidagi farqlarni hisobga oluvchi schyotlar (1600)
- 5-§. Asosiy ishlab chiqarishni hisobga oluvchi schyotlar (2000)
- 6-§. O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar (2100)

- 7-§. Yordamchi ishlab chiqarishni hisobga oluvchi schyotlar (2300)
- 8-§. Umumishlab chiqarish xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (2500)
- 9-§. Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar (2600)
- 10-§. Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarni hisobga oluvchi schyotlar (2700)
- 11-§. Tayyor mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar (2800)
- 12-§. Tovarlarini hisobga oluvchi schyotlar (2900)

85. Ushbu bo'limning schyotlari quyidagilarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan:

- a) mahsulot ishlab chiqarish yoki ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatish jarayonida foydalanish uchun mo'ljallangan xom ashyo zaxiralari, materiallar, sotib olingan yarim tayyor mahsulotlar va butlovchi buyumlar, yoqilg'i, idishlar, ehtiyot qismlar, inventar va xo'jalik jihozlari, boshqa materiallar;
- b) tugallanmagan ishlab chiqarish, ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatish;
- v) tayyor mahsulotlar;
- g) korxonaning odatdagi faoliyati davomida sotish uchun mo'ljallangan tovarlar.

86. Tovar-moddiy zaxiralar hisobini tashkil qilishda ularning tarkibi, holati, harakati, miqdori, xarid qilinishi, qayta baholash tartibi va hokazolarga e'tibor qaratish lozim. Hisob ma'lumotlari mahsulot tannarxini pasaytirish imkoniyatlarini qidirib topish, moddiy qiymatliklardan tejamli foydalanish, xarajat me'yorlarini kamaytirish, ularni tegishli holatda saqlash va ularning butligini ta'minlash to'g'risidagi axborotlardan iborat bo'lishi lozim.

87. Ushbu bo'limda quyidagi schyotlarning hisob tartibi yoritiladi:

- 1000 - Materiallarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 1100 - O'stirishdagi va boquvdagi hayvonlarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 1500 - Materiallarni tayyorlash va xarid qilishni hisobga oluvchi schyotlar;
- 1600 - Materiallar qiymatidagi farqlarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 2000 - Asosiy ishlab chiqarishni hisobga oluvchi schyotlar;
- 2100 - O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 2300 - Yordamchi ishlab chiqarishni hisobga oluvchi schyotlar;
- 2500 - Umumishlab chiqarish xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar;
- 2600 - Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 2700 - Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 2800 - Tayyor mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 2900 - Tovarlarini hisobga oluvchi schyotlar.

88. Aktivlarni tovar-moddiy zaxiralarga kiritish tartibi va ularni hisobga olishning asosiy qoidalari O'zbekiston Respublikasi moliya vazirining 2006 yil 15 iyundagi 52-son buyrug'i bilan tasdiqlangan Buxgalteriya hisobining milliy standarti (4-son BHMS) "Tovar-moddiy zaxiralar" (2006 yil 17 iyulda 1595-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan) ("O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami", 2006 yil, 28-29-son, 282-modda) bilan tartibga solinadi.

1-§. Materiallarni hisobga oluvchi schyotlar (1000)

89. Korxonaga tegishli bo'lgan xom ashyo, materiallar, yoqilg'i, ehtiyot qismlar, butlovchi buyumlar, sotib olingan yarim tayyor mahsulotlar, konstruksiyalar, detallar, idishbop materiallar, inventarlar, xo'jalik jihozlari va sh.k. qiymatliklarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 1010 "Xom ashyo va materiallar";
- 1020 "Sotib olingan yarim tayyor mahsulotlar va butlovchi buyumlar";

- 1030 "Yoqilg'ilar";
- 1040 "Ehtiyot qismlar";
- 1050 "Qurilish materiallari";
- 1060 "Idish va idishbop materiallar";
- 1070 "Chetga qayta ishlash uchun berilgan materiallar";
- 1080 "Inventar va xo'jalik jihozlari";
- 1090 "Boshqa materiallar".

90. Materiallar hisobda ikkita bahoning eng pasti bo'yicha materiallarni hisobga oluvchi schyotlarda - haqiqiy tannarxi (sotib olish bahosi yoki ishlab chiqarish tannarxi) bo'yicha yoki bozor bahosi (sotishning sof qiymati) bo'yicha hisobga olinadi.

91. Zarur hollarda (ishlatiladigan materiallarning nomenklaturasi katta bo'lganda, korxona ichida materiallarning harakati intensiv bo'lganda, qishloq xo'jaligida ishlab chiqarishida va boshqalarda) materiallar hisobi hisob bahosi bo'yicha yuritilishi mumkin. Hisob bahosi sifatida reja tannarxi, o'rtacha sotib olish narxlari, ulgurji va boshqalar qabul qilinadi. Materiallarni hisob bahosi bo'yicha hisobga olishda, har oy, haqiqiy tannarxi ko'rsatilgan bahosining qiymatidan farqlanish summasi va foizlari hisoblab chiqiladi. Farqlar 1610 "Materiallar qiymatidagi farqlar" schyotida hisobga olinadi.

92. 1010 "Xom ashyo va materiallar" schyotida quyidagilarning mavjudligi va harakati hisobga olinadi:

- a) ishlab chiqarilayotgan mahsulotning tarkibiga kiradigan, uning asosini tashkil etadigan yoki uni tayyorlashda (ishlab chiqarishda) zarur tarkibiy qismlar hisoblaniladigan xom ashyo va asosiy materiallar;
- b) mahsulot ishlab chiqarishda yoki xo'jalik ehtiyojlari uchun sarflanadigan, texnik maqsadlar va ishlab chiqarish jarayoniga yordamlashishda ishtirok etadigan yordamchi materiallar;
- v) qayta ishlash uchun tayyorlangan qishloq xo'jaligi mahsulotlari va h.k.;
- g) yem-xashak va to'shamalar. O'zida ishlab chiqarilgan yem-xashak va to'shamalar yil oxirida haqiqiy tannarxiga to'g'rilash bilan yil davomida reja tannarxi bo'yicha aks ettiriladi.

93. 1020 "Sotib olingan yarim tayyor mahsulotlar va butlovchi buyumlar" schyotida yig'ishda va qayta ishlov berishda xarajat talab qiladigan ishlab chiqarilayotgan (qurilish) mahsulotni butlash uchun ishlab chiqarish kooperatsiyasi tartibida xarid qilingan, sotib olingan yarim tayyor mahsulotlar, tayyor butlovchi buyumlar, qurilish detallari va konstruksiyalarining mavjudligi va harakati hisobga olinadi.

Ilmiy-tadqiqot va konstruktorlik tashkilotlari tomonidan ilmiy-tadqiqot va konstruktorlik mavzulari bo'yicha ilmiy va eksperimental ishlarni o'tkazish uchun chetdan sotib olinadigan butlovchi buyumlar, maxsus uskunalar, asboblari, moslamalar va boshqa qiymatliklar 1020 "Sotib olingan yarim tayyor mahsulotlar va butlovchi buyumlar" schyotida hisobga olinadi.

94. 1030 "Yoqilg'ilar" schyotida neft mahsulotlari, yoqilg'i-moylash materiallari (YoMM) (neft, benzin, kerosin, dizel yoqilg'isi, yog' va hokazolar), qattiq yoqilg'i (ko'mir, o'tin va hokazolar) va gazsimon yoqilg'i (gaz, gazolin), shuningdek ishlab chiqarish chiqindilari va qattiq yoqilg'i sifatida ishlatiladigan ikkilamchi material qiymatliklarning mavjudligi va harakati hisobga olinadi. Yoqilg'i-moylash materiallari (YoMM) uchun talonlardan foydalanilganda ham ularning hisobi 1030 "Yoqilg'ilar" schyotida yuritiladi.

95. 1040 "Ehtiyot qismlar" schyotida mashina, uskuna, transport vositalari va boshqalarni ta'mirlash va eskirgan qismini almashtirish uchun mo'ljallangan asosiy faoliyat uchun xarid qilingan yoki tayyorlangan, ehtiyot qismlarning mavjudligi va harakati, hamda zaxiradagi avtomobil shinalari hisobga olinadi. Shu yerda ta'mirlash zavodlarida va texnik servis punktlarida korxonaning ta'mirlash bo'limlarida qilingan (yaratilgan) agregatlar, dvigatellar, uskunalari, to'liq komplektli mashinalarning almashish fondi harakati ham hisobga olinadi.

96. 1050 "Qurilish materiallari" schyotida qurilish konstruksiyalari va detallari, bino va inshootlarning qismlari, konstruksiya va detallarini qurish va pardozi qilish, qurilish detallarini tayyorlash, qurilish va montaj ishlarida ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun ishlatiladigan, shuningdek boshqa ehtiyojlar uchun chetdan sotib olingan va o'zida ishlab chiqilgan qurilish materiallarining mavjudligi va harakati hisobga olinadi.

97. 1060 "Idish va idishbop materiallar" schyotida idishlarning barcha turlari (xo'jalik inventari sifatida foydalaniladigan idishlardan tashqari), shuningdek idishlar tayyorlash va ta'mirlash uchun mo'ljallangan

materiallar va detallar (yashiklarni yig'ish uchun detallar, bochka taxtasi, temir gardish va boshqalar)ning mavjudligi va harakati yuritiladi. Yuklanadigan mahsulotlarning butligi va saqlanishini ta'minlash maqsadida vagonlar, barjalar, samolyotlar, kemalarni qo'shimcha jihozlash uchun mo'ljallangan buyumlar 1010 "Xom ashyo va materiallar" schyotida hisobga olinadi.

98. 1070 "Chetga qayta ishlash uchun berilgan materiallar" schyotida chetga qayta ishlash uchun berilgan materiallarning mavjudligi va harakati hisobga olinadi. Bunda materiallarga qayta ishlov berish bilan bog'liq chetdagi korxonalarga to'langan xarajatlar bevosita qayta ishlashdan olingan buyumlarni hisobga oluvchi schyotlarning debetiga olib boriladi.

99. 1080 "Inventar va xo'jalik jihozlari" schyotida korxonaning aylanma mablag'lari tarkibiga kiradigan inventarlar, asboblari, xo'jalik jihozlari va boshqa mehnat vositalarining (kam baholi va tez eskiruvchi buyumlar) mavjudligi va harakati hisobga olinadi.

Ushbu schyotda quyidagi mezonlardan biriga javob beradigan mulk hisobga olinadi:

a) xizmat qilish muddati bir yildan ortiq bo'lmagan;
b) xizmat qilish muddatidan qat'i nazar bir birligi (komplekti)ning qiymati (sotib olish vaqtida) O'zbekiston Respublikasida belgilangan eng kam ish haqi miqdorining ellik barobarigacha bo'lgan buyumlar. Rahbar hisobot yilida buyumlarning inventar va xo'jalik jihozlari tarkibida hisobga olinishi uchun qiymatining past chegarasini belgilash huquqiga ega.

Xizmat qilish muddati va qiymatidan qat'i nazar inventar va xo'jalik jihozlari tarkibiga quyidagilar kiritiladi:

a) maxsus asboblari va moslamalar (alohida buyurtmani tayyorlash uchun yoki ma'lum bir turdagi buyumlarni seriyali va ommaviy ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan maqsadli asboblari va moslamalar);
b) maxsus va sanitar buyumlar, maxsus poyafzal;
v) yotoq jihozlari;
g) kanselyariya jihozlari (kalkulyatorlar, stol jihozlari va h.k.);
d) oshxona va ovqatlanish xonasi jihozlari, shuningdek ovqatlanish xonasi choynabatlari;
ye) xarajatlari, ularni qurish qurilish-montaj ishlari tannarxiga olib boriladigan vaqtinchalik (titulsiz) inshootlar, qurilma va moslamalar;
j) foydalanish muddati bir yildan kam bo'lgan almashtiriladigan uskunalar;
z) ov qurollari (ko'kan, qopqon, to'rlar va h.k.).

Korxonalar mustaqil ravishda inventarlar, asboblari va xo'jalik jihozlarini hisobga oluvchi schyotlarni ularning moliyaviy-xo'jalik faoliyatidagi o'rni va roliga qarab ochishlari mumkin. Ularning qiymati foydalanishga berilgan vaqtda ishlab chiqarish yoki davr xarajatlari to'liq qo'shilishi mumkin. Foydalanishdagi inventar va xo'jalik jihozlarining saqlanishini ta'minlash maqsadida keyinchalik ularning hisobi balansdan tashqari 014 "Foydalanishdagi inventar va xo'jalik jihozlari" schyotida syex, ombor va alohida foydalanuvchilar bo'yicha yuritiladi.

Inventar va xo'jalik jihozlari keyinchalik foydalanishga yaroqsiz holga kelgan hollarda ularni balansdan tashqari schyotdan hisobdan chiqarish belgilangan tartibda rasmiylashtirilgan hisobdan chiqarish dalolatnomasiga asosan amalga oshiriladi.

100. 1090 "Boshqa materiallar" schyotida yuqorida keltirilgan schyotlarda nazarda tutilmagan materiallarning mavjudligi va harakati hisobga olinadi. Bu yerda ishlab chiqarish chiqindilari (qirqimlar, qirindi va sh.k.); tuzatib bo'lmaydigan yaroqsiz mahsulotlar; asosiy vositalarning chiqib ketishidan olingan moddiy qiymatliklar (metallolom, yaroqsiz xom ashyo, eskirgan shinalar, kameralar, yaroqsiz rezina, ishlatilgan moy, nigrol va h.k.) hisobga olinadi.

101. Qishloq xo'jaligi korxonalari urug'liklar, ekish materiallari, (sotib olingan va o'zida ishlab chiqarilgan) kompostlar, mineral o'g'itlar, qishloq xo'jaligi ekinlari zararkunandalariga qarshi kurashda ishlatiladigan, biologik preparatlar, zaharli kimyoviy moddalar, dorilar hamda kimyoviy moddalarni (o'simlikchilikda, chorvachilikda va yordamchi xo'jalikda) hisobga olish va boshqalar uchun qo'shimcha schyotlarni ochishlari mumkin.

102. Materiallarning kelib tushishi 1510 "Materiallarni tayyorlash va xarid qilish" va 1610 "Materiallar qiymatidagi farqlar" schyotlaridan foydalanilgan holda (agar bu korxonaning hisob schyotida belgilangan bo'lsa) yoki ushbu schyotlardan foydalanilmagan holda aks ettirilishi mumkin.

103. Materiallarning ishlab chiqarishga yoki boshqa xo‘jalik maqsadlariga haqiqatda sarflanishi (1000) materiallarni hisobga oluvchi schyotlarning kreditida xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

Materiallarni chetga sotish (1000) materiallarni hisobga oluvchi schyotlarning krediti va 9220 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishi" schyotining debetida aks ettiriladi.

Materiallarni hisobga oluvchi schyotlar (1000)ning analitik hisobi saqlanish joylari va ularning alohida nomlari (turlari, navlari, hajmlari va boshqalar) bo‘yicha yuritiladi.

104. Materiallarni hisobga oluvchi schyotlar (1000)ning bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Mol yetkazib beruvchilardan materiallar olindi	1010-1090	6010
2	Asosiy vositalarni tugatish natijasida kelib tushgan materiallarning qiymati	1090	9210
3	Ta’sischi-lardan ularning ulushi hisobidan turli xil materiallarning kelib tushishi	1010-1090	4610
4	Ajratilgan bo‘linmalar, sho‘ba va qaram xo‘jalik jamiyatlaridan materiallarning kelib tushishi	1010-1090	6110, 6120
5	Boshqa shaxslardan materiallarning tekinga olinishi	1010-1090	8530
6	Materiallar kirim qilingandan keyin aniqlangan yaroqsizlik (defekt) bo‘yicha mol yetkazib beruvchiga bildirilgan da’vo	4860	1010-1090
7	Transport-tayyorlov xarajatlarining materiallar tannarxiga kiritilishi	1010-1090	1510
8	Yaroqsiz mahsulotdan qolgan materiallarning kirim qilinishi	1090	2610
9	Materiallarning haqiqiy tannarxi bo‘yicha kirim qilinishi (1500 schyot qo‘llanilganda)	1010-1090	1510
10	O‘zida ishlab chiqarilgan materiallarning kirim qilinishi	1010-1090	2310
11	To‘lovi inkor etilgan oldin bildirilgan da’vo summasining hisobdan chiqarilishi	1010-1090	4860
12	Asosiy, yordamchi ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatuvchi xo‘jaliklarga materiallarning chiqarilishi	2010, 2310, 2510, 2710	1010-1090
13	Ma’muriy ehtiyojlar uchun materiallarning berilishi	9420	1010-1090
14	Yaroqsiz mahsulotni tuzatish uchun materiallarning sarflanishi	2610	1010-1090
15	Mahsulotlarni sotish uchun idishlarning sarflanishi	9410	1060
16	Chetga chiqib ketayotgan materiallarning qiymatini hisobdan chiqarish	9220	1010-1090
17	Tabiiy ofat natijasida yo‘qotilgan materiallarning hisobdan chiqarilishi	9720	1010-1090
18	Inventarizatsiya natijasida materiallarning kamomadi aniqlandi	5910	1010-1090
19	Tog‘-kon tayyorgarlik ishlarida foydalanilgan qurilish materiallarining hisobdan chiqarilishi	2010, 0800	1050

2-§. O'stirishdagi va boquvdagi hayvonlarni hisobga oluvchi schyotlar (1100)

105. Korxonaga tegishli yosh hayvonlar; boquvdagi, yaylovdagi katta yoshdagi hayvonlar; parrandalar; yovvoyi hayvonlar; quyonlar; asalari oilalari; sotish uchun asosiy podadan yaroqsiz qilingan (boquvga qo'yilmasdan); sotish uchun aholidan qabul qilingan qoramollarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

1110 "O'stirishdagi hayvonlar";

1120 "Bo'rdoqidagi hayvonlar".

Yuqorida ko'rsatilgan hayvonlarni o'stirish va bo'rdoqiga boqish xarajatlari 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" (agar chorvachilik asosiy faoliyat turi bo'lsa) yoki 2710 "Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar" schyotlarida hisobga olinadi.

106. Asosiy podadan yaroqsiz qilingan hayvonlar 1120 "Bo'rdoqidagi hayvonlar" schyotiga, 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyotining kreditidan (mahsuldor hayvonlar - boshlang'ich qiymatda; ishchi hayvonlar - yaroqsizga chiqarish natijasida olingan haqiqiy miqdorida) hisobga olinadi.

107. Nasl sifatida olingan yosh hayvonlar 1110 "O'stirishdagi hayvonlar" schyotining debetiga va nasl beradigan hayvonlarni saqlash xarajatlarni hisobga oluvchi schyotning kreditidan kirim qilinadi.

108. Yosh yirik shoxli qoramollar va boquvdagi (yaylovdagi) hayvonlarning ortgan vaznining qiymati, shuningdek yosh hayvonlar (toylar va boshqalar)ning o'sish qiymati har oyda 1110 "O'stirishdagi hayvonlar" va 1120 "Bo'rdoqidagi hayvonlar" schyotlarining debetiga parvarishlash reja tannarxi bo'yicha ushbu hayvonlarni parvarishlash xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlarning kreditidan olib boriladi. Yil oxirida ko'rsatilgan schyotlar bo'yicha yil davomida parvarishlash reja tannarxi bo'yicha hisobga olingan hayvonlarning qo'shilgan vazni yoki o'sish qiymatini, parvarishlashning haqiqiy tannarxigacha to'g'rilash yozuvlari amalga oshiriladi.

109. Asosiy podaga o'tkaziladigan yosh hayvonlar 1110 "O'stirishdagi hayvonlar" schyotidan 0840 "Asosiy podani tashkil etish" schyotining debetiga hisobdan chiqariladi. Bir vaqtning o'zida yosh hayvonlarning asosiy podaga o'tkazilishida 0170 "Ishchi va mahsuldor hayvonlar" schyoti debetlanadi va 0840 "Asosiy podani tashkil qilish" schyoti kreditlanadi. Qiymati 1110 "O'stirishdagi hayvonlar" schyotida yuritiladigan hayvonlarning chetga chiqib ketishi, shu jumladan, asosiy podadan yaroqsiz qilingan hayvonlarni tayyorlash korxonalariga topshirilishi 1110 "O'stirishdagi hayvonlar", 1120 "Bo'rdoqidagi hayvonlar" schyotlarining krediti va 9110 "Sotilgan tayyor mahsulotlarning tannarxi" schyotining debetida aks ettiriladi va bir vaqtning o'zida ushbu hayvonlar uchun sotib oluvchidan korxonaga tegishli summaga 9010 "Tayyor mahsulotlarni sotishdan daromadlar" schyotining krediti bilan 4010 "Xaridorlar va buyurtmachilardan olinadigan schyotlar" schyotining debeti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

110. Nobud bo'lgan va noilojlikdan so'yilgan (epizootiya yoki tabiiy ofatdan nobud bo'lganlaridan tashqari) hayvonlarning qiymati moddiy qiymatliklarning buzilishi sifatida 1110 "O'stirishdagi hayvonlar" va 1120 "Bo'rdoqidagi hayvonlar" schyotlarining krediti va 5910 "Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotishlar" schyotining debetida aks ettiriladi. Nobud bo'lgan va noilojlikdan so'yilgan hayvonlardan olingan terilar, shoxlar, tuyoqlar, texnik yog'lar va shu kabilar foydalanish yoki sotish mumkin bo'lgan narxlar bo'yicha baholanib, qo'shimcha mahsulot sifatida hayvonlarni parvarishlash xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarning

kreditidan kirim qilinadi. Epizootiya yoki tabiiy ofatdan nobud bo'lgan yoki so'yilgan hayvonlarning qiymati 1110 "O'stirishdagi hayvonlar" va 1120 "Bo'rdoqidagi hayvonlar" schyotlarining kreditidan bevosita 9720 "Favquloddagi zararlar" schyotining debetiga hisobdan chiqariladi.

"O'stirishdagi hayvonlar" va 1120 "Bo'rdoqidagi hayvonlar" schyotlari bo'yicha analitik hisoblar hayvonlarni o'stirish va boqish xarajatlarini hisobga olish uchun belgilangan hayvonlarni saqlash joylari, turlari, yoshlarining guruhlari va boshqalar bo'yicha yuritiladi.

111. O'stirishdagi va boquvdagi hayvonlarni hisobga oluvchi schyotlar (1100)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Boshqa shaxslardan va aholidan xarid qilingan hayvonlar kirim qilindi	1110, 1120	6990
2	Boshqa shaxslardan va aholidan xarid qilingan hayvonlar kirim qilindi (1500-schyotdan foydalanilganda)	1510	6990
3	Hayvonlarning ortgan vazni va o'sishining kirim qilinishi	1110, 1120	2010, 2710
4	Mol yetkazib beruvchilardan xarid qilingan yosh hayvonlar kirim qilindi	1110	6010
5	Undirilmaydigan da'volar summasining hisobdan chiqarilishi	1110, 1120	4860
6	Hayvonlarni yetkazib kelish bo'yicha hisobdor shaxslarning xarajatlari	1110, 1120	6970
7	Ta'sisichilardan ulush sifatida olingan yosh hayvonlarning kirim qilinishi	1110	4610
8	Yirik shoxli qoramollar nasllarining kirim qilinishi	1110	2010, 2710
9	Ishchi otlar nasllarining (toychoqlar) kirim qilinishi	1110	2310
10	Boshqa shaxslardan tekinga kelib tushgan yosh hayvonlarning kirim qilinishi	1110	8530
11	Yosh xayvonlarning asosiy podaga o'tkazilishi	0840	1110
12	Inventarizatsiya natijasida aniqlangan chetga sotilgan va berilgan yosh hayvonlar	9110 yoki 9220	1110
13	Yosh hayvonlarning sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga berilishi	9220	1110
14	Epizootiya natijasida nobud bo'lgan yosh hayvonlarning hisobdan chiqarilishi	9720	1110

3-§. Materiallarni tayyorlash va xarid qilishni hisobga oluvchi schyotlar (1500)

112. Aylanma mablag'larga taalluqli bo'lgan moddiy qiymatliklarni tayyorlash va sotib olish to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 1510 "Materiallarni tayyorlash va xarid qilish" schyotida amalga oshiriladi.

113. 1510 "Materiallarni tayyorlash va xarid qilish" schyotining debetiga moddiy qiymatliklarning hisob bahosi olib boriladi. Bunda u yoki bu qiymatliklar qayerdan kelib tushganligi va korxonada materiallarni tayyorlash va olib kelish xarajatlarining xususiyatiga ko'ra 6010 "Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar" va shu kabi boshqa schyotlar bilan bog'langan holda yozuvlar amalga oshiriladi.

1510 "Materiallarni tayyorlash va xarid qilish" schyotining kreditiga xarid qilingan qiymatliklarni xarid qilish (tayyorlash)ning haqiqiy tannarxi bo'yicha hisoblangan qiymati, moddiy qiymatliklarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda olib boriladi.

Moddiy qiymatliklarning haqiqiy tannarxi va hisob bahosi bo'yicha qiymati orasidagi farq summasi 1510 "Materiallarni tayyorlash va xarid qilish" schyotidan 1610 "Materiallar qiymatidagi farqlar" schyotiga hisobdan chiqariladi.

Oy oxirida 1510 "Materiallarni tayyorlash va xarid qilish" schyotidagi qoldiq tayyorlangan va xarid qilingan, shuningdek yo'ldagi yoki mol yetkazib beruvchilarning omborlaridan (ushbu qiymatliklar omborga kirim qilinmasdan) olib kelinmagan materiallarning mavjudligini ko'rsatadi.

114. Materiallarni tayyorlash va xarid qilishni hisobga oluvchi schyotlar (1500)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Tovar-moddiy qiymatliklarni tayyorlash va yetkazib berish jarayonida yordamchi ishlab chiqarish tomonidan ko'rsatilgan xizmatlarning hisobdan chiqarilishi	1510	2310
2	Mol yetkazib beruvchilardan materiallar olindi	1510	6010
3	Mol yetkazib beruvchilarga materiallarning kamomad summasi bo'yicha da'vo bildirildi	4860	1510
4	Undirilmagan da'vo summalarining materiallar tannarxiga kiritilishi	1510	4860
5	Tovar-moddiy qiymatliklarni xarid qilishda hisobdor shaxslar tomonidan to'langan summalar	1510	6970
6	Materiallarni xarid qilishdagi turli tashkilotlarning xizmatlari summasi	1510	6990
7	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan kelib tushgan materiallar	1510	6110, 6120
8	O'rnatiladigan asbob-uskunalar kirim qilindi	0710	1510
9	Omborga kelib tushgan moddiy qiymatliklarning kirim qilinishi	1010-1090, 2910-2990	1510
10	O'stirishga va boquvga kelib tushgan hayvonlarning kirim qilinishi	1110, 1120	1510
11	Farq summasining hisobdan chiqarilishi: a) kelib tushgan moddiy qiymatliklarning haqiqiy tannarxi hisob bahosidan past bo'lganda; b) kelib tushgan moddiy qiymatliklarning haqiqiy tannarxi hisob baholaridan yuqori bo'lganda.	1510 1610	1610 1510

4-§. Materiallar qiymatidagi farqlarni hisobga oluvchi schyotlar (1600)

115. Moddiy qiymatliklarning haqiqiy tannarxi va hisob bahosi orasidagi farq to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 1610 "Materiallar qiymatidagi farqlar" schyotida amalga oshiriladi.

Moddiy qiymatliklarning haqiqiy tannarxi va hisob baholari orasidagi farq summasi 1610 "Materiallar qiymatidagi farqlar" schyotining debeti yoki kreditiga 1510 "Materiallarni tayyorlash va xarid qilish" schyotidan hisobdan chiqariladi.

1610 "Materiallar qiymatidagi farqlar" schyotida yig'ilgan moddiy qiymatliklarning haqiqiy tannarxi va hisob baholari orasidagi farq summaları ishlab chiqarish xarajatlari, davr xarajatlari va boshqa tegishli xarajatlarni

hisobga oluvchi schyotlarning debetiga sarflangan materiallarning hisob bahosiga mutanosib ravishda hisobdan chiqariladi.

1610 "Materiallar qiymatidagi farqlar" schyoti bo'yicha analitik hisob moddiy qiymatliklarning guruhlarini bo'yicha yuritiladi.

116. Materiallar qiymatidagi farqlarni hisobga oluvchi schyotlar (1600)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Farq summasining hisobdan chiqarilishi: a) kelib tushgan moddiy qiymatliklarning haqiqiy tannarxi hisob baholaridan past bo'lganda; b) kelib tushgan moddiy qiymatliklarning haqiqiy tannarxi hisob baholaridan yuqori bo'lganda.	1510	1610
		1610	1510
2	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olingan materiallar bo'yicha farqlar summasi	1610	4110, 4120
3	Materiallar qiymatidagi farqlar (hisoblangan ulushda) tegishli schyotlarga hisobdan chiqarildi	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	1610
4	Materiallar qiymatidagi farqning bir qismi ajratilgan bo'linmalarga, ularga berilgan materiallar schyotiga hisobdan chiqarildi	4110	1610

5-5. Asosiy ishlab chiqarishni hisobga oluvchi schyotlar (2000)

117. Korxonaning asosiy faoliyat turi hisoblangan mahsulot (ish, xizmat)lar, asosiy ishlab chiqarish xarajatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotida amalga oshiriladi.

118. Oldindan (ijara, abonent to'lovi va h.k.) yoki keyingi davrlardagi (hisobdor summasining ortiqcha xarajatlari uchun to'lovlar va boshqalar) - korxona xarajatlari mahsulot (ish, xizmat)lar tannarxiga ularning to'langan muddatidan qat'i nazar - qaysi davrga taalluqli bo'lsa, o'sha hisobot davrida kiritiladi.

119. 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotining debeti bo'yicha mahsulot ishlab chiqarish, ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatish bilan bevosita bog'liq bo'lgan to'g'ri xarajatlar, shuningdek yordamchi ishlab chiqarish xarajatlari, asosiy ishlab chiqarishni boshqarish va xizmat ko'rsatish bilan bog'liq bo'lgan egri xarajatlar va yaroqsiz mahsulot hisobiga yo'qotishlar aks ettiriladi.

Mahsulot ishlab chiqarish, ish bajarish va xizmat ko'rsatish bilan bevosita bog'liq bo'lgan to'g'ri xarajatlar 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotiga ishlab chiqarish zaxiralari, mehnatga haq to'lash bo'yicha xodimlar bilan hisob-kitoblar va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlarning kreditidan hisobdan chiqariladi.

Yordamchi ishlab chiqarish xarajatlari 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotiga 2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyotining kreditidan hisobdan chiqariladi.

Asosiy ishlab chiqarishni boshqarish va xizmat ko'rsatish bilan bog'liq bo'lgan egri xarajatlar 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotiga 2510 "Umumiy ishlab chiqarish xarajatlari" schyotidan hisobdan chiqariladi.

Yaroqsiz mahsulot hisobiga yo'qotishlar 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotiga 2610 "Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotlar" schyotidan hisobdan chiqariladi.

2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotining kreditida tugallangan mahsulot ishlab chiqarish, ish va xizmatlarni bajarishning haqiqiy tannarx summalarini aks ettiriladi. Ushbu summalar 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotidan 2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar", 9110 "Sotilgan tayyor mahsulotlarning tannarxi", 9130 "Bajarilgan ish va ko'rsatilgan xizmatlarning tannarxi" schyotlarining debetiga hisobdan chiqarilishi mumkin.

2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyoti bo'yicha oy oxiridagi qoldiq tugallanmagan ishlab chiqarishning tannarxini ko'rsatadi.

Analitik hisob xarajatlarning turlari va chiqarilayotgan mahsulotlarning turlari bo'yicha yuritiladi. Xarajatlarning yuzaga kelish joylari va boshqa belgilari bo'yicha guruhlanishi, shuningdek kalkulyasion hisob alohida schyotlar tizimida amalga oshiriladi. Ushbu schyotlarning tarkibi va foydalanish uslubiyatini har bir korxona o'zining ishlab chiqarish faoliyati, tuzilishi, boshqarishni tashkil etish xususiyatlariga qarab belgilaydi. Agar xarajatlarning vujudga kelish joyi va boshqa belgilari bo'yicha guruhlanishi hamda kalkulyasion hisob alohida schyotlar tizimida hisobga olinmasa, 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotining analitik hisobi ham korxonaning alohida bo'linmalari bo'yicha yuritiladi.

120. Asosiy ishlab chiqarishni hisobga oluvchi schyotlar (2000)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Bevosita mahsulot ishlab chiqarish (ish bajarish, xizmat ko'rsatish)da qatnashadigan asosiy vositalarning eskirishi	2010	0211-0299
2	Mahsulot ishlab chiqarish, ish bajarish va xizmat ko'rsatishga taalluqli bo'lgan nomoddiy aktivlarning amortizatsiyasi	2010	0510-0590
3	To'g'ri material xarajatlari mahsulot ishlab chiqarish, ish bajarish va xizmat ko'rsatishga hisobdan chiqarildi	2010	1010-1090
4	Chorvachilik mahsulotini olish uchun hayvonlarni so'yish (hayvonlar qiymati)	2010	1110, 1120
5	Materiallar qiymatidagi farq tegishli ulushlarda asosiy ishlab chiqarishga hisobdan chiqarildi	2010	1610
6	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarni qayta ishlash uchun asosiy ishlab chiqarish syexlariga chiqarish	2010	2110
7	Yordamchi syexlarning xarajatlarini asosiy ishlab chiqarishning mahsuloti va xizmatlari tannarxiga kiritish	2010	2310
8	Umumishlab chiqarish xarajatlarining asosiy ishlab chiqarish mahsuloti va xizmatlarining tannarxiga kiritilishi	2010	2510
9	Yaroqsiz mahsulotlar hisobiga yo'qotishlar asosiy ishlab chiqarish mahsuloti va xizmatlarlari tannarxiga kiritildi	2010	2610
10	Ilgari kelgusi davr xarajatlari sifatida aks ettirilgan xarajatlarning tegishli ulushi mahsulot tannarxiga olib borildi	2010	3110-3190
11	Kirim qilingan tayyor mahsulotning ombordan syexlarga qayta ishlash va hokazo uchun qaytarilishi	2010	2810
12	Tovarlar qayta ishlashga berildi	2010	2910-2990
13	Ishlab chiqarish uchun bevosita syexlarga kelib tushadigan moddiy qiymatliklar va xizmatlar olindi	2010	6010
14	Qondirilmagan da'volar summasi asosiy ishlab chiqarish mahsulotlari, ish va xizmatlarining tannarxiga kiritildi	2010	4860
15	Asosiy ishlab chiqarishdagi sug'urta xarajatlari	2010	6510
16	Asosiy ishlab chiqarishga tegishli yagona ijtimoiy to'lov bo'yicha xarajatlar	2010	6520

17	Asosiy ishlab chiqarish xodimlariga mehnat haqi to'lash bo'yicha summalar hisoblandi	2010	6710
18	Hisobdor shaxslar tomonidan amalga oshirilgan asosiy ishlab chiqarish xarajatlari	2010	4220-4290, 6970
19	Asosiy ishlab chiqarish syexlariga turli korxonalarga ular tomonidan ko'rsatilgan xizmatlar uchun qarzar	2010	6990
20	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlarining asosiy ishlab chiqarish ehtiyojlarga qilgan xarajatlari	2010	6110, 6120
21	Asosiy syexlarda aniqlangan tugallanmagan ishlab chiqarishning ortiqchalari kirim kilindi	2010	9390
22	Materiallarning asosiy ishlab chiqarishdan qaytarilishi; o'zida ishlab chiqarilgan materiallar, shuningdek qaytariladigan chiqindilarning kirim qilinishi	1010-1090	2010
23	Hayvonlarni o'stirish va bo'rdoqiga boqish bo'yicha joriy xarajatlarning xayvonlar tannarxiga (o'sish va ortgan vaznning) kiritilishi; hayvonlar naslining aks ettirilishi	1110, 1120	2010
24	Tugallanmagan mahsulotni qayta baholash: a) qiymatining oshirilishi; b) qiymatining kamaytirilishi.	2010 3290	6230 2010
25	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar operasiyalararo omborlarga kirim qilindi (yarim tayyor mahsulot holida)	2110	2010
26	Asosiy ishlab chiqarishda aniqlangan to'g'irlanmaydigan yaroqsiz mahsulotdan yo'qotishlar hisobdan chiqarildi	2610	2010
27	Mahsulotni xaqiqiy tannarx bo'yicha ishlab chiqarish	2810	2010
29	Asosiy syexlarda bajarilgan ish yoki ko'rsatilgan xizmatlarning sotilishi; tugallangan va buyurtmachi tomonidan qabul qilingan ishlarning bosqichlari bo'yicha xarajatlar summasining hisobdan chiqarilishi	9130	2010
30	Boshqa chiqib ketgan (tekinga berish va boshqalar) mahsulot tannarxining hisobdan chiqarilishi	9110	2010
31	Tabiiy ofatlar, yong'in va shu kabilar natijasida tugallanmagan ishlab chiqarishdagi yo'qotishlar hisobdan chiqarildi	9720	2010
32	Asosiy ishlab chiqarishda aniqlangan moddiy qiymatliklarning kamomadi	5910	2010

6-5. O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar (2100)

121. O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarning alohida hisobini olib boradigan korxonalarda ularning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 2110 "O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar" schyotida amalga oshiriladi.

Ushbu schyotda korxonaning o'zida ishlab chiqarilgan (ishlab chiqarishning to'liq siklida) yarim tayyor mahsulotlardan: qora metallurgiyada qayta ishlanuvchi cho'yan; texnik rezina sanoatida xom rezina va yelim; kimyo sanoatining azotli o'g'it kombinatlaridagi sulfat kislota; to'qimachilik sanoatida yigirilgan ip, xom surp va hokazo aks ettirilishi mumkin.

Yuqorida keltirilgan qiymatliklar boshqa korxonalarda tugallanmagan ishlab chiqarish tarkibida, ya'ni 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotida aks ettiriladi.

2110 "O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar" schyotining debetida 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyoti bilan bog'langan holda yarim tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarish bilan bog'liq xarajatlar aks ettiriladi. 2110 "O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar" schyotining kreditida 2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyoti bilan bog'langan holda qayta ishlashga berilgan va 9110 "Sotilgan tayyor mahsulotlarning tannarxi" schyoti bilan bog'langan holda boshqa korxonalarga sotilgan yarim tayyor mahsulotlarning tannarxi aks ettiriladi.

2110 "O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar" schyoti bo'yicha analitik hisob yarim tayyor mahsulotlarning saqlanish joylari va alohida nomlari (turlari, navlari, miqdorlari va shu kabilar) bo'yicha yuritiladi.

122. O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar (2100)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Asosiy va yordamchi ishlab chiqarishda chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar omborga kirim qilindi	2110	2010, 2310
2	Yarim tayyor mahsulotlarning ortiqcha qismi kirim qilindi	2110	9390
3	Ajratilgan bo'linmalardan olingan yarim tayyor mahsulotlar kirim qilindi	2110	6110
4	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarni qayta baholash a) qiymatining oshirilishi; b) qiymatining kamaytirilishi.	2110 3290	6230 2110
5	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar asosiy va yordamchi ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun berildi	2010, 2310	2110
6	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarning ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotni tuzatishga sarflanishi; yarim tayyor mahsulotlarning yaroqsizligi tufayli yo'qotishlarning aks ettirilishi	2610	2110
7	Sotish uchun mo'ljallangan o'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarning tayyor mahsulot sifatida aks ettirilishi	2810	2110
8	O'zida ishlab chiqarilib sotilgan yarim tayyor mahsulotlar tannarxini hisobdan chiqarish	9110	2110
9	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarning boshqa korxonalarga tekinga berilishi	9430	2110
10	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarning ajratilgan bo'linmalarga berilishi	4110	2110
11	Tabiiy ofatlar natijasida o'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar bo'yicha ko'rilgan zararlarni hisobdan chiqarish	9720	2110
12	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar kamomadi aniqlandi	5910	2110

7-5. Yordamchi ishlab chiqarishni hisobga oluvchi schyotlar (2300)

123. Korxonaning asosiy ishlab chiqarishiga yoki asosiy faoliyatiga yordamchi va xizmat ko'rsatuvchi hisoblangan ishlab chiqarish xarajatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyotida amalga oshiriladi.

124. Ushbu schyot quyidagilarni ta'minlaydigan, ishlab chiqarish xarajatlarini hisobga olish uchun qo'llaniladi:

- a) energiyaning turli xillari (elektr energiyasi, bug' va boshqalar) bilan xizmat ko'rsatish;
 - b) transport xizmatini ko'rsatish;
 - v) asosiy vositalarni ta'mirlash;
 - g) asboblari, to'rtburchak muhrlar, ehtiyot qismlar, qurilish detallari va konstruksiyalarini tayyorlash yoki qurilish materiallarini boyitish (asosan qurilish korxonalarida);
 - d) tosh, shag'al, qum va boshqa ruda bo'lmagan materiallarni qazib olish;
 - ye) yog'och materiallarni tayyorlash va taxta qilish;
 - j) qishloq xo'jaligi mahsulotlarini tuzlash, quritish va konserva qilish (asosan savdo korxonalarida).
- Bundan tashqari ushbu schyotlarda korxona balansida turuvchi ilmiy tekshirish va tajriba konstruktorlik bo'linmalarining xarajatlari aks ettirilishi mumkin.

125. 2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyotining debeti bo'yicha mahsulot ishlab chiqarish, ishlar bajarish va xizmat ko'rsatish bilan bevosita bog'liq bo'lgan to'g'ri xarajatlar, shuningdek yordamchi ishlab chiqarishni boshqarish va xizmat ko'rsatish bilan bog'liq bo'lgan egri xarajatlar va yaroqsiz mahsulot hisobiga yo'qotishlar aks ettiriladi.

Mahsulot ishlab chiqarish, ish bajarish va xizmat ko'rsatish bilan bevosita bog'liq to'g'ri xarajatlar 2310 "Asosiy ishlab chiqarish" schyotiga, ishlab chiqarish zaxiralari, mehnat haqi to'lash bo'yicha xodimlar bilan hisob-kitoblar, asosiy vositalarga eskirish va nomoddiy aktivlarga amortizasiya hisoblash va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlarning kreditidan hisobdan chiqariladi.

Yordamchi ishlab chiqarishni boshqarish va xizmat ko'rsatish bilan bog'liq bo'lgan egri xarajatlar 2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyotiga 2510 "Umumishlab chiqarish xarajatlari" schyotidan hisobdan chiqariladi. Yordamchi ishlab chiqarishga xizmat ko'rsatish bilan bog'liq xarajatlar ayrim hollarda bevosita 2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyotida hisobga olinishi mumkin.

Yaroqsiz mahsulot hisobiga yo'qotishlar 2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyotiga 2610 "Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotlar" schyotidan hisobdan chiqariladi.

2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyotining kreditida tugallangan mahsulot ishlab chiqarish, ish bajarish va xizmat ko'rsatish haqiqiy tannarxining summolari aks ettiriladi. Ushbu summalar 2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyotining kreditidan 2010 "Asosiy ishlab chiqarish", 2510 "Umumishlab chiqarish xarajatlari", 2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar", 9130 "Bajarilgan ish va ko'rsatilgan xizmatlarning tannarxi", 9420 "Ma'muriy xarajatlar" schyotlariga va boshqa schyotlar bilan bog'langan holda hisobdan chiqariladi.

2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyoti bo'yicha analitik hisob xarajat elementlari va moddalari bo'yicha va mahsulot turlari bo'yicha yuritiladi.

2010 "Asosiy ishlab chiqarish" schyoti bo'yicha oy oxiridagi qoldiq tugallanmagan ishlab chiqarishning tannarxini ko'rsatadi.

2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyoti bo'yicha oy oxiridagi qoldiq tugallanmagan ishlab chiqarish qiymatini ko'rsatadi.

126. Yordamchi ishlab chiqarishni hisobga oluvchi schyotlar (2300)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Yordamchi ishlab chiqarish syexlarida foydalanilayotgan asosiy vositalarning eskirishi	2310	0211-0299
2	Yordamchi ishlab chiqarish xarajatlariga taalluqli nomoddiy aktivlarga amortizasiya hisoblandi	2310	0510-0590
3	Yordamchi ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun materiallar sarflandi	2310	1010-1090
4	Mahsulot olish uchun hayvonlarning so'yilishi	2310	1110, 1120
5	Tugallanmagan mahsulotni qayta baholash a) qiymatining oshirilishi; b) qiymatining kamaytirilishi.	2310 3290	6230 2310

6	Materiallar qiymatidagi farqlarni hisoblangan ulushlarda yordamchi ishlab chiqarish schyotlariga hisobdan chiqarish	2310	1610
7	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarning yordamchi ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun sarflanishi	2310	2110
8	Umumishlab chiqarish xarajatlarining tegishli ulushi yordamchi ishlab chiqarish mahsulotlari, ish va xizmatlari tannarxiga kiritilishi	2310	2510
9	Yordamchi ishlab chiqarish mahsulotlarini tayyorlashdagi yaroqsiz mahsulotdan ko'rilgan yo'qotishlar ularning tannarxiga kiritilishi	2310	2610
10	Kelgusi davrlar xarajatlarining ulushi yordamchi ishlab chiqarish mahsulotlari, ish va xizmatlar tannarxiga kiritildi	2310	3110-3190 3210-3290
11	Asosiy syexlarning mahsulotlari yordamchi ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun ishlatildi	2310	2810
12	Mol yetkazib beruvchilardan yordamchi ishlab chiqarishga moddiy qiymatliklar va xizmatlar (suv, bug', energiya va hokazo) kelib tushdi	2310	6010, 6990
13	Qondirilmagan da'volar summasining yordamchi syexlarga tegishli bo'lgan qismi ularning mahsuloti, ish va xizmatlari tannarxiga hisobdan chiqarildi	2310	4860
14	Yordamchi ishlab chiqarishdagi sug'urta xarajatlari	2310	6510
15	Yordamchi ishlab chiqarishga tegishli yagona ijtimoiy to'lov bo'yicha xarajatlar	2310	6520
16	Yordamchi ishlab chiqarish xodimlariga mehnat haqi to'lash bo'yicha summalarining hisoblanishi	2310	6710
17	Yordamchi ishlab chiqarishga ko'rsatilgan xizmatlar bo'yicha turli korxonalarga bo'lgan qarzar	2310	6990
18	Olingan summadan ortiqcha xarajat qilganliklari uchun hisobdor shaxslarga bo'lgan qarzar	2310	6970
19	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlarning yordamchi ishlab chiqarish syexlariga ko'rsatgan xizmatlari	2310	6110, 6120
20	Yordamchi ishlab chiqarishdagi tugallanmagan ishlab chiqarishning ortiqchasi kirim qilindi	2310	9390
21	Yordamchi ishlab chiqarish tomonidan o'rnatiladigan asbob-uskunalarini xarid qilishda qilingan xarajatlar asbob-uskunalar qiymatiga qo'shildi	0710-0720	2310
22	Kapital qo'yimalarda amalga oshirilgan yordamchi syexlarning xarajatlari va xizmatlari hisobdan chiqarildi	0810-0890	2310
23	Ilgari yordamchi ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun hisobdan chiqarilgan materiallarning qaytarilishi	1010-1090	2310
24	Yordamchi ishlab chiqarishda ishlab chiqarilgan ehtiyot qismlar kirim qilindi	1040	2310
25	Yordamchi ishlab chiqarish xarajatlarining o'stirishdagi va boquvdagi xayvonlar tannarxiga kiritilishi	1110, 1120	2310
26	Materiallarni tayyorlash va xarid qilishda yordamchi ishlab chiqarishning ko'rsatgan xizmatlari va xarajatlari	1510	2310

27	Yordamchi ishlab chiqarish xarajatlari va xizmatlari o'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarining tannarxiga kiritildi	2110	2310
28	Yaroqsiz mahsulotlarni tuzatish bo'yicha yordamchi ishlab chiqarish xarajatlari	2610	2310
29	Yordamchi ishlab chiqarish xarajatlarning xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarga o'tkazilishi	2710	2310
30	Yordamchi ishlab chiqarish xarajatlari va xizmatlarining (mavsumiy tarmoqlarda) kelgusi davr xarajatlariga olib borilishi	3190-3290	2310
31	Yordamchi ishlab chiqarishda ishlab chiqarilgan tayyor mahsulotlar kirim qilindi	2810	2310
33	Mahsulotlarni sotish va yetkazib berishda yordamchi ishlab chiqarishning ko'rsatgan xizmatlari hisobdan chiqarildi	9410	2310
34	Yordamchi ishlab chiqarishning mahsulotlari va bajarilgan ishlari, ko'rsatgan xizmatlarining haqiqiy tannarxini hisobdan chiqarish	9110, 9130	2310
35	Yordamchi ishlab chiqarishning sotish va turli chiqib ketishidagi xarajatlarning hisobdan chiqarilishi: asosiy vositalar; nomoddiy aktivlar.	9210 9220	2310 2310
36	Boshqa korxonalarga yordamchi ishlab chiqarishning investisiya tariqasida mahsulotlari berildi va xizmalari ko'rsatildi	9110, 9130	2310
37	Ajratilgan bo'linmalarga yordamchi ishlab chiqarishning xarajatlari hisobdan chiqarildi yoki mahsulot berildi	4110	2310
38	Tabiiy ofat, yong'in va shu kabilar natijasida ko'rilgan yordamchi syexlarning zararlari hisobdan chiqarildi	9720	2310
39	Yordamchi ishlab chiqarishdagi aniqlangan moddiy qiymatliklarning kamomadi va buzilishlari	5910	2310
40	Qaytariladigan va ko'p marta ishlatiladigan idishlar bo'yicha xarajatlar va yo'qotishlar	9430	2310

8-§. Umumishlab chiqarish xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (2500)

127. Korxonaning umumishlab chiqarish xarajatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 2510 "Umumishlab chiqarish xarajatlari" schyotida amalga oshiriladi.

128. Ushbu schyotda umumishlab chiqarish xarakteriga ega bo'lgan xarajatlar aks ettiriladi, jumladan:

- a) mashina va uskunalarni saqlash va ulardan foydalanish bo'yicha;
- b) ishlab chiqarishga taalluqli bo'lgan asosiy vositalar va nomoddiy aktivlarning amortizasiya ajratmalari bo'yicha;
- v) ishlab chiqarishga taalluqli bo'lgan asosiy vositalarni ta'mirlash xarajatlari;
- g) ishlab chiqarishdagi mol-mulkning sug'urta xarajatlari;
- d) ishlab chiqarish binolarini isitish, yoritish va saqlash xarajatlari;
- ye) ishlab chiqarishda foydalaniladigan ishlab chiqarish binolari, mashina va uskunalari, boshqa ijaraga olingan vositalar uchun ijara to'lovlari;
- j) ishlab chiqarishga xizmat ko'rsatishda band bo'lgan ishlab chiqarish xodimlarining mehnat haqi;

z) ishlab chiqarish xususiyatiga ega bo'lgan boshqa xarajatlar.

129. Umumishlab chiqarish xarajatlari umumishlab chiqarish xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlarning debetida ishlab chiqarish zaxiralari, xodimlar bilan mehnat haqi bo'yicha hisob-kitoblar va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Umumishlab chiqarish xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlarda hisobga olingan xarajatlar 2010 "Asosiy ishlab chiqarish", 2310 "Yordamchi ishlab chiqarish" schyotlarining debetiga hisobdan chiqariladi.

Umumishlab chiqarish xarajatlarini alohida hisob ob'yektlari orasida taqsimlash tartibi korxonaning hisob siyosati orqali aniqlanadi.

Umumishlab chiqarish xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar bo'yicha analitik hisob korxonaning alohida bo'linmalari va xarajatlar moddalari bo'yicha yuritiladi.

130. Umumishlab chiqarish xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (2500)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Umumishlab chiqarish ahamiyatiga ega bo'lgan asosiy vositalarning eskirishi	2510	0220-0299
2	Umumishlab chiqarish ahamiyatiga ega bo'lgan nomoddiy aktivlarning amortizatsiyasi	2510	0510-0590
3	Umumishlab chiqarish maqsadlariga materiallarning sarflanishi	2510	1010-1090
4	Umumishlab chiqarish maqsadlariga sarflangan materiallar qiymatidagi farq hisobdan chiqarildi	2510	1610
5	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar umumishlab chiqarish maqsadlari uchun (sinovlar, tajribalar o'tkazishga) berildi	2510	2110
6	Yordamchi ishlab chiqarish xizmatlari umumishlab chiqarish xarajatlariga hisobdan chiqarildi	2510	2310
7	Kelgusi davr xarajatlari umumishlab chiqarish xarajatlariga hisobdan chiqarildi	2510	3110-3190
8	O'zida tayyorlangan mahsulotlardan umumishlab chiqarish ahamiyatiga ega bo'lgan ehtiyojlar uchun foydalanildi	2510	2810
9	Ishlab chiqarishga xizmat ko'rsatish (energiya, suv, gaz, aloqa va hokazo) bo'yicha mol yetkazib beruvchilarning xizmatlari	2510	6010
10	Ilgari taqdim etilgan, lekin qondirilmagan da'volar summasining umumishlab chiqarish xarajatlariga hisobdan chiqarilishi	2510	4860
11	Umumishlab chiqarish xarajatlari bilan bog'liq sug'urta xarajatlari	2510	6510
12	Umumishlab chiqarish ishlab chiqarishga tegishli yagona ijtimoiy to'lov bo'yicha xarajatlar	2510	6520
13	Ishlab chiqarishga xizmat ko'rsatishda band bo'lgan xodimlarning mehnat haqi xarajatlarining hisoblanishi	2510	6710
14	Ishlab chiqarishga xizmat ko'rsatish buyicha ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlari tomonidan amalga oshirilgan xarajatlar	2510	6110, 6120
15	Ilgari ishlab chiqarishga xizmat ko'rsatish uchun berilgan materiallarning ortiqchasi va qaytarilishi	1010	2510

16	Umumishlab chiqarish xarajatlarining mahsulot tannarxiga kiritilishi	2010	2510
17	Yordamchi syexlarga xizmat ko'rsatish bo'yicha xarajatlar ularning ish va xizmatlari tannarxiga kiritildi	2310	2510
18	Umumishlab chiqarish xarajatlarining bir qismi yaroqsiz mahsulotlarni tuzatish xarajatlarga qo'shildi	2610	2510
19	Ishlab chiqarishga xizmat ko'rsatish xarajatlari kelgusi davr xarajatlari tarkibida aks ettirildi	3110-3190	2510
20	Umumishlab chiqarish xarajatlarining (bekor turib qolishlar va hokazolar) bir qismi javobgar shaxslar zimmasiga yuklandi	4730	2510
21	Umumishlab chiqarish xarajatlarining bir qismi (tabiiy ofat, yong'in va hokazolar sababli) zararlarga hisobdan chiqarildi	9430, 9720	2510

9-5. Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar (2600)

131. Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulot hisobiga yo'qotishlar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 2610 "Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotlar" schyotida amalga oshiriladi.

2610 "Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotlar" schyotining debetida aniqlangan yaroqsiz mahsulotlar bo'yicha xarajatlar, shuningdek kafolatli ta'mirlash xarajatlari yig'iladi.

2600 "Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotlar" schyotining kreditida yaroqsiz mahsulotdan ko'rilgan yo'qotishlarning kamayishiga olib boriladigan summalar (yaroqsiz mahsulotning foydalanish mumkin bo'lgan bahosi bo'yicha qiymati, yaroqsiz mahsulotning aybdorlaridan ushlanadigan summalar, mol yetkazib beruvchilar tomonidan yetkazib berilgan sifatsiz materiallar va yarim tayyor mahsulotlardan foydalanish natijasida yuzaga kelgan yaroqsiz mahsulot va boshqalar uchun undiriladigan summalar), shuningdek yaroqsiz mahsulotlardan ko'rilgan yo'qotish sifatida ishlab chiqarish xarajatlariga hisobdan chiqarilgan summalar aks ettiriladi.

Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar bo'yicha analitik hisob korxonaning alohida syexlari, mahsulot turlari, xarajat moddalari va yaroqsiz mahsulotlarning vujudga kelish sabablari bo'yicha yuritiladi.

132. Ishlab chiqarishdagi yaroqsiz mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar (2600)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Yaroqsiz mahsulotlarni tuzatish bo'yicha materiallar sarflandi	2610	1010-1090
2	Asosiy va yordamchi ishlab chiqarishda aniqlangan tuzatib bo'lmaydigan yaroqsiz mahsulotdan ko'rilgan yo'qotishlarning hisobdan chiqarilishi	2610	2010, 2310
3	O'zida ishlab chiqarilgan yaroqsiz yarim tayyor mahsulotlar aniqlandi va hisobdan chiqarildi	2610	2110
4	Umumishlab chiqarish xarajatlarining ulushi yaroqsiz mahsulotlar tannarxiga kiritildi	2610	2510
5	Xaridorga yaroqsiz mahsulot o'rniga yuborilgan mahsulot tannarxi	2610	2810
6	Yaroqsiz mahsulotlarni tuzatishda va kafolatlangan ta'mirlash bo'yicha mol yetkazib beruvchilardan olingan xizmatlar	2610	6010
7	Ishlab chiqarishda yaroqsiz mahsulotlarga tegishli yagona ijtimoiy to'lov bo'yicha xarajatlar	2610	6520

8	Yaroqsiz mahsulotlarni tuzatish bo'yicha mehnat haqi summasi hisoblandi	2610	6710
9	Yaroqsiz mahsulotlarning qaytarilishi va boshqalar bilan bog'liq summalarining hisobdor shaxslar hisobidan chiqarilishi	2610	4220-4290 6970
10	Istemolchilar tomonidan olingan yaroqsiz mahsulotlarni tuzatish bo'yicha qilingan xarajatlari uchun ularga bo'lgan qarz	2610	6990
11	Yaroqsiz mahsulotni tuzatishdan qolgan va yakuniy yaroqsiz mahsulotlarni hisobdan chiqarishdan olingan moddiy qiymatliklarning (foydalanish mumkin bo'lgan bahosida) kirim qilinishi	1010-1090	2610
12	Yaroqsiz mahsulotdan ko'rilgan yo'qotishlar asosiy va yordamchi ishlab chiqarishning mahsulotlari, ish va xizmatlari tannarxiga kiritildi	2010, 2310	2610
13	Yaroqsiz mahsulotdan ko'rilgan yo'qotishlar moddiy zarar yetkazgan aybdor ishchilar hisobiga hisobdan chiqarildi	4730	2610
14	Kompensasiya qilinmaydigan o'tgan yillarning yaroqsiz mahsulotlaridan yo'qotishlar zararga hisobdan chiqarildi	9430	2610

10-§. Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarni hisobga oluvchi schyotlar (2700)

133. Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarda ishlab chiqarilgan mahsulot, bajarilgan ish va ko'rsatilgan xizmatlar bilan bog'liq xarajatlar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 2710 "Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar" schyotida amalga oshiriladi.

Korxonaning xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklari sifatida korxonaning maqsadi bo'lgan faoliyati mahsulot ishlab chiqarish, ishlarni bajarish va xizmatlar ko'rsatish bilan bog'liq bo'lmagan ishlab chiqarish va xo'jaliklar tushuniladi. Jumladan, ushbu schyotda korxonaning balansida bo'lgan sog'liqni saqlash ob'yektlari, bolalar bog'chalari, uy-joy kommunal xo'jaligi ob'yektlari, sport va madaniyat, tikuvchilik va boshqa maishiy xizmat ko'rsatish ustaxonalari, oshxona va bufetlar, ilmiy-tadqiqot va konstruktorlikka oid ajratilgan bo'linmalarni saqlash xarajatlari aks ettiriladi.

134. 2710 "Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar" schyotining debetida xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarda mahsulot ishlab chiqarish, ish bajarish va xizmatlar ko'rsatish bilan bog'liq xarajatlar aks ettiriladi. Xarajatlar 2710 "Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar" schyotning debetiga tovar-moddiy zaxiralar, mehnat haqi to'lash bo'yicha xodimlar bilan hisob-kitoblar va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlarning kreditidan hisobdan chiqariladi.

2710 "Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar" schyotining kreditida xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulot, bajarilgan ish va ko'rsatilgan xizmatlarning haqiqiy tannarxi aks ettiriladi. Ushbu summalar 2710 "Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar" schyotining krediti bo'yicha tovar moddiy zaxiralar va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

2710 "Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar" schyoti bo'yicha oy oxiridagi qoldiq tugallanmagan ishlab chiqarish qiymatini ko'rsatadi.

2710 "Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar" schyotlari bo'yicha analitik hisob har bir xizmat ko'rsatuvchi xo'jalik va xarajat elementlari, moddalari bo'yicha va mahsulot turlari bo'yicha yuritiladi.

135. Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarni hisobga oluvchi schyotlar (2700)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarda foydalanilayotgan asosiy vositalarning eskirishi	2710	0210-0299

2	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarda band bo'lgan xodimlarga mehnat haqi to'lash xarajatlari	2710	6710
3	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarda foydalanilayotgan nomoddiy aktivlar amortizatsiyasi	2710	0510-0590
4	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar tomonidan yordamchi ishlab chiqarishga ko'rsatilgan va ularning is'temol qilgan xizmatlari qiymati	2710	2310
5	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar xarajatlarining sotish va ma'muriy xarajatlarga taqsimlanishi	9410, 9420	2710
6	Hisobot davri oxirida xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar zararlarining davr xarajatlarga hisobdan chiqarilishi	9430	2710
7	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar ehtiyojlari uchun materiallarning sarflanishi	2710	1010-1090
8	Mahsulot olish uchun hayvonlarning so'yilishi	2710	1110, 1120
9	Tugallanmagan mahsulotni qayta baholash: a) qiymatining oshirilishi; b) qiymatining kamaytirilishi.	2710 3290	6230 2710
10	Materiallar qiymatidagi farqlar hisoblangan ulushda xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar schyotiga hisobdan chiqarildi	2710	1610
11	O'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar ehtiyojlari uchun sarflandi	2710	2110
12	Kelgusi davrlar xarajatlarining ulushi xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning mahsuloti, ish va xizmatlari tannarxiga olib borildi	2710	3110-3190
13	Asosiy syexlar mahsulotlarining bir qismi xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning ehtiyojlari uchun ishlatildi	2710	2810
14	Mol yetkazib beruvchilardan xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarga kelib tushgan moddiy qiymatliklar (suv, bug', energiya va xokazolar) va xizmatlar	2710	6010
15	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarda sug'urta bo'yicha xarajatlar	2710	6510
16	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning xarajatlari bo'yicha maqsadli davlat jamg'armalariga ajratmalar	2710	6520
17	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarga ko'rsatgan xizmatlari uchun turli korxonalarga bo'lgan qarzlar	2710	6990
18	Hisobdor shaxslarga qarzlar	2710	6970
19	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarga ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlarining ko'rsatgan xizmatlari	2710	6110, 6120
20	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarda ortiqcha tugallanmagan ishlab chiqarishning kiritilishi	2710	9390
21	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning kapital qo'yilmalarni amalga oshirishdagi xarajatlari va xizmatlari hisobdan chiqarildi	0810-0890	2710
22	Ilgari xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar ehtiyojlari uchun hisobdan chiqarilgan materiallarning qaytarilishi	1010-1090	2710

23	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning xarajatlari o'tirishdagi va bo'rdoqiga boqilayotgan xayvonlarning tannarxiga kiritildi	1110, 1120	2710
24	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning materiallarni xarid qilishda ko'rsatgan xizmatlari va xarajatlari	1510	2710
25	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning xarajatlari (mavsumiy tarmoqlarda) kelgusi davr xarajatlari tarkibiga kiritildi	3110-3190	2710
26	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklardan tayyor mahsulotlar kirim qilindi	2810	2710
27	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning mahsulotlarni yetkazish va sotishda ko'rsatgan xizmatlari hisobdan chiqarildi	9410	2710
28	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning sotgan mahsulotlari, bajargan ishlari va ko'rsatgan xizmatlarining haqiqiy tannarxini hisobdan chiqarish	9110, 9130	2710
29	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar tomonidan boshqa korxonalarga investisiya tariqasida mahsulotlar berildi va xizmalar ko'rsatildi	9110, 9130	2710
30	Ajratilgan bo'linmalarga xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning mahsulotlari berildi yoki xarajatlari hisobdan chiqarildi	4110	2710
31	Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarning tabiiy ofat, yong'in va shu kabilar natijasida ko'rgan zararlari hisobdan chiqarildi	9430, 9720	2710

11-§. Tayyor mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar (2800)

136. Tayyor mahsulotlarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar";
- 2820 "Ko'rgazmadagi tayyor mahsulotlar";
- 2830 "Komissiyaga berilgan tayyor mahsulotlar".

137. Chetga ko'rsatilgan xizmatlar va bajarilgan ishlarning qiymati tayyor mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlarda (2800) aks ettirilmaydi. Ular bo'yicha haqiqiy xarajatlar, xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlardan 9130 "Bajarilgan ish va ko'rsatilgan xizmatlar tannarxi" schyotiga hisobdan chiqariladi. Buyurtmachilarga joyida topshiriladigan va qabul qilish dalolatnomasi bilan rasmiylashtirilmagan mahsulotlar tugallanmagan ishlab chiqarish tarkibida qoladi.

138. 2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar" schyotida tayyor mahsulotlar haqiqiy ishlab chiqarish tannarxi bo'yicha hisobga olinadi. Mazkur schyotda sotishga mo'ljallangan qurulish ob'yektlarining tannarxi ham hisobga olinadi. Qishloq xo'jaligi korxonalari o'simlikchilik mahsulotlari, chorvachilik va qayta ishlangan mahsulotlarining harakatini biznes-rejadan kelib chiqib, yil davomida prognoz tannarxi bo'yicha hisobga oladi. Yil oxirida tayyor mahsulotning haqiqiy va prognoz tannarxi o'rtasida aniqlangan farq mahsulotlar schyotiga hisobot yili oxiridagi keltirilgan mahsulotlarning qoldig'iga taalluqli bo'lgan ulushlarda o'tkaziladi.

Sotish uchun tayyorlangan (olingan) tayyor mahsulotlar, shu jumladan, qisman korxonaning o'z ehtiyojlari uchun mo'ljallangan mahsulotlarning kirim qilinishi 2810 "Ombordagi tayyor mahsulot" schyotining debetida xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Xaridorlar (buyurtmachilar)ga ortib jo'natilgan tayyor mahsulotlar va ular uchun ushbu xaridor (buyurtmachi)lar tomonidan hisob-kitob hujjatlarining taqdim etilishi 2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar" schyotining kreditidan sotilish tartibida 9110 "Sotilgan tayyor mahsulotlarning tannarxi" schyotining debetiga hisobdan chiqariladi.

2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar" schyotida haqiqiy ishlab chiqarish tannarxida hisobga olingan tayyor mahsulotlar, analitik hisobda alohida turdagilarning harakatini, mahsulotning haqiqiy ishlab chiqarish tannarxining, uning hisob bahosi qiymatidan farqini ajratgan holda ularni hisob baho (reja tannarxida, sotish

bahosida va boshqa)da aks ettirish mumkin. Bunday farqlar tayyor mahsulotning alohida guruhlar bo'yicha korxona tomonidan shakllantiriladigan hisob bahosi qiymatidan haqiqiy ishlab chiqarish tannarxining farq darajasidan kelib chiqqan holda hisobga olinadi.

Tayyor mahsulotlarni 2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar" schyotidan hisobdan chiqarishda haqiqiy ishlab chiqarish tannarxi analitik hisobda qabul qilingan bahosi bo'yicha qiymatidan farq summasi, hisobot davri boshiga tayyor mahsulotlar qoldig'idagi farqlar va hisobot oyi mobaynida omborga kelib tushgan tayyor mahsulotlar bo'yicha farqlarning bu mahsulotlarning hisob bahosidagi qiymatiga nisbati sifatida aniqlanadigan foizlar bo'yicha topiladi. Sotilgan mahsulotga to'g'ri keladigan tayyor mahsulot haqiqiy ishlab chiqarish tannarxining uning hisob bahosi bo'yicha qiymatidan farq summasi 2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar" schyotining kreditida va ular ortiqcha xarajat yoki tejalganlikni ko'rsatishidan kelib chiqqan holda qo'shimcha yozuv orqali tegishli schyotlarning debetida aks ettiriladi.

139. 2820 "Ko'rgazmadagi tayyor mahsulotlar" schyotida ko'rgazma, yarmarka, reklama va ko'rsatish uchun mo'ljallangan tayyor mahsulotlar haqiqiy ishlab chiqarish tannarxi bo'yicha hisobga olinadi. Bunda 2820 "Ko'rgazmadagi tayyor mahsulotlar" schyotining debeti va 2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar" schyotining krediti bo'yicha yozuvlar amalga oshiriladi. Tayyor mahsulotlar uchun javobgarlik vaqtincha bir moddiy javobgar shaxsdan boshqasiga o'tadi. Agar ko'rgazmaga, yarmarkaga va sh.k.ga qo'yilgan tayyor mahsulotlar sotilsa, u holda 2810 "Ombordagi tayyor mahsulot" schyotidagi kabi buxgalteriya yozuvlari amalga oshiriladi.

140. 2830 "Komissiyaga berilgan tayyor mahsulotlar" schyotida komissiya va konsignasiya shartnomalari bo'yicha ortib jo'natilgan tayyor mahsulotlar aks ettiriladi.

Boshqa korxonalarga komissiya va konsignasiya shartlari asosida sotish uchun berilgan tayyor mahsulotlar 2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar" schyotidan 2830 "Komissiyaga berilgan tayyor mahsulotlar" schyotining debetiga hisobdan chiqariladi. Komissiya va konsignasiya shartlari asosida berilgan tayyor mahsulotlarni sotishda 2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar" schyoti kabi buxgalteriya yozuvlari amalga oshiriladi.

2810 "Ombordagi tayyor mahsulotlar", 2820 "Ko'rgazmadagi tayyor mahsulotlar", 2830 "Komissiyaga berilgan tayyor mahsulotlar" schyotlari bo'yicha analitik hisob javobgar shaxslar bo'yicha, turlari (sortlar, partiyalar, kiplar) bo'yicha va tayyor mahsulotni saqlash joylari bo'yicha yuritiladi.

141. Tayyor mahsulotlarni hisobga oluvchi schyotlar (2800)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Asosiy, yordamchi syexlardan, xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklardan tayyor mahsulotlarning kirim qilinishi	2810	2010, 2310, 2710
2	Tayyor mahsulotlarni hisobning yarim tayyor usulida kirim qilish	2810	2110
3	Tayyor mahsulotlarning ko'rgazmadan omborga kirim qilinishi	2810	2820
4	Tayyor mahsulotni qayta baholash a) qiymatining oshirilishi; b) qiymatining kamaytirilishi.	2810 3190	6230 2810
5	Inventarizatsiya natijasida aniqlangan ortiqcha tayyor mahsulotlar	2810	9390
6	Ichki ehtiyojlar uchun tayyor mahsulotlarning ishlatilishi, tayyor mahsulotlarning syexlarga qayta ishlov berish va boshqalar uchun qaytarilishi	2010, 2310, 2510, 2710 9410-9430	2810
7	Tayyor mahsulot omboridan mahsulotlar yaroqsiz mahsulotlarni tuzatish uchun berildi	2610	2810
8	Inventarizatsiya natijasida aniqlangan kamomad, agar aybdor shaxs aniqlanmagan bo'lsa	5910	2810

9	Kelgusi davr xarajatlari tarkibida yuritiladigan xarajatlarga tayyor mahsulotlarning ishlatilishi	3190	2810
10	Tayyor mahsulotlarning ko'rgazmaga berilishi	2820	2810
11	Sotilgan tayyor mahsulotning tannarxini hisobdan chiqarish	9110	2810-2830
12	Tayyor mahsulotlarning moliyaviy qo'yilmalar (shu jumladan, qimmatli qog'ozlar) hisobiga berilishi	0600, 5800 9110	9010 2810
13	Inventarizatsiya natijasida moddiy javobgar shaxsning aybi bo'yicha kamomadning aniqlanishi	4730	2810
14	Tayyor mahsulotlarning ajratilgan bo'linmalardan kelib tushishi	2810	6110
15	Tayyor mahsulotlarning ajratilgan bo'linmalarga berilishi	4110	2810-2830
16	Tayyor mahsulotlarning tekinga berilishi	9430	2810

12-§ Tovarlarini hisobga oluvchi schyotlar (2900)

142. Sotishga mo'ljallangan tovar va prokat buyumlari sifatida xarid qilingan tovar-moddiy qiymatliklarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 2910 "Ombordagi tovarlar";
- 2920 "Chakana savdodagi tovarlar";
- 2930 "Ko'rgazmadagi tovarlar";
- 2940 "Prokatdagi buyumlar";
- 2950 "Tovarlar bilan band va bo'sh idishlar";
- 2960 "Komissiyaga berilgan tovarlar";
- 2970 "Yo'ldagi tovarlar";
- 2980 "Savdo ustamasi";
- 2990 "Boshqa tovarlar".

143. Sanoat va boshqa ishlab chiqarish korxonalarida tovarlarni hisobga oluvchi schyotlar, qandaydir buyumlar, materiallar, oziq-ovqat mahsulotlari maxsus sotish uchun xarid qilingan hollarda qo'llaniladi.

144. Ta'minot, tayyorlov, savdo korxonalarida tovarlarni hisobga oluvchi schyotlarda, shuningdek asosiy vositalar yoki materiallarni hisobga oluvchi tegishli schyotlarda yuritiladigan ishlab chiqarish yoki xo'jalik ehtiyojlari uchun xizmat qiladigan inventarlardan tashqari sotib olingan idishlar va o'zida ishlab chiqarilgan idishlar hisobga olinadi.

145. 2910 "Ombordagi tovarlar" schyotida ulgurji va taqsimot bazalarida, omborlarda, umumiy ovqatlanish korxonalarining saqlash joylarida, sabzavotni saqlash joylarida va boshqalarda saqlanayotgan mavjud tovar zaxiralarining naqdligi va harakati sotib olish qiymatida hisobga olinadi.

Omborga kelib tushgan tovarlar va idishlarning kirim qilinishi 2910 "Ombordagi tovarlar" schyotining debetida tovarlarni xarid qilish bilan bog'liq xarajatlar bilan birgalikda aks ettiriladi.

Tovarlar va idishlarning kelib tushishini 1510 "Materiallarni tayyorlash va xarid qilish" schyotidan foydalanilgan holda materiallar bilan bog'liq muomalalarni hisobga olish tartibi kabi bir xilda hisobda aks ettirish mumkin.

Xaridorlar (buyurtmachilar)ga sotilgan tovarlar va ular uchun ushbu xaridor (buyurtmachi)larga hisob-kitob hujjatlarining taqdim etilishi yoki ular tomonidan to'lanishi 2910 "Ombordagi tovarlar" schyotidan 9120 "Sotilgan tovarlarning tannarxi" schyotining debetiga sotish tartibida hisobdan chiqariladi.

146. 2920 "Chakana savdodagi tovarlar" schyotida chakana savdo korxonalari (magazinlar, palatkalar, laryoklar, kiosklar va hokazolar) va umumiy ovqatlanish korxonalarining bufetlaridagi tovarlarning naqdligi va

harakati hisobga olinadi. Chakana savdo korxonalari va umumiy ovqatlanish korxonalarining bufetlaridagi shisha idishlar (shishalar, bankalar va boshqalar)ning naqdligi va harakati ham ushbu schyotda hisobga olinadi. Chakana savdodagi tovarlarning sotilishida ham 2910 "Ombordagi tovarlar" schyotidagi kabi buxgalteriya yozuvlari amalga oshiriladi.

147. 2930 "Ko'rgazmadagi tovarlar" schyotida ko'rgazmalar, yarmarkalar, reklama va ko'rsatish uchun mo'ljallangan tovarlar hisobga olinadi. Bunda 2930 "Ko'rgazmadagi tovarlar" schyotining debeti va 2910 "Ombordagi tovarlar" yoki 2920 "Chakana savdodagi tovarlar" schyotlarining krediti bo'yicha yozuvlar amalga oshiriladi. Tovarlarni uchun javobgarlik vaqtincha bir moddiy javobgar shaxsdan boshqasiga o'tadi. Agar ko'rgazmaga, yarmarkaga va hokazoga qo'yilgan tovarlar sotilsa, u holda buxgalteriya yozuvlari 2910 "Ombordagi tovarlar" schyotidagi kabi amalga oshiriladi.

148. 2940 "Prokatdagi buyumlar" schyotida prokatga (ijaraga) berish uchun mo'ljallangan buyumlarning naqdligi va harakati hisobga olinadi.

149. 2950 "Tovarlarni bilan band va bo'sh idishlar" schyotida tovarlar bilan band va bo'sh turgan idishlarning (chakana savdo korxonalaridagi va umumiy ovqatlanish korxonalarining bufetlaridagi shisha idishlardan tashqari) naqdligi va harakati hisobga olinadi.

Savdo korxonalari tovarlar bilan band va bo'sh bo'lgan idishlarning harakatini ularning tarkibi va bahosidan kelib chiqqan holda idishlar guruhi bahosi bo'yicha o'rnatiladigan o'rtacha hisob bahosi bo'yicha hisobga olishlari mumkin. Bunda idishlarni sotib olish bahosi bilan o'rtacha hisob baholari orasidagi farq 9390 "Boshqa operatsion daromadlar" schyotida yoki 9490 "Boshqa operatsion xarajatlar" schyotida olib boriladi.

150. 2960 "Komissiyaga berilgan tovarlar" schyotida boshqa korxonalarga komissiya va konsignatsiya shartnomasi bo'yicha berilgan tovarlar hisobga olinadi.

151. 2970 "Yo'ldagi tovarlar" schyotida hisobot davri oxirida yo'lda qolgan (omborga kelib tushmagan) tovarlar hisobga olinadi.

152. 2980 "Savdo ustamasi" schyoti agar chakana savdo va umumiy ovqatlanish korxonalarida tovarlar hisobda sotish bahosida yuritilsa, tovarlarning savdo ustama (chegirma)lari to'g'risidagi ma'lumotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

Umumiy ovqatlanish korxonalarida ushbu schyotda omborxonalar, bufetlar va oshxonalaridagi mavjud oziq-ovqat mahsulotlari va tovarlarning savdo ustamalari, shuningdek oshxona va bufet mahsulotlariga sotish bahosida ularning qiymatiga belgilangan tartibda qo'yiladigan ustama summalari hisobga olinadi.

2980 "Savdo ustamasi" schyoti tovarlar kirimi qilinganda savdo ustamasi summasiga kreditlanib, sotilgan, chiqarilgan yoki tabiiy yo'qotish natijasida hisobdan chiqarilgan, yaroqsiz, buzilgan, kamomad va hokazolarda tovarlar bo'yicha savdo ustamasi summasiga debetlanadi. Savdo ustamasining sotilgan tovarlarga to'g'ri keladigan qismi 2980 "Savdo ustamasi" schyotining debetida va 9120 "Sotilgan tovarlarning tannarxi" schyotining kreditida aks ettiriladi. Savdo ustamasi summasining sotilmay qolgan tovarlar qoldig'iga to'g'ri keladigan qismi yo'qlama qilish opislari asosida, o'rnatilgan me'yorlarga muvofiq, tovarlarga tegishli ustamani aniqlash orqali aniqlashtiriladi.

Chakana savdo korxonalarida sotilmagan tovarlar qoldig'iga to'g'ri keladigan savdo ustamasi summasi oy boshida tovarlar qoldig'iga to'g'ri keladigan savdo ustamasi summasi va 2980 "Savdo ustamasi" schyoti debeti bo'yicha aylanma summasiga (boshqa hisobdan chiqarishlarga) kamaytirilgan 2980 "Savdo ustamasi" schyoti krediti bo'yicha aylanmani bir oyda sotilgan tovarlar summasi (hisob baholari bo'yicha) va oy oxiridagi tovarlar qoldig'iga (hisob baholari bo'yicha) nisbatidan kelib chiqqan holda hisoblangan foiz bo'yicha aniqlanishi mumkin.

153. 2990 "Boshqa tovarlar" schyotida 2910 - 2950 schyotlarda aks ettirilmaydigan boshqa tovarlar hisobga olinadi.

Tovarlarni hisobga oluvchi schyotlar (2900) bo'yicha analitik hisob moddiy javobgar shaxslar, tovarlarning nomlari (navi, guruhlari, toylar) va tovarlarning saqlanish joylari bo'yicha yuritiladi.

154. Tovarlarni hisobga oluvchi schyotlar (2900)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
2	Tovarlarni hisobdor summa hisobidan sotib olish	2910-2990	6970
3	Mol yetkazib beruvchilardan tovarlar olindi	2910-2990	6010, 7010
4	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan tovarlar va prokat buyumlarining kelib tushishi	2910- 2990	6110, 6120, 7110, 7120
5	Ustav kapitaliga ulush sifatida kelib tushgan tovarlarning kirim qilinishi	2910- 2990	4610
6	Tovarlarni qayta baholash: a) qiymatining oshirilishi; b) qiymatining kamaytirilishi.	2910-2990 3190	6230 2910-2990
7	Tekinga olingan tovarlarni kirim qilish	2910- 2990	8530
8	Inventarizasiya natijasida aniqlangan ortiqcha tovarlar va idishlar	2910- 2990	9390
9	Ilgari tovar sifatida kirim qilingan moddiy qiymatliklarni materiallar tarkibiga kiritish yoki tovarlarni o'z ehtiyojlari uchun olingan materiallar sifatida kirim qilish	1010	2910-2990
10	Yaroqsiz holga kelgan prokat buyumlarini hisobdan chiqarish	9430	2940
11	Tovarlar qayta ishlashga berildi	2010	2910-2990
12	Inventarizasiya natijasida aniqlangan kamomad, agar aybdor shaxs aniqlanmagan bo'lsa	5910	2910- 2990
13	Moliyaviy qo'yilmalar hisobiga (shu jumladan, qimmatli qog'ozlar uchun to'lov hisobiga) tovarlarning berilishi	9120	2910-2990
14	Sotilgan tovarlarning tannarxini hisobdan chiqarish	9120	2910-2990
15	Inventarizasiya natijasida moddiy javobgar shaxs aybi bilan aniqlangan kamomad	4730	2910-2990
16	Ajratilgan bo'linmalarga tovarlarning berilishi	4110	2910
17	Tovarlarga savdo ustamasi	2920	2980
18	Sotilgan savdo ustamasining hisobdan chiqarilishi	2980	9120

III BO'LIM. KELGUSI DAVR XARAJATLARI VA KECHIKTIRILGAN XARAJATLAR - JORIY QISMI

1-§. Kelgusi davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (3100)

2-§. Kechiktirilgan xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar (3200)

1-§. Kelgusi davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (3100)

155. Ushbu hisobot davrida amalga oshirilgan, ammo joriy qismi bo'yicha kelgusi hisobot davrlariga taalluqli bo'lgan xarajatlar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

3110 "Oldindan to'langan operativ ijara haqi"; (AV 25.05.2009 y. 1181-2-son bilan ro'yxatga olingan MV Buyrug'i tahriridagi xatboshi)

3120 "Oldindan to'langan xizmat haqi";

3190 "Boshqa kelgusi davr xarajatlari". (AV 12.11.2003 y. 1181-1-son bilan ro'yxatga olingan MV Buyrug'i tahriridagi band)

156. Bu schyotlarda quyidagilar bilan bog'liq bo'lgan xarajatlar aks ettirilishi mumkin:

a) matbuotning davriy nashrlariga yillik obunaning jami summasini oldindan to'lash;

b) mulkning yillik sug'urtasini to'lash;

v) kelgusi davrlar uchun operativ ijara to'lovi badallari va kelgusida xarajatlarga olib boriladigan boshqa xarajatlar. (AV 25.05.2009 y. 1181-2-son bilan ro'yxatga olingan MV Buyrug'i tahriridagi kichik band)

157. Kelgusi davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (3100)da hisobga olingan xarajatlar xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarning debetiga hisobdan chiqariladi. Kelgusi davr xarajatlarini joriy xarajatlarga hisobdan chiqarish o'rnatilgan muddat davomida yoki ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi yoki miqdoriga mutanosib ravishda amalga oshiriladi.

158. 3110 "Oldindan to'langan operativ ijara haqi" schyotida ushbu hisobot davrida to'langan, ammo kelgusi hisobot davriga tegishli operativ ijara haqi hisobga olinadi, masalan, korxona yil boshida bir yil uchun oldindan ijara haqini to'ladi. (AV 25.05.2009 y. 1181-2-son bilan ro'yxatga olingan MV Buyrug'i tahriridagi band)

159. 3120 "Oldindan to'langan xizmat haqi" schyotida ushbu hisobot davrida oldindan haqi to'langan, ammo kelgusi hisobot davrlariga taalluqli bo'lgan xizmatlar hisobga olinadi. Ushbu schyotda obuna bo'yicha xarajatlar va boshqalarni aks ettirish mumkin.

160. 3190 "Boshqa kelgusi davr xarajatlari" schyotida 3110 "Oldindan to'langan operativ ijara haqi" va 3120 "Oldindan to'langan xizmat haqi" schyotlarida hisobga olinmagan boshqa oldindan to'langan xarajatlar hisobga olinadi. (AV 25.05.2009 y. 1181-2-son bilan ro'yxatga olingan MV Buyrug'i tahriridagi xatboshi)

Kelgusi davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (3100) bo'yicha analitik hisob schyotlari xarajat moddolari va ob'yektlari (yo'nalishlari) bo'yicha yuritiladi. (AV 12.11.2003 y. 1181-1-son bilan ro'yxatga olingan MV Buyrug'i tahriridagi band)

161. Kelgusi davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (3100)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Kelgusi davr xarajatlarida hisobga olinadigan ishlarni amalga oshirish uchun materiallar, tayyor mahsulotlar chiqarildi	3190	1010-1090, 2810
2	Kelgusi davr xarajatlariga tegishli bo'lgan ishlarni amalga oshirishda yordamchi ishlab chiqarishning ko'rsatgan xizmatlari	3190	2310
3	Kelgusi davrlar xarajatlariga taalluqli bo'lgan umumishlab chiqarish xarajatlari ulushi hisobdan chiqarildi	3190	2510
4	Kelgusi yilga obuna bo'yicha xarajatlar amalga oshirildi	3120	5110

5	Kelgusi davr xarajatlariga tegishli bo'lgan moddiy qiymatliklar yoki ishlar uchun mol yetkazib beruvchilarga va pudratchilarga bo'lgan qarzlari	3190	6010, 7010
6	Kelgusi davr xarajatlari tarkibida hisobga olinadigan boshqa to'lanadigan schyotlar	3190	Majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar
7	Kelgusi davr xarajatlarining ulushi navbatdagi hisobot davri kelganda tegishli xarajatlar schyotlariga o'tkazildi	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	3110-3190

2-§. Kechiktirilgan xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar (3200)

162. Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i va kechiktirilgan xarajatlarning joriy qismi bo'yicha axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

3210 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i";

3220 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha kechiktirilgan xarajatlar";

3290 "Boshqa kechiktirilgan xarajatlar".

163. 3210 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotida vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'ining joriy qismi hisobga olinadi.

Vaqtinchalik farqlarga tegishli soliqlarning hisoblanishi umumiy summada 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarz (turlari bo'yicha)" schyotining kreditida va joriy qismi 3210 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotining debetida aks ettiriladi.

Kechiktirilgan soliqlarning tegishli qismini uzoq muddatli qismdan joriy qismga o'tkazish 3210 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotining debeti va 0950 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotining kreditida aks ettiriladi.

Soliqni kechiktirilgan xarajatlarning tegishli summasiga kamaytirish yuz beradigan davr kelganda soliq summasi 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarz (turlari bo'yicha)" schyotining debetida va 3210 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotining kreditida aks ettiriladi. Shunday qilib, 3210 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i" schyotining debetidagi qoldiq joriy hisobot davrida byudjetga to'lanadigan umumiy soliq summasining kamaytirilishi lozim bo'lgan soliq summasining joriy qismini ko'rsatadi.

164. 3220 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha kechiktirilgan xarajatlar" schyoti qoplanish muddati davomida xarajatlarga taqsimlanib boriladigan obligasiya diskont (chegirma)lar bo'yicha korxonaning uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlarining joriy qismini aks ettiradi. Ushbu schyot faqat obligasiyalarni sotuvchi (emitent)lar tomonidan qo'llaniladi. Obligasiyalarni chegirma bilan sotish 3220 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha kechiktirilgan xarajatlar" yoki 0960 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar" schyotlari diskont (chegirma)lar summasi va olingan summaga pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar debetida va 6830 "To'lanadigan obligasiyalar" yoki 7830 "To'lanadigan obligasiyalar" schyotining kreditida aks ettiriladi. Obligasiyalar bo'yicha joriy diskont (chegirma)lar hisoblanganda 9610 "Foizlar ko'rinishidagi xarajatlar" schyoti debetlanadi va 3220 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha kechiktirilgan xarajatlar" schyoti kreditlanadi.

165. Boshqa kechiktirilgan xarajatlarning joriy qismiga, uzoq muddatli qismi 0990 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar" schyotida hisobga olinadigan va kelgusi davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlarda (3100) hisobga olish nazarda tutilmagan xarajatlar kiradi. Masalan, sanoatning mavsumiy tarmoqlarida ishlab chiqarishga tayyorgarlik, yerning rekultivatsiyasi va boshqalar bilan bog'liq xarajatlar.

3290 "Boshqa kechiktirilgan xarajatlar" schyotining debetida boshqa kechiktirilgan xarajatlar 0990 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan xarajatlar" schyoti bilan bog'langan holda hisobga olinadi. Bu xarajatlarni joriy xarajatlarga o'tkazish davrining vaqti kelganida ular 3290 "Boshqa kechiktirilgan xarajatlar" schyotining kreditidan ushbu xarajatlarni hisobga oluvchi tegishli schyotlarning debetiga o'tkaziladi.

3210 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i", 3220 "Diskont (chegirma)lar bo'yicha kechiktirilgan xarajatlar", 3290 "Boshqa kechiktirilgan xarajatlar" schyotlari bo'yicha analitik hisob kechiktirilgan xarajatlarning har bir turi, har bir davri va hisobdan chiqarish muddatlari bo'yicha yuritiladi.

166. Kechiktirilgan xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar (3200)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Vaqtinchalik farqlarga tegishli bo'lgan xarajatlar bo'yicha hisoblangan soliqlarning joriy qismi	3210	6410
2	Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan soliqni uzoq muddatli qismidan joriy qismiga o'tkazish	3210	0950
3	O'tgan hisobot davrida kechiktirilgan tegishli soliq summasiga joriy hisobot davrida byudjetga to'lanadigan soliqlar kamaytirildi	6410	3210
4	Obligasiyalarni chegirma bilan sotish	3220	7830, 6830
5	Diskont bo'yicha kechiktirilgan xarajatlarni uzoq muddatli qismidan joriy qismiga o'tkazish	3220	0960
6	Joriy obligasiya chegirmasini hisobdan chiqarish	9610	3220
7	Boshqa kechiktirilgan xarajatlarning joriy qismi	3290	Majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar
8	Boshqa kechiktirilgan xarajatlarni uzoq muddatli qismidan joriy qismiga o'tkazish	3290	0990
9	Kechiktirilgan xarajatlarning tegishli qismi joriy xarajatlar tarkibiga kiritildi	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	3290

IV BO'LIM. OLINADIGAN SchYoTLAR - JORIY QISMI

Muqaddima

1-§. Olinadigan schyotlar (4000)

2-§. Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olinadigan schyotlarni hisobga oluvchi schyotlar (4100)

3-§. Xodimlarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4200)

4-§. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4300)

5-§. Byudjetga bo'nak to'lovlarini hisobga oluvchi schyotlar (4400)

6-§. Maqsadli davlat jamg'armalariga va sug'urtalar bo'yicha bo'nak to'lovlarini hisobga oluvchi schyotlar (4500)

7-§. Ustav kapitaliga ta'sischilarning ulushlari bo'yicha qarzini hisobga oluvchi schyotlar (4600)

8-§. Xodimlarning boshqa operasiyalar bo'yicha qarzini hisobga oluvchi schyotlar (4700)

9-§. Turli debitorlar qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (4800)

10-§. Dargumon qarzlari bo'yicha rezervni hisobga oluvchi schyotlar (4900)

167. Ushbu bo'limning schyotlari quyidagilar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan:

- a) xaridorlar va buyurtmachilardan olinadigan schyotlar;
- b) olingan veksellar;
- v) ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olinadigan schyotlar;
- g) turli yuridik va jismoniy shaxslarga berilgan bo'naklar;
- d) xodimlar, ta'sisxilar va turli debitorlarning qarzlari.

168. Chet el valyutasida olinadigan schyotlar ushbu bo'limning schyotlarida so'mda chet el valyutasini pulli hisob-kitob hujjatlaridan ko'chirma olingan sanadagi O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki kursi bo'yicha qayta hisoblash yo'li bilan hisobga olinadi. Debitorlik qarzlari har oyda hisobot oyining oxirgi sanasidagi O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki kursi bo'yicha qayta baholash natijasidagi kurs farqlari (kurs farqi ijobiy bo'lganda) 9540 "Valyutalar kurslari farqidan daromadlar" yoki (kurs farqi salbiy bo'lganda) 9620 "Valyutalar kurslari farqidan zararlar" schyotiga olib boriladi.

169. Ushbu bo'limda quyidagi schyotlarda hisobga olish tartibi yoritiladi:

- 4000 - Olinadigan schyotlar;
- 4100 - Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olinadigan schyotlar;
- 4200 - Xodimlarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 4300 - Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 4400 - Byudjetga bo'nak to'lovlarini hisobga oluvchi schyotlar;
- 4500 - Maqsadli davlat jamg'armalariga va sug'urtalar bo'yicha bo'nak to'lovlarini hisobga oluvchi schyotlar;
- 4600 - Ustav kapitaliga ta'sisxilarning ulushlari bo'yicha qarzni hisobga oluvchi schyotlar;
- 4700 - Xodimlarning boshqa operasiyalar bo'yicha qarzni hisobga oluvchi schyotlar;
- 4800 - Turli debitorlar qarzlari hisobga oluvchi schyotlar;
- 4900 - Dargumon qarzlari bo'yicha rezervni hisobga oluvchi schyotlar.

1-§. Olinadigan schyotlar (4000)

170. Xaridorlar va buyurtmachilar bilan tovarlar, tayyor mahsulotlar, bajarilgan ishlar, ko'rsatilgan xizmatlar uchun debitorlik qarzlari bo'yicha hisob-kitoblar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 4010 "Xaridorlar va buyurtmachilardan olinadigan schyotlar";
- 4020 "Olingan veksellar".

171. 4010 "Xaridorlar va buyurtmachilardan olinadigan schyotlar" schyotida sotilgan mahsulot (tovar)lar, bajarilgan ishlar va ko'rsatilgan xizmatlar uchun xaridorlar va buyurtmachilarga taqdim etilgan hisob-kitob hujjatlari bo'yicha debitorlik qarzlari hisobga olinadi.

172. 4020 "Olingan veksellar" schyotida olingan veksellar bilan ta'minlangan xaridorlar va buyurtmachilar bilan hisob-kitoblar bo'yicha debitorlik qarzi hisobga olinadi.

Muddatida to'lanmagan veksellar bo'yicha da'vo bildirilganda, veksellar qiymati 4020 "Olingan veksellar" schyotining kreditidan 4860 "Da'volar bo'yicha olinadigan schyotlar" schyotining debetiga hisobdan chiqariladi.

173. Olinadigan schyotlar (4000) asosiy (operasion) faoliyat daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9000), asosiy vositalar va boshqa aktivlarning chiqib ketishini hisobga oluvchi schyotlar (9200) va asosiy faoliyatning boshqa daromadlarni hisobga oluvchi schyotlar (9300) bilan bog'langan holda xaridor (buyurtmachi)larga taqdim etilgan hisob-kitob hujjatlaridagi summaga debetlanadi.

Olinadigan schyotlar (4000) pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan kelib tushgan to'lovlar summasiga, olingan bo'naklarni hisobga olish va boshqalar bilan bog'langan holda kreditlanadi.

Olinadigan schyotlar bo'yicha analitik hisob har bir xaridor (buyurtmachi) bo'yicha yuritiladi.

174. Olinadigan schyotlar (4000)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Tovar, ish va xizmatlarni sotishdagi xaridorlar va buyurtmachilarning qarzlari summasi	4010	9010-9030
2	Asosiy vositalar va boshqa aktivlarni sotishdagi xaridorlar va buyurtmachilarning qarzlari summasi	4010	9210, 9220
3	Xaridorlar va buyurtmachilardan to'lovlar kelib tushdi	5010-5530	4010
4	Xaridorlar va buyurtmachilarga sotilgan mahsulotlar, tovarlar, bajarilgan ish va ko'rsatilgan xizmatlar uchun da'vo bildirildi	4860	4010
5	Xaridorlar va buyurtmachilarga sotilgan tovarlar, mahsulotlar, bajarilgan ishlar va ko'rsatilgan xizmatlar bo'yicha hisob-kitob hujjatlarini taqdim etishda olingan bo'naklarning hisobga olinishi	6310	4010
6	Xaridorlar va buyurtmachilarning to'lanmagan qarzlarning zararga hisobdan chiqarilishi	9430	4010
7	Xaridorlar va buyurtmachilarning qarzlari dargumon qarzlari bo'yicha rezervlar hisobiga hisobdan chiqarilishi	4910	4010
8	Olingan vekselar bo'yicha qarzlarning qoplanishi	5010-5530	4020
9	Olingan veksellarning uzoq muddatli qismdan joriy qismga o'tkazilishi	4020	0910

2-§. Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olinadigan schyotlarni hisobga oluvchi schyotlar (4100)

175. Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlari bilan tovarlar, tayyor mahsulot, bajarilgan ishlar, ko'rsatilgan xizmatlar uchun debitorlik qarzlari bo'yicha hisob-kitoblar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

4110 "Ajratilgan bo'linmalardan olinadigan schyotlar";

4120 "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olinadigan schyotlar".

176. 4110 "Ajratilgan bo'linmalardan olinadigan schyotlar" schyotida korxonaning umumiy balansiga (ichki xo'jalik yoki ichki balans hisob-kitoblar) qo'shiladigan ajratilgan bo'linmalar (filiallar, vakolatxonalar)ning debitorlik qarzlari hisobga olinadi. Bu schyotda ajratilgan mulklar, moddiy qiymatliklarni o'zaro hamkorlikda chiqarish, bo'linmalarning xodimlariga ish haqi to'lash va boshqa joriy operatsiyalar bo'yicha hisob-kitoblar hisobga olinadi.

Hisob-kitoblarni amalga oshirish uchun asosiy hujjatlar bo'lib ta'sis shartnomasi, chora-tadbirlar shartnomasi, ta'sischilarning ushbu bo'linmalarni tashkil qilish to'g'risidagi qarori, ta'sischilarning mulkni berish to'g'risidagi qarori va boshqalar hisoblanadi.

Ko'rsatilgan bo'linmalarga ajratilgan mulk korxona tomonidan asosiy vositalar (0100), nomoddiy aktivlar (0400), o'rnatiladigan asbob-uskunalar (0700), materiallar (1000), tayyor mahsulotlar (2800), tovarlar (2900) va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlardan 4110 "Ajratilgan bo'linmalardan olinadigan schyotlar" schyotining debetiga hisobdan chiqariladi.

177. 4120 "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olinadigan schyotlar" schyotida sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlarining (balanslararo yoki xo'jalik ichidagi hisob-kitoblar) debitorlik qarzlari hisobga olinadi. Ushbu schyotda tovar, mahsulot, ish, xizmatlarni sotish va boshqa joriy operatsiyalar bo'yicha hisob-kitoblar hisobga olinadi.

4110 "Ajratilgan bo'linmalardan olinadigan schyotlar" va 4120 "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olinadigan schyotlar" schyotlari bo'yicha analitik hisob har bir ajratilgan bo'linma, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlari bo'yicha yuritiladi.

178. Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olinadigan schyotlarni hisobga oluvchi schyotlar (4100)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Debitorlik qarzlarini qoplash uchun ajratilgan bo'linmalardan assosiy vositalar va boshqa aktivlar kelib tushdi	0110-0190 va boshqalar	4110
2	Ajratilgan bo'linmalarga mol-mulk (asosiy vositalar va boshqa aktivlar) ajratildi	4110	0110-0190 va boshqalar
3	Ajratilgan bo'linmalar xodimlariga mehnat haqi to'lash uchun pul mablag'lari ajratildi	4110	5010, 5110
4	Ajratilgan bo'linmalar tomonidan asosiy vositalar qaytarildi	0110-0190	4110
5	Debitorlik qarzlarini qoplash uchun ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan pul mablag'lari kelib tushdi	5010-5530	4110, 4120
6	Ajratilgan bo'linmalarga moddiy qiymatliklar berildi (1500-schyotdan foydalanilganda)	4110	1510
7	Materiallar qiymatidagi farq ajratilgan bo'linmalar hisobiga ularga berilgan materiallar bo'yicha hisobdan chiqarildi (1610-schyotni qo'llaganda)	4110	1610

3-5. Xodimlarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4200)

179. Korxona xodimlariga mehnat haqi bo'yicha, operasion va ma'muriy-xo'jalik xarajatlari uchun hisobdorlik asosida, shuningdek xizmat safarlari uchun berilgan bo'naklar bo'yicha hisob-kitoblar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 4210 "Mehnat haqi bo'yicha berilgan bo'naklar";
- 4220 "Xizmat safarlariga berilgan bo'naklar";
- 4230 "Umumxo'jalik xarajatlari uchun berilgan bo'naklar";
- 4290 "Xodimlarga berilgan boshqa bo'naklar".

180. Hisobdorlikka berilgan summaga, xodimlarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4200) pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan, jumladan 5010 "Milliy valyutadagi pul mablag'lari", 5020 "Chet el valyutasidagi pul mablag'lari" schyotlari bilan bog'langan holda debetlanadi. Xodimlarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4200) xarajatlar va sotib olingan qiymatliklar hisobga olinadigan schyotlar bilan yoki amalga oshirilgan xarajatlarning turiga qarab boshqa schyotlar bilan bog'langan holda kreditlanadi.

To'liq ishlatilmagan bo'naklar (masalan, xizmat safarlari uchun) korxona kassasiga qaytarilishi hamda xodimlarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4200)ning kreditida va 5010 "Milliy valyutadagi pul mablag'lari", 5020 "Chet el valyutasidagi pul mablag'lari" schyotlarining debetida aks ettirilishi lozim.

181. 4210 "Mehnat haqi bo'yicha berilgan bo'naklar" schyotida korxona xodimlariga mehnat haqi bo'yicha berilgan bo'naklarning barcha turlari yuzasidan hisob-kitoblar hisobga olinadi. Bo'naklarning kelgusidagi mehnat haqi hisobiga berilishi xodimlarning sababi ko'rsatilgan arizasiga asosan amalga oshiriladi. Bundan tashqari, ushbu schyotda quyidagi buxgalteriya yozuvlari bilan aks ettiriladigan, ya'ni 6710 "Mehnat haqi

bo'yicha xodim bilan hisoblashishlar" schyotining debeti va 4210 "Mehnat haqi bo'yicha berilgan bo'naklar" schyotining kreditida mehnat haqi bo'yicha har oylik bo'naklar hisobga olinadi.

182. 4220 "Xizmat safarlariga berilgan bo'naklar" schyotida korxona xodimlariga xizmat safarlari uchun berilgan bo'naklar hisobga olinadi. Xorijga xizmat safariga yuborilayotgan xodimga Vazirliklar, idoralar, korxonalar va tashkilotlar xodimlari O'zbekiston Respublikasi tashqarisiga xizmat safariga yuborilganda xizmat safari xarajatlari uchun mablag'lar berish tartibi to'g'risidagi Nizomga (ro'yxat raqami 2730, 2015 yil 9 noyabr) muvofiq, chet el valyutasida bo'nak beriladi. Ushbu valyuta bo'nak berilgan kunda O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki kursi bo'yicha so'mga aylantiriladi va so'mda hisobga olinadi. Xizmat safarlari uchun berilgan va sarflangan chet el valyutasining hisobi alohida yuritiladi.

Xizmat safarlari uchun bo'naklar xizmat safari to'g'risidagi buyruq, chiptalar qiymati, kunlik yashash xarajatlari va boshqalar ko'rsatilgan holda bo'nak summasini hisoblash asosida beriladi.

183. 4230 "Umumxo'jalik xarajatlari uchun berilgan bo'naklar" schyotida umumxo'jalik ehtiyojlari uchun turli xildagi kichik inventar va jihozlarni naqd pulga hamda korporativ bank kartalaridan foydalangan holda sotib olish uchun berilgan bo'naklar aks ettiriladi. Tovar-moddiy qiymatliklarni baholash va kirim qilish tegishli tasdiqlovchi hujjatlarga asosan amalga oshiriladi.

184. 4290 "Xodimga berilgan boshqa bo'naklar" schyotida 4210 - 4230-schyotlarda aks ettirilmagan korxona xodimlariga berilgan boshqa bo'naklar hisobga olinadi.

Xodimlarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4200) bo'yicha analitik hisob har bir berilgan bo'nak bo'yicha yuritiladi.

185. Xodimlarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4200)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Mehnat haqi hisobidan bo'nak berildi	4210	5010
2	Xodimlarga kelgusidagi mehnat haqi hisobiga berilgan bo'naklar ushlab qolindi	6710	4210
3	Hisobdor shaxslarga bankdagi schyotlardan bo'naklar berildi	4220-4290	5110-5530
4	Hisobdor shaxslarga kassadan bo'naklar berildi	4220-4290	5010, 5020
5	Hisobdor shaxslarga pul ekvivalentlari berildi	4220-4290	5610
6	Ishlatilmagan hisobdor summolari kassaga qaytarildi	5010, 5020	4220-4290
7	Ishlatilmagan hisobdor summolari korxonaning bankdagi schyotiga qaytarildi	5110- 5530	4220-4290
8	Hisobdor shaxslar sotib olingan turli xildagi pul ekvivalentlariga haq to'ladi	5610	4220-4290
9	Ishlatilmagan pul ekvivalentlari qaytarildi	5610	4220-4290
10	Hisobdor shaxslar kapital qo'yilmalar, tovarlar, hayvonlar, materiallar, asbob-uskunalarini sotib olish, yetkazib kelish, tayyorlash bilan bog'liq xarajatlarni amalga oshirdi	0710-0890, 1010-1090, 1110-1120, 2910-2990	4220-4290
11	Hisobdor shaxslar yaroqsiz mahsulot bilan bog'liq turli xildagi xarajatlarni to'ladi	2610	4220-4290

12	Hisobdor shaxslar asosiy, yordamchi ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar, shuningdek umumishlab chiqarish xarajatlarini amalga oshirdi	2010, 2310, 2510, 2710	4220-4290
13	Hisobdor shaxslar davr xarajatlariga tegishli bo'lgan turli xildagi xarajatlarni to'ladi	9410-9430	4220-4290
14	Hisobdor shaxslar kelgusi davr xarajatlariga tegishli bo'lgan turli xarajatlarni to'ladi	3190	4220-4290

4-§. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4300)

186. Tovar-moddiy zaxiralar va boshqa aktivlarni yetkazib berish, shuningdek ish bajarish va xizmat ko'rsatish uchun berilgan bo'naklar bo'yicha hisob-kitoblar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

4310 "TMQlar uchun mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga berilgan bo'naklar";

4320 "Uzoq muddatli aktivlar uchun mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga berilgan bo'naklar";

4330 "Boshqa berilgan bo'naklar".

187. Berilgan bo'naklar summasi, shuningdek qisman tayyor holdagi tovarlar, ish va xizmatlar uchun to'langan summalar 4310 "TMQlar uchun mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga berilgan bo'naklar", 4320 "Uzoq muddatli aktivlar uchun mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga berilgan bo'naklar", 4330 "Boshqa berilgan bo'naklar" schyotlarining debetida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga bo'naklar mol yetkazib beruvchilar va korxona o'rtasida tuzilgan shartnoma yoki kontrakt asosida beriladi. Ayrim hollarda, qisman bajarilgan ishlar to'g'risidagi dalolatnoma bo'lishi mumkin. Bunda to'lov topshiriqnomalarida qisman to'lov miqdori yoki oldindan to'lov foizi ko'rsatiladi.

Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4300) bo'yicha analitik hisob har bir debitor bo'yicha yuritiladi.

188. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga berilgan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (4300)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini tayyorlash uchun naqd pulda bo'naklar berildi	4310	5010
2	Bankdagi schyotlardan bo'naklar o'tkazildi	4310-4330	5110-5530
3	Olingan kreditlar va qarzlar hisobidan bo'naklar o'tkazildi	4310-4330	6810-6820, 7810-7820
4	Kontraktning bekor qilinishi natijasida avval berilgan bo'naklar qaytarildi	5010-5530	4310-4330
5	Mol yetkazib beruvchilar yoki pudratchilarga bo'lgan qarzlarni qoplashda avval berilgan bo'naklarning hisobga olinishi	6010, 7010	4310-4330
6	Mol yetkazib beruvchilarga berilgan bo'naklarning da'vo muddati o'tganlari hisobdan chiqarildi	9430	4310-4330
7	Berilgan bo'nakning tegishli summasi uzoq muddatli qismidan joriy qismga o'tkazildi	4310-4330	0940

5-§. Byudjetga bo'nak to'lovlari hisobga oluvchi schyotlar (4400)

189. Korxona tomonidan soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha to'langan bo'naklar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 4410 "Byudjetga soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha bo'nak to'lovlari (turlari bo'yicha)" schyotida amalga oshiriladi.

190. 4410 "Byudjetga soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha bo'nak to'lovlari (turlari bo'yicha)" schyotida bo'nak sifatida to'langan soliq summolari, shu jumladan, xarid qilingan tovar-moddiy zaxiralar bo'yicha hisob-kitob hujjatlarida ko'rsatilgan qo'shilgan qiymat solig'i hisobga olinadi. Soliqlar summasini hisobdan chiqarish 4410 "Byudjetga soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha bo'nak to'lovlari (turlari bo'yicha)" schyotining kreditida 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarz (turlari bo'yicha)" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Byudjetga bo'nak to'lovlari o'tkazilganda byudjetga bo'nak to'lovlari hisobga oluvchi schyotlar (4400)ning debeti va pul mablag'larni hisobga oluvchi schyotlarning kreditida yozuvlar amalga oshiriladi. Byudjetga to'lovlar bo'yicha yakuniy hisob-kitoblar 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarz (turlari bo'yicha)" schyotining debeti va byudjetga bo'nak to'lovlari hisobga oluvchi schyotlar (4400)ning krediti bo'yicha yozuvlar amalga oshiriladi.

191. Byudjetga bo'nak to'lovlari hisobga oluvchi schyotlar (4500)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Xarid qilingan moddiy resurslar, tovarlar, ishlar va xizmatlar bo'yicha QQS summasi	4410	6010, 6120, 6990
2	Byudjetga soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha bo'naklar o'tkazildi	4410	5110
3	Moddiy resurslar, tovarlar, ish va xizmatlarga tegishli bo'lgan QQS hisobga olindi	6410	4410
4	Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha yakuniy hisob-kitoblar	6410	4410

6-§. Maqsadli davlat jamg'armalariga va sug'urtalar bo'yicha bo'nak to'lovlari hisobga oluvchi schyotlar (4500)

192. Korxona tomonidan maqsadli davlat jamg'armalari va sug'urtalar bo'yicha majburiy to'lovlari bo'yicha to'langan bo'naklar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

4510 "Sug'urtalar bo'yicha bo'nak to'lovlari";

4520 "Maqsadli davlat jamg'armalariga bo'nak to'lovlari".

193. 4510 "Sug'urtalar bo'yicha bo'nak to'lovlari" schyotida korxona tomonidan sug'urtalar bo'yicha to'langan bo'nak to'lovlari hisobga olinadi.

194. 4520 "Maqsadli davlat jamg'armalariga bo'nak to'lovlari" schyotida korxona tomonidan byudjetdan tashqari Pensiya, Yo'l va boshqa maqsadli davlat jamg'armalariga to'langan bo'nak to'lovlari hisobga olinadi.

Bo'nak to'lovlari o'tkazishda maqsadli davlat jamg'armalari va sug'urtalar bo'yicha bo'nak to'lovlari hisobga oluvchi schyotlar (4500)ning debeti, pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning kreditida yozuvlar amalga oshiriladi. Majburiy to'lovlar bo'yicha yakuniy hisob-kitoblarda 6510 "Sug'urtalar bo'yicha bo'nak to'lovlari", 6520 "Maqsadli davlat jamg'armalariga bo'nak to'lovlari" schyotlarining debeti va maqsadli davlat jamg'armalari va sug'urtalar bo'yicha bo'nak to'lovlari hisobga oluvchi schyotlar (4500)ning kreditida yozuvlar amalga oshiriladi.

195. Maqsadli davlat jamg'armalari va sug'urtalar bo'yicha bo'nak to'lovlarini hisobga oluvchi schyotlar (4500)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Maqsadli davlat jamg'armalari va sug'urtalar bo'yicha bo'nak to'lovlari o'tkazildi	4510-4520	5110-5530
2	Maqsadli davlat jamg'armalari va sug'urtalarga to'lovlar bo'yicha yakuniy hisob-kitoblar	6510-6520	4510-4520

7-5. Ustav kapitaliga ta'sischilarning ulushlari bo'yicha qarzini hisobga oluvchi schyotlar (4600)

196. Korxona ta'sischilari (aksiyadorlik jamiyatining aksiyadorlari, o'rtoqlik jamiyatlarining ishtirokchilari va sh.k.)ning korxona ustav kapitaliga ulushlar bo'yicha qarzlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 4610 "Ustav kapitaliga ta'sischilarning ulushlari bo'yicha qarzi" schyotida amalga oshiriladi.

197. Korxonani tashkil qilishda ta'sischilar yoki aksiyaga obuna bo'lgan shaxslarning qarz summasi 4610 "Ustav kapitaliga ta'sischilarning ulushlari bo'yicha qarzi" schyotining debeti ustav kapitalini hisobga oluvchi schyotlar (8300) bilan bog'langan holda hisobga olinadi.

Ta'sischilarning ulush summaları pul mablag'lari ko'rinishida haqiqatda kelib tushganda 4610 "Ustav kapitaliga ta'sischilarning ulushlari bo'yicha qarzi" schyotining kreditida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda yozuv amalga oshiriladi. Moddiy va boshqa qiymatliklar (pul mablag'laridan tashqari) ko'rinishidagi ulushlar 4610 "Ustav kapitaliga ta'sischilarning ulushlari bo'yicha qarzi" schyotining kreditida asosiy vositalar, nomoddiy aktivlar, materiallar va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan yozuvlar bilan rasmiylashtiriladi.

Korxonaga mulk sifatida aksiyalarga to'lov uchun natura shaklida berilgan mol-mulk ta'sischilar kelishuvi asosida aniqlangan bahoda kirim qilinadi.

4610 "Ustav kapitaliga ta'sischilarning ulushlari bo'yicha qarzi" schyoti bo'yicha analitik hisob (ko'rsatuvchiga aksiyalardan tashqari) har bir ta'sischi bo'yicha alohida yuritiladi.

198. Ustav kapitaliga ta'sischilarning ulushlari bo'yicha qarzini hisobga oluvchi schyotlar (4600)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Ishtirokchilar ulushlari summasida (aksiyaga obuna summasida) ustav kapitalining e'lon qilingan hajmi (korxona ro'yxatdan o'tganidan keyin)	4610	8310, 8320, 8330
2	Ta'sischilar korxona mulkiga tugallanmagan qurilish, asbob-uskuna, asosiy vositalarni taqdim etishdi	0110-0190, 0710-0720, 0810	4610
3	Ta'sischilar aksiyalarga obuna to'lovi sifatida nomoddiy aktivlarni taqdim etishdi	0410-0490	4610
4	Ta'sischilar aksiyalarga obuna to'lovi sifatida uzoq muddatli va qisqa muddatli investisiyalarni taqdim etishdi	0610, 5810	4610
5	Ta'sischilar korxona mulkiga tovar-moddiy zaxiralarni taqdim etishdi	1010-2990	4610

6	Ta'sischiylarning ulushlari summasi pul mablag'lari ko'rinishida kelib tushdi	5010-5530	4610
7	Korxonaning ustav kapitaliga ulushlari ta'sischiylarning mehnat haqidan ushlab qolindi	6710	4610

8-5. Xodimlarning boshqa operatsiyalar bo'yicha qarzini hisobga oluvchi schyotlar (4700)

199. Korxona xodimlari bilan mehnat haqi bo'yicha, hisobdor shaxslar bilan hisob-kitoblardan tashqari barcha turdagi hisob-kitoblar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

4710 "Kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha xodimlarning qarzi";

4720 "Berilgan qarzlarni bo'yicha xodimlarning qarzi";

4730 "Moddiy zararni qoplash bo'yicha xodimlarning qarzi";

4790 "Xodimlarning boshqa qarzlari".

200. 4710 "Kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha xodimlarning qarzi" schyotida korxona xodimlariga kreditga berilgan tovarlar bo'yicha hisob-kitoblar hisobga olinadi.

Kreditga tovar sotib olgan shaxslar ishlaydigan korxonalar tovarlar qiymati summasini savdo tashkilotlariga bank krediti hisobiga qoplashi mumkin. Bank tomonidan tegishli hisob-kitob hujjatlari to'langanda 4710 "Kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha xodimlarning qarzi" schyoti 6810 "Qisqa muddatli bank kreditlari" va 7810 "Uzoq muddatli bank kreditlari" schyotlari bilan bog'langan holda debetlanadi. Korxona xodimlaridan navbatdagi to'lovlarni ushlab qolishda 6710 "Mehnat haqi bo'yicha xodimlar bilan hisoblashishlar" schyoti 4710 "Kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha xodimlarning qarzi" schyoti bilan bog'langan holda debetlanadi, so'ng esa ushlab qolingani summa bank kreditini to'lash uchun 5110 "Hisob-kitob schyoti" schyotining kreditidan 6810 "Qisqa muddatli bank kreditlari" va 6950 "Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qismi" schyotlarining debetiga o'tkaziladi.

O'zining xodimlari tomonidan kreditga sotib olgan tovarlar bo'yicha qarzlarni qoplashda bank kreditlaridan foydalanmaydigan korxonalar, ushbu xodimlar bergan topshiriq-majburiyatlariga asosan ularning mehnat haqi summasidan navbatdagi to'lovlar ushlab qolinganda 6710 "Mehnat haqi bo'yicha xodim bilan hisoblashishlar" schyoti turli kreditorlarga bo'lgan qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6900) bilan bog'langan holda (savdo korxonalarining lisevoy schyotlari bo'yicha) debetlanadi. Ushlab qolingani summaning savdo korxonalariga o'tkazib berilishiga qarab, turli kreditorlarga bo'lgan qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6900) pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda debetlanadi.

201. 4720 "Berilgan qarzlarni bo'yicha xodimlarning qarzi" schyotida korxona xodimlariga berilgan qarzlarni bo'yicha hisob-kitoblar aks ettiriladi (masalan, yakka tartibda uy-joy qurishga va boshqalarga).

4720 "Berilgan qarzlarni bo'yicha xodimlarning qarzi" schyotining debetida xodimlarga berilgan qarzi summasi pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Agar mablag'lar korxonaga berilgan kredit hisobidan bevosita bank tomonidan (bu mablag'larni oldindan korxonaning hisob-kitob schyotiga o'tkazmasdan) xodimlarga berilsa, bunda 4720 "Berilgan qarzlarni bo'yicha xodimlarning qarzi" schyotining debetida 6810 "Qisqa muddatli bank kreditlari" va 7810 "Uzoq muddatli bank kreditlari" schyotlari bilan bog'langan holda yozuvlar amalga oshiriladi.

Qarzdor xodimlardan kelib tushgan to'lovlar summasiga 4720 "Berilgan qarzlarni bo'yicha xodimlarning qarzi" schyoti (qabul qilingan to'lovlar tartibidan kelib chiqqan holda) 5010 "Milliy valyutadagi pul mablag'lari", 5110 "Hisob-kitob schyoti", 6710 "Mehnat haqi bo'yicha xodim bilan hisoblashishlar" schyotlari bilan bog'langan holda kreditlanadi.

Bank kreditlarini qoplash 6810 "Qisqa muddatli bank kreditlari", 6950 "Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qismi" schyotlarining debetida va bankka tegishli bo'lgan summa o'tkazilgan pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning kreditida aks ettiriladi.

202. 4730 "Moddiy zararni qoplash bo'yicha xodimlarning qarzi" schyotida korxona xodimi tomonidan pul mablag'lari va tovar-moddiy qiymatliklarning kamomadi va talon-taroj qilinishi, yaroqsizlik natijasida

yetkazilgan moddiy zararni qoplash bo'yicha hisob-kitoblar, shuningdek boshqa turdagi zararlarni qoplash bo'yicha hisob-kitoblar hisobga olinadi.

4730 "Moddiy zararni qoplash bo'yicha xodimlarning qarzi" schyotining debetida aybdor shaxslardan undirib olinadigan summalar tovar-moddiy zaxiralar va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

4730 "Moddiy zararni qoplash bo'yicha xodimlarning qarzi" schyotining kreditida, to'langan to'lovlar summasiga pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar va moddiy zararni qoplash uchun mehnat haqidan ushlab qolinadigan summaga 6710 "Mehnat haqi bo'yicha xodim bilan hisoblashishlar" schyoti bilan bog'langan holda yozuvlar amalga oshiriladi.

203. 4790 "Xodimlarning boshqa qarzlar" schyotida 4710 - 4730 schyotlarida aks ettirilmagan korxona xodimlari bilan hisob-kitoblar hisobga olinadi.

Boshqa operatsiyalar bo'yicha xodimlarning qarzini hisobga oluvchi schyotlar (4700) bo'yicha analitik hisob korxonaning har bir xodimi bo'yicha yuritiladi.

204. Xodimlarning boshqa operatsiyalar bo'yicha qarzini hisobga oluvchi schyotlar (4700)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Savdo korxonalari tomonidan xodimlarga kreditga sotilgan tovarlar uchun o'tkazib berildi	4710	5110-5530
2	Kreditga olingan tovarlar bo'yicha xodimlarning qarzi uchun bank kreditlari olindi	4710	6810, 7810
3	Kreditga olingan tovarlarning to'lovi uchun xodimlardan kelib tushgan navbatdagi to'lovlar summasi	5010, 5110	4710
4	Kreditga olingan tovarlar uchun xodimlarning mehnat haqidan ushlab qolingan to'lovlar	6710	4710
5	Xodimlarga berilgan qarzlar summasi	4720	5010-5530
6	Yaroqsiz mahsulotdan ko'rilgan yo'qotishlar moddiy zararni yuzaga keltirgan aybdor shaxslar hisobiga hisobdan chiqarildi	4730	2610
7	Asosiy vositalar va nomoddiy aktivlarning kamomadi uchun aybdor shaxslardan undiriladigan summalar	4730	9210, 9220
8	Qimmatli qog'ozlarning kamomadi uchun aybdor shaxslardan undiriladigan summalar	4730	0610-0690, 5810-5830
9	Tovar-moddiy qiymatliklarning kamomadi uchun aybdor shaxslardan undiriladigan summalar	4730	1010-2990
10	Inventarizatsiya natijasida kassadagi pul mablag'lari va pul ekvivalentlarining kamomadi	4730	5010, 5020, 5610
11	Xodimlarga pul ekvivalentlari berildi	4790	5610
12	Boshqa operatsiyalar bo'yicha xodimlarning qarzi zararga hisobdan chiqarildi, agar undirilishi sud tomonidan rad etilgan bo'lsa	9430	4790

205. Yuqorida tushuntirish berilgan olinadigan schyotlarda ko'rsatilmagan turli operatsiyalar, jumladan, olinadigan foizlar, dividendlar, royalti, moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan joriy to'lovlar, da'volar bo'yicha olinadigan schyotlar va boshqalar bo'yicha debitorlar bilan hisob-kitoblar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 4810 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan joriy to'lovlar";
- 4820 "Operativ ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar";
- 4830 "Olinadigan foizlar";
- 4840 "Olinadigan dividendlar";
- 4850 "Olinadigan royalti";
- 4860 "Da'volar bo'yicha olinadigan schyotlar";
- 4890 "Boshqa debitorlar qarzlari".

206. 4810 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan joriy to'lovlar" schyotida shartnomaga muvofiq, moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan ijara to'lovlarining joriy qismi hisobga olinadi. Ijara to'lovlari joriy qismining kelib tushishi 4810 "Moliyaviy ijara bo'yicha olinadigan joriy to'lovlar" schyotining kreditida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

207. 4820 "Operativ ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar" schyotida shartnomaga muvofiq, ijara bo'yicha olinadigan ijara to'lovlari hisobga olinadi. Ijara to'lovlari hisoblanganda 4820 "Operativ ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar" schyoti 9350 "Operativ ijaradan daromadlar" schyoti bilan bog'langan holda debetlanadi. Ijara to'lovlarining kelib tushishi 4820 "Operativ ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar" schyotining kreditida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

208. 4830 "Olinadigan foizlar" schyotida foizlarni hisoblash va ularning olinishi hisobga olinadi. Muddati o'tgan foizlar alohida hisobga olinadi va ular bo'yicha shartnomaga muvofiq penya hisoblanadi.

209. 4840 "Olinadigan dividendlar" schyotida qimmatli qog'ozlar bo'yicha dividendlarni hisoblash bo'yicha hisob-kitoblar hisobga olinadi.

210. 4850 "Olinadigan royalti" schyotida royaltini hisoblash va ularning olinishi hisobga olinadi.

211. 4860 "Da'volar bo'yicha olinadigan schyotlar" schyotining debetida da'volar bo'yicha hisob-kitoblar, jumladan:

a) mol yetkazib beruvchilarga, pudratchilarga va transport tashkilotlariga ularning schyotlari tekshirilganda shartnomada kelishilgan va preyskurantda nazarda tutilgan baho va tariflarning bir-biriga muvofiq kelmasligi, shuningdek arifmetik xatolar aniqlanganda - mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga taqdim etilgan schyotlardagi baholarning oshib ketishi yoki arifmetik xatolar tovar-moddiy qiymatliklar yoki xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarda yozuvlar amalga oshirilganidan so'ng aniqlanganda mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar yoki ishlab chiqarish zaxiralari, tovarlar va tegishli xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda;

b) mol yetkazib beruvchilarga, transport va boshqa tashkilotlarga yukning kamomadi bo'yicha mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar bilan bog'langan holda;

v) mol yetkazib beruvchilar yoki pudratchilarga ularning aybi bilan yuzaga kelgan, yaroqsiz mahsulotlar va bo'sh turib qolishlar bo'yicha xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda;

g) korxonaning schyotlaridan noto'g'ri hisobdan chiqarilgan (o'tkazilgan) summalar bo'yicha bank muassasalariga, pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda;

d) shartnoma majburiyatlariga rioya etmaganligi uchun mol yetkazib beruvchilar, pudratchilar va boshqalardan, to'lovchilar tomonidan tan olingan yoki xo'jalik sudi tomonidan belgilangan miqdorda olinadigan jarimalar, penyalar, neustoykalar bo'yicha (to'lovchilar tomonidan tan olinmagan, bildirilgan da'volar summasi hisobda aks ettirilmaydi), 9390 "Boshqa operatsion daromadlar" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

212. 4860 "Da'volar bo'yicha olinadigan schyotlar" schyoti pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda kelib tushgan to'lovlar summasiga kreditlanadi. Keyinchalik aniqlangan va olinishi kerak

bo'lmagan summalar, qoidaga muvofiq, hisobga olishga qabul qilingan shu schyotlarga 4860 "Da'volar bo'yicha olinadigan schyotlar" schyotining krediti bo'yicha olib boriladi.

4860 "Da'volar bo'yicha olinadigan schyotlar" schyoti bo'yicha analitik hisob da'volar bo'yicha alohida yuritiladi.

213. 4890 "Boshqa debitorlar qarzlari" schyotida yuqoridagi schyotlarda ko'rsatilmagan hisob-kitoblar hisobga olinadi.

Analitik hisob har bir debitor bo'yicha alohida yuritiladi.

214. Turli debitorlar qarzlarini hisobga oluvchi schyotlar (4800)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Moliyaviy ijara bo'yicha to'lovlarning joriy qismi	4810	0920
2	Operativ ijara bo'yicha olinadigan summalarni hisoblash	4820	9350
3	Ijara bo'yicha qarzlarni qoplash uchun ijarachilardan summalar kelib tushdi	5010-5530	4810, 4820
4	Olingan vekselar bo'yicha foizlar hisoblandi	4830	9530
5	Mijozlardan kelib tushadiganlar aks ettirildi: a) foizlar; b) dividendlar; v) royalti.	4830 4840 4850	9530 9520 9510
6	Korxonaning bankdagi schyotiga foizlar va dividendlar kelib tushdi	5110-5530	4830, 4840
7	Boshqa tashkilotlardan royaltining kelib tushishi	5110-5530	4850
8	O'rnatiladigan asbob-uskunalar schyotida aniqlangan baho va tariflarning bir-biriga muvofiq kelmasligi, xatolar bo'yicha mol yetkazuvchilarga da'vo bildirildi	4860	0710-0720
9	Kapital qurilish uchun ilgari to'langan, hajmning oshib ketishi, baholarning nomutanosibligi va schyotlardagi xatolar bo'yicha pudratchilarga da'vo bildirildi	4860	0810-0890
10	Baholarning nomutanosibligi va arifmetik xatolar bo'yicha tovar-moddiy zaxiralarning kamomadi bo'yicha mol yetkazib beruvchilarga da'vo bildirildi	4860	1010-2990
11	Kamomadlar, schyotlardagi xatolar, sifat bo'yicha da'vo bildirildi (1510-schyotdan foydalanilganda)	4860	1510
12	Korxona schyotlaridan noto'g'ri olingan summalar bo'yicha bankka da'vo bildirildi	4860	5110-5530
13	Kelib tushgan moddiy qiymatliklarni kirim qilishda mol yetkazib beruvchilarga da'volar bildirildi	4860	6010
14	Boshqa korxonalar tomonidan shartnoma majburiyatlarini bajarmaganliklari uchun tan olingan jarima, penya va neustoykalar summasi	4860	9330
15	Qoniqtirilmagan da'vo summasi xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarga olib borildi	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	4860

16	Ajratilgan bo‘linmalar tomonidan turli tashkilotlarga xizmat ko‘rsatildi	4890	6110
17	Boshqa korxonalar va shaxslar hisobidan xodimlarga tegishli bo‘lgan summalar	4890	6710

10-§. Dargumon qarzlar bo‘yicha rezervni hisobga oluvchi schyotlar (4900)

215. Dargumon qarzlar bo‘yicha rezervlarning holati va harakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish 4910 “Dargumon qarzlar bo‘yicha rezerv” schyotida amalga oshiriladi.

216. Korxonaning yuridik va jismoniy shaxslar bilan hisob-kitoblari bo‘yicha dargumon qarzlar summasiga rezerv tashkil qilinadi va 9430 “Boshqa operasion xarajatlar” schyotiga olib boriladi.

Belgilangan muddatda qoplanmagan va tegishli kafolatlar bilan ta‘minlanmagan korxonaning debitorlik qarzi dargumon qarz sifatida tan olinadi.

Dargumon qarzlar bo‘yicha rezerv hisobot yili oxirida korxonaning debitorlik qarzlarining inventarizatsiyasi natijalari asosida tashkil etiladi.

Rezerv hajmi har bir dargumon qarz bo‘yicha alohida, qarzdorning moliyaviy ahvoli (to‘lov qobiliyati) va qarz summasini to‘liq yoki qisman to‘lash ehtimolini baholash asosida aniqlanadi.

Agar shubhali qarz bo‘yicha rezerv tashkil etilgan yildan keyingi yilning oxirigacha ushbu rezervning ma‘lum bir qismi ishlatilmasa, u holda ishlatilmagan summa tegishli yilning foydasiga qo‘shiladi va foyda solig‘ini hisoblashda soliq bazasiga qo‘shilmaydi.

Ilgari korxona tomonidan dargumon qarz sifatida tan olingan qarzlarni balansdan chiqarish 4910 “Dargumon qarzlar bo‘yicha rezerv” schyotining debetida tegishli debitorlar bilan hisob-kitoblar (olinadigan schyotlar)ni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi. Ishlatilmagan dargumon qarzlar bo‘yicha rezerv summasining foydaga qo‘shilishi 4910 “Dargumon qarzlar bo‘yicha rezerv” schyotining debetida va 9390 “Boshqa operasion daromadlar” schyotining kreditida aks ettiriladi.

4910 “Dargumon qarzlar bo‘yicha rezerv” schyoti bo‘yicha analitik hisob har bir dargumon qarz va rezerv tashkil qilingan muddat bo‘yicha yuritiladi.

217. Dargumon qarzlar bo‘yicha rezervni hisobga oluvchi schyotlar (4900)ning bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Dargumon qarzlar bo‘yicha rezerv tashkil qilindi	9430	4910
2	Xaridor va buyurtmachilarning qarzlar dargumon qarzlar bo‘yicha rezerv hisobiga hisobdan chiqarildi	4910	4010, 4020
3	Dargumon qarzlar bo‘yicha rezervlar summasining ishlatilmagan qismining ular tashkil etilgan yildan keyingi yilning foydasiga qo‘shilishi	4910	9390

V BO‘LIM. PUL MABLAG‘LARI, QISQA MUDDATLI INVESTISIYALAR VA BOSHQA JORIY AKTIVLAR

Muqaddima

1-§. Kassadagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar (5000)

2-§. Hisob-kitob schyotidagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar (5100)

- 3-§. Chet el valyutasidagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar (5200)
- 4-§. Bankdagi maxsus schyotlardagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar (5500)
- 5-§. Pul ekvivalentlarini hisobga oluvchi schyotlar (5600)
- 6-§. Yo‘ldagi pul mablag‘ (o‘tkazma)larini hisobga oluvchi schyotlar (5700)
- 7-§. Qisqa muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (5800)
- 8-§. Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo‘qotishlar va boshqa joriy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlar (5900)

218. Ushbu bo‘limning schyotlari korxonaga tegishli bo‘lgan kassadagi mavjud milliy va chet el valyutasidagi, O‘zbekiston Respublikasi hududi va xorijdagi banklar schyotlardagi pul mablag‘lari, pul ekvivalentlari, qimmatli qog‘ozlarga qilingan qisqa muddatli qo‘yilmalar, shuningdek kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo‘qotishlar va boshqa joriy aktivlarning mavjudligi va xarakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

219. Ushbu bo‘limdagi schyotlarda chet el valyutasidagi pul mablag‘lari va ularga tegishli operatsiyalar milliy valyutada - so‘mda, chet el valyutasini pulli hisob-kitob hujjatlaridan ko‘chirma olingan sanadagi O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki kursi bo‘yicha qayta hisoblash orqali hisobga olinadi. Pul mablag‘lari qoldig‘ini hisobot oyining oxirgi sanasidagi O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki kursi bo‘yicha har oydagi qayta baholash natijasidagi kurs farqlari (ijobiy kurs farqi) 9540 “Valyutalar kurslari farqidan daromadlar” yoki (salbiy kurs farqi) 9620 “Valyutalar kurslari farqidan zararlar” schyotiga olib boriladi.

220. Ushbu bo‘limda quyidagi schyotlardagi hisob tartibi yoritiladi:

- 5000 - Kassadagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar;
- 5100 - Hisob-kitob schyotidagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar;
- 5200 - Chet el valyutasidagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar;
- 5500 - Bankdagi maxsus schyotlardagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar;
- 5600 - Pul ekvivalentlarini hisobga oluvchi schyotlar;
- 5700 - Yo‘ldagi pul mablag‘ (o‘tkazma)larini hisobga oluvchi schyotlar;
- 5800 - Qisqa muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 5900 - Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo‘qotishlar va boshqa joriy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlar.

1-§. Kassadagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar (5000)

221. Korxona kassasidagi pul mablag‘larining naqdligi va xarakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 5010 “Milliy valyutadagi pul mablag‘lari”;
- 5020 “Chet el valyutasidagi pul mablag‘lari”.

Zarur hollarda ayrim (transport, aloqa) korxonalarda “Korxona kassasi” va “Operasion kassa” kabi schyotlar ochilishi mumkin.

Kassadagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlarning (5000) debeti bo‘yicha korxona kassasiga kelib tushgan pul mablag‘lari aks ettiriladi. Krediti bo‘yicha korxona kassasidan to‘lanadigan pul mablag‘lari va limitdan ortiqcha pulni bankka topshirish aks ettiriladi.

222. Kassadagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar (5000)ning bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit

1	Kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha foizlar naqd pulda olinganda (savdo korxonalarida)	5010, 5020	4830
2	Mahsulot, ish va xizmatlarning naqd pulga sotilishi	5010, 5020	9010-9030
3	Asosiy vositalar va boshqa aktivlarni sotishdan tushumning naqd pulda olinishi	5010, 5020	9210-9220
4	Bankdagi tegishli schyotlardan pul mablag'lari kassaga kelib tushdi (ish haqi, nafaqa, mukofotlar va shu kabilarni berish uchun)	5010, 5020	5110-5530
5	Hisobdor shaxslar tomonidan ishlatilmagan oldin olingan bo'naklarning qaytarilishi	5010, 5020	4220-4290
6	Aksiyani nominal qiymatidan yuqori narxda sotish natijasida olingan emissiya daromadi	5010, 5020	8410
7	Ta'sischi o'zlarining ulushlari hisobidan korxonaning ustav kapitaliga naqd pul mablag'larini kiritdi	5010, 5020	4610
8	Kvartira ijarachilaridan qarz summasi kelib tushdi	5010, 5020	4890
9	Kommunal xizmatlar, aloqa xizmatlari va boshqa to'lovlarning kelib tushishi	5010, 5020	4890
10	Ishchilarga alohida uy-joy qurishga qarz berish uchun kredit summasi naqd pulda olindi	5010, 5020	6810, 7810
11	Pul mablag'lari kassadan topshirildi va bankdagi hisob-kitob schyotiga o'tkazildi	5110-5530	5010, 5020
12	Aksiyadorlardan ularga tegishli aksiyalar qaytarib sotib olindi	8610, 8620	5010, 5020
13	Qimmatli qog'ozlarni sotib olishdagi xarajatlar to'landi (brokerlar xizmati uchun to'lovlar)	0610, 5810	5010, 5020
14	Hisoblangan mehnat haqi va boshqa to'lovlar berildi (mukofot va shu kabilari)	6710	5010, 5020
15	Hisobdor summalar berildi	4220-4290	5010, 5020
16	Xodimlarga berilgan qarz summasi	4720	5010, 5020
17	Turli xil summalar berildi (bajarish varaqalari bo'yicha va boshqalar)	6990	5010, 5020
18	Korxonaning ajratilgan bo'linmalari hisobiga naqd to'lanishi	4110	5010, 5020
19	Tabiiy ofatlar bilan bog'liq turli xil qoplanmaydigan xarajatlar to'lanishi	9720	5010, 5020
20	Pul mablag'larining kamomadi (inventarizatsiya natijasida)	4730	5010, 5020
21	Hisoblangan foizlar bo'yicha qarzlar qoplanishi	6920	5010, 5020
22	Ijaraga beruvchiga tegishli to'lovlarning to'lanishi	6910, 6950	5010, 5020

223. Korxonaning bankdagi hisob-kitob schyotidagi pul mablag'larining mavjudligi va xarakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 5110 "Hisob-kitob schyoti"da amalga oshiriladi.

224. 5110 "Hisob-kitob schyoti"ning debeti bo'yicha korxonaning hisob-kitob schyotiga pul mablag'larining kelib tushishi aks ettiriladi. 5110 "Hisob-kitob schyoti"ning kreditida korxonaning hisob-kitob schyotidan pul mablag'larining hisobdan chiqarilishi aks ettiriladi. Bank ko'chirmasini tekshirish natijasida korxonaning hisob-kitob schyoti debeti yoki kreditiga xatolik bilan olib borilgan summalar 4860 "Da'volar bo'yicha olinadigan schyotlar" yoki 6960 "Da'volar bo'yicha to'lanadigan schyotlar" bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Buxgalteriya hisobida hisob-kitob schyoti bo'yicha operatsiyalar bank ko'chirmalari va ularga ilova qilinadigan pulli va hisob-kitob hujjatlari asosida aks ettiriladi.

Hisob-kitob schyotidagi pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar (5100) bo'yicha analitik hisob milliy valyutadagi pul mablag'larini saqlash uchun banklarda ochilgan har bir schyot bo'yicha yuritiladi.

225. Hisob-kitob schyotidagi pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar (5100)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Ijaraga berilgan asosiy vositalar bo'yicha ijarachidan ijara to'lovlarining kelib tushishi	5110	4810, 4820
2	Tovarlarni kreditga sotishdan tushgan pullar	5110	4710
3	Mahsulot (tovar, ish, xizmat)lar, asosiy vositalar va boshqa aktivlarning sotilishidan tushgan tushumlar	5110	4010
4	Pul mablag'lari kassadan hisob-kitob schyotiga topshirildi	5110	5010
5	Chet el valyutasini sotib olish uchun pul mablag'lari o'tkazildi	5530	5110
6	Bankka qaytarilgan chek va akkreditivlar bo'yicha summalar hisob-kitob schyotiga o'tkazildi	5110	5510, 5520
7	Ilgari qisqa muddatli investisiya tartibida berilgan qarzlarning qaytarilishi	5110	5830
8	Ilgari berilgan bo'nak qaytarildi	5110	4310-4390
9	Qondirilgan da'volar summasining kelib tushishi	5110	4860
10	Olingan bo'naklar summasi	5110	6310-6390
11	Ilgari aksiyaga obuna bo'lgan ta'sischilardan ulush summasining kelib tushishi	5110	4610
12	Nominal qiymatdan yuqori bahoda sotilgan aksiyalardan emission daromadning kelib tushishi	5110	8410
13	Bankdan kassaga pul mablag'lari kelib tushdi (mehnat haqi, nafaqa, mukofot va shu kabilarni berish uchun)	5010	5110
14	Xususiy aksiyalarning sotib olinishi	8610, 8620	5110
15	Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilar oldidagi qarzlarning qoplanishi	6010	5110

16	Berilgan bo‘naklar summasi	4310-4330	5110
17	Ilgari olingan bo‘naklarning qaytarilishi	6300, 7310	5110
18	Byudjetga to‘lovlar bo‘yicha qarz summasining o‘tkazilishi	6410	5110
19	Sug‘urta va maqsadli davlat jamg‘armalariga to‘lovlar bo‘yicha qarzlarning qoplanishi	6510-6520	5110
20	Ta‘sischilarga hisoblangan dividendning to‘lanishi	6610	5110
21	Ajratilgan bo‘linmalar, sho‘ba va qaram xo‘jalik jamiyatlariga bo‘lgan qarz summasining qoplanishi	6110, 6120	5110
22	Qisqa muddatli kredit va qarzlarning qoplanishi	6810-6840	5110
23	Uzoq muddatli kredit va qarzlarning joriy qismining qoplanishi	6950	5110
24	Hisoblangan foizlar bo‘yicha qarzlarning qoplanishi	6920	5110
25	Ijaraga beruvchiga tegishli bo‘lgan to‘lovlar to‘landi	6910, 6950	5110

3-5. Chet el valyutasidagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar (5200)

226. O‘zbekiston Respublikasi va chet mamlakatlar hududidagi banklar schyotlaridagi chet el valyutasidagi pul mablag‘larining naqdligi va harakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

5210 “Mamlakat ichida valyuta schyotlari”;

5220 “Chet eldagi valyuta schyotlari”.

227. 5210 “Mamlakat ichida valyuta schyotlari” va 5220 “Chet eldagi valyuta schyotlari” schyotlarining debetida valyuta schyotlariga pul mablag‘larining kelib tushishi, kreditida esa pul mablag‘larining hisobdan chiqarilishi aks ettiriladi. Bank ko‘chirmasini tekshirish natijasida aniqlangan korxonaning valyuta schyotining debeti yoki kreditiga xatolik bilan o‘tkazilgan summalar 4860 “Da‘volar bo‘yicha olinadigan schyotlar” yoki 6960 “Da‘volar bo‘yicha to‘lanadigan schyotlar” schyotlari bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

Buxgalteriya hisobida valyuta schyoti bo‘yicha operatsiyalar bank ko‘chirmalari va ularga ilova qilinadigan pulli va hisob-kitob hujjatlari asosida aks ettiriladi.

Valyuta mablag‘larining analitik hisobi chet el valyutasidagi pul mablag‘larini saqlash uchun banklarda ochilgan har bir schyot bo‘yicha yuritiladi.

228. Chet el valyutasidagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar (5200)ning bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Ijaraga berilgan asosiy vositalar bo‘yicha ijarachidan ijara to‘lovlarning kelib tushishi	5210, 5220	4810, 4820
2	Mahsulot (tovar, ish, xizmat)lar, asosiy vositalar va boshqa aktivlarning sotilishidan valyutaning kelib tushishi	5210, 5220	4010
3	Kassadan valyuta mablag‘larining valyuta schyotiga topshirilishi	5210, 5220	5020

4	Ishlatilmagan chek va akkreditiv summasining valyuta schyotiga o'tkazilishi	5210, 5220	5510-5520
5	Ilgari qisqa muddatli investisiyalar tartibida berilgan qarzni qaytarilishi	5210, 5220	5830
6	Ilgari berilgan bo'naklarning qaytarilishi	5210, 5220	4310-4330
7	Qondirilgan da'volar summasining kelib tushishi	5210, 5220	4860
8	Olingan bo'naklar summasi	5210, 5220	6300, 7310
9	Ilgari aksiyalarga obuna bo'lgan ta'sischi-lardan ulush summasining kelib tushishi	5210, 5220	4610
10	Nominal qiymatdan yuqori bahoda sotilgan aksiyalardan emission daromadning kelib tushishi	5210, 5220	8410
11	Investisiyaga mablag'larning qo'yilishi	0600, 5800	5210, 5220
12	Bankdan kassaga valyuta mablag'larining kelib tushishi	5020	5210, 5220
13	Xususiy aksiyalarning sotib olinishi	8610, 8620	5210, 5220
14	Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilar oldidagi qarzlarning to'lanishi	6010	5210, 5220
15	Berilgan bo'naklarning summasi	4310-4330	5210, 5220
16	Ilgari olingan bo'naklarning qaytarilishi	6300, 7310	5210, 5220
17	Ta'sischi-larga hisoblangan dividendning to'lanishi	6610	5210, 5220
18	Hisoblangan foizlar bo'yicha qarzlarni qoplandi	6920	5210, 5220
19	Qisqa muddatli kreditlar va qarzlarni qoplandi	6810-6840	5210, 5220
20	Uzoq muddatli kreditlar va qarzlarning joriy qismi qoplandi	6950	5210, 5220
21	Ijaraga beruvchiga tegishli bo'lgan to'lovlar to'landi	6910, 6950	5210, 5220

4-5. Bankdagi maxsus schyotlardagi pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar (5500)

229. O'zbekiston Respublikasi hududi va chet mamlakatlardagi akkreditivlar, chek daftarchalari, boshqa to'lov hujjatlaridagi (veksellardan tashqari) pul mablag'larining mavjudligi va harakati to'g'risida, shuningdek maqsadli moliyalashtirish (tushumlar) pul mablag'larining alohida saqlanadigan qismining harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

5510 "Akkreditivlar";

5520 "Chek daftarchalari";

5530 "Boshqa maxsus schyotlar".

230. 5510 "Akkreditivlar" schyotida akkreditivdagi pul mablag'lari hisobga olinadi. Akkreditivga pul mablag'larini o'tkazish 5510 "Akkreditivlar" schyotining debetida va 5110 "Hisob-kitob schyoti", 5210 "Mamlakat ichidagi valyuta schyotlari", 5220 "Chet eldagi valyuta schyotlari" va boshqa schyotlarning kreditida aks ettiriladi.

5510 "Akkreditivlar" schyoti bo'yicha akkreditivga hisobga olingan pul mablag'lari ularning ishlatilishi bo'yicha (bank ko'chirmalariga asosan), 6010 "Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan

schyotlar”ning debetiga hisobdan chiqariladi. Akkreditivdagi ishlatilmagan mablag‘lar, bank tomonidan ular qaysi schyotdan o‘tkazilgan bo‘lsa, shu schyotlarga qayta tiklanganda 5510 “Akkreditivlar” schyotining krediti, 5110 “Hisob-kitob schyoti”, 5210 “Mamlakat ichidagi valyuta schyotlari”, 5220 “Chet eldagi valyuta schyotlari” va boshqa schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

5510 “Akkreditivlar” schyoti bo‘yicha analitik hisob korxona tomonidan qo‘yilgan har bir akkreditiv bo‘yicha alohida yuritiladi.

231. 5520 “Chek daftarchalari” schyotida chek daftarchalaridagi pul mablag‘larining harakati hisobga olinadi. Chek daftarchalarini berishda pul mablag‘larini deponentlash 5520 “Chek daftarchalari” schyotining debeti va 5110 “Hisob-kitob schyoti”, 5210 “Mamlakat ichidagi valyuta schyotlari”, 5220 “Chet eldagi valyuta schyotlari”, 6810 “Qisqa muddatli bank kreditlari” va boshqa schyotlarning kreditida aks ettiriladi. Korxona tomonidan berilgan cheklarning to‘lovi doirasidagi summa 5520 “Chek daftarchalari” schyotining kreditidan xarajat va qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda hisobdan chiqariladi. Chek bilan berilgan, lekin bank tomonidan to‘lanmagan (to‘lovga taqdim etilmagan) summa 5520 “Chek daftarchalari” schyotida qoladi va ushbu 5520 “Chek daftarchalari” schyotining qoldig‘i bank ko‘chirmalari bilan mos kelishi lozim. Bankka qaytarilgan cheklarning (foydalanilmay qolgan) summasi 5520 “Chek daftarchalari” schyotining kreditida 5110 “Hisob-kitob schyoti”, 5210 “Mamlakat ichida valyuta schyotlari”, 5220 “Chet eldagi valyuta schyotlari” va boshqa schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

Kreditor korxonalar bilan hisob-kitob qilish uchun korxona xodimlariga hisobdorlikka berilgan chek daftarchalaridagi mablag‘larning harakati ustidan nazorat tezkor ravishda yuritiladi.

5520 “Chek daftarchalari” schyoti bo‘yicha analitik hisob har bir olingan chek daftarchalari bo‘yicha yuritiladi.

232. 5530 “Boshqa maxsus schyotlar”da bankda maxsus saqlanadigan maqsadli moliyalashtiriladigan (tushumlar) mablag‘lar, shu jumladan, ijtimoiy muassasalar, ob‘yektlar (bolalar bog‘chasi va boshqalar)ni saqlash uchun ota-onalardan, o‘zga foydalanuvchilar va boshqa manbalardan kelib tushgan pul mablag‘lari; korxonaning talabiga ko‘ra alohida schyotda yig‘iladigan va sarflanadigan kapital qo‘yilmalarni moliyalashtirish mablag‘lari; davlat idoralarining subsidiyalari va shu kabilarning harakati hisobga olinadi.

Korxonaning ajratilgan bo‘linmalarga bankda joriy xarajatlarni (mehnat haqi, alohida xo‘jalik xarajatlari, xizmat safarlari va shu kabilar) amalga oshirish uchun ochilgan joriy schyotlarda ushbu ko‘rsatilgan mablag‘larning harakati alohida schyotda aks ettiriladi.

5530 “Boshqa maxsus schyotlar” bo‘yicha analitik hisobni tashkil etish O‘zbekiston Respublikasi hududi va chet eldagi boshqa maxsus schyotlardagi pul mablag‘larining naqdligi va harakati to‘g‘risidagi ma’lumotlarni olish imkoniyatini ta’minlashi lozim.

233. Bankdagi maxsus schyotlardagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar (5500)ning bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Akkreditivlarga pul mablag‘lari o‘tkazildi	5510	5110-5220
2	Qondirilgan da‘volar summasining maxsus schyotga kelib tushishi	5510-5530	4860
3	Depozit ishtirokchisi sifatida aksiya obunachilaridan bo‘nak summasining olinishi	5530	6320
4	Qisqa muddatli bank kreditlari hisobidan akkreditivlarga pul mablag‘lari o‘tkazildi	5510	6810
5	Sotish xarajatlarning to‘lovi chek bilan amalga oshirildi	9410	5520
6	Ishlatilmagan summaning muddat oxirida qaytarilishi: a) akkreditivlar; b) chek daftarchalari.	5110-5220 5110-5220	5510 5520

7	Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga bo'lgan qarzni to'lashda akkreditivdagi summa hisobdan chiqarildi	6010	5510
8	Akkreditivdan bo'nakning berilishi	4310-4330	5510
9	Sug'urta bo'yicha qarzlarining akkreditiv mablag'lari hisobiga qoplanishi	6510	5510
10	Boshqa kreditorlarning xizmatlari uchun to'lovlarda ishlatilgan cheklar summasini hisobdan chiqarish	6990	5520
11	Maxsus schyotdan sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan qarzning to'lanishi	6120	5530
12	Sotib olingan putyovkalar uchun maxsus schyotdan to'langan summa	5610	5530
13	Chek daftarchalaridagi ishlatilmagan mablag'larning qisqa muddatli bank kreditlarini qoplash uchun qaytarilishi	6810	5520
14	Akkreditivdagi ishlatilmagan mablag'ning uzoq muddatli bank kreditlarini qoplash uchun qaytarilishi	6950, 7810	5510
15	Hisoblangan foizlar bo'yicha qarzlarining qoplanishi	6920	5510-5530
16	Ijaraga beruvchiga tegishli bo'lgan to'lovlar to'landi	6910, 6950	5530

5-§. Pul ekvivalentlarini hisobga oluvchi schyotlar (5600)

234. Korxona kassasidagi pul ekvivalentlarining (pochta markalari va boshqalar) mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 5610 "Pul ekvivalentlari (turlari bo'yicha)" schyotida amalga oshiriladi.

5610 "Pul ekvivalentlari (turlari bo'yicha)" schyotida markalar, pattalar va boshqa pul ekvivalentlari nominal qiymati bo'yicha hisobga olinadi. Pul ekvivalentlarini hisobga oluvchi schyotning debetida pul ekvivalentlarini sotib olish pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda, kreditida esa pul ekvivalentlarining sarflanishi xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Pul ekvivalentlarini hisobga oluvchi schyotlar (5600) bo'yicha analitik hisob ularning turlari bo'yicha yuritiladi.

235. Pul ekvivalentlarini hisobga oluvchi schyotlar (5600)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Pul ekvivalentlarining naqd pulga xarid qilinishi	5610	5010, 5020
2	Pul ekvivalentlarining hisob-kitob schyotidan pul mablag'larini o'tkazish orqali xarid qilinishi	5610	5110
3	Hisobdor shaxslar orqali pul ekvivalentlarining xarid qilinishi	5610	4220-4290 6970
4	Turli shaxslardan pul ekvivalentlarining xarid qilinishi	5610	6990

6-§. Yo'ldagi pul mablag' (o'tkazma)larini hisobga oluvchi schyotlar (5700)

236. Yo‘ldagi pul mablag‘lari (naqd pulga va pul o‘tkazish orqali mahsulot sotishdan olingan daromad) to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish 5710 “Yo‘ldagi pul mablag‘ (o‘tkazma)lari” schyotida amalga oshiriladi.

237. 5710 “Yo‘ldagi pul mablag‘ (o‘tkazma)lari” schyotida saqlash joyidan chiqib ketgan, ammo mo‘ljallangan joyiga yetib bormagan pul mablag‘lari (inkassatorga berilgan sotishdan olingan tushumlar, pul o‘tkazmalari) hisobga olinadi.

Ushbu schyot tranzit schyot hisoblanadi va pul mablag‘larining harakati ustidan uzluksiz nazoratni o‘rnatish uchun bog‘lovchi vazifasini bajaradi.

5710 “Yo‘ldagi pul mablag‘ (o‘tkazma)lari” schyotining debetida pulni inkassatorlarga topshirish kassadagi pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi. Pul mablag‘lari kirim qilingandan keyin 5710 “Yo‘ldagi pul mablag‘ (o‘tkazma)lari” schyoti kreditlanib, pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

(5710) yo‘ldagi pul mablag‘ (o‘tkazma)larining analitik hisobi ularning turlari bo‘yicha yuritiladi.

238. Yo‘ldagi pul mablag‘ (o‘tkazma)larini hisobga oluvchi schyotlar (5700)ning bog‘lanishi

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Kassadagi naqd pullar bankdagi hisob-kitob schyotiga o‘tkazish uchun inkassatorga topshirildi	5710	5010, 5020
2	Xaridorlarning qarzlari kelib tushgan pul o‘tkazmalari bo‘yicha qoplandi	5710	4010
3	Bankka hali kelib tushmagan pul mablag‘larini o‘tkazish orqali bo‘nak olish	5710	6300, 7310
4	Turli debitorlardan pul o‘tkazmalarini olish	5710	4890
5	Ajratilgan bo‘linmalardan pul o‘tkazmalarini olish	5710	4110
6	Yo‘ldagi pul mablag‘lari kassaga kelib tushdi	5010-5020	5710
7	Yo‘ldagi pul mablag‘lari bankdagi hisob-kitob schyotiga kelib tushdi	5110	5710

7-5. Qisqa muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (5800)

239. Korxonaning boshqa korxonalar qimmatli qog‘ozlariga qilingan qisqa muddatli (bir yil muddatdan ko‘p bo‘lmagan) investisiyalari (qo‘yilmalar) davlat qarzlarning foizli obligatsiyalari, boshqa korxonalarga berilgan qarzarlar va boshqalarning naqdligi va harakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

5810 “Qimmatli qog‘ozlar”;

5830 “Berilgan qisqa muddatli qarzarlar”;

5890 “Boshqa joriy investisiyalar”.

240. 5810 “Qimmatli qog‘ozlar” schyotida aksiyalarga, davlat qarzlarning foizli obligatsiyalariga va boshqa qimmatli qog‘ozlariga qo‘yilgan qisqa muddatli investisiyalarning mavjudligi va harakati hisobga olinadi.

Obligatsiya va boshqa qimmatli qog‘ozlar 5810 “Qimmatli qog‘ozlar” schyotiga sotib olish qiymatida kirim qilinadi.

Korxonada aksiya, obligatsiya va boshqa qimmatli qog‘ozlarning sotib olinishi 5810 “Qimmatli qog‘ozlar” schyotining debetida va pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar va agar qimmatli qog‘ozlar uchun to‘lov moddiy yoki boshqa qiymatliklar (pul mablag‘laridan tashqari) orqali amalga oshirilsa, moddiy va boshqa qiymatliklarning sotilishini hisobga oluvchi schyotlarning kreditida hisobga olinadi.

Agar sotib olingan obligasiya va boshqa qarzga oid qimmatli qog'ozlarning sotib olish bahosi ularning nominal qiymatidan farq qilsa, u holda sotib olish va nominal qiymati o'rtasidagi farq shunday hisobdan chiqarilishi yoki qo'shimcha hisoblanishi kerakki, 5810 "Qimmatli qog'ozlar" schyotida hisobga olingan qimmatli qog'ozlarning bahosi ularni qoplash davrida nominal qiymatiga muvofiq bo'lishi lozim. Sotib olish va nominal qiymati o'rtasidagi farq qoplanadigan vaqtgacha bo'lgan davrda 5810 "Qimmatli qog'ozlar" schyotining debeti (qo'shimcha hisoblash)da yoki krediti (hisobdan chiqarish)da, 9590 "Moliyaviy faoliyatning boshqa daromadlari" yoki 9690 "Moliyaviy faoliyat bo'yicha boshqa xarajatlar" schyotlari bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

5810 "Qimmatli qog'ozlar" schyotida hisobga olingan obligasiya va boshqa qimmatli qog'ozlarning qoplanishi pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning debeti va 5810 "Qimmatli qog'ozlar" schyotining kreditida aks ettiriladi.

241. 5830 "Berilgan qisqa muddatli qarzlار" schyotida korxonaning boshqa korxonalarga qisqa muddatga bergan pulli va boshqa qarzlarning harakati hisobga olinadi.

Berilgan qarzlار 5830 "Berilgan qisqa muddatli qarzlار" schyotining debetida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Qarzlarning qaytarilishi pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning debeti va 5830 "Berilgan qisqa muddatli qarzlار" schyotining kreditida aks ettiriladi.

242. 5890 "Boshqa joriy investisiyalar" schyotida korxonalarning bank va boshqa omonatlarga so'mdagi va chet el valyutasidagi qo'yilmalarining harakati hisobga olinadi.

Omonatlarga pul mablag'larining o'tkazilishi korxonalarda 5890 "Boshqa joriy investisiyalar" schyotining debetida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Hisobda bank tomonidan omonatlar summasi qaytarilganda korxonada teskari yozuv amalga oshiriladi.

Qisqa muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (5800) bo'yicha analitik hisob qisqa muddatli investisiyalarning turlari va ushbu qo'yilmalar amalga oshirilgan ob'yektlar (qimmatli qog'ozlarni sotuvchi-korxonalar, omonatlar va hokazolar) bo'yicha yuritiladi.

243. Qisqa muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (5800)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Qimmatli qog'ozlar mahsulotlar, tovarlar, ish, xizmatlarni berish yo'li bilan xarid qilindi	5810	9010-9030
2	Qimmatli qog'ozlar asosiy vositalar va boshqa aktivlarni berish yo'li bilan xarid qilindi	5810	9210, 9220
3	Uzoq muddatli investisiyalarning tarkibiy o'zgarishi (restrukturizasiya) amalga oshirildi	5810	0610
4	Qimmatli qog'ozlar naqd pulga xarid qilindi	5810	5010
5	Qimmatli qog'ozlar qiymati bankdagi schyotdan to'lanishi orqali xarid qilindi	5810	5110-5530
6	Xaridorlarga ssuda mablag'larining vekselda berilishi	5810	5110-5530
7	Aksiyalarning to'lov sifatida qimmatli qog'ozlarning kelib tushishi	5810	4610
8	Qimmatli qog'ozlarning sotilishi	5110	5810
9	Korxonaning qarzi qimmatli qog'ozlar bilan qoplanishi	6990	5810
10	Majburiyatlar uchun garov sifatida aksiyalarning berilishi	6010	5810
11	Xaridorga veksels summasiga da'vo bildirilishi	4860	5810

12	Da'vo muddati tugaganligi tufayli veksel bo'yicha qarzni zarar hisobiga chiqarish	9690	5810
13	Inventarizasiya natijasida qimmatli qog'ozlarning kamomadi	4730	5810
14	Qisqa muddatli qarzlarning asosiy vosita va boshqa aktivlar ko'rinishida berilishi	5830	9210, 9220
15	Qisqa muddatli qarzlarning tayyor mahsulot, tovar, ish, xizmatlar ko'rinishida berilishi	5830	9010-9030
16	Boshqa korxonalar tomonidan qisqa muddatli qarzlarning qaytarilishi	5110	5830

8-5. Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotishlar va boshqa joriy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlar (5900)

244. Qiymatliklarni tayyorlash, saqlash, sotish va inventarizasiya qilish jarayonlarida aniqlangan kamomad, talon-taroj va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotish summolari, shuningdek ushbu bo'limning yuqorida keltirilgan schyotlarida hisobga olinmagan, biroq korxona mulki hisoblangan boshqa joriy aktivlarning mavjudligi to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

5910 "Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotishlar";

5920 "Boshqa joriy aktivlar".

245. Tovar-moddiy zaxiralar, asosiy vositalar va nomoddiy aktivlarning kamomadi va buzilishi 5910 "Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotishlar" schyotining debeti va tovar-moddiy zaxiralarni hisobga oluvchi schyotlar va asosiy vositalar va boshqa aktivlarning sotilishi hamda turli chiqib ketishini hisobga oluvchi schyotlarning kreditida aks ettiriladi.

246. 5910 "Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotishlar" schyotining kreditida quyidagi:

a) qiymatliklarning tabiiy yo'qotish me'yorlaridan ortiq kamomatlari, qiymatliklarning buzilishi, yo'qolishi va o'g'irlanishining aniq aybdorlari aniqlanganda - 4860 "Da'volar bo'yicha olinadigan schyotlar", 4730 "Moddiy zararni qoplash bo'yicha xodimlarning qarzi" schyotlarining debeti;

b) qiymatliklarning tabiiy yo'qotish me'yorlaridan ortiq buzilishi va o'g'irlanishidan yo'qotishlar, aniq aybdor shaxsi aniqlanmaganda va da'vo tasdiqlanmaganligi natijasida sudning e'tirozi - 9430 "Boshqa operasion xarajatlar" debetiga hisobdan chiqarilishi aks ettiriladi.

5910 "Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotishlar" schyoti bo'yicha analitik hisob ularning turlari bo'yicha yuritiladi.

247. 5920 "Boshqa joriy aktivlar" schyotining debetida ushbu bo'limning yuqorida keltirilgan schyotlarida hisobga olinishi mo'ljallanmagan joriy aktivlar aks ettiriladi. 5920 "Boshqa joriy aktivlar" schyotining kreditida boshqa joriy aktivlarning sarflanishi aks ettiriladi.

5920 "Boshqa joriy aktivlar" schyoti bo'yicha analitik hisob ularning turlari bo'yicha yuritiladi.

248. Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotishlar va boshqa joriy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlar (5900)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	TMZning yo'qolishi va buzilishidan kamomadlar	5910	1010-2990
2	Asosiy vositalar va nomoddiy aktivlarning yo'qolishi va buzilishidan yo'qotishlar	5910	9210, 9220

3	Aybdor shaxslardan undirilishi lozim bo'lgan summalar	4860, 4730	5910
4	Undirilmagan summalar hisobdan chiqarildi, shuningdek kamomadlar zararga olib borildi	9430	5910
5	Pul o'tkazish yo'li bilan boshqa joriy aktivlar sotib olindi	5920	5110
6	Hisobdor shaxslar orqali boshqa joriy aktivlar sotib olindi	5920	4220-4290 6970
7	Boshqa joriy aktivlarning sarflanishi	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	5920

UCHINCHI QISM. MAJBURIYATLAR

Hujjatning rus tilidagi
matniga qarang

VI bo'lim. Joriy majburiyatlar
VII bo'lim. Uzoq muddatli majburiyatlar

VI BO'LIM. JORIY MAJBURIYATLAR

Muqaddima

- 1-§. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar (6000)
- 2-§. Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga to'lanadigan schyotlar (6100)
- 3-§. Kechiktirilgan majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar (6200)
- 4-§. Olingan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (6300)
- 5-§. Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6400)
- 6-§. Sug'urta va maqsadli davlat jamg'armalariga to'lovlar bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6500)
- 7-§. Ta'sischi'larga bo'lgan qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6600)
- 8-§. Mehnat haqi bo'yicha xodimlar bilan hisoblashishlarni hisobga oluvchi schyotlar (6700)

9-§. Qisqa muddatli kreditlar va qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6800)

10-§. Turli kreditorlarga bo'lgan qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6900)

249. Ushbu bo'limning schyotlari korxonaning yuridik va jismoniy shaxslar oldidagi joriy majburiyatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

250. Chet el valyutasidagi majburiyatlar ushbu bo'limdagi schyotlarda pulli hisob-kitob hujjatlaridan ko'chirma olingan sanadagi O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki kursi bo'yicha chet el valyutasini qayta hisoblash yo'li bilan, so'mda hisobga olinadi. Kreditorlik qarzlarini hisobot oyining oxirgi sanasidagi O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki kursi bo'yicha qayta baholaganda vujudga kelgan kurs farqlari 9540 "Valyutalar kurslari farqidan daromadlar" (ijobiy kurs farqi bo'lganda) yoki 9620 "Valyutalar kurslari farqidan zararlar" (salbiy kurs farqi bo'lganda) schyotiga olib boriladi.

251. Ushbu bo'limda quyidagi schyotlar bo'yicha hisob yuritish tartibi yoritiladi:

6000 - Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar;

6100 - Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga to'lanadigan schyotlar;

6200 - Kechiktirilgan majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar;

6300 - Olingan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar;

6400 - Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar;

6500 - Sug'urta va maqsadli davlat jamg'armalariga to'lovlar bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar;

6600 - Ta'sischi'larga bo'lgan qarzni hisobga oluvchi schyotlar;

6700 - Mehnat haqi bo'yicha xodimlar bilan hisoblashishlarni hisobga oluvchi schyotlar

6800 - Qisqa muddatli kreditlar va qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar;

6900 - Turli kreditorlarga bo'lgan qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar.

1-§. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar (6000)

252. Tovar-moddiy qiymatliklar, bajarilgan ishlar, ko'rsatilgan xizmatlar, shuningdek tashish bo'yicha olingan xizmatlar uchun mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga bo'lgan joriy majburiyatlar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

6010 "Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar";

6020 "Berilgan veksellar".

253. Pudratchi qurilish va montaj, ilmiy-tadqiqot va shu kabi korxonalar bosh pudratchi (bosh korxona) hisoblansa, o'z subpudratchilariga bo'lgan majburiyatlarini ham ushbu schyotda aks ettiradi.

254. 6010 "Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar" schyoti haqiqatda kelib tushgan TMZ va boshqa aktivlar, qabul qilingan ish va xizmatlarning qiymatiga ushbu qiymatliklarni yoki tegishli xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda kreditlanadi.

Agar omborga kelib tushgan moddiy qiymatliklarning sifati, miqdori, shuningdek bahosi shartnomada kelishilgan shartlarga mos kelmasa, 6010 "Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar" schyoti 4860 "Da'volar bo'yicha olinadigan schyotlar" schyoti bilan bog'langan holda tegishli summaga kreditlanadi.

6010 "Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir mol yetkazib beruvchi va pudratchi bo'yicha alohida yuritiladi.

255. 6020 "Berilgan veksellar" schyotining kreditida sotib olingan TMZ va boshqa aktivlar, qabul qilingan ish va xizmatlar uchun veksellar bilan ta'minlangan joriy majburiyatlar hisobga olinadi va ularni qoplash davrigacha hisobda turadi. Veksellar bo'yicha majburiyatlar qoplanishiga qarab ular pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning kreditidan 6020 "Berilgan veksellar" va 6920 "Hisoblangan foizlar" schyotlarining debetiga hisobdan chiqariladi.

6020 “Berilgan vekselar” schyoti bo‘yicha analitik hisob berilgan veksellarning har bir turi bo‘yicha alohida yuritiladi.

256. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to‘lanadigan schyotlar (6000)ning boshqa schyotlar bilan bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Mol yetkazib beruvchilardan o‘rnatiladigan asbob-uskunalar kelib tushdi	0710, 0720	6010
2	Kapital qo‘yilmalar uchun mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarning bajargan ishlari va ko‘rsatgan xizmatlari yuzasidan berilgan schyotlar to‘lovga qabul qilindi	0810-0890	6010
3	Mol yetkazib beruvchilardan materiallar kelib tushdi	1010-1090	6010
4	Mol yetkazib beruvchilardan o‘stirishga va boquvga hayvonlar kelib tushdi	1110, 1120	6010
5	Mol yetkazib beruvchilardan turli TMZ kelib tushdi (1510-schyoti qo‘llanilganda)	1510	6010
6	Mol yetkazib beruvchilardan tovar-moddiy zaxiralarni xarid qilishda hisobga olingan QQS summasi	4410	6010
7	Korxona tomonidan asosiy va yordamchi ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatuvchi xo‘jalik, umumishlab chiqarish va boshqaruv ehtiyojlari uchun mol yetkazib beruvchilarning bajargan ish va xizmatlari (jumladan: energiya, gaz, bug‘, suv) qabul qilindi	2010, 2310, 2510, 2710, 9420	6010
8	Yaroqsiz mahsulotni tuzatish va kafolatli ta‘mirlash bo‘yicha mol yetkazib beruvchilarning ko‘rsatgan xizmatlari qabul qilindi	2610	6010
9	Mol yetkazib beruvchilardan kelgusi davr xarajatlariga tegishli bo‘lgan ish va xizmatlar qabul qilindi	3190	6010
10	Mol yetkazib beruvchilardan tovarlar kelib tushdi	2910-2990	6010
11	Mahsulotlar, tovarlar, ish va xizmatlarni sotishda mol yetkazib beruvchilar va pudratchilar ko‘rsatgan ish va xizmatlar qabul qilindi	9410	6010
12	Tabiiy ofatlarni tugatish bo‘yicha mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarning xizmatlari qabul qilindi	9720	6010
13	Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga bo‘lgan qarzlar bankdagi schyotlardan to‘landi	6010	5110-5530
14	Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarning schyotlarini to‘lashda oldindan berilgan bo‘naklarning hisobga olinishi	6010	4310-4330
15	Da‘vo muddati tugagan kreditorlik qarzlarini hisobdan chiqarildi	6010	9360
16	Kreditorlik qarzini to‘lash uchun mol yetkazib beruvchiga oddiy veksell berildi	6010	6020

257. Korxonaning ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan joriy majburiyatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

6110 "Ajratilgan bo'linmalarga to'lanadigan schyotlar";

6120 "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga to'lanadigan schyotlar".

258. "Ajratilgan bo'linmalarga to'lanadigan schyotlar" nomli 6110 - schyotda korxonaning umumiy balansiga qo'shiladigan filiallar va vakolatxonalarning joriy majburiyatlari (ichki xo'jalik yoki ichki balans hisob-kitoblari) hisobga olinadi.

6110 "Ajratilgan bo'linmalarga to'lanadigan schyotlar" schyotining kreditida turli xildagi muomalalar bo'yicha ajratilgan bo'linmalar oldidagi joriy majburiyatlar tovar-moddiy qiymatliklar, pul mablag'lari, xarajat va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

259. "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga to'lanadigan schyotlar" nomli 6120-schyotda sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga joriy majburiyatlar (balanslararo hisob-kitoblar yoki ichki idoraviy hisob-kitoblar) hisobga olinadi.

6120 "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga to'lanadigan schyotlar" schyotining kreditida turli xildagi muomalalar bo'yicha sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlari oldidagi joriy majburiyatlar tovar-moddiy qiymatliklar, pul mablag'lari, xarajalar va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

6110 "Ajratilgan bo'linmalarga to'lanadigan schyotlar" va 6120 "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga to'lanadigan schyotlar" schyotlari bo'yicha analitik hisob har bir ajratilgan bo'linma, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyati bo'yicha alohida yuritiladi.

260. Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga to'lanadigan schyotlar (6100)ning boshqa schyotlar bilan bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Ajratilgan bo'linmalardan, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan tovar-moddiy qiymatliklar olindi	0710-0890, 1010-1120, 2810-2990	6110, 6120
2	Xuddi shu holat, 1510-schyotni qo'llagan holda	1510	6110, 6120
3	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olingan TMZlar qiymatidagi farqlar hisobga olindi	1610	6110, 6120
4	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlarining asosiy va yordamchi ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatuvchi xo'jalik, umumishlab chiqarish va boshqaruv ehtiyojlari bo'yicha ko'rsatgan xizmatlari qabul qilindi	2010, 2310, 2510, 2710, 9420	6110, 6120
5	Ajratilgan bo'linmalardan olingan yarim tayyor mahsulotlar qabul qilindi	2110	6110
6	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlari ko'rsatgan xizmatlar kelgusi davr xarajatlari tarkibida hisobga olindi	3190	6110, 6120
7	Ajratilgan bo'linmalardan kassaga naqd pul kelib tushdi (yo'llanmalar uchun)	5010	6110
8	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan pul mablag'lari kelib tushdi	5110-5530	6110, 6120
9	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan pul ekvivalentlari kelib tushdi	5610	6110, 6120

3-5. Kechiktirilgan majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar (6200)

261. Vaqtinchalik farqlar natijasida vujudga keladigan kechiktirilgan joriy majburiyatlar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 6210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar";
- 6220 "Mukofot (ustama)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar";
- 6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar";
- 6240 "Soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha kechiktirilgan majburiyatlar";
- 6250 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha majburiyatlar";
- 6290 "Boshqa kechiktirilgan majburiyatlar".

262. 6210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar" schyotida qoplanish davri davomida daromadga taqsimlanadigan obligasiyalarning diskont (chegirma)lari bo'yicha korxonaning kechiktirilgan uzoq muddatli daromadlarining joriy qismi aks ettiriladi. Ushbu schyot faqat obligasiyalarni sotib oluvchi tomonidan qo'llaniladi. Obligasiyalar diskont bilan sotib olinganda, diskont summasi 6210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar" schyoti kreditida, to'langan summa esa pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning kreditida va qisqa muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar yoki uzoq muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlarning debetida aks ettiriladi. Obligasiyalar diskont (chegirma)larining joriy qismini daromadlarga o'tkazishda 9530 "Foizlar ko'rinishidagi daromadlar" schyoti kreditlanadi va 6210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar" schyoti debetlanadi.

6210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir obligasiyaning turi va qoplash muddati bo'yicha alohida yuritiladi.

263. 6220 "Mukofot (ustama)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar" schyoti qoplanish davri davomida daromadga taqsimlanadigan obligasiyalar mukofoti (ustamasi) bo'yicha korxonaning uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlarining joriy qismini aks ettiradi. Ushbu schyot faqat obligasiya sotuvchilarda qo'llaniladi. Obligasiyalar mukofot bilan sotilganda, mukofot (ustama) summasi 6220 "Mukofot (ustama)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar" schyoti, obligasiyaning nominal qiymati esa 6830 "To'lanadigan obligasiyalar" (qisqa muddatli) yoki 7830 "To'lanadigan obligasiyalar" (uzoq muddatli) schyotining kreditida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Obligasiyalarning mukofot (ustama)lari joriy qismini daromadlarga o'tkazishda 9530 "Foizlar ko'rinishidagi daromadlar" schyoti kreditlanadi va 6220 "Mukofot (ustama)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar" schyoti debetlanadi.

6220 "Mukofot (ustama)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir obligasiyaning turi va qoplash muddati bo'yicha alohida yuritiladi.

264. 6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar" schyotida hisobot davrida bo'nak sifatida olingan (hisoblangan), ammo kelgusi davrlarga tegishli bo'lgan daromadlar aks ettiriladi. Kechiktirilgan daromadlar ijara to'lovlari, chiptalarning sotilishi; jurnallarga obuna to'lovi va boshqa ko'rinishlarda bo'lishi mumkin. Hali yetkazib berilmagan tayyor mahsulotlar, tovarlar, bajarilmagan ishlar va ko'rsatilmagan xizmatlar uchun pul mablag'lari kelib tushganda 6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar" schyoti pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda kreditlanadi. Kelgusi hisobot davriga tegishli daromadlar tayyor mahsulotlar, tovarlar sotilganda, ishlar bajarilganda va xizmatlar ko'rsatilganda daromad sifatida tan olinadi va 6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar" schyotining debetidan 9010 "Tayyor mahsulotlarni sotishdan daromadlar", 9020 "Tovarlarni sotishdan daromadlar" va 9030 "Ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatishdan daromadlar" schyotlarining kreditiga hisobdan chiqariladi.

6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir daromad turi bo'yicha alohida yuritiladi.

265. 6240 "Soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha kechiktirilgan majburiyatlar" schyotida mas'ul Hukumat idoralarining qarori bo'yicha qonunchilikka muvofiq to'lanishi kechiktirilishiga ruxsat etilgan soliqlar bo'yicha byudjet oldidagi qarzlar va majburiy to'lovlarning joriy qismi aks ettiriladi. 6240 "Soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha kechiktirilgan majburiyatlar" schyotining kreditida kechiktirilgan joriy to'lovlar summasi byudjetga

to'lovlar bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6400), sug'urta va maqsadli davlat jamg'armalariga to'lovlar bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6500) bilan bog'langan holda hisobga olinadi.

6240 "Soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha kechiktirilgan majburiyatlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir kechiktirilgan soliq va to'lovlar turi bo'yicha alohida yuritiladi.

266. 6250 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha majburiyatlar" schyotida vaqtinchalik farqlar natijasida yuzaga kelgan kechiktirilgan foyda solig'i summasi aks ettiriladi.

Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'iga doir majburiyatlarning tegishli joriy qismi 7250 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha uzoq muddatli majburiyatlar" schyotidan 6250 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha majburiyatlar" schyotiga o'tkaziladi. Keyinchalik vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i vujudga kelishiga qarab 6250 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha majburiyatlar" schyoti 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlari (turlari bo'yicha)" schyoti bilan bog'lanadi.

267. 6290 "Boshqa kechiktirilgan majburiyatlar" schyotida korxonaning 6210 - 6250-schyotlarda ko'rsatilmagan boshqa kechiktirilgan majburiyatlari aks ettiriladi.

268. Kechiktirilgan majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar (6200)ning boshqa schyotlar bilan bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Obligasiyalar diskont bilan sotib olinganda diskont summasi hisobga olindi	0600, 5800	6210, 5110-5530
2	Joriy obligasiyalar diskonti hisobdan chiqarildi	6210	9530
3	Kechiktirilgan diskontning uzoq muddatli qismi joriy qismga o'tkazildi	7210	6210
4	Obligasiyalar mukofot bilan sotilganda, mukofot summasi hisobga olindi	5110-5530	6220
5	Joriy obligasiyalar mukofotining hisobdan chiqarilishi	6220	9530
6	Kechiktirilgan mukofotlarning uzoq muddatli qismi joriy qismga o'tkazildi	7220	6220
7	Kelgusida jo'natiladigan TMZ, ko'rsatiladigan xizmatlar, bajariladigan ishlar uchun pul mablag'lari kelib tushdi	5110-5530	6230
8	Kechiktirilgan daromadlarning tayyor mahsulotlar, tovarlar sotilganda, ishlar bajarilganda va xizmatlar ko'rsatilishi bilan daromadga qo'shilishi	6230	9010, 9020, 9030
9	Ijara bo'yicha kechiktirilgan daromad summasi tegishli davrda daromadga qo'shildi	6230	9350, 9550
10.	Soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlarning joriy qismi hisobot davrida byudjetga to'lash uchun hisobdan chiqarildi	7240	6240
11	Vaqtinchalik farqlar bo'yicha foyda solig'i bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlar joriy qismiga o'tkazildi	7250	6250

4-§. Olingan bo‘naklarni hisobga oluvchi schyotlar (6300)

269. Buyurtmachilarga qisman tayyor holdagi TMQni yetkazib berishga yoki ishlar bajarish va xizmatlar ko‘rsatish, shuningdek aksiyaga obunachilardan olingan bo‘naklar bo‘yicha joriy majburiyatlar to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

6310 “Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan bo‘naklar”;

6320 “Aksiyaga obunachilardan olingan bo‘naklar”;

6390 “Boshqa olingan bo‘naklar”.

270. Korxona xaridor va buyurtmachilarga mahsulot va tovarlarni yetkazib berish, shuningdek ish bajarish yoki xizmat ko‘rsatish uchun ulardan bo‘nak to‘lovini (oldindan to‘lashni) talab qilishi mumkin. Bunday holatda bo‘nak TMQlarni yetkazib berish, ishlarni bajarish va xizmatlarni ko‘rsatish bo‘yicha shartnomaning bajarilishi hamda xaridor va buyurtmachilardan kelgusidagi to‘lovlarning kelib tushishiga kafolat sifatida xizmat qiladi.

Bunday bo‘naklar pul mablag‘ini olgan korxona uchun mahsulot va tovarlarni yetkazib berish hamda ishlarni bajarish yoki xizmatlarni ko‘rsatish amalga oshirilishiga qadar majburiyat bo‘lib hisoblanadi. Olingan bo‘naklarga quyidagilar misol bo‘ladi: korxona tomonidan gaz, suv, yoritish va boshqa maishiy xizmatlar, shuningdek TMQ va boshqalarni yetkazib berish uchun oldindan olingan to‘lovlar.

Olingan bo‘nak summolari, shuningdek qisman tayyor holdagi mahsulot (ish, xizmat) uchun qabul qilingan to‘lovlar summasi olingan bo‘naklarni hisobga oluvchi schyotlar (6300)ning krediti va pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlarning debetida aks ettiriladi. Buyurtmachilarga ishlar tugatib topshirilganda va xizmatlar ko‘rsatilganda, shuningdek xaridorlarga mahsulot yuklab jo‘natilganda, olingan bo‘naklar xaridor va buyurtmachilarning majburiyatlarini kamaytiradi va olingan bo‘naklarni hisobga oluvchi schyotlar (6300)ning debeti va olinadigan schyotlar (4000) kreditiga olib boriladi.

Olingan bo‘naklarni hisobga oluvchi schyotlar (6300) bo‘yicha analitik hisob har bir olingan bo‘naklar turi bo‘yicha alohida yuritiladi.

271. Olingan bo‘naklarni hisobga oluvchi schyotlar (6300)ning boshqa schyotlar bilan bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Bo‘naklar olindi	5010-5530	6310-6390
2	Mahsulotlar, tovarlarni yetkazib berish, ish bajarish va xizmat ko‘rsatish, shuningdek asosiy vositalar va boshqa aktivlarni sotishda ilgari olingan bo‘naklar hisobga olindi	6310-6390	4010
3	Ilgari olingan bo‘naklar qaytarildi	6310-6390	5010-5530
4	Ilgari olingan bo‘naklar bank kreditlari va boshqa korxonalarining qarzlari hisobidan qaytarildi	6310-6390	6810-6840, 7810-7840
5	Da‘vo bildirish muddati davomida foydalanilmagan bo‘nak summolari hisobdan chiqarildi	6310-6390	9390

5-§. Byudjetga to‘lovlar bo‘yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6400)

272. Byudjetga to‘lovlar bo‘yicha korxonaning joriy majburiyatlari to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish 6410 “Byudjetga to‘lovlar bo‘yicha qarzar (turlari bo‘yicha)” schyotida amalga oshiriladi.

273. 6410 “Byudjetga to‘lovlar bo‘yicha qarzar (turlari bo‘yicha)” schyotining kreditida byudjetga to‘lanishi kerak bo‘lgan majburiyat summasi olinadigan schyotlar, davr xarajatlari, soliqlar va boshqa majburiy to‘lovlarni to‘lash uchun foydaning ishlatilishi, mehnat haqi bo‘yicha xodimlar bilan hisob-kitoblarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi. Yakuniy hisob-kitobda, soliqlar va boshqa majburiy

to'lovlar bo'yicha byudjetga ilgari o'tkazilgan bo'nak to'lovlari 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzarlar (turlari bo'yicha)" schyotining debet tomonida byudjetga bo'nak to'lovlari hisobga oluvchi schyotlar (4400) bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Byudjetga haqiqatda o'tkazilgan summalar 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzarlar (turlari bo'yicha)" schyotining debet tomonida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzarlar (turlari bo'yicha)" schyoti bo'yicha analitik hisobi har bir soliq turlari bo'yicha alohida yuritiladi.

274. Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyot (6400)ning boshqa schyotlar bilan bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Davr xarajatlariga taalluqli xar xil ajratmalar, soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha byudjetga qarzarlar	9430	6410
2	Tayyor mahsulotlarni, tovarlarni sotishda, ishlarni bajarish va xizmatlarni ko'rsatish, shuningdek asosiy vositalar va boshqa aktivlarni sotish va turli chiqarishda QQS va aksiz summasi hisoblandi	4010	6410
3	Byudjetdan mablag'lar qaytarildi yoki kelgusi to'lovlar hisobiga o'tkazildi (yakuniy hisob-kitoblar va sh.k.)	5110, 5210, 5530, 4410	6410
4	Jismoniy shaxslarning ish haqidan daromad solig'i summasi ushlab qolindi	6710	6410
5	Hisoblangan dividenddan daromad solig'i summasi ushlab qolindi	6610	6410
6	Foydadan byudjetga to'lovlar hisoblandi	9810-9890	6410
7	Byudjetga to'lovlar o'tkazib berildi	6410	5010-5530
8	Moddiy resurslar, tovarlar, ishlar va xizmatlarga tegishli bo'lgan QQS summasi hisobga olindi	6410	4410
9	Olingan kreditlar va qarzarlar hisobidan byudjetga qarzarlar to'landi	6410	6810-6840, 7810-7840

6-5. Sug'urta va maqsadli davlat jamg'armalariga to'lovlar bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6500)

275. Korxona mulki va xodimlarini sug'urta qilish, davlat ijtimoiy sug'urtasi, korxona xodimlarining nafaqa ta'minoti va tibbiy sug'urtasi, maqsadli davlat jamg'armalariga ajratmalar, shuningdek uchinchi shaxslar mulkiy manfaatlariga keltirilgan zararlarni uchun fuqarolik javobgarligini sug'urta qilish bo'yicha qarzarlar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

6510 "Sug'urta bo'yicha to'lovlar";

6520 "Maqsadli davlat jamg'armalariga to'lovlar".

276. 6510 "Sug'urta bo'yicha to'lovlar" schyoti korxonaning mulki va xodimini sug'urtalash bo'yicha qarzlari to'g'risidagi ma'lumotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan. (AV 12.11.2003 y. 1181-1-son bilan ro'yxatga olingan MV Buyrug'i tahriridagi band)

277. 6520 "Maqsadli davlat jamg'armalariga to'lovlar" schyoti maqsadli davlat jamg'armalari oldidagi ajratmalar bo'yicha qarzarlar to'g'risidagi ma'lumotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

278. Sug'urta to'lovlari va maqsadli davlat jamg'armalariga ajratmalar bo'yicha qarzar summalarini sug'urta va maqsadli davlat jamg'armalari bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6500)ning kredit tomonida

xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi. Sug‘urta to‘lovlari va maqsadli davlat jamg‘armalariga ajratmalar bo‘yicha qarz summalarining to‘lanishi sug‘urta va maqsadli davlat jamg‘armalari bo‘yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6500)ning debet tomonida pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

Sug‘urta va maqsadli davlat jamg‘armalari bo‘yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6500) bo‘yicha analitik hisob sug‘urtachilar va alohida sug‘urta shartnomalari, shuningdek korxona to‘lovchi deb hisoblangan har bir maqsadli davlat jamg‘armalari bo‘yicha alohida yuritiladi.

279. Sug‘urta va maqsadli davlat jamg‘armalari bo‘yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6500)ning boshqa schyotlar bilan bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Kapital qo‘yilmalar bilan bog‘liq sug‘urta to‘lovlari bo‘yicha qarz summolari	0810-0890	6510
2	Sug‘urta bo‘yicha hisoblangan to‘lovlar korxona xarajatlariga o‘tkazildi	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	6510
3	Hisoblangan sug‘urta to‘lovlari summasi bankdagi schyotlardan to‘landi	6510	5110-5530
4	Korxona xodimi hisobidan maqsadli davlat jamg‘armalariga ajratmalar qilindi	6710	6520
5	Korxona xodimi hisobidan maqsadli davlat jamg‘armalariga ajratmalar qilindi	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	6520
6	Maqsadli davlat jamg‘armalariga ilgari hisoblangan summalar o‘tkazib berildi	6520	5110-5530

7-§. Ta’sischilarga bo‘lgan qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6600)

280. Korxonaning ta’sischilar oldida dividendlar bo‘yicha va chiqib ketayotgan ta’sischilar oldida ularning ulushlari hamda ta’sischilarga ta’sis hujjatlaridagi o‘zgartirishlar davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganga kiritilgan ulushlar bo‘yicha joriy majburiyatlari to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

6610 “To‘lanadigan dividendlar”;

6620 “Chiqib ketayotgan ta’sischilarga ulushlari bo‘yicha qarzlar”.

6630 “Ta’sischilarning ustav kapitalini oshirish bo‘yicha ulushlari”

281. Korxona rahbariyati tomonidan aksiyalarga dividendlar to‘lash to‘g‘risida qaror e’lon qilinganidan so‘ng, dividend summasi joriy majburiyat sifatida aks ettiriladi. Dividendlar aksiyalar bo‘yicha qonunchilikka muvofiq taqsimlanadi.

282. 6610 “To‘lanadigan dividendlar” schyoti hisoblangan dividend summasiga 8710 “Hisobot davrining taqsimlanmagan foydasi (qoplanmagan zarari)” schyoti bilan bog‘langan holda kreditlanadi.

283. 6620 “Chiqib ketayotgan ta’sischilarga ulushlari bo‘yicha qarzlar” schyotining kredit tomonida korxonaning chiqib ketayotgan ta’sischisi ulushlari bo‘yicha hisoblangan majburiyatlari summasi 8330 “Pay va ulushlar”, 8610 “Sotib olingan xususiy aksiyalar - oddiy”, 8610 “Sotib olingan xususiy aksiyalar - imtiyozli” schyotlari bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

6610 “To‘lanadigan dividendlar”, 6620 “Chiqib ketayotgan ta’sischi ulushlari bo‘yicha qarzlari” schyotlari bo‘yicha analitik hisob (ko‘rsatuvchiga aksiyalardan tashqari) har bir ta’sischi bo‘yicha alohida yuritiladi.

283¹. 6630 “Ta’sischi ulushlari ustavi kapitalini oshirish bo‘yicha ulushlari” schyotida ta’sischi ulushlari ta’sis hujjatlaridagi o‘zgartirishlar davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan ulushlar bo‘yicha joriy majburiyatlar aktivlarni hisobga oluvchi tegishli schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

284. Ta’sischi ulushlari bo‘lgan qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6600)ning boshqa schyotlar bilan bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Aksiyadorlarga (ta’sischi ulushlari) dividendlar hisoblandi	8710, 8720	6610
2	Dividend to‘lash manbaida daromad solig‘i hisoblandi	6610	6410
3	Hisoblangan dividendlar to‘landi	6610	5010-5530
4	Chiqib ketayotgan ta’sischi ulushlari bo‘yicha qarzlari hisoblandi	8330, 8610, 8620	6620
5	Chiqib ketayotgan ta’sischi ulushlari bo‘yicha qarzlari to‘landi	6620	5010-5530
6	Ta’sischi ulushlardan ta’sis hujjatlaridagi o‘zgartirishlar davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan ulushlar kiritilgan ulushlar kiritilgan	Aktivlarni hisobga oluvchi schyotlar	6630
7	Kelib tushgan ulushlar ta’sis hujjatlaridagi o‘zgartirishlar davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan keyin o‘zaro hisobga olindi	6630	4610

8-5. Mehnat haqi bo‘yicha xodimlar bilan hisoblashishlarni hisobga oluvchi schyotlar (6700)

285. Korxona ro‘yxatida bo‘lgan va ro‘yxatda turmagan xodimlarga mehnatga haq to‘lash (mehnat haqining hamma turlari, mukofotlar, yordam, ishlaydigan pensiya oluvchilarga hisoblangan pensiya va boshqa to‘lovlar) bo‘yicha joriy qarzlari to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

6710 “Mehnat haqi bo‘yicha xodimlar bilan hisoblashishlar”;

6720 “Deponentlangan ish haqi”.

286. 6710 “Mehnat haqi bo‘yicha xodimlar bilan hisoblashishlar” schyotining kredit tomonida mehnat haqi, ijtimoiy sug‘urta bo‘yicha nafaqalar, pensiyalar va boshqa shu kabi summalar aks ettiriladi. 6710 “Mehnat haqi bo‘yicha xodimlar bilan hisoblashishlar” schyotining debet tomonida hisoblangan mehnat haqini to‘lash va undan ushlanmalar aks ettiriladi.

287. Har yilgi va qo‘shimcha ta’til bo‘yicha summalarini hisoblashda ushbu summalar mehnat haqi jamg‘armasiga joriy oyga to‘g‘ri keladigan ta’til kunlari summasi miqdorida kiritiladi. Ta’tilning bir qismi keyingi oyga o‘tgan hollarda, ushbu kunlar uchun xodimlarga to‘langan summalar joriy oyda berilgan bo‘nak summasi kabi aks ettiriladi va 4290 “Xodimlarga berilgan boshqa bo‘naklar” schyotining debetida va 5010 “Milliy valyutadagi pul mablag‘lari” schyotining kreditida ko‘rsatiladi.

288. 6720 “Deponentlangan ish haqi” schyotida xodimlarning olinmagan ish haqi bo‘yicha qarzlari aks ettiriladi.

6710 “Mehnat haqi bo‘yicha xodimlar bilan hisoblashishlar” va 6720 “Deponentlangan ish haqi” schyotlari bo‘yicha analitik hisob korxonaning har bir xodimi bo‘yicha alohida yuritiladi.

289. Mehnat haqi bo‘yicha xodimlar bilan hisob-kitoblarni hisobga oluvchi schyotlar (6700)ning boshqa schyotlar bilan bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Kapital qo‘yilmalar sohasida band bo‘lgan xodimlarga mehnat haqi hisoblandi	0810-0890	6710
2	TMZlarni tayyorlash va sotib olish muomalalari bo‘yicha mehnat haqi hisoblandi	1010-1120, 2910-2990	6710
3	TMZlarni tayyorlash va sotib olish muomalalari bo‘yicha mehnat haqi hisoblandi (1510-schyot qo‘llanilganda)	1510	6710
4	Asosiy ishlab chiqarish, yordamchi ishlab chiqarish, umumishlab chiqarish syexlari, yaroqsiz mahsulotni to‘g‘irlash va xizmat ko‘rsatuvchi xo‘jaliklar ishchilariga mehnat haqi summolari hisoblandi	2010, 2310, 2510, 2610, 2710	6710
5	Mahsulot sotishda, boshqaruv va boshqa muomalalarda band bo‘lgan xodimlarga mehnat haqi hisoblandi	9410-9430	6710
6	Kelgusi davr xarajatlariga kiritiladigan ishlar uchun mehnat haqi hisoblandi (mavsumiy tarmoqlarda va boshqalar)	3190	6710
7	Asosiy vositalarni hisobdan chiqarish jarayonlari bo‘yicha hisoblangan mehnat haqi	9210	6710
8	Ortiqcha to‘langan summalar (mehnat haqi va hokazolar) kassaga qaytarildi	5010	6710
9	Tabiiy ofatlar, yong‘inlarni bartaraf qilish bilan bog‘liq bo‘lgan ishchilarga mehnat haqi hisoblandi	9720	6710
10	Xodimlarga bir martalik mukofot hisoblandi	9430	6710
11	Mahsulot, ish, xizmatlar qiymati korxona ishchilaridan ushlab qolindi	6710	4790
12	Xodimlarga hisoblangan summalar kassadan to‘landi (mehnat haqi, mukofotlar va hokazo)	6710	5010
13	Hisobdor shaxslarning qaytarmagan bo‘nak summolari ushlab qolindi	6710	4220-4290
14	Aksiyalarga obuna bo‘yicha majburiyatlar qoplandi	6710	4610
15	Kreditga sotib olingan tovarlar uchun hisob-kitoblar bo‘yicha navbatdagi to‘lovlar ishchilardan ushlab qolindi	6710	4710
16	Aybdor ishchilarning mehnat haqi summasidan yetkazilgan moddiy zararlar summasi ushlab qolindi	6710	4730

9-5. Qisqa muddatli kreditlar va qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6800)

290. Korxona tomonidan O‘zbekiston Respublikasi va chet eldagi banklar va qarz beruvchilardan so‘mda va chet el valyutasida olingan turli qisqa muddatli (12 oy muddatgacha) kredit va qarzlarning holatlari to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

6810 “Qisqa muddatli bank kreditlari”;

6820 “Qisqa muddatli qarzar”;

6830 “To‘lanadigan obligasiyalar”;

6840 “To‘lanadigan veksellar”.

291. 6810 “Qisqa muddatli bank kreditlari” schyotida korxonaning banklardan olgan turli qisqa muddatli kreditlari hisobga olinadi.

Olingan qisqa muddatli bank kreditlarining summolari 6810 “Qisqa muddatli bank kreditlari” schyotining kreditida va pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlarning debetida aks ettiriladi.

Qaytarilgan qisqa muddatli bank kreditlari summasi 6810 “Qisqa muddatli bank kreditlari” schyotining debet tomonida pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

6810 “Qisqa muddatli bank kreditlari” schyoti bo‘yicha analitik hisob har bir kreditni taqdim etgan bank, kredit summasi, muddati bo‘yicha alohida yuritiladi.

292. 6820 “Qisqa muddatli qarzlar” schyotida O‘zbekiston Respublikasi va chet eldagi qarz beruvchilardan (bankdan tashqari) 12 oydan ko‘p bo‘lmagan muddatga olingan qarzlar hisobga olinadi.

Qarz beruvchilardan (bankdan tashqari) tushgan mablag‘lar pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlarning debeti va 6820 “Qisqa muddatli qarzlar” schyotining krediti bo‘yicha qayd qilib boriladi.

Olingan qarzlarni qaytarish 6820 “Qisqa muddatli qarzlar” schyotining debetida va pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlarning kreditida aks ettiriladi.

6820 “Qisqa muddatli qarzlar” schyoti bo‘yicha analitik hisob qarz beruvchilar va qarzlarni qaytarish muddati bo‘yicha alohida yuritiladi.

293. 6830 “To‘lanadigan obligatsiyalar” schyotida to‘lov muddati 12 oydan ortiq bo‘lmagan obligatsiyalarni muomalaga chiqarish hisobiga korxonaga jalb etilgan mablag‘lar hisobga olinadi. Agar mablag‘larni jalb qilish obligatsiyalarni nominal qiymatidan yuqori bahoga sotish yo‘li bilan amalga oshirilsa, unda obligatsiyalarni sotish bahosi bilan nominal qiymati o‘rtasidagi farq 6220 “Mukofot (ustama)lar ko‘rinishidagi kechiktirilgan daromadlar” schyotining kreditida hisobga olinadi.

6830 “To‘lanadigan obligatsiyalar” schyoti bo‘yicha analitik hisob har bir obligatsiya turi va uni qoplash muddati bo‘yicha alohida yuritiladi.

294. 6840 “To‘lanadigan veksellar” schyotida qoplash muddati 12 oydan ortiq bo‘lmagan berilgan veksellar hisobga olinadi.

Korxonada berilgan veksellarni hisobga olish muomalalari 6840 “To‘lanadigan veksellar” schyotining krediti va pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlarning debeti tomonida aks ettiriladi.

Veksel bo‘yicha muomalalar natijasida qarz beruvchidan olingan pul mablag‘larining korxona tomonidan qaytarilishi 6840 “To‘lanadigan veksellar” schyotining debetida pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

6840 “To‘lanadigan veksellar” schyoti bo‘yicha analitik hisob veksellar hisobini amalga oshiradigan banklar, veksel ushlovchilar va har bir veksel bo‘yicha alohida yuritiladi.

295. Qisqa muddatli kreditlar va qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6800)ning boshqa schyotlar bilan bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Qisqa muddatli bank kreditlari va qarzlar olindi	5110-5530	6810-6820
2	Qisqa muddatli bank kreditlari va qarzlar hisobiga TMZ xarid qilindi	1010-2910	6810-6820
3	Qisqa muddatli bank kreditlari va qarzlar hisobidan mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarning qarzi to‘landi	6010	6810-6820
4	Qisqa muddatli bank kreditlari va qarzlar qaytarildi	6810-6820	5110-5530
5	Qisqa muddatli bank kreditlari va qarzlar ajratilgan bo‘linmalar hisobidan qaytarildi	6810-6820	6110

6	Berilgan veksel va obligasiyalar evaziga qisqa muddatli qarz olindi	5110-5530	6830-6840
7	Berilgan veksel va obligasiyalar qoplandi	6830-6840	5110-5530

10-§. Turli kreditorlarga bo'lgan qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6900)

296. Turli kreditorlar bilan muomalalari bo'yicha qarzlar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 6910 "To'lanadigan operativ ijara";
- 6920 "Hisoblangan foizlar";
- 6930 "Royalti bo'yicha qarzlar";
- 6940 "Kafolatlar bo'yicha qarzlar";
- 6950 "Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qismi";
- 6960 "Da'volar bo'yicha to'lanadigan schyotlar";
- 6970 "Hisobdor shaxslarga bo'lgan qarzlar";
- 6990 "Boshqa majburiyatlar".

297. 6910 "To'lanadigan operativ ijara" schyotida korxonaning operativ ijara bo'yicha ijaraga beruvchi oldidagi majburiyati aks ettiriladi. Hisoblangan ijara summasi 6910 "To'lanadigan operativ ijara" schyotining kredit tomonida, ijaraga beruvchiga to'langan summa esa ushbu schyotning debet tomonida aks ettiriladi.

6910 "To'lanadigan operativ ijara" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir operativ ijara shartnomasi bo'yicha alohida yuritiladi.

298. 6920 "Hisoblangan foizlar" schyotida kreditorlar tomonidan berilgan qarzlar va kreditlar bo'yicha hisoblangan foizlar aks ettiriladi. To'lanishi lozim bo'lgan foizlar bo'yicha hisoblangan summalar 6920 "Hisoblangan foizlar" schyotining kreditida, foizlar bo'yicha qarzlarni to'lash esa ushbu schyotning debetida aks ettiriladi.

6920 "Hisoblangan foizlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir kreditor bo'yicha alohida yuritiladi.

299. 6930 "Royalti bo'yicha qarzlar" schyotida korxonaning boshqa xo'jalik yurituvchi sub'yektlardan foydalanish uchun aktivlarning olinishi natijasida vujudga kelgan royalti to'lovlari bo'yicha korxonaning majburiyatlari hisobga olinadi. Royalti bo'yicha hisoblangan qarzlar 6930 "Royalti bo'yicha qarzlar" schyotining kredit tomonida xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

6930 "Royalti bo'yicha qarzlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir kreditor bo'yicha alohida yuritiladi.

300. 6940 "Kafolatlar bo'yicha qarzlar" schyotida korxonaning sotilgan mahsulotlarga kafolatli xizmat ko'rsatish bo'yicha xaridorlar oldidagi majburiyatlari aks ettiriladi. Agar korxona mahsulotini sotish vaqtida xaridorga kafolatli muddat bersa, ushbu majburiyat butun kafolat muddati davomida mavjud bo'ladi. Kafolat summasi mahsulot sotish amalga oshirilgan davrda xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarning debetida aks ettiriladi. Korxona o'z tajribasidan kelib chiqqan holda, kelgusi davrlarga beriladigan kafolat summasi qanchaga to'g'ri kelishi, ya'ni tovar yoki xizmatning bir birligiga to'g'ri keladigan o'rtacha xizmat qiymatini hisoblab chiqishi va ushbu summani 6940 "Kafolatlar bo'yicha qarzlar" schyotining kredit tomonida xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettirishi mumkin.

6940 "Kafolatlar bo'yicha qarzlar" schyoti bo'yicha analitik hisob kafolat bilan sotilgan xar bir mahsulot, ish va xizmatlarning turlari bo'yicha alohida yuritiladi.

301. 6950 "Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qismi" schyotida 12 oy mobaynida to'lanishi lozim bo'lgan uzoq muddatli qarz majburiyatlarining joriy qismi aks ettiriladi. Uzoq muddatli majburiyatlar joriy qismga o'tkazilganda 6950 "Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qismi" schyoti to'lanadigan summaga uzoq muddatli majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda kreditlanadi va uzoq muddatli majburiyatlarning boshlang'ich summasini kamaytiradi.

Shuningdek ushbu schyotda moliyaviy ijara bo'yicha ijaraga beruvchi oldidagi uzoq muddatli majburiyatlarning joriy qismi ham aks ettiriladi.

6950 “Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qismi” schyoti bo'yicha analitik hisob uzoq muddatli majburiyatlarning turlari, qaytarilish muddatlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi hududidagi va uning tashqarisidagi uzoq muddatli majburiyatlarni ajratgan holda alohida yuritiladi.

302. 6960 “Da'volar bo'yicha to'lanadigan schyotlar” schyoti xaridorlar, buyurtmachilar va boshqa korxonalar tomonidan bildirilgan da'volar, shuningdek tan olingan (yoki e'tirof etilgan) jarimalar, penyalalar va neustoykalar bo'yicha korxonaning qarzi to'g'risidagi ma'lumotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan. Da'volar asosan shartnoma majburiyatlarini bajarmaganlikdan kelib chiqib, 6960 “Da'volar bo'yicha to'lanadigan schyotlar” schyotining kreditida xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

6960 “Da'volar bo'yicha to'lanadigan schyotlar” schyoti bo'yicha analitik hisob har bir kreditor va da'vo bo'yicha alohida yuritiladi.

303. 6970 “Hisobdor shaxslarga bo'lgan qarzlarni” schyoti korxona ishchilariga ma'muriy-xo'jalik va operatsion xarajatlar, shuningdek xizmat safarlari uchun berilgan hisobdorlik summalar bilan haqiqiy sarflangan summalar o'rtasidagi farq natijasida kelib chiqadigan qarzlarni to'g'risidagi ma'lumotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

Agar sarflangan summa hisobdorlik bo'yicha berilgan summadan oshsa, korxonaning hisobdor shaxs oldida qarzi vujudga keladi va ushbu summa 6970 “Hisobdor shaxslarga bo'lgan qarzlarni” schyotining kredit tomonida ko'rsatiladi.

6970 “Hisobdor shaxslarga bo'lgan qarzlarni” schyoti bo'yicha analitik hisob har bir hisobdor shaxslar bo'yicha alohida yuritiladi.

304. 6990 “Boshqa majburiyatlar” schyoti turli notijorat muomalalar bo'yicha jismoniy va yuridik shaxslar (o'quv yurtlari, ilmiy korxonalar va sh.k.) oldidagi sud organlarining ijroga hujjatlari yoki qarorlari asosida korxona ishchilarining mehnat haqidan turli korxona va alohida shaxslar foydasiga ushlab qolingan summalar bo'yicha korxonaning joriy majburiyatlari aks ettiriladi.

6990 “Boshqa majburiyatlar” schyoti bo'yicha analitik hisob boshqa majburiyatlarning har bir turi bo'yicha alohida yuritiladi.

305. Turli kreditorlarga bo'lgan qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (6900)ning boshqa schyotlar bilan bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Operativ ijara bo'yicha foiz hisoblandi	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	6910
2	Operativ ijara bo'yicha qarz to'landi	6910	5010-5530
3	Moliyaviy ijara bo'yicha foiz hisoblandi	9610	6920
4	Qarzlarni bo'yicha foizlar hisoblandi	9610	6920
5	Qarzlarni bo'yicha hisoblangan foizlar to'landi	6920	5110-5530
6	Royalti hisoblandi	9690	6930
7	Hisoblangan royalti to'landi	6930	5110-5530
8	Kafolatli xizmat bo'yicha qarz hisoblandi	9430	6940
9	Kafolatli xizmat bo'yicha haqiqiy xarajatlar hisobdan chiqarildi	6940	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar

10	Uzoq muddatli majburiyatlar joriy qismga o'tkazildi	7810-7920	6950
11	Uzoq muddatli majburiyatlarning joriy qismi bo'yicha to'langan summa	6950	5110-5530
12	Tan olingan da'volar (xatolar, yo'ldagi kamomad, mahsulot sifatining muvofiq kelmasligi va hokazolar) bo'yicha qarzlari hisoblandi	9430	6960
13	TMZlardagi arifmetik xatolardan kelib chiqqan da'volar bo'yicha qarzlari (hisob-kitob hujjatlaridagidan haqiqatda kam yetkazib berilganda) hisoblandi	1010-2990	6960
14	Shartnoma majburiyatlariga rioya qilmaganlik uchun jarimalar, penyalari, neustoykalar summalari bo'yicha qarzlari (tan olingan yoki arbitraj tomonidan e'tirof etilgan hajmda) hisoblandi	9430	6960
15	Asosiy ishlab chiqarish, yordamchi ishlab chiqarish, umumishlab chiqarish va boshqaruv ehtiyojlari, xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklarga taalluqli xarajatlarni amalga oshirganligi uchun hisobdor shaxslarga qarzlari hisoblandi	2010, 2310, 2510, 2710, 9420	6970
16	Yaroqsiz mahsulot bilan bog'liq bo'lgan turli xarajatlar (qaytarib olib kelish va hokazo) to'lovi uchun hisobdor shaxslarga qarzlari hisoblandi	2610	6970
17	Sotib olingan tovarlar uchun hisobdor shaxslarga bo'lgan qarzlari hisoblandi	2910-2990	6970
18	Mahsulotni sotish bilan bog'liq bo'lgan (transport va boshqa) xarajatlarni amalga oshirganligi uchun hisobdor shaxslarga bo'lgan qarzlari hisoblandi	9410	6970
19	Tabiiy ofatlarning oldini olish yoki bartaraf qilish bilan bog'liq bo'lgan turli xarajatlarning to'lovi uchun hisobdor shaxslarga bo'lgan qarzlari hisoblandi	9720	6970
20	Kapital qo'yimalarda turli korxonalar xizmatlari ko'rsatdi	0810-0890	6990
21	Turli korxona va shaxslardan turli TMZ sotib olindi va har xil xizmatlar qabul qilindi	1510	6990
22	Turli korxonalar asosiy, yordamchi, umumishlab chiqarish syexlari va xizmat ko'rsatish xo'jaliklariga xizmatlari ko'rsatishdi	2010, 2310, 2510, 2710	6990
23	Yaroqsiz mahsulotni tuzatish bilan bog'liq bo'lgan xarajatlar bo'yicha iste'molchilarga bo'lgan qarzi	2610	6990
24	Boshqa shaxslardan tovarlar kelib tushdi	2910-2990	6990
25	Asosiy vositalarni hisobdan chiqarishda ko'rsatgan xizmatlari uchun boshqa korxonalarga bo'lgan qarzi	9210	6990
26	Boshqa shaxslardan pul ekvivalentlari kelib tushdi	5610	6990
27	Boshqa shaxslardan o'tkazmalar kelib tushdi	5710	6990
28	Boshqa shaxslardan qimmatli qog'ozlar sotib olindi	0610, 5810	6990
29	Turli korxonalarning ijtimoiy soha ob'yektlarini saqlash bo'yicha ko'rsatgan xizmatlari hisoblandi	2710	6990

30	Sotib olingan aksiyalarni saqlaganligi uchun depozitariyga bo'lgan qarz hisoblandi	9690	6990

VII BO'LIM. UZOQ MUDDATLI MAJBURIYATLAR

Muqaddima

- 1-§. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan uzoq muddatli schyotlar (7000)
- 2-§. Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan uzoq muddatli qarzlari (7100)
- 3-§. Uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar (7200)
- 4-§. Xaridorlardan va buyurtmachilardan olingan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (7300)
- 5-§. Uzoq muddatli kreditlar va qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (7800)
- 6-§. Turli kreditorlarga bo'lgan uzoq muddatli qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (7900)

306. Ushbu bo'limning schyotlari korxonaning yuridik va jismoniy shaxslar oldidagi uzoq muddatli majburiyatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

307. Korxonaning chet el valyutasidagi majburiyatlari ushbu bo'limdagi schyotlarda pul hisob-kitob hujjatlaridan ko'chirma olingan sanadagi O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki kursi bo'yicha so'mda hisobga olinadi. Hisobot oyining oxirgi sanasiga kreditorlik qarzlarni O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki kursi bo'yicha qayta baholashda aniqlangan kurs farqlari (ijobiy kurs farqi bo'lganda) 9540 "Valyuta kurs farqidan daromadlar" yoki (salbiy kurs farqi bo'lganda) 9620 "Valyuta kurs farqidan zararlar" schyotlarida hisobga olinadi.

308. Ushbu bo'limda quyidagi schyotlar bo'yicha hisob yuritish tartibi yoritiladi:

- 7000 - Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan uzoq muddatli schyotlar;
- 7100 - Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan uzoq muddatli qarzlari;
- 7200 - Kechiktirilgan uzoq muddatli majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 7300 - Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 7800 - Uzoq muddatli kreditlar va qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 7900 - Turli kreditorlarga bo'lgan uzoq muddatli qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar.

1-§. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan uzoq muddatli schyotlar (7000)

309. Korxonaning mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga qabul qilingan tovar-moddiy qiymatliklar, bajarilgan ishlar, ko'rsatilgan xizmatlar, shuningdek yuk tashish bo'yicha olingan xizmatlar uchun vujudga kelgan uzoq muddatli majburiyatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 7010 "Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar";
- 7020 "Berilgan veksellar".

310. 7010 "Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schyotlar" schyotining kreditida haqiqatda kelib tushgan TMZ va boshqa aktivlar, qabul qilingan ish va xizmatlarning qiymati ushbu qiymatliklar yoki tegishli xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda ko'rsatiladi.

7010 “Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to‘lanadigan schyotlar” schyoti bo‘yicha analitik hisob har bir mol yetkazib beruvchilar va pudratchilar bo‘yicha alohida yuritiladi.

311. 7020 “Berilgan veksellar” schyotining kreditida sotib olingan TMZ va boshqa aktivlar, qabul qilingan ish va xizmatlar uchun veksellar bilan ta‘minlangan uzoq muddatli majburiyatlar hisobga olinadi va ular qoplanish davrigacha hisobda turadi.

7020 “Berilgan veksellar” schyoti bo‘yicha analitik hisob berilgan veksellarning har bir turi bo‘yicha alohida yuritiladi.

312. Mol yetkazib beruvchilarga to‘lanadigan uzoq muddatli majburiyatlar joriy qismga o‘tkazilganda 6010 “Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to‘lanadigan schyotlar”, 6020 “Berilgan veksellar” schyotlari kreditlanib, 7010 “Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to‘lanadigan schyotlar”, 7020 “Berilgan veksellar” schyotlari debetlanadi.

313. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to‘lanadigan uzoq muddatli schyotlar (7000)ning boshqa schyotlar bilan bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Korxonaga o‘rnatiladigan asbob-uskunalar kelib tushdi	0710, 0720	7010
2	Kapital qo‘yilmalar uchun mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarning bajargan ishlari va ko‘rsatgan xizmatlari yuzasidan berilgan schyotlar to‘lovga qabul qilindi	0810-0890	7010
3	Mol yetkazib beruvchilardan materiallar kelib tushdi	1010-1090	7010
4	Mol yetkazib beruvchilardan o‘stirishga va bo‘rdoqiga boqiladigan hayvonlar kelib tushdi	1110, 1120	7010
5	Mol yetkazib beruvchilardan turli TMZ kelib tushdi (1510-schyot qo‘llanilganda)	1510	7010
6	Mol yetkazib beruvchilardan tovar-moddiy zaxiralar sotib olinganda to‘langan QQS summasi hisobga olindi	4410	7010
7	Korxona tomonidan asosiy va yordamchi ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatuvchi xo‘jalik, umumishlab chiqarish va boshqaruv ehtiyojlari uchun mol yetkazib beruvchilarning bajargan ish va xizmatlari (jumladan: energiya, gaz, bug‘, suv) qabul qilindi	2010, 2310, 2510, 2710, 9420-9430	7010
8	Yaroqsiz mahsulotni tuzatish va kafolatli ta‘mirlash bo‘yicha mol yetkazib beruvchilarning ko‘rsatgan xizmatlari	2610	7010
9	Kelgusi davr xarajatlariga tegishli bo‘lgan mol yetkazib beruvchilardan olingan ish va xizmatlar	3190	7010
10	Mol yetkazib beruvchilardan tovarlar kelib tushdi	2910-2990	7010
11	Mahsulotlar, tovarlar, ish va xizmatlarni sotish jarayonida mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarning ko‘rsatgan ish va xizmatlari	9410	7010
12	Tabiiy ofatlarni tugatishda mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarning xizmatlari	9720	7010
13	Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarning qarzlari uzoq muddatli qismdan joriy qismga hisobdan chiqarildi	7010	6010

14	Da'vo muddati tugagan kreditorlik qarzlarini hisobdan chiqarildi	7010	9390

2-§. Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan uzoq muddatli qarzlar (7100)

314. Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan uzoq muddatli qarzlar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

7110 "Ajratilgan bo'linmalarga bo'lgan uzoq muddatli qarz";

7120 "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan uzoq muddatli qarz".

315. 7110 "Ajratilgan bo'linmalarga bo'lgan uzoq muddatli qarz" schyotida korxonaning umumiy balansga qo'shiladigan filiallar, vakolatxonalar, bo'limlar va boshqa ajratilgan bo'linmalar oldidagi uzoq muddatli majburiyatlar (ichki xo'jalik yoki balans ichidagi hisob-kitoblar) hisobga olinadi.

7110 Korxonaning turli xildagi muomalalar bo'yicha ajratilgan bo'linmalar oldidagi uzoq muddatli majburiyatlari "Ajratilgan bo'linmalarga bo'lgan uzoq muddatli qarz" schyotining kreditida tovar-moddiy qiymatliklar, pul mablag'lari, xarajatlar va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

316. 7120 "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan uzoq muddatli qarz" schyotida korxonaning sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlari oldidagi uzoq muddatli majburiyatlari (balanslararo hisob-kitoblar yoki ichki idoraviy hisob-kitoblar) hisobga olinadi.

7120 "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan uzoq muddatli qarzlar" schyotining kreditida turli xildagi muomalalar bo'yicha sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlari oldidagi joriy majburiyatlar tovar-moddiy qiymatliklar, pul mablag'lari, xarajat va boshqalarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

7110 "Ajratilgan bo'linmalarga bo'lgan uzoq muddatli qarz", 7120 "Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan uzoq muddatli qarz" schyotlari bo'yicha analitik hisob har bir ajratilgan bo'linma, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyati bo'yicha alohida yuritiladi.

317. Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga bo'lgan uzoq muddatli qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (7100)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Ajratilgan bo'linmalardan, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan tovar-moddiy qiymatliklar qabul qilindi	0710-0890, 1010-1120, 2810-2990	7110, 7120
2	Xuddi shu holat, 1510-schyotni qo'llagan holda	1510	7110, 7120
3	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan olingan TMZlar qiymatidagi farq hisobga olindi	1610	7110, 7120
4	Asosiy va yordamchi ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatuvchi xo'jalik, umumishlab chiqarish va boshqaruv ehtiyojlari uchun ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlari ko'rsatgan xizmatlar hisobga olindi	2010, 2310, 2510, 2710, 9420-9430	7110, 7120
5	Ajratilgan bo'linmalardan olingan yarim tayyor mahsulotlar qabul qilindi	2110	7110
6	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlarining kelgusi davr xarajatlari tarkibida hisobga olinadigan xizmatlari	3190	7110, 7120
7	Ajratilgan bo'linmalardan kassaga naqd pul kelib tushdi (yo'llanmalar uchun)	5010	7110

8	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan pul mablag'lari kelib tushdi	5110-5530	7110, 7120
9	Ajratilgan bo'linmalar, sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlaridan pul ekvivalentlari kelib tushdi	5610	7110, 7120

3-5. Uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar (7200)

318. Korxonaning uzoq muddatga kechiktirilgan majburiyatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 7210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar";
- 7220 "Mukofot (ustama)lar ko'rinishidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar";
- 7230 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar";
- 7240 "Soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlar";
- 7250 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha uzoq muddatli majburiyatlar";
- 7290 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlar".

319. 7210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyoti qoplanish davri davomida daromadga taqsimlanadigan obligasiyalarning diskonti (chegirmasi) bo'yicha korxonaning uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlarini aks ettiradi. Ushbu schyot faqat obligasiya sotib oluvchilarda qo'llaniladi. Obligasiyalar diskont bilan sotib olinganda, diskont summasi 7210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyoti va to'langan summa pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning kredit tomonida uzoq muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Obligasiyalar bo'yicha diskont (chegirma)lar joriy qismga o'tkazilganda 7210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyoti debetlanadi va 6210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi kechiktirilgan daromadlar" schyoti kreditlanadi.

7210 "Diskont (chegirma)lar ko'rinishidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir obligasiyaning turi va qoplash muddati bo'yicha alohida yuritiladi.

320. 7220 "Mukofot (ustama)lar ko'rinishidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyoti qoplanish davri davomida daromadga taqsimlanadigan obligasiyalarning mukofoti (ustamasi) bo'yicha korxonaning uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlarini aks ettiradi. Ushbu schyot faqat obligasiya sotuvchilarda qo'llaniladi. Obligasiyalar mukofot bilan sotilganda 7220 "Mukofot (ustama)lar ko'rinishidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyoti va 7830 "To'lanadigan obligasiyalar" schyoti pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda kreditlanadi. Obligasiyalar bo'yicha mukofot (ustama)lar joriy qismga o'tkazilganda 7220 "Mukofot (ustama)lar ko'rinishidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyoti debetlanadi va 6220 "Mukofot (ustama)lar shaklidagi kechiktirilgan daromadlar" schyoti kreditlanadi.

7220 "Mukofot (ustama)lar shaklidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir obligasiyaning turi va qoplash muddati bo'yicha alohida yuritiladi.

321. 7230 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyoti tovarlar, ishlar va xizmatlar uchun pul mablag'larini olish va tovarlarni yetkazib berish, ishlarni bajarish va xizmatlarni ko'rsatish muddatlari orasidagi farq bilan bog'liq korxona majburiyatlari to'g'risidagi ma'lumotlarni aks ettirish uchun mo'ljallangan. 7230 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyotining kreditida kelgusi davrga tegishli bo'lgan daromadlar summasi pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda, debetida esa tegishli davr kelganda 6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar" schyotiga o'tkazilgan daromadlar joriy qismining summasi aks ettiriladi.

7230 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir daromad turi bo'yicha alohida yuritiladi.

322. 7240 "Soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlar" schyotida qonunchilikka muvofiq tegishli hukumat idoralarining qarori bo'yicha bir necha yilga kechiktirib to'lashga ruxsat etilgan soliq bo'yicha byudjet oldidagi uzoq muddatli qarzlar va majburiy to'lovlar aks ettiriladi. 7240 "Soliqlar

va majburiy to'lovlar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlar" schyotining kreditida uzoq muddatli kechiktirilgan to'lovlar summasi byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlarni (6400), sug'urta va maqsadli davlat jamg'armalariga to'lovlar bo'yicha qarzlarni (6500) hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda hisobga olinadi.

7240 "Soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlar" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir kechiktirilgan soliq va to'lovlar turi bo'yicha va qoplanish muddati bo'yicha alohida yuritiladi.

323. 7250 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha uzoq muddatli majburiyatlar" schyotida vaqtinchalik farqlar natijasida yuzaga keladigan kechiktirilgan foyda solig'i summasi aks ettiriladi.

Foyda solig'i bo'yicha xarajatlar hisob daromadidan kelib chiqqan holda hisoblanadi, to'lanadigan foyda solig'i esa soliq solinadigan daromaddan kelib chiqib hisoblanadi. Hisob daromad va soliq solinadigan daromadni aniqlashdagi yondashuvlardagi farq moliyaviy hisobotda aks ettirilishi lozim. Korxonaning hisob siyosatiga muvofiq hisob ma'lumotlari bo'yicha hisoblangan foyda solig'i bo'yicha xarajatlar korxona tomonidan daromadni olish da'vomida amalga oshirilgan deb qaralib, tegishli daromadlar va xarajatlar yuzaga kelgan davrda hisoblanadi va korxonaning Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotida (2-shakl) aks ettiriladi. Bunda hisob daromadidan kelib chiqib hisoblangan foyda solig'i va soliqa tortiladigan daromaddan kelib chiqib hisoblangan to'lanadigan foyda solig'i o'rtasidagi farq vaqtinchalik farq sifatida yuritiladi va 7250 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha uzoq muddatli majburiyatlar" schyotining kreditida aks ettiriladi.

Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha majburiyatlarning tegishli joriy qismi 7250 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha uzoq muddatli majburiyatlar" schyotining debetidan 6250 "Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha majburiyatlar" schyotining kreditiga o'tkaziladi.

324. 7290 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlar" schyotida 6210 - 6250 schyotlarida ko'rsatilmagan korxonaning boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlari aks ettiriladi.

325. Uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar (7200)ning boshqa schyotlar bilan bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Diskont bilan sotilgan obligasiyalarning diskont summasi	5110-5530	7210
2	Kechiktirilgan diskontning uzoq muddatli qismi joriy qismga o'tkazildi	7210	6210
3	Obligasiyalar mukofot bilan sotilganda hisoblangan mukofot summasi	5110-5530	7220
4	Kechiktirilgan mukofotning uzoq muddatli qismi joriy qismga o'tkazildi	7220	6220
5	Kelgusida jo'natiladigan TMZ, ko'rsatiladigan xizmatlar, bajariladigan ishlar uchun oldindan pul mablag'lari kelib tushdi	5110-5530	7230
6	Uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlarning hisobot davriga taalluqli joriy qismi hisobdan chiqarildi	7230	6230
7	Soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirish berildi	6410, 6510-6530	7240
8	Byudjetga to'lovlar uchun hisobot davridagi soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha uzoq muddatli kechiktirilgan majburiyatlarning joriy qismi hisobdan chiqarildi	7240	6240
9	Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'i bo'yicha uzoq muddatli majburiyatlar	9810	7250

10	Vaqtinchalik farqlar bo'yicha kechiktirilgan foyda solig'ining uzoq muddatli qismini joriy qismga o'tkazish	7250	6250

4-§. Xaridorlardan va buyurtmachilardan olingan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (7300)

326. Korxonaning buyurtmachilarga qisman tayyor TMQni yetkazib berishi yoki ish bajarishi va xizmatlar ko'rsatishi uchun olgan bo'naklari bo'yicha uzoq muddatli majburiyatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 7310 "Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan bo'naklar" schyotida amalga oshiriladi.

Olingan bo'nak summolari, shuningdek qisman tayyor mahsulot (ish, xizmat) uchun olingan to'lovlar summasi 7310 "Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan bo'naklar" schyotining kredit tomonida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan uzoq muddatli bo'naklar summasining joriy qismga o'tkazilishi 7310 "Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan bo'naklar" schyotining debeti, 6310 "Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan bo'naklar" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

7310 "Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan bo'naklar" schyoti bo'yicha analitik hisob olingan bo'naklar turi bo'yicha alohida yuritiladi.

327. Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan bo'naklarni hisobga oluvchi schyotlar (7300)ning boshqa schyotlar bilan bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Uzoq muddatli bo'naklar olindi	5010-5530	7310
2	Uzoq muddatli bo'naklar summasi joriy qismga o'tkazildi	7310	6310
3	Ilgari olingan uzoq muddatli bo'naklar qaytarildi	7310	5010-5530
4	Ilgari olingan bo'naklar bank kreditlari va boshqa korxonalarning qarzi hisobiga qaytarildi	7310	6110-6190, 7110-7190

5-§. Uzoq muddatli kreditlar va qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (7800)

328. Korxonaning O'zbekiston Respublikasi hududidagi va chet eldagi banklar va qarz beruvchilardan so'mda va chet el valyutasida olgan uzoq muddatli (12 oydan uzoq muddatga) kredit va qarzlarning holatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 7810 "Uzoq muddatli bank kreditlari";
- 7820 "Uzoq muddatli qarzlari";
- 7830 "To'lanadigan obligasiyalar";
- 7840 "To'lanadigan veksellar".

329. Olingan uzoq muddatli bank kreditlari summasi 7810 "Uzoq muddatli bank kreditlari" schyotining kreditida va pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlarning debetida aks ettiriladi.

Uzoq muddatli bank kreditini joriy qismga o'tkazishda, tegishli summaga 7810 "Uzoq muddatli bank kreditlari" schyoti debetlanadi va 6950 "Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qismi" schyoti kreditlanadi bunda uzoq muddatli bank kreditining boshlang'ich qiymati kamaytiriladi.

Uzoq muddatli kreditlarning analitik hisobi ularga berilgan kreditlarning turlari va muddatlari, banklar bo'yicha alohida yuritiladi.

330. 7820 “Uzoq muddatli qarzlar” schyotida korxonaning O‘zbekiston Respublikasi va chet eldagi qarz beruvchilardan (bankdan tashqari) 12 oydan uzoq muddatga olgan qarzlari hisobga olinadi.

Qarz beruvchilardan (bankdan tashqari) kelib tushgan mablag‘lar pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlarning debeti va 7820 “Uzoq muddatli qarzlar” schyotining kreditida aks ettiriladi.

Uzoq muddatli qarzlar joriy qismga o‘tkazilganda 7820 “Uzoq muddatli qarzlar” schyoti debetlanadi va to‘lanadigan summa uzoq muddatli qarzlarning boshlang‘ich summasini ushbu miqdorga kamaytirib, 6950 “Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qism” schyotining kredit tomonida ko‘rsatiladi.

7820 “Uzoq muddatli qarzlar” schyoti bo‘yicha analitik hisob har bir qarz beruvchi va qarzlarni to‘lash muddati bo‘yicha alohida yuritiladi.

331. 7830 “To‘lanadigan obligasiyalar” schyotida to‘lov muddati 12 oydan ko‘p bo‘lgan obligasiyalarni sotish hisobiga korxonaga jalb etilgan mablag‘lar hisobga olinadi. Agar mablag‘larni jalb qilish obligasiyalarni nominal qiymatidan yuqori bahoga sotish yo‘li bilan amalga oshirilsa, unda obligasiyalarni sotish bahosi bilan nominal qiymati o‘rtasidagi farq 7220 “Mukofot (ustama)lar ko‘rinishidagi uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar” schyotining kreditida hisobga olinadi.

Uzoq muddatli to‘lanadigan obligasiyalar joriy qismga o‘tkazilganda 7830 “To‘lanadigan obligasiyalar” schyoti debetlanadi va to‘lanadigan summa uzoq muddatli to‘lanadigan obligasiyalarning boshlang‘ich summasini ushbu miqdorga kamaytirib, 6950 “Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qism” schyotining kredit tomonida ko‘rsatiladi.

7830 “To‘lanadigan obligasiyalar” schyoti bo‘yicha analitik hisob har bir obligasiya turi va to‘lash muddati bo‘yicha alohida yuritiladi.

332. 7840 “To‘lanadigan veksellar” schyotida qarz beruvchilarga 12 oydan ortiq muddatda qaytarish uchun berilgan veksellar hisobga olinadi.

Berilgan veksellar korxonada 7840 “To‘lanadigan veksellar” schyotining kreditida va pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlarning debetida hisobga olinadi.

Uzoq muddatli to‘lanadigan veksellar joriy qismga o‘tkazilganda 7840 “To‘lanadigan veksellar” schyoti debetlanadi va to‘lanadigan summa uzoq muddatli to‘lanadigan veksellarning boshlang‘ich summasini ushbu miqdorga kamaytirib 6950 “Uzoq muddatli majburiyatlar - joriy qism” schyotining kredit tomonida ko‘rsatiladi.

7840 “To‘lanadigan veksellar” schyoti bo‘yicha analitik hisob veksellar hisobini amalga oshiradigan banklar, veksel ushlovchilar va har bir veksel bo‘yicha alohida yuritiladi.

333. Uzoq muddatli kreditlar va qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (7800)ning boshqa schyotlar bilan bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Uzoq muddatli bank kreditlari va qarzlar olindi	5110-5530	7810-7820
2	Uzoq muddatli bank kreditlari va qarzlar hisobiga olingan TMZ qabul qilindi	1010-2910	7810-7820
3	Uzoq muddatli bank kreditlari va qarzlar hisobidan bo‘naklar berildi	4310-4330, 4410, 4510-4520	7810-7820
4	Uzoq muddatli kreditlar va qarzlar hisobidan mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga bo‘lgan qarz to‘landi	6010	7810-7820
5	Berilgan veksel va obligasiyalar evaziga uzoq muddatli qarz olindi	5110-5530	7830-7840
6	Uzoq muddatli kreditlar, qarzlar, obligasiyalar va veksellarni joriy qismga o‘tkazish	7810-7840	6950

6-§. Turli kreditorlarga bo'lgan uzoq muddatli qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (7900)

334. Korxonaning turli jismoniy va yuridik shaxslar oldidagi moliyaviy ijara, notijorat muomalalar (o'quv yurtlari, ilmiy korxonalar va hokazo); transport korxonalarining ko'rsatgan xizmatlari bo'yicha, sud idoralarining qarorlariga va boshqa hujjatlarga asosan turli korxonalar va alohida shaxslar manfaati uchun korxona ishchilarining ish haqidan ushlangan summalar bo'yicha uzoq muddatli majburiyatlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

7910 "To'lanadigan moliyaviy ijara";

7920 "Turli kreditorlarga bo'lgan uzoq muddatli qarzlarni".

335. 7910 "To'lanadigan moliyaviy ijara" schyotida ijaraga olingan uzoq muddatli aktivlar uchun ijaraga beruvchi bilan hisob-kitoblar hisobga olinadi.

Korxonaga kelib tushgan uzoq muddatli aktivlar uchun ijaraga beruvchi oldidagi qarzlarni 0310 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalar" schyoti bilan bog'langan holda 7910 "To'lanadigan moliyaviy ijara" schyotining kreditida hisobga olinadi.

336. Korxonaning turli kreditorlarga bo'lgan uzoq muddatli qarzlarni 7920 "Turli kreditorlarga bo'lgan uzoq muddatli qarzlarni" schyotining kreditida TMQ va xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

7920 "Turli kreditorlarga bo'lgan uzoq muddatli qarzlarni" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir kreditor bo'yicha alohida yuritiladi.

337. Turli kreditorlarga bo'lgan uzoq muddatli qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar (7900)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Moliyaviy ijaraga ijara shartlari asosida kelib tushgan asosiy vositalar uchun ijaraga beruvchi oldidagi qarz	0310	7910
2	Moliyaviy ijara bo'yicha to'lovlarni joriy qismga o'tkazish	7910	6950
3	Turli korxonalar va shaxslardan tovar-moddiy zaxiralar sotib olindi	1010-2990	7920
4	O'rnatiladigan asbob-uskunalarini sotib olishda va kapital qo'yilmalarda turli korxonalarning ko'rsatgan xizmati	0710-0720, 0810-0890	7920
5	Turli korxonalar umumishlab chiqarish va ma'muriy yo'nalishdagi asosiy, yordamchi syexlarga xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar bo'yicha yaroqsiz mahsulotni tuzatish bo'yicha xizmatlar ko'rsatdi	2010, 2310, 2510, 2610, 2710, 9420	7920
6	Asosiy vositalar va boshqa aktivlarning chiqib ketishida ko'rsatgan xizmatlari uchun turli korxonalar oldidagi qarz	9210, 9220	7920
7	Turli korxona va shaxslardan pul ekvivalentlari kelib tushdi	5610	7920
8	Boshqa shaxslardan pul o'tkazmalari kelib tushdi	5710	7920
9	Boshqa shaxslardan qimmatli qog'ozlar sotib olindi	0610, 5810	7920
10	Ijtimoiy soha ob'yektlarini saqlash uchun turli korxonalarning ko'rsatgan xizmatlari	9430	7920

VIII BO'LIM. KAPITAL, FOYDA VA ZAXIRALAR

Muqaddima

- 1-§. Ustav kapitalini hisobga oluvchi schyotlar (8300)
- 2-§. Qo'shilgan kapitalni hisobga oluvchi schyotlar (8400)
- 3-§. Rezerv kapitalini hisobga oluvchi schyotlar (8500)
- 4-§. Sotib olingan xususiy aksiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (8600)
- 5-§. Taqsimlanmagan foyda (qoplanmagan zarar)ni hisobga oluvchi schyotlar (8700)
- 6-§. Maqsadli tushumlarni hisobga oluvchi schyotlar (8800)
- 7-§. Kelgusi xarajatlar va to'lovlar rezervlarini hisobga oluvchi schyotlar (8900)

338. Ushbu bo'limning schyotlari korxonaning xususiy kapitali holati va harakati, shuningdek qonunchilikka muvofiq va (yoki) ta'sis hujjatlariga muvofiq, tashkil etilgan rezervlar va fondlar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

Xususiy kapital korxonaning aktivlari va majburiyatlari o'rtasidagi farqdir.

Xususiy kapital mulk egasi tomonidan amalga oshirilgan qo'shimcha investisiyalar, faoliyat natijalariga bog'liq holda ko'payishi yoki kamayishi mumkin.

339. Ushbu bo'limda quyidagi schyotlarda hisob yuritish tartibi yoritiladi:

- 8300 - Ustav kapitalini hisobga oluvchi schyotlar;
- 8400 - Qo'shilgan kapitalni hisobga oluvchi schyotlar;
- 8500 - Rezerv kapitalini hisobga oluvchi schyotlar;
- 8600 - Sotib olingan xususiy aksiyalarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 8700 - Taqsimlanmagan foyda (qoplanmagan zarar)ni hisobga oluvchi schyotlar;
- 8800 - Maqsadli tushumlarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 8900 - Kelgusi xarajatlar va to'lovlar rezervlarini hisobga oluvchi schyotlar.

1-§. Ustav kapitalini hisobga oluvchi schyotlar (8300)

340. Korxona ustav kapitalining holati va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 8310 "Oddiy aksiyalar";
- 8320 "Imtiyozli aksiyalar";
- 8330 "Pay va ulushlar".

341. Ustav kapitali - bu ta'sis hujjatida belgilangan doiradagi faoliyatni ta'minlash uchun ta'sischilarning (ishtirokchilarning) korxona mulkiga qo'ygan mablag'lari (ulushlari, aksiyalar nominal qiymatida va hokazolar)ning pul ifodasidagi yig'indisidir. Ustav kapitalini shakllantirish jarayoni korxona tashkiliy-huquqiy shakliga muvofiq ravishda O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi tomonidan tartibga solinadi.

Ustav kapitali ro'yxatdan o'tkazilgan hajmda yoki to'langan aksiyalarning nominal qiymati yig'indisi miqdorida aks ettiriladi. Ustav kapitalining hajmi ro'yxatdan o'tkazilgan ta'sis hujjatlaridagi summadan oshib ketishi mumkin emas. Korxona ustav kapitalining ko'payishi yoki kamayishi faqat ta'sischilarning qarori asosida va ta'sis hujjatlariga tegishli o'zgartirishlar kiritilgandan keyingina amalga oshirilishi mumkin.

Aksiyadorlarga korxona ustav kapitalidagi ulushining qaytarilishi ustav kapitali miqdorini kamaytirmaydi va bu muomala aynan aksiyadorlik jamiyatining sotib olingan xususiy aksiyalari kabi 8610 "Sotib olingan

xususiy aksiyalar - oddiy” va 8620 “Sotib olingan xususiy aksiyalar - imtiyozli” schyotlarining debetida pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda hisobga olinadi.

342. 8310 “Oddiy aksiyalar” schyoti oddiy aksiyalarni o‘zida mujassamlashtirgan aksiyadorlik kapitalining holati va harakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

Aksiyadorlik jamiyati davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgandan keyin uning ustav kapitali emissiya prospektida ro‘yxatga olingan summada 8310 “Oddiy aksiyalar” schyotining krediti va 4610 “Ustav kapitaliga ulushlar bo‘yicha ta’sischilarning qarzlari” schyotining debetida aks ettiriladi. Korxonaning aksiyadorlik kapitali hisobda ro‘yxatdan o‘tgan, lekin emissiyasi tugallanmagan miqdorda hisobga olinishi sababli e‘lon qilingan (chiqarishga ruxsat berilgan) chiqarilgan (aksiyadorlar tomonidan obuna amalga oshirilgan) va muomaladagi oddiy aksiyalarning har qaysi emissiyasi bo‘yicha alohida analitik hisob yuritish talab etiladi.

Aksiyadorlik jamiyatlari o‘z ustav kapitalini muomalaga qo‘shimcha aksiyalar chiqarish yoki muomaladagi aksiyalarning nominal qiymatini oshirish yo‘li bilan oshirishi mumkin. Aksidorlik jamiyatlari ustav kapitali miqdori aksiyalar nominal qiymatining pasayishi, korxonalar tomonidan aksiyalarning bir qismi aksiya egalariidan sotib olinishi natijasida kamayishi mumkin.

Aksiyalar likvidligini oshirish maqsadida ularni maydalab yuborish, ya’ni, ularning nominal qiymatini mutanosib ravishda kamaytirib umumiy miqdorini ko‘paytirish usuli qo‘llaniladi. Aksiyalarni maydalash natijalari aksiyadorlar kapitalining hajmiga ta’sir ko‘rsatmay, faqatgina yangi muomaladagi aksiyalarning nominal qiymati va miqdorini ko‘paytirishi sababli ushbu muomalalar bo‘yicha buxgalteriya yozuvlari amalga oshirilmaydi. Ushbu muomalalarni 8310 “Oddiy aksiyalar” schyotiga ochilgan analitik hisob registrlarida qayd qilish zarur.

343. 8320 “Imtiyozli aksiyalar” schyoti imtiyozli aksiya ko‘rinishida chiqarilgan aksiyadorlik kapitalining holati va harakati to‘g‘risidagi ma’lumotlarni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

Aksiyalar 8310 “Oddiy aksiyalar” va 8320 “Imtiyozli aksiyalar” schyotlarida nominal qiymatlari bo‘yicha hisobga olinadi.

8310 “Oddiy aksiyalar” va 8320 “Imtiyozli aksiyalar” schyotlari bo‘yicha analitik hisob korxonaning ta’sischilari va kapitalning shakllanish bosqichi bo‘yicha ma’lumotlarning shakllanishini ta’minlashi shart.

344. 8330 “Pay va ulushlar” schyoti korxonaning tashkiliy-huquqiy shakllariga asosan qatnashuvchilarning ulushlarini o‘zida mujassamlashtirgan ustav kapitalining holati va harakati to‘g‘risidagi ma’lumotlarni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

Davlat korxonalari davlat tomonidan ajratilgan asosiy va aylanma mablag‘lardan tashkil qilingan ustav kapitalini belgilangan tartibda shakllantiradi.

Korxona ro‘yxatdan o‘tgandan keyin uning ustav kapitali ta’sischilarning ta’sis hujjatlarida belgilangan pay va ulushlaridan tashkil topadi va 8330 “Pay va ulushlar” schyotining krediti hamda 4610 “Ustav kapitaliga ulushlar bo‘yicha ta’sischilarning qarzlari” schyotining debeti tomonida aks ettiriladi.

8330 “Pay va ulushlar” schyoti bo‘yicha analitik hisob korxonaning har bir ta’sischisi bo‘yicha alohida yuritiladi.

345. Ustav kapitalini hisobga oluvchi schyotlar (8300)ning bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Ta’sis hujjatlarida ko‘zda tutilgan summada, (korxona ro‘yxatdan o‘tkazilgandan keyin) ustav kapitali tasdiqlandi	4610	8310-8330
2	Foydaning bir qismi ustav kapitalini ko‘paytirishga yo‘naltirildi: a) hisoblangan dividendlar miqdorida; b) ustav kapitalini ko‘paytirishga yo‘naltirilgan foyda miqdorida.	8710 6610	6610 8310-8330
3	Ustav kapitali to‘plangan kapital miqdorigacha kamaytirildi	8310-8330	4610
4	Korxona ta’sischilariga ulushlari qaytarildi	8330	6620

5	Aksiyadorlardan sotib olingan va bekor qilingan xususiy aksiyalar ustav kapitalining kamaytirilishiga hisobdan chiqarildi: a) nominal qiymatdan yuqori bahoda sotib olish: nominal qiymatiga; nominal qiymatidan oshgan summaga; b) nominal qiymatidan past narxda sotib olish: sotib olish qiymatiga; nominal qiymatidan past summaga.	8310, 8320, 8410, 9690	8610, 8620 8610, 8620
		8310, 8320 8310, 8320	8610, 8620 9590

2-§. Qo'shilgan kapitalni hisobga oluvchi schyotlar (8400)

346. Oddiy va imtiyozli aksiyalarni sotishdan olingan summalarning aksiyalar nominal qiymatidan oshgan miqdori ko'rinishidagi qo'shilgan kapital naqdligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umulashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

8410 "Emissiya daromadi";

8420 "Ustav kapitalini shakllantirishdagi kurs farqi".

347. 8410 "Emissiya daromadi" schyoti aksiyalarni dastlabki sotishda nominal qiymatidan yuqori bahoda olingan mablag'lar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan. Ushbu mablag'lar kelib tushganda 8410 "Emissiya daromadi" schyoti kreditlanib, xususiy aksiyalarni bekor qilishda sotib olish qiymati va nominal qiymati o'rtasidagi farq qoplanganda esa ushbu schyot debetlanadi.

8410 "Emissiya daromadi" schyoti bo'yicha analitik hisob oddiy va imtiyozli aksiyalardan olingan daromadlar bo'yicha alohida yuritiladi.

348. 8420 "Ustav kapitalini shakllantirishdagi kurs farqi" schyoti ustav kapitalini shakllantirish jarayonida vujudga keladigan kurs farqlarini hisobga olish uchun mo'ljallangan. Ustav kapitalini shakllantirish uchun berilgan valyuta va valyuta qiymatliklari, ustav kapitaliga ulushlarni kiritish sanasidagi O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining kursi bo'yicha baholanadi. Valyuta va valyuta qiymatliklarini va boshqa mulklarni baholash ro'yxatdan o'tkazish sanasidagi ta'sis hujjatlarida belgilangan baholardan farq qilishi mumkin. Xo'jalik yurituvchi sub'yekt ustav kapitalini shakllantirishda Markaziy bank kurslarining o'rtasida ta'sis hujjatlari ro'yxatdan o'tkazilgan sanada va ustav kapitaliga mablag'lar haqiqatda kiritilgan sanada vujudga keladigan ijobiy kurs farqi buxgalteriya hisobida qo'shilgan kapital sifatida 8420 "Ustav kapitalini shakllantirishdagi kurs farqi" schyotida aks ettiriladi. Xo'jalik yurituvchi sub'yekt ustav kapitalini shakllantirishda Markaziy bank kurslarining o'rtasida ta'sis hujjatlari ro'yxatdan o'tkazilgan sanada va ustav kapitaliga mablag'lar haqiqatda kiritilgan sanada vujudga keladigan salbiy kurs farqi 8420 "Ustav kapitalini shakllantirishdagi kurs farqi" schyoti debetida ustav kapitalini shakllantirishda oldin vujudga kelgan ijobiy kurs farqi summolari doirasida aks ettiriladi. Ustav kapitalini shakllantirishda ijobiy kurs farqi summasidan oshgan salbiy kurs farqi summasi 9620 "Valyutalar kurslari farqidan zararlar" schyotining debetiga kiritiladi. Kurs farqlarining bu tartibda hisobdan chiqarilishi ta'sis hujjatlarida oldindan kelishilgan, ustav kapitalidagi ta'sischilarning ulushining o'zgarmasligiga imkon beradi.

8420 "Ustav kapitalini shakllantirishdagi kurs farqi" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir ta'sischi bo'yicha alohida yuritiladi.

349. Qo'shilgan kapitalni hisobga oluvchi schyotlar (8400)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit

1	Birlamchi emissiya aksiyalarning nominal va emissiya qiymatlari o'rtasidagi farq sifatida qo'shimcha to'langan kapital mablag'lari kelib tushdi	5010-5530	8410
2	Qo'shilgan kapital mablag'lari xususiy aksiyalarni bekor qilishda sotib olish va nominal qiymatlari o'rtasidagi farqni qoplashga ishlatildi	8410	8610, 8620
3	Ustav kapitalining shakllanish jarayonida vujudga kelgan ijobiy kurs farqi hisobga olindi	Mol-mulkni hisobga oluvchi schyotlar	8420

3-5. Rezerv kapitalini hisobga oluvchi schyotlar (8500)

350. Korxona ta'sis hujjatlariga asosan foyda hisobidan shakllantiriladigan rezerv kapitali (fond), mulkni qayta baholashdan yuzaga keladigan inflyasiya rezervlari, pul mablag'laridan tashqari tekinga olingan mulklar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

8510 "Mulkni qayta baholash bo'yicha tuzatishlar";

8520 "Rezerv kapitali (fondi)";

8530 "Tekinga olingan mulk".

351. 8510 "Mulkni qayta baholash bo'yicha tuzatishlar" schyotida mulklarni qayta baholash natijasida vujudga kelgan o'zgarishlar hisobga olinadi. Mulklarni qayta baholash natijasida rezerv kapitalining shakllanishi va to'ldirilishi 8510 "Mulkni qayta baholash bo'yicha tuzatishlar" schyotining kreditida qayta baholash natijasida qiymati oshgan mulklarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Agar qayta baholash natijasida mulklarning qiymati kamaysa, kamaygan summa o'sha mulkning navbatdagi qiymati oshishi hisobiga to'ldiriladi va u 8510 "Mulkni qayta baholash bo'yicha tuzatishlar" schyotining debetida aks ettiriladi. Shu mulkning avvalgi qayta baholashdagi qiymatidan oshgan arzonlashtirilgan summa xarajat sifatida tan olinadi va 9430 "Boshqa operatsion xarajatlar" schyotida aks ettiriladi.

352. Mulkni qayta baholash bo'yicha jamlangan summaning ta'sischilar o'rtasida taqsimlanishi 8510 "Mulkni qayta baholash bo'yicha tuzatishlar" schyotning debetida 6620 "Chiqib ketayotgan ta'sischilarga ulushlari bo'yicha qarzlar" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

353. 8520 "Rezerv kapitali (fondi)" schyoti korxona tomonidan ta'sis hujjatlari va O'zbekiston Respublikasi qonunlariga muvofiq tashkil etilgan rezerv kapitalining holati va xarakati to'g'risidagi ma'lumotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

Rezerv kapitali (fondi) mablag'lari korxona zararlarini qoplash va boshqa qoplash manbalari bo'lmagan boshqa maqsadlarga sarflanishi mumkin.

Rezerv kapitali (fondi)ning shakllanishi 8520 "Rezerv kapitali (fondi)" schyotining kreditida 8710 "Hisobot davrining taqsimlanmagan foydasi (qoplanmagan zarari)" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

354. 8530 "Tekinga olingan mulklar" schyoti korxona tomonidan tekinga olingan mulkni hisobga olish uchun mo'ljallangan.

Tekinga olingan mulklar 8530 "Tekinga olingan mulklar" schyotining kreditida korxona mulklarini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Tekinga olingan mulklar qiymati soliqqa tortish maqsadida umumiy korxona umumiy daromadiga qo'shiladi. Tekinga olingan mulklarni soliqqa tortish tartibi O'zbekiston Respublikasi soliq qonunchiligi bilan tartibga solinadi.

355. Rezerv kapitalini hisobga oluvchi schyotlar (8500)ning boshqa schyotlar bilan bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1.	Rezerv kapitali hajmining mulk qiymatini qayta baholash natijasida ko'payishi:	0110-0199	8510

	a) asosiy vositalar; b) moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalar; v) o'rnatiladigan asbob-uskunalar; g) tugallanmagan qurilish; d) uzoq muddatli investisiyalar.	0310 0710-0720 0810 0610-0690	
2.	Mulk qiymatining o'tgan qayta baholash qiymatining oshirilgan miqdorigacha kamaytirilishi natijasida rezerv kapitalining kamayishi: a) asosiy vositalar; b) moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalar; v) o'rnatiladigan asbob-uskunalar; g) tugallanmagan qurilish; d) uzoq muddatli investisiyalar.	8510	0110-0199 0310 0710-0720 0810 0610-0690
	o'tgan qayta baholash qiymatidan oshgan summaga: a) asosiy vositalar; b) moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalar; v) o'rnatiladigan asbob-uskunalar; g) tugallanmagan qurilish; d) uzoq muddatli investisiyalar.	9430	0110-0199 0310 0710-0720 0810 0610-0690
3	Asosiy vositalar eskirishini qayta baholash: a) qiymati oshirilganda; b) qiymati kamaytirilganda.	8510 0211-0290	0211-0299 8510
4	Ta'sis hujjatlariga muvofiq va joriy yilning taqsimlanmagan foyda summasi qonunchilik hujjatlariga muvofiq o'rnatilgan tartibda rezerv kapitaliga (fondiga) yo'naltirildi	8710	8520
5	Korxonani tugatish natijasida rezerv kapitali (fondi) hisobidan ta'sisчилarga daromad (dividend)lar hisoblandi	8530	6610, 6620
6.	Rezerv kapitali (fondi) summasi joriy hisobot yilida foyda olinmaganligi yoki foyda summasi yetarli bo'lmaganligi sababli imtiyozli aksiyalarga daromad (dividend)lar hisoblash uchun yo'naltirildi	8520	6610
7	Tekinga olingan qimmatli qog'ozlar hisobga olindi	0610, 5810	8530
8	Tekinga olingan asosiy vositalar hisobga olindi	0110-0190	8530
9	Tekinga olingan o'rnatiladigan asbob-uskunalar hisobga olindi	0710-0720	8530

4-§. *Sotib olingan xususiy aksiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (8600)*

356. Keyinchalik qayta sotish yoki bekor qilish maqsadida sotib olingan xususiy aksiyalarning holati va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

8610 "Sotib olingan xususiy aksiyalar - oddiy";

8620 "Sotib olingan xususiy aksiyalar - imtiyozli".

357. Sotib olingan xususiy aksiyalarni hisobga oluvchi schyotlar 8300 "Ustav kapitalini hisobga oluvchi schyotlar"ga nisbatan kontr-passiv schyot hisoblanib, aksiyadorlik jamiyatlarining ustav kapitali miqdorini kamaytiradi va balansda ustav kapitali summasidan chegiriladigan summa sifatida ko'rsatiladi.

Emitent tomonidan sotib olingan xususiy aksiyalarning qiymati 8610 “Sotib olingan xususiy aksiyalar - oddiy” va 8620 “Sotib olingan xususiy aksiyalar - imtiyozli” schyotlarining debetida haqiqiy sotib olish bahosida pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

Sotib olingan xususiy aksiyalar sotib olish bahosidan yuqori bahoda qaytadan sotilganda o‘rtadagi farq summasi 9590 “Moliyaviy faoliyatning boshqa daromadlari” schyotiga kreditlanadi. Agarda sotib olingan xususiy aksiya sotib olish bahosidan past bahoda qayta sotilsa, o‘rtadagi farq summasi 9690 “Moliyaviy faoliyat bo‘yicha xarajatlar” schyotining debet tomonida ko‘rsatiladi.

Nominal qiymatidan past bahoda sotib olingan xususiy aksiyalarni bekor qilishda ushbu qiymatlar o‘rtasidagi farq 9590 “Moliyaviy faoliyatning boshqa daromadlari” schyotining kreditida aks ettiriladi.

Agar bekor qilingan sotib olingan xususiy aksiyalarning qiymati ularning nominal qiymatidan yuqori bo‘lsa, unda farq 9690 “Moliyaviy faoliyat bo‘yicha boshqa xarajatlar” schyotining debetida aks ettiriladi.

358. Boshqa korxonalar (mas’uliyati cheklangan jamiyatlar, sherikchilik va boshqalar) sotib olingan xususiy aksiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (8600)dan korxona tomonidan o‘rnatilgan tartibda boshqa qatnashuvchilarga yoki uchinchi shaxsga berish uchun sotib olingan ustav kapitalidagi ulushni hisobga olish uchun foydalanadi.

359. Sotib olingan xususiy aksiyalarni hisobga oluvchi schyotlar (8600)ning boshqa schyotlar bilan bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Aksiyadorlardan ularga tegishli aksiyalar (qatnashchi ulushi) sotib olish qiymatida sotib olindi	8610, 8620	5110-5530, 6620
2	Sotib olingan xususiy aksiyalar (paylar)ni sotib olish bahosidan yuqori bahoda qayta sotish: sotib olish qiymatiga; sotib olish qiymatidan yuqori farqiga.	5010-5530 5010-5530	8610, 8620 9590
3	Sotib olingan xususiy aksiyalar (paylar)ni sotib olish bahosidan past bahoda qayta sotish: sotish qiymatiga; sotib olish qiymatidan past farqiga.	5010-5530 9690	8610, 8620 8610, 8620
4	Nominal qiymatidan past bahoda sotib olingan xususiy aksiyalar (paylar)ni bekor qilish: sotib olish qiymatiga; nominal qiymatidan past farqiga.	8310,8320 8310,8320	8610, 8620 9590
5	Nominal qiymatidan yuqori bahoda sotib olingan aksiyalar (paylar)ni bekor qilish: nominal qiymatiga; nominal qiymatidan yuqori farqiga.	8310,8320 9690	8610, 8620 8610, 8620

5-5. Taqsimlanmagan foyda (qoplanmagan zarar)ni hisobga oluvchi schyotlar (8700)

360. Korxonaning barcha yillar bo‘yicha faoliyati va hisobot davridagi taqsimlanmagan foyda yoki qoplanmagan zarar summasining holati va harakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

8710 “Hisobot davrining taqsimlanmagan foydasi (qoplanmagan zarari)”;

8720 “Jamg‘arilgan foyda (qoplanmagan zarar)”.

361. 8710 “Hisobot davrining taqsimlanmagan foydasi (qoplanmagan zarari)” schyotida korxonaning hisobot davrida faoliyati bo‘yicha taqsimlanmagan foydasi (qoplanmagan zarari) hisobga olinadi.

Sof foyda summasi hisobot davrining oxirida yakuniy yozuv bilan 8710 “Hisobot davrining taqsimlanmagan foydasi (qoplanmagan zarari)” schyotining kreditiga, zarar summasi esa ushbu schyotning debetiga 9900 “Yakuniy moliyaviy natijani hisobga oluvchi schyotlar” schyoti bilan bog‘langan holda hisobdan chiqariladi.

Taqsimlanmagan foyda summasi dividendlar to‘lash uchun yo‘naltirilganda 8710 “Hisobot davrining taqsimlanmagan foydasi (qoplanmagan zarar)” schyotining debetida va 6610 “To‘lanadigan dividendlar” schyotining kreditida aks ettiriladi.

Taqsimlanmagan foyda summasidan qonunchilikda belgilangan tartibda rezerv kapitalini (fondini) shakllantirish uchun foydalanish mumkin, bunda 8710 “Hisobot davridagi taqsimlanmagan foyda (qoplanmagan zarar)” schyoti debetlanadi va 8520 “Rezerv kapitali (fondi)” schyoti kreditlanadi.

Hisobot davridagi taqsimlanmagan foydani taqsimlashdan keyin qolgan summa 8710 “Hisobot davrining taqsimlanmagan foydasi (qoplanmagan zarari)” schyotidan 8720 “Jamg‘arilgan foyda (qoplanmagan zarar)lar” schyotiga o‘tkaziladi.

362. Taqsimlanmagan foyda (qoplanmagan zarar)ni hisobga oluvchi schyotlar (8700)ning boshqa schyotlar bilan bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Hisobot davrida aniqlangan yakuniy moliyaviy natija taqsimlanmagan foyda (qoplanmagan zarar) schyotiga o‘tkazildi: foyda summasi; zarar summasi.	9910 8710	8710 9910
2	Hisobot davrining taqsimlanmagan foydasi dividend to‘lashga yo‘naltirildi	8710	6610
3	Taqsimlanmagan foyda rezerv kapitalini shakllantirishga yo‘naltirildi	8710	8520
4	Hisobot davrining taqsimlanmagan foydasi qoldig‘i jamg‘arilgan foydaga o‘tkazildi: foyda; zarar.	8710 8720	8720 8710

6-5. Maqsadli tushumlarni hisobga oluvchi schyotlar (8800)

363. Maqsadli moliyalashtirish mablag‘larining holati va harakati, shuningdek a‘zolik badallari va maqsadli yo‘nalish bo‘yicha tadbirlarni amalga oshirish uchun mo‘ljallangan boshqa qaytarilmaydigan mablag‘larning kelib tushishi va sarflanishi to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 8810 “Grantlar”;
- 8820 “Subsidiyalar”;
- 8830 “A‘zolik badallari”;
- 8840 “Maqsadli foydalaniladigan soliq imtiyozlari”
- 8890 “Boshqa maqsadli tushumlar”.

364. Ushbu maqsadli tushumlarni korxonaning xususiy kapitali sifatida aks ettirish shartlari quyidagilar hisoblanadi:

- a) mablag‘larning maqsadli yo‘nalish bo‘yicha ishlatilishi;
- b) mablag‘larni jalb qilish bilan bog‘liq xarajatlarning yo‘qligi;
- v) belgilangan shartlar bajarilganda qaytarib berilmasligi.

365. Grant deganda ijtimoiy xususiyatga ega maqsadlar, iqtisodiyotni rivojlantirish, ilmiy-texnik va innovation dasturlarni bajarish uchun hukumat, nodavlat, xorijiy hamda xalqaro tashkilotlar va jamg‘armalar

tomonidan ko'rsatiladigan tekin, gumanitar yoki moddiy-texnik mablag'lar tushuniladi. Grant mablag'lari qat'iy ravishda belgilangan maqsadlarga ishlatiladi.

366. Ajratilgan grant to'g'risida xabarnoma olinganda ushbu grant summasi 8810 "Grantlar" schyotining kreditida 4890 "Boshqa debitorlarning qarzi" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Grant summasidan moliyalashtiriladigan va byudjetda ko'zda tutilgan pul mablag'lari yoki mulkning qabul qilinishi pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar (5110 - 5530), kapital qo'yilma (0800), o'rnatiladigan uskunalar (0700), TMZ va boshqa aktivlarni hisobga oluvchi schyotlarning debetida 4890 "Boshqa debitorlarning qarzi" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Chet el valyutasida olingan grant summasi xo'jalik muomalalari amalga oshirilgan kundagi O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining kursi bo'yicha milliy valyutaga o'tkaziladi.

367. 8820 "Subsidiyalar" schyoti ajratilgan subsidiyalar, ya'ni, iqtisodiyotni rivojlantirish maqsadida belgilangan shartlar uchun korxonalarga davlat tomonidan pul yoki natura ko'rinishida ko'rsatilgan yordam summasi va harakati to'g'risidagi ma'lumotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan. Davlat (hukumat) tomonidan berilgan yordam turli ko'rinishda (qo'shimcha berish, subvensiya va boshqalar) bo'lishi va har xil shartlarga muvofiq berilishi mumkin.

Davlat subsidiyalarining hisobi O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan 1998 yil 19 oktyabrda 52-son bilan tasdiqlangan (10-sonli BHMS) "Davlat subsidiyalarini hisobga olish va davlat yordamini ochish" Buxgalteriya hisobining milliy standartiga (ro'yxat raqami 562, 1998 yil 3 dekabr) ("O'zbekiston Respublikasi vazirliklari, davlat qo'mitalari va idoralari me'yoriy hujjatlar ma'lumotnomasi", 1999 y., 6-son) muvofiq amalga oshiriladi.

368. 8830 "A'zolik badallari" schyotida jamiyat a'zolarining ta'sis hujjatlarida belgilangan a'zolik badallari aks ettiriladi.

A'zolik badallarining kelib tushishi 8830 "A'zolik badallari" schyotining kredit tomonida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

369. 8840 "Maqsadli foydalanadigan soliq imtiyozlari" schyotida maqsadli vazifalarni bajarish uchun soliq to'lashdan ozod qilingan summalar aks ettiriladi.

Soliq to'lashdan ozod qilingan summalar byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlarning debet tomonida 8840 "Maqsadli foydalanadigan soliq imtiyozlari" schyoti bilan bog'langan holda hisobga olinadi.

8840 "Maqsadli foydalaniladigan soliq imtiyozlari" schyotida hisobga olingan soliq va bojxona imtiyozlari berilishi natijasida bo'shaganmablag'larni ishlatilishi Yuridik shaxslarga soliqlar, byudjetga to'lanadigan bojxona va majburiy to'lovlar bo'yicha berilgan imtiyozlarni rasmiylashtirish va buxgalteriya hisobida aks ettirish tartibi to'g'risida Nizomga (ro'yxat raqami 1463, 2005 yil 2 aprel) muvofiq amalga oshiriladi.

370. 8890 "Boshqa maqsadli tushumlar" schyotining kreditida boshqa maqsadlarga mo'ljallangan tushumlar pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Maqsadli tushumlarni hisobga oluvchi schyotlar (8800) bo'yicha analitik hisob maqsadli mablag'larning yo'nalishi va moliyalashtirish manbalari bo'yicha alohida yuritiladi.

371. Maqsadli tushumlarni hisobga oluvchi schyotlar (8800)ning boshqa schyotlar bilan bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Ajratilgan grant va subsidiyalar haqida xabarnoma olindi	4890	8810, 8820
2	Grant va subsidiyalar bo'yicha mablag'lar olindi	5110-5530	4890
3	Tegishli tuzulmalarning qaroriga muvofiq berilgan grant va subsidiya summasi korxona ustav kapitali hajmini ko'paytirishga yo'naltirildi	8810, 8820	8310, 8320, 8330, 8420

4	Tegishli tuzulmalarning qaroriga muvofiq ilgari berilgan grant va subsidiya summasi korxona rezerv kapitali hajmining ko'payishiga yo'naltirildi	8810, 8820	8530
5	A'zolik badallari va boshqa maqsadli tushumlar kelib tushdi	5010-5530	8830
6	Soliqqa tortishdan ozod qilish natijasida vujudga kelgan bo'sh pul mablag'lari hisobga olindi	6410	8840
7	Soliqqa tortishdan ozod qilish bo'yicha imtiyozli davrning tugashi natijasida vujudga kelgan bo'sh pul mablag'lari hisobdan chiqarildi	8840	8530
8	Boshqa maqsadli tushumlar kelib tushdi	5010-5530	8890

7-§. Kelgusi xarajatlar va to'lovlar rezervlarini hisobga oluvchi schyotlar (8900)

372. Xarajatlar va to'lovlarni xarajatlarga bir maromda olib borish maqsadida o'rnatilgan tartibda rezerv qilingan summalarining holati va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish 8900 "Kelgusi xarajatlar va to'lovlar rezervlari" schyotida amalga oshiriladi.

Xarajatlarga qo'shiladigan summalarini rezervlash qonun hujjatlari, shuningdek O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1999 yil 5 fevraldagi 54-son qarori bilan tasdiqlangan "Mahsulot (ishlar, xizmatlar)ni ishlab chiqarish va sotish xarajatlarning tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to'g'risida"gi Nizom bilan tartibga solinadi.

Rezervlarni hisoblash muomalalari 8910 "Kelgusi xarajatlar va to'lovlar rezervlari" schyotining kreditida va xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarning debetida aks ettiriladi.

Rezerv qilingan summalar hisobidan amalga oshirilgan haqiqiy xarajatlar va to'lovlar summasi zaxiralar miqdorini kamaytirib, 8910 "Kelgusi xarajatlar va to'lovlar rezervlari" schyotining debetida xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda hisobdan chiqariladi.

U yoki bu rezervning tashkil qilinishi va mablag'larning foydalanilishi vaqti-vaqti bilan (yilning oxirida albatta) me'yor, hisoblar va boshqalarga asosan tekshirilib turiladi, zaruriyat tug'ilganda to'g'irlanadi (korrektura).

8910 "Kelgusi xarajatlar va to'lovlar rezervlari" schyoti bo'yicha analitik hisob har bir rezerv turlari bo'yicha alohida yuritiladi.

373. Kelgusi xarajatlar va to'lovlar rezervlarini hisobga oluvchi schyotlar (8900)ning boshqa schyotlar bilan bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Kelgusi xarajatlar va to'lovlarning rezervlari tashkil qilindi	Xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar	8910
2	Korxonaning ishlab chiqarish syexlari va xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar tomonidan asosiy vositalarni ta'mirlash uchun va boshqa bajarilgan ishlar, xizmatlar qiymati hisobga olindi	8910	2010, 2310, 2510, 2710
3	Hisoblangan kelgusi xarajatlar zaxiralarining foydalanilmay qolgan summasi korxona daromadiga qo'shildi	8910	9390

IX BO‘LIM. DAROMADLAR VA XARAJATLAR

Muqaddima

- 1-§. Asosiy (operasion) faoliyatning daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9000)
- 2-§. Sotilgan mahsulot (tovar, ish, xizmat)larning tannarxini hisobga oluvchi schyotlar (9100)
- 3-§. Asosiy vositalar va boshqa aktivlarning chiqib ketishini hisobga oluvchi schyotlar (9200)
- 4-§. Asosiy faoliyatning boshqa daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9300)
- 5-§. Davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (9400)
- 6-§. Moliyaviy faoliyat daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9500)
- 7-§. Moliyaviy faoliyat bo‘yicha xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar (9600)
- 8-§. Favqulodda foyda (zarar)larni hisobga oluvchi schyotlar (9700)
- 9-§. Soliqlar va boshqa majburiy to‘lovlarni to‘lash uchun foydaning ishlatilishini hisobga oluvchi schyotlar (9800)
- 10-§. Yakuniy moliyaviy natijani hisobga oluvchi schyotlar (9900)

374. Ushbu bo‘limning schyotlari hisobot davridagi korxona faoliyati moliyaviy natijalarining shakllanishi va ishlatilishi to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

Moliyaviy natijalarning shakllanishi va ishlatilish tartibi O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1999 yil 5 fevraldagi 54-son qarori bilan tasdiqlangan “Mahsulot (ishlar, xizmatlar)ni ishlab chiqarish va sotish xarajatlarining tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to‘g‘risida”gi Nizom (O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining qarorlari to‘plami, 1999 y. 2-son, 9-modda) va O‘zbekiston Respublikasi Buxgalteriya hisobining milliy standartlari bilan tartibga solinadi.

375. Ushbu bo‘limda quyidagi schyotlarning hisob tartibi yoritiladi:

- 9000 - Asosiy (operasion) faoliyatning daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar;
- 9100 - Sotilgan mahsulot (tovar, ish, xizmat)larning tannarxini hisobga oluvchi schyotlar;
- 9200 - Asosiy vositalar va boshqa aktivlarning chiqib ketishini hisobga oluvchi schyotlar;
- 9300 - Asosiy faoliyatning boshqa daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar;
- 9400 - Davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar;
- 9500 - Moliyaviy faoliyat daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar;
- 9600 - Moliyaviy faoliyat bo‘yicha xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar;
- 9700 - Favquloddagi foyda (zarar)larni hisobga oluvchi schyotlar;
- 9800 - Soliqlar va boshqa majburiy to‘lovlarni to‘lash uchun foydaning ishlatilishini hisobga oluvchi schyotlar;
- 9900 - Yakuniy moliyaviy natijani hisobga oluvchi schyotlar.

Moliyaviy natijalarni shakllantirish uchun alohida daromadlarni hisobga oluvchi schyotlar va alohida xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar ishlatiladi. Mahsulot (tovar, ish, xizmat)larni sotishdagi qo‘shilgan qiymat solig‘i, aksiz va boshqa to‘lovlar olinadigan schyotlar yoki pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlarning debetida va byudjetga to‘lovlar bo‘yicha qarzlarni hisobga oluvchi schyotlarning (6400) kreditida aks ettiriladi.

1-5. Asosiy (operasion) faoliyatning daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9000)

376. Tayyor mahsulot, tovar, bajarilgan ish va ko'rsatilgan xizmatlarni sotishdan olingan daromadlar, shuningdek sotilgan tovarlarning qaytishi, sotish va baholardan chegirmalar to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 9010 "Tayyor mahsulotlarni sotishdan daromadlar";
- 9020 "Tovarlarni sotishdan daromadlar";
- 9030 "Ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatishdan daromadlar";
- 9040 "Sotilgan tovarlarning qaytishi";
- 9050 "Xaridorlar va buyurtmachilarga berilgan chegirmalar".

377. 9010 "Tayyor mahsulotlarni sotishdan daromadlar", 9020 "Tovarlarni sotishdan daromadlar", 9030 "Ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatishdan daromadlar" schyotlarining kreditida korxonaning asosiy faoliyati (tayyor mahsulotlar, tovarlarni sotish, ishlar bajarish, xizmatlar ko'rsatish)dan daromadlar olinadigan schyotlar va pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi, biroq, oldingi hisobot davrlarida olingan, ammo joriy hisobot davriga tegishli bo'lgan daromad summolari 6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Mahsulot, tovar, ish, xizmatlarni sotishda 9010 "Tayyor mahsulotlarni sotishdan daromadlar", 9020 "Tovarlarni sotishdan daromadlar", 9030 "Ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatishdan daromadlar" schyotlarida sotishdan tushgan sof tushum summasi aks ettiriladi.

Hisobot davrining oxirida 9010 "Tayyor mahsulotlarni sotishdan daromadlar", 9020 "Tovarlarni sotishdan daromadlar", 9030 "Ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatishdan daromadlar" schyotlari 9910 "Yakuniy moliyaviy natija" schyoti bilan yopiladi.

378. 9040 "Sotilgan tovarlarning qaytishi" schyoti sotilgan mahsulot va tovarlarning qaytishini hisobga olish uchun mo'ljallangan. Bu schyot asosiy (operasion) faoliyatning daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9000) guruhiga kontr-passiv schyot hisoblanadi va uning debet aylanmasi mahsulotlar va tovarlar sotishdan daromadni kamaytiradi. 9040 "Sotilgan tovarlarning qaytishi" schyotining debetida qaytarilgan tovarlar qiymati, tegishli: pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan - xaridorlar va buyurtmachilar tomonidan qaytarilgan tovarlarning qiymati; olinadigan schyotlar bilan - qaytarilgan tovarlar bo'yicha bekor qilingan debitorlik qarzlari summasi; to'lanadigan schyotlar bilan - mazkur tovarlar uchun xaridorlar va buyurtmachilardan olingan to'lovlar va bo'naklar bo'yicha vujudga kelgan qarz summasi aks ettiriladi. Bunda ilgari hisoblangan qo'shilgan qiymat solig'i, aksiz solig'i bo'yicha byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlarni hisobga oluvchi tegishli schyotlarning debeti va pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar, olinadigan schyotlarning kreditida yozuv amalga oshiriladi. Qaytarilgan mahsulotlar va tovarlarning tannarxi TMZlarni hisobga oluvchi tegishli schyotlarning debetida va sotilgan mahsulotlar va tovarlarning tannarxini hisobga oluvchi tegishli schyotlarning kreditida aks ettiriladi.

379. 9050 "Xaridorlar va buyurtmachilarga berilgan chegirmalar" schyoti shartnoma shartlariga muvofiq berilgan sotuv chegirmalari, shuningdek sotilgan mahsulot (tovar, ish, xizmat)larda aniqlangan yaroqsizliklar va hokazolar natijasida berilgan narx chegirmalarni hisobga olish uchun mo'ljallangan. Ushbu schyot asosiy (operasion) faoliyatning daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9000) guruhiga kontr-passiv schyot hisoblanadi va uning debet aylanmasi mahsulotlar va tovarlarni sotishdan, ish bajarishdan va xizmat ko'rsatishdan daromadlarni kamaytiradi. 9050 "Xaridorlar va buyurtmachilarga berilgan chegirmalar" schyotining debetida sotuv va narxlardan berilgan chegirmalarning summasi tegishli olinadigan schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Asosiy (operasion) faoliyatning daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9000) bo'yicha analitik hisob sotilgan mahsulotlar (tovarlar), bajarilgan ishlar va ko'rsatilgan xizmatlarning har bir turi bo'yicha alohida yuritiladi. Bundan tashqari, analitik hisobni sotuvning geografik segmentlari (hududlar) va korxonani boshqarish uchun zarur bo'lgan boshqa segmentlar bo'yicha yuritish mumkin.

380. Asosiy (operasion) faoliyatning daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9000)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit

1	Jo‘natilgan mahsulotlar, tovarlar, bajarilgan ishlar va ko‘rsatilgan xizmatlar (QQS, aksizlardan tashqari) uchun xaridorlarga taqdim etilgan hisob-kitob hujjatlaridagi summaga	4010, 4020	9010, 9020, 9030
2	Mahsulotlar, tovarlar, ishlar va xizmatlarni naqd pulga sotish	5010, 5020	9010, 9020, 9030
3	Korxona xodimiga mahsulot, tovarlar, ishlar va xizmatlar (jumladan maxsus kiyimlar) sotildi	4790	9010, 9020, 9030
4	Dividendlar mahsulotlar, tovarlar, ishlar va xizmatlar bilan to‘landi	6610	9010, 9020, 9030
5	Vositachilik operatsiyalari bo‘yicha komission mukofotlar summasi	4010	9010
6	Mahsulot, tovarlar, ishlar va xizmatlar sho‘ba va qaram xo‘jalik jamiyatlariga sotildi	4120	9010, 9020, 9030
7	Kechiktirilgan daromadlar summasi ular taalluqli bo‘lgan hisobot davri kelganda sotish hajmiga kiritildi	6230	9010, 9020, 9030
8	Sotilgan tovarlarning qaytishi	9040	4010
9	Sotishdan va narxdan chegirmalar berish	9050	4010
10	Hisobot davrining oxirida 9040 “Sotilgan tovarlarning qaytishi” schyotining yopilishi	9010, 9020	9040
11	Hisobot davrining oxirida 9050 “Xaridorlar va buyurtmachilarga berilgan chegirmalar” schyotining yopilishi	9010, 9020, 9030	9050
12	Asosiy (operasion) faoliyatning daromadlarini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9010, 9020, 9030	9910

2-§. Sotilgan mahsulot (tovar, ish, xizmat)larning tannarxini hisobga oluvchi schyotlar (9100)

381. Sotilgan tayyor mahsulotlar, tovarlar, bajarilgan ishlar va ko‘rsatilgan xizmatlarning tannarxi to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 9110 “Sotilgan tayyor mahsulotlarning tannarxi”;
- 9120 “Sotilgan tovarlarning tannarxi”;
- 9130 “Bajarilgan ish va ko‘rsatilgan xizmatlarning tannarxi”;
- 9140 “Davriy hisobda TMZ sotib olish/xarid qilish”;
- 9150 “Davriy hisobda TMZ bo‘yicha tuzatishlar”.

382. Tayyor mahsulotlar, tovarlar, ishlar, xizmatlar sotilganda, sotilgan tayyor mahsulotlar, tovarlar, ishlar, xizmatlarning tannarxi 9110 “Sotilgan tayyor mahsulotlarning tannarxi”, 9120 “Sotilgan tovarlarning tannarxi”, 9130 “Bajarilgan ish va ko‘rsatilgan xizmatlarning tannarxi” schyotlarining debetida tayyor mahsulotlarni (2800), tovarlarni (2900) hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

383. Hisobot davrining oxirida 9110 “Sotilgan tayyor mahsulotlarning tannarxi”, 9120 “Sotilgan tovarlarning tannarxi”, 9130 “Bajarilgan ish va ko‘rsatilgan xizmatlarning tannarxi” schyotlari 9910 “Yakuniy moliyaviy natija” schyoti bilan yopiladi.

384. Sotilgan mahsulot (tovar, ish, xizmat)larning tannarxini hisobga oluvchi schyotlar (9100)dan amalda foydalanish korxonada qo‘llaniladigan tovar-moddiy zaxiralarning hisob usuliga, ya‘ni, tovar-moddiy zaxiralarning uzluksiz yoki davriy hisobiga bog‘liq.

385. Tovar-moddiy zaxiralarni uzluksiz hisobga olish usuli qo'llanilganda har bir mahsulot yoki tovarning tannarxi uning ishlab chiqarish jarayonidagi harakatiga qarab xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarda to'planadi.

386. Tovar-moddiy zaxiralarni davriy hisobga olish usulidan foydalanilganda har bir mahsulot (tovar)ning tannarxi hisobot davri davomida vaqtinchalik 9140 "Davriy hisobda TMZ sotib olish/xarid qilish" schyotida yig'iladi, biroq sotilgan mahsulotlar, tovarlarning haqiqiy tannarxini faqat TMZ inventarizasiya qilingandan so'ng aniqlash mumkin. 9150 "Davriy hisobda TMZ bo'yicha tuzatishlar" schyoti - hisobot davrining oxirida inventarizasiya natijasida TMZning mavjudligini aks ettirish uchun foydalaniladigan vaqtinchalik schyot. Ko'rsatilgan schyotning debeti bo'yicha TMZning kamayishi, krediti bo'yicha TMZning o'sishi TMZni hisobga oluvchi schyotlar (1000 - 2900) bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

9150 "Davriy hisobda TMZ bo'yicha tuzatishlar" schyotining qoldig'i 9910 "Yakuniy moliyaviy natija" schyotiga o'tkazilishi orqali yopiladi.

387. Sotilgan mahsulot (ish, xizmat)larning tannarxini hisobga oluvchi schyotlar (9100)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Sotilgan tayyor mahsulotlarning tannarxi	9110	2810 - 2830
2	Chiqib ketayotgan hayvonlarning tannarxi	9110	1110, 1120
3	Sotilgan o'zida ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarning tannarxi	9110	2110
4	Sotilgan tovarlarning tannarxi	9120	2910-2990
5	Asosiy, yordamchi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatuvchi xo'jalik syexlarining bajargan ishlari va ko'rsatgan xizmatlarining tannarxi	9130	2010, 2310, 2710
6	Tovar-moddiy zaxiralarni sotib olish (TMZni davriy hisobga olish usulida)	9140	6010
7	Hisobot davrining oxirida inventarizasiya natijalari bo'yicha TMZ schyotlari bo'yicha qoldiqlarga tuzatishlar qilindi: a) asosiy moddiy zaxiralar: zaxiralarning o'sishi; zaxiralarning kamayishi; b) tugallanmagan ishlab chiqarish: o'sish; kamayish; v) tayyor mahsulot: zaxiralarning o'sishi; zaxiralarning kamayishi; g) tovarlar: zaxiralarning o'sishi; zaxiralarning kamayishi.	1010-1090 9150 2010 9150 2810 9150 2910-2990 9150	9150 1010-1090 9150 2010 9150 2810 9150 2910-2990
8	Hisobot davrining oxirida 9140 "Davriy hisobda TMZ sotib olish/xarid qilish" schyotining yopilishi	9910	9140
9	Hisobot davri oxirida 9150 "Davriy hisobda TMZ bo'yicha tuzatishlar" schyotining yopilishi	9910 (9150)	9150 (9910)
10	Sotilgan mahsulot (ish, xizmat)larning tannarxini hisobga oluvchi schyotlar (9100)ning yopilishi	9910	9110, 9120, 9130

3-5. Asosiy vositalar va boshqa aktivlarning chiqib ketishini hisobga oluvchi schyotlar (9200)

388. Korxonaga tegishli asosiy vositalar va boshqa aktivlarning chiqib ketishi (tugatish, sotish, tekinga berish, ulush sifatida ustav kapitaliga berish, moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha berish, aniqlangan kamomad yoki yo'qotish) to'g'risidagi axborotlarni umulashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi";

9220 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishi".

389. 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyotining debeti bo'yicha chiqib ketgan asosiy vosita ob'yektlarining boshlang'ich qiymati, shuningdek asosiy vositalarning chiqib ketishi bilan bog'liq bo'lgan xarajatlar aks ettiriladi.

9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyotining kreditiga asosiy vositalar ob'yektlarini sotishdan olingan tushumlar va hisobdan chiqarish natijasida sotish va foydalanish mumkin bo'lgan bahoda kelib tushgan materiallarning qiymati, shuningdek chiqib ketgan asosiy vositalar ob'yektlari bo'yicha chiqib ketish vaqtida hisoblangan eskirish summalari olib boriladi.

Asosiy vositalarni sotishdan tushumlar 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyotining kreditida olinadigan schyotlar va pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Joriy hisobot davrida 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyoti bo'yicha debet qoldiq (zarar) 9430 "Boshqa operasion xarajatlar" schyotiga, ushbu schyot bo'yicha kredit qoldiq (foyda) esa 9310 "Asosiy vositalarning chiqib ketishidan foyda" schyotiga hisobdan chiqariladi. Asosiy vositalar ob'yektlarini moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha berish natijasida 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyotida yuzaga keladigan va kechiktirilgan daromadlarga tegishli bo'lgan foyda summasi 6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar" (joriy qismi) yoki 7230 "Boshqa uzoq muddatli kechiktirilgan daromadlar" (uzoq muddatli qismi) schyotiga hisobdan chiqariladi.

Asosiy vositalar ob'yektlarining kamomadi yoki buzilish hollarida qiymatliklar kamomadi sifatida aks ettiriladigan qoldiq qiymati 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyotining krediti bo'yicha 5910 "Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotishlar" schyoti bilan bog'langan holda hisobdan chiqariladi. Aniq aybdor aniqlangandan keyin kamomad va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotishlar summasi 4730 "Moddiy zararni qoplash bo'yicha xodimlarning qarzi" schyotining debetiga, aniq aybdorlar aniqlanmagan holda esa 9430 "Boshqa operasion xarajatlar" schyotining debetiga 5910 "Kamomadlar va qiymatliklarning buzilishidan yo'qotishlar" schyoti bilan bog'langan holda olib boriladi.

9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyoti bo'yicha analitik hisob chiqib ketayotgan asosiy vositalarning inventar ob'yektlari bo'yicha alohida yuritiladi.

390. 9220 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishi" schyotining debetida chiqib ketayotgan qiymatliklarning balans qiymati, shuningdek shu bilan bog'liq amalga oshirilgan xarajatlar (komission mukofotlar va hokazolar) aks ettiriladi.

9220 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishi" schyotining kreditiga aktivlarni sotishdan tushum, ya'ni sotilgan mulk uchun korxonaga tegishli bo'lgan summa olib boriladi. Nomoddiy aktivlar ob'yektlarining sotilishi va turli chiqib ketishida 9220 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishi" schyotining kreditiga, shuningdek ushbu ob'yektlar bo'yicha chiqib ketish vaqtigacha hisoblangan eskirish summasi, nomoddiy aktivlarning eskirishini hisobga oluvchi tegishli schyotlar (0500) bilan bog'langan holda hisobdan chiqariladi.

Ushbu schyot bo'yicha debet qoldiq (zarar) 9430 "Boshqa operasion xarajatlar" schyotiga, kredit qoldiq (foyda) esa 9320 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishidan foyda" schyotiga hisobdan chiqariladi.

391. Asosiy vositalar va boshqa aktivlarning chiqib ketishini hisobga oluvchi schyotlar (9200)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Tugatish, sotish, tekinga berish, ustav kapitaliga ulush sifatida berish, moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha berish, kamomad yoki yo'qolishining aniqlanishi natijasida chiqib ketayotgan asosiy vositalar ob'yektlarining boshlang'ich qiymatini hisobdan chiqarish	9210	0110-0190

2	Chiqib ketayotgan asosiy vositalar bo'yicha eskirish	0210-0290	9210
3	Asosiy vositalarning chiqib ketishi bilan bog'liq yordamchi ishlab chiqarishning xizmatlari va xarajatlari hisobdan chiqarildi	9210	2310
4	Asosiy vositalarning chiqib ketishi bo'yicha operatsiyalarda ishtirok etayotgan ishchilarga mehnat haqi hisoblandi	9210	6710
5	Asosiy vositalarning chiqib ketishi bo'yicha operatsiyalarda ishtirok etayotgan ishchilarga hisoblangan mehnat haqi summasidan ijtimoiy sug'urta ajratmalari amalga oshirildi	9210	6520
6	Asosiy vositalarning chiqib ketishida ko'rsatilgan xizmatlar uchun boshqa korxonalarga bo'lgan qarz	9210	6990
7	Asosiy vositalar ob'yektlarini moliyaviy ijaraga berish natijasida hosil bo'lgan kelgusi davr daromadlari hisobdan chiqarildi	9210	6230, 7230
8	Mavjud asosiy vositalar ob'yektlari moliyaviy ijarasining to'liq muddati davomida olinadigan ijara to'lovlari summasi (ijaraga beruvchida)	0920	9210
9	Asosiy vositalarning chiqib ketishidan qolgan materiallarning kirim qilinishi	1010-1090	9210
10	Asosiy vositalarning chiqib ketishidan bankka kelib tushgan tushum (naqdsiz hisob-kitoblar bo'yicha)	5110	9210
11	Xaridorlarning ularga sotilgan asosiy vositalar uchun qarzi	4010	9210
12	Sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlarining ularga sotilgan asosiy vositalar uchun qarzi	4120	9210
13	Asosiy vositalarning chiqib ketishi bo'yicha muomalalarning moliyaviy natijalarini aniqlash: a) foyda; b) zarar.	9210 9430	9310 9210
14	Chiqib ketayotgan nomoddiy aktivlarni hisobdan chiqarish (sotish, hisobdan chiqarish, tekinga berish va hokazo)		
15	Xaridorlarning ularga sotilgan nomoddiy va boshqa aktivlar uchun qarzi	4010	9220
16.	Nomoddiy va boshqa aktivlar sho'ba va qaram xo'jalik jamiyatlariga sotildi	4120	9220
17	Sotilgan materiallarning tannarxi hisobdan chiqarildi	9220	1010-1090
18	Chetga chiqarilgan materiallar qiymatidagi farqlar hisobdan chiqarildi	9220	1610
19	O'stirishda va boquvda bo'lgan hayvonlarning chetga chiqarilishi	9220	1110, 1120
20	Qimmatli qog'ozlarni sotish	9220	0610, 5810
25	Boshqa aktivlarning chiqib ketishi bo'yicha muomalalarning moliyaviy natijasini aniqlash:		

	a) foyda; b) zarar.	9220 9430	9320 9220

4-5. Asosiy faoliyatning boshqa daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9300)

392. Asosiy faoliyatning boshqa daromadlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 9310 "Asosiy vositalarning chiqib ketishidan foyda";
- 9320 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishidan foyda";
- 9330 "Undirilgan jarima, penya va ustamalar";
- 9340 "O'tgan yillar foydalari";
- 9350 "Operativ ijaradan daromadlar";
- 9360 "Kreditor va deponent qarzlarni hisobdan chiqarishdan daromadlar";
- 9370 "Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar daromadlari";
- 9380 "Tekin qaytarilmaydigan moliyaviy yordam";
- 9390 "Boshqa operasion daromadlar".

393. Hisobot davrining oxirida asosiy vositalarning chiqib ketishidan foyda summasi 9310 "Asosiy vositalarning chiqib ketishidan foyda" schyotining kreditida 9210 "Asosiy vositalarning chiqib ketishi" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

394. Hisobot davrining oxirida boshqa aktivlarning chiqib ketishidan foyda summasi 9320 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishidan foyda" schyotining kreditida 9220 "Boshqa aktivlarning chiqib ketishi" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

395. Xo'jalik shartnomalarining shartlarini buzganliklari uchun qarzдорlardan undirilgan jarimalar, penya, ustamalar va boshqa jarima turlari, shuningdek yetkazilgan zararlarni qoplash bo'yicha daromadlar 9330 "Undirilgan jarima, penya va ustamalar" schyotining kreditida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar yoki olinadigan schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

396. Hisobot davrida aniqlangan o'tgan yillar foydalari 9340 "O'tgan yillar foydalari" schyotining kreditida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar yoki tegishli olinadigan schyotlarning debeti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

397. Mulkni operativ ijaraga berishdan daromadlar 9350 "Operativ ijaradan daromadlar" schyotining kreditida 4820 "Operativ ijara bo'yicha olinadigan to'lovlar" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

398. Da'vo muddati o'tib ketgan kreditor va deponent qarzlarni hisobdan chiqarishdan daromadlar 9360 "Kreditor va deponent qarzlarni hisobdan chiqarishdan daromadlar" schyotining kreditida kreditor va deponent qarzlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

399. 9370 "Xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar daromadlari" schyotida xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar tomonidan mahsulot ishlab chiqarish, ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatish bilan bog'liq bo'lmagan boshqa daromadlar hisobga olinadi.

400. Pul mablag'lari va pul ekvivalentlari ko'rinishida tekinga olingan daromadlar 9380 "Tekin qaytarilmaydigan moliyaviy yordam" schyotining kreditida pul mablag'lari va pul ekvivalentlarini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

401. Boshqa operasion faoliyatdan olingan daromadlar 9390 "Boshqa operasion daromadlar" schyotining kreditida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar yoki olinadigan schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

402. Asosiy faoliyatning boshqa daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9300)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Asosiy vositalarning chiqib ketishidan foyda	9210	9310
2	Boshqa aktivlarning chiqib ketishidan foyda	9220	9320
3	Shartnoma majburiyatlariga rioya etmaganligi uchun boshqa korxonalarga taqdim etilgan jarima, penya va ustamalar summasi	4860	9330
4	Hisobot davrida aniqlangan o'tgan yillar foydalari	4010	9340
5	Operativ ijara shartnomasi bo'yicha ijara to'lovlari summasi	4820	9350
6	Da'vo muddati o'tishi bilan kreditorlik qarzlari hisobdan chiqarish	6010	9360
7	Kreditor qarzlari va hokazolarni hisobdan chiqarishdan daromadlar	6910-6990	9360
8	Kamomadlar bo'yicha baholardagi farqlar moddiy javobgar shaxs hisobiga olib borildi	4730	9370
9	Tekinga olingan pul mablag'lari	5110-5530	9380
10	Asosiy, yordamchi ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklardagi, umumishlab chiqarish omborlaridagi materiallar, tugallanmagan ishlab chiqarishning ortiqchalari kirim qilindi	2010, 2310, 2510, 2710	9390
11	Ilgari hisobdan chiqarilgan debitorlik qarzlari olingan daromadlar	Olinadigan schyotlar	9390
12	Mulk sug'urtasi bo'yicha sug'urta tashkilotlaridan kelib tushgan sug'urta to'lovlari	4510	9390
13	Shubhali qarzlari bo'yicha sarflanmagan zaxira summasining ushbu zaxira tashkil qilingan yildan keyingi yilning foydasiga qo'shilishi	4910	9390
14	Ortiqcha mahsulotlar, tovarlarning kirim qilinishi	2810-2890, 2910-2990	9390
15	Tugallanmagan qurilishdagi ortiqchalar	0810-0890	9390
16	Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan talab qilinmagan bo'nak summalarining hisobdan chiqarilishi	6310-6390	9390
17	Hisobot davrining oxirida asosiy faoliyatning boshqa daromadlarini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9310-9390	9910

5-5. Davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (9400)

403. Ishlab chiqarish jarayoni bilan bevosita bog'liq bo'lmagan sotish xarajatlari, boshqaruv xarajatlari, boshqa operasion xarajatlar, shuningdek kelgusida soliq solinadigan bazadan chegiriladigan hisobot davri xarajatlari to'g'risidagi axborotlarni umimlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

9410 "Sotish xarajatlari";

9420 "Ma'muriy xarajatlar";

9430 "Boshqa operasion xarajatlar".

404. Davr xarajatlarining tarkibi O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1999 yil 5 fevraldagi 54-son qarori bilan tasdiqlangan “Mahsulot (ishlar, xizmat)larni ishlab chiqarish va sotish xarajatlarining tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to‘g‘risida”gi Nizom (O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining qarorlari to‘plami, 1999 y. 2-son, 9-modda) bilan tartibga solinadi.

405. 9410 “Sotish xarajatlari” schyotida mahsulotni sotish bo‘yicha xarajatlar, ya’ni, mahsulotni iste’molchiga yetkazib berish bilan bog‘liq, transport vositalariga ortish, marketing bilan shug‘ullanuvchi xodimlar va bo‘limlarning xarajatlari va boshqalar aks ettiriladi. Hisobot davrining oxirida 9410 “Sotish xarajatlari” schyoti 9910 “Yakuniy moliyaviy natija” schyoti bilan bog‘langan holda yopiladi.

406. 9420 “Ma’muriy xarajatlar” schyotida korxonani boshqarish bo‘yicha xarajatlar, boshqaruv xodimlarining mehnat haqi xarajatlari, umumboshqaruv ahamiyatiga molik asosiy vositalarni ta’mirlash xarajatlari, umumxo‘jalik ahamiyatidagi binolarning ijara to‘lovlari va boshqa xarajatlar hisobga olinadi. Hisobot davrining oxirida 9420 “Ma’muriy xarajatlar” schyoti 9910 “Yakuniy moliyaviy natija” schyoti bilan bog‘langan holda yopiladi.

407. 9430 “Boshqa operasion xarajatlar” schyotida kadrlar tayyorlash va qayta tayyorlash xarajatlari, axborot, auditorlik va maslahat xizmatlari uchun to‘lov xarajatlari, ish haqi hisoblashda hisobga olinmaydigan kompensasiyalash va rag‘batlantirish ahamiyatiga molik to‘lovlar, bank va depozitariy xizmatlarining to‘lovlari, zararlar, jarimalar, penyalar va boshqa operasion faoliyat jaryonida vujudga keladigan, ishlab chiqarish jarayoni, moliyaviy faoliyat va favqulodda xarajatlar moddalarining belgilari bo‘lmagan boshqa xarajatlar aks ettiriladi. Hisobot davrining oxirida 9430 “Boshqa operasion xarajatlar” schyoti 9910 “Yakuniy moliyaviy natija” schyoti bilan bog‘langan holda yopiladi.

408.

409. Davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlar (9400)ning bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Mahsulotlarni jo‘natish bo‘yicha transport xarajatlari	9410	6990
2	Chetdan reklama va marketing xizmatlari	9410	6010
3	Savdo jarayonida ishlatilayotgan asosiy vositalarning eskirishi	9410	0210-0299
4	Savdo jarayonida ishlatilayotgan nomoddiy aktivlarning eskirishi	9410	0510-0590
5	Boshqaruv xodimlarining mehnat haqi xarajatlari	9420	6710
6	Boshqaruv ahamiyatiga molik asosiy vositalarning eskirishi	9420	0210-0299
7	Boshqaruv binosining ijara to‘lovi	9420	6910
8	Boshqaruv ehtiyojlari uchun materiallar sarflandi	9420	1010-1090
9	Transport korxonalarining xizmati	9420	6010
10	Xizmat safarlari va vakillik xarajatlari	9420	4220, 4230
11	Yuridik shaxsning yuqori tashkiloti va birlashmalarini saqlashga ajratmalar	9420	6120
12	Bank va auditorlik xizmatlari uchun to‘lovlar	9430	6990
13	Asosiy vositalar va boshqa aktivlarning chiqib ketishidan zararlar	9430	9210, 9220

14	Aybdor shaxsni aniqlash imkoni bo'lmagan holdagi kamomadlar va yo'qotishlar	9430	5910
15	Shubhali qarzlar bo'yicha zaxira hisoblandi	9430	4910
16	Soliq idoralari qaroriga ko'ra jarima hisoblandi	9430	6410
17	Korxona balansida bo'lgan oliy o'quv yurtlarini saqlash uchun ajratmalar	9430	6110
18	Korxona xodimlari uchun dam olish uylari va sanatoriylarga yo'llanmalar to'landi	9430	5110-5530
19	Bekor qilingan buyurtmalar bo'yicha xarajatlar hisobdan chiqarildi	9430	2010
20	O'tgan yillar muomalalaridan ko'rilgan zararlar	9430	Olinadigan schyotlar
21	Xo'jalik shartnomalarini buzganlik uchun jarimalar	9430	6960
22	Mahalliy transportdan foydalanish uchun yo'l hujjatlari to'landi	9430	5110-5530
23	TMZning sotilishi bo'yicha bahoning kamayish natijalari hisobdan chiqarildi	9430	3190
24	Quyidagi ishlarda foydalanilgan asosiy vositalarning eskirishi va nomoddiy aktivlarning amortizatsiyasi: a) yangi turdagi mahsulot ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan ishga tushirish ishlarida; b) ommaviy yoki seriyali ishlab chiqarishga mo'ljallanmagan yangi texnologik jarayonlarni o'zlashtirishga xizmat ko'rsatishda.	9430	0210-0299, 0510-0590
25	Hisobot davri oxirida davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9910	9410-9430

6-§. Moliyaviy faoliyat daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9500)

410. Moliyaviy faoliyat daromadlari to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

- 9510 "Royalti ko'rinishidagi daromadlar";
- 9520 "Dividendlar ko'rinishidagi daromadlar";
- 9530 "Foizlar ko'rinishidagi daromadlar";
- 9540 "Valyutalar kurslari farqidan daromadlar";
- 9550 "Moliyaviy ijaradan daromadlar";
- 9560 "Qimmatli qog'ozlarni qayta baholashdan daromadlar";
- 9590 "Moliyaviy faoliyatning boshqa daromadlari".

411. Royalti ko'rinishida olingan daromadlar 9510 "Royalti ko'rinishidagi daromadlar" schyotining kreditida 4850 "Olinadigan royalti" yoki pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

412. O'zbekiston Respublikasi hududida va undan tashqarida boshqa korxonalar faoliyatida ulush bilan ishtirok etishdan olingan daromadlar, korxonaga tegishli bo'lgan aksiyalar bo'yicha dividendlar 9520 "Dividendlar ko'rinishidagi daromadlar" schyotining kreditida 4840 "Olinadigan dividendlar" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

413. Uzoq muddatli va joriy investisiyalar bo'yicha foizlar ko'rinishidagi daromadlar 9530 "Foizlar ko'rinishidagi daromadlar" schyotining kreditida 4830 "Olinadigan foizlar" schyoti bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

414. 9540 "Valyutalar kurslari farqidan daromadlar" schyotida balansning valyuta moddalarini bo'yicha ijobiy kurs farqlaridan olingan daromadlar aks ettiriladi. Chet el valyutasidagi operatsiyalar bo'yicha ijobiy kurs farqi, shu jumladan, buxgalteriya balansini tuzish sanasiga qarzlarni qayta baholash farqlari 9540 "Valyutalar kurslari farqidan daromadlar" schyotiga o'tkaziladi.

415. Mulkni moliyaviy ijaraga berishdan olingan daromadlar 9550 "Moliyaviy ijaradan daromadlar" schyotining kreditida 4830 "Olinadigan foizlar", 6230 "Boshqa kechiktirilgan daromadlar", pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar va boshqa tegishli schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

416. Qimmatli qog'ozlarni qayta baholashdan daromadlar 9560 "Qimmatli qog'ozlarni qayta baholashdan daromadlar" schyotining kreditida qisqa muddatli investisiyalarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

417. 9590 "Moliyaviy faoliyatning boshqa daromatlari" schyotida moliyaviy faoliyatning boshqa daromatlari aks ettiriladi.

418. Moliyaviy faoliyat daromadlarini hisobga oluvchi schyotlar (9500)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Royalti bo'yicha olinadigan summalar	4850	9510
2	Boshqa korxonalarda ulushli qatnashishdan olingan daromadlar, korxonaga tegishli bo'lgan aksiya bo'yicha dividendlar	4840	9520
3	Qarz majburiyatlari bo'yicha foizlar	4830	9530
4	Balansning valyuta moddalarini qayta baholashdan ijobiy kurs farqlari	Pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar, olinadigan schyotlar, majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar va boshqalar	9540
5	Moliyaviy ijaralar shartnomasi bo'yicha hisoblangan foizlar summasi	4830	9550
6	Qimmatli qog'ozlarni qayta baholash (qiymatining oshirilishi)	5810	9560
7	Hisobot davri oxirida moliyaviy faoliyat daromadlarini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9510-9590	9910

7-5. Moliyaviy faoliyat bo'yicha xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar (9600)

419. Moliyaviy faoliyat bo'yicha xarajatlar to'g'risidagi axbrotlarni umumlashtirish quyidagi schyotlarda amalga oshiriladi:

9610 "Foizlar ko'rinishidagi xarajatlar";

9620 "Valyutalar kurslari farqidan zararlar";

9630 "Qimmatli qog'ozlarni chiqarish va tarqatish bo'yicha xarajatlar";

9690 "Moliyaviy faoliyat bo'yicha boshqa xarajatlar".

420. Banklar, mol yetkazib beruvchilarning kreditlari va qarzlar, moliyaviy ijara bo'yicha foizlar va boshqa foiz to'lovi xarajatlari 9610 "Foizlar ko'rinishidagi xarajatlar" schyotining debetida 6920 "Hisoblangan foizlar" yoki pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

421. 9620 "Valyutalar kurslari farqidan zararlar" schyotida salbiy kurs farqi va balansning valyuta moddalariga doir operatsiyalar bo'yicha zararlar aks ettiriladi. Chet el valyutasi operatsiyalari bo'yicha salbiy kurs farqlari, shu jumladan, buxgalteriya balansini tuzish sanasiga qarzlarni qayta baholashdan farq 9620 "Valyutalar kurslari farqidan zararlar" schyotining debetida pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar, olinadigan schyotlar va majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

422. Qimmatli qog'ozlarni chiqarish va tarqatish bilan bog'liq xarajatlar 9630 "Qimmatli qog'ozlarni chiqarish va tarqatish bo'yicha xarajatlar" schyotining debetida majburiyatlar va pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

423. 9690 "Moliyaviy faoliyat bo'yicha boshqa xarajatlar" schyotida moliyaviy faoliyat bo'yicha boshqa xarajatlar aks ettiriladi.

424. Moliyaviy faoliyat bo'yicha xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlar (9600)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Kreditlar va qarzlar bo'yicha foizlar hisoblandi	9610	6920
2	Asosiy vositalarning moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha foizlar hisoblandi	9610	6920
3	Balansning valyuta moddalarini qayta baholashdan salbiy kurs farqlari	9620	Xorijiy vlyutadagi pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar, xorijiy vlyutadagi olinadigan schyotlar, xorijiy vlyutadagi majburiyatlarni hisobga oluvchi schyotlar va boshqalar
4	Qimmatli qog'ozlarga qo'yilgan mablag'larni qayta baholash (qiymatining kamaytirilishi) natijasida ko'rilgan zararlar va h.k.	9690	5810-5890
5	Hisobot davri oxirida moliyaviy faoliyat bo'yicha xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9910	9610-9690

8-5. Favqulodda foyda (zarar)larni hisobga oluvchi schyotlar (9700)

425. Korxonaning odatiy xo'jalik faoliyatidan keskin farq qiladigan favquloddagi hodisalar (tasodif, kutilmagan va odatiy bo'lmagan zarar va yo'qotishlar) natijasida vujudga keladigan foyda va zararlar hisobi quyidagi schyotlarda yuritiladi:

- 9710 "Favquloddagi foydalar";
- 9720 "Favquloddagi zararlar".

426. Favqulodda hodisalardan foyda 9710 “Favquloddagi foydalar” schyotining kreditida TMZni hisobga oluvchi schyotlar, olinadigan schyotlar yoki pul mablag‘larini hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

427. Favqulodda hodisalardan zarar 9720 “Favquloddagi zararlar” schyotining debetida uzoq muddatli va joriy aktivlarni hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

Hisobot davrining oxirida 9710 “Favquloddagi foydalar”, 9720 “Favquloddagi zararlar” schyotlari 9910 “Yakuniy moliyaviy natija” schyoti bilan bog‘langan holda yopiladi.

9710 “Favquloddagi foydalar”, 9720 “Favquloddagi zararlar” schyotlari bo‘yicha analitik hisob favquloddagi foyda va zararlarning nomlari bo‘yicha yuritiladi.

428. Favquloddagi foyda (zarar)larni hisobga oluvchi schyotlar (9700)ning bog‘lanishi:

T/r	Xo‘jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog‘lanishi	
		Debet	Kredit
1	Favqulodda hodisa (tabiiy ofat) natijasida uskunalar, materiallar, tovarlar kirim qilindi	0710-0720, 1010-1090, 2910-2990	9710
2	Tabiiy ofatdan keyin o‘tkazilgan inventarizatsiya natijasida aniqlangan uskunalarining kamomadi	9720	0710-0720
3	Tabiiy ofat tufayli yo‘qotilgan turli xil moddiy qiymatliklar hisobdan chiqarildi	9720	1010-1090, 1110-1120
4	Tabiiy ofat tufayli tugallanmagan ishlab chiqarishdagi yo‘qotishlar	9720	2010, 2110, 2310
5	Xizmat ko‘rsatuvchi xo‘jaliklarning tabiiy ofatdan ko‘rgan zarari hisobdan chiqarildi	9720	2720
6	Tabiiy ofatlar natijasida tayyor mahsulot, tovarlarning yo‘qotilishi	9720	2810-2890, 2910-2990
7	9710 “Favquloddagi foydalar” schyotining yopilishi	9710	9910
8	9720 “Favquloddagi zararlar” schyotining yopilishi	9910	9720

9-§. Soliqlar va boshqa majburiy to‘lovlarni to‘lash uchun foydaning ishlatilishini hisobga oluvchi schyotlar (9800)

429. Qonunchilikda belgilangan foyda solig‘i bo‘yicha yil davomida hisoblangan bo‘nak to‘lovlari va qayta hisoblash bo‘yicha haqiqatda foydadan to‘lovlarni hisobga olish uchun quyidagi schyotlar mo‘ljallangan:

9810 “Foyda solig‘i bo‘yicha xarajatlar”

9820 “Foydadan hisoblangan boshqa soliqlar va boshqa majburiy to‘lovlar bo‘yicha xarajatlar”.

430. Yil davomida byudjetga foydadan soliq va boshqa majburiy to‘lovlar bo‘yicha hisoblangan to‘lovlar 9810 “Foyda solig‘i bo‘yicha xarajatlar”, 9820 “Foydadan hisoblanadigan boshqa soliq va yig‘imlar bo‘yicha xarajatlar” schyotining debetida byudjetga to‘lovlar bo‘yicha qarzlarni (turlari bo‘yicha) hisobga oluvchi schyotlar bilan bog‘langan holda aks ettiriladi.

Hisobot davri tugashi bilan yillik moliyaviy hisobot tuzilganda 9810 “Foyda solig‘i bo‘yicha xarajatlar”, 9820 “Foydadan hisoblangan boshqa soliq va yig‘imlar bo‘yicha xarajatlar” schyoti 9910 “Yakuniy moliyaviy natija” schyoti bilan bog‘langan holda yopiladi.

Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni to'lash uchun foydaning ishlatilishini hisobga oluvchi schyotlar bo'yicha analitik hisob soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarning turlari bo'yicha yuritiladi.

431. Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni to'lash uchun foydaning ishlatilishini hisobga oluvchi schyotlar (9800)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Foydadan byudjetga to'lovlar bo'yicha yil davomida hisoblangan summalar	9810, 9820	6410
2	Hisobot davrining oxirida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni to'lash uchun foydaning ishlatilishini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9910	9810, 9820

10-§. Yakuniy moliyaviy natijani hisobga oluvchi schyotlar (9900)

432. 9910 "Yakuniy moliyaviy natija" schyoti hisobot yilida korxona faoliyati yakuniy moliyaviy natijasining shakllanishi to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan. Yakuniy moliyaviy natija (foyda yoki zarar) asosiy faoliyatdan, moliyaviy faoliyatdan va favqulodda daromadlardan ushbu faoliyat turlari bo'yicha xarajatlar summasiga kamaytirilishidan yuzaga keladi. 9910 "Yakuniy moliyaviy natija" schyotining debetida korxonaning xarajat (zarar)lar, kreditida esa foydalar aks ettiriladi. Hisobot davridagi debet va kredit aylanmasi taqqoslanishi hisobot davrining sof foydasi (zarari)ni ko'rsatadi.

Har bir hisobot davri oxirida 9910 "Yakuniy moliyaviy natija" schyotining debeti va krediti bo'yicha aylanmalar yig'iladi va hisobot davrining yakuniy moliyaviy natijasini ifodalovchi ushbu schyot bo'yicha umumiy qoldiq hisoblab chiqariladi.

Hisobot davrining tugashi bilan yillik moliyaviy hisobot tuzishda 9910 "Yakuniy moliyaviy natija" schyoti 8710 "Hisobot davrining taqsimlanmagan foydasi (qoplanmagan zarari)" schyoti bilan bog'langan holda yopiladi.

433. Yakuniy moliyaviy natijani hisobga oluvchi schyotlar (9900)ning bog'lanishi:

T/r	Xo'jalik muomalalarining mazmuni	Schyotlarning bog'lanishi	
		Debet	Kredit
1	Asosiy (operasion) faoliyatning daromadlarini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9010, 9020, 9030	9910
2	Sotilgan mahsulot (tovar, ish, xizmat)lar tannarxini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9910	9110- 9150
3	Asosiy faoliyatning boshqa daromadlarini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9310-9390	9910
4	Davr xarajatlarini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9910	9410-9440
5	Moliyaviy faoliyatning daromadlarini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9510-9590	9910
6	Moliyaviy faoliyat bo'yicha xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9910	9610-9690
7	9710 "Favquloddagi foydalar" schyotining yopilishi	9710	9910

8	9720 “Favquloddagi zararlar” schyotining yopilishi	9910	9720
9	Soliqlar va boshqa majburiy to‘lovlarni to‘lash uchun foydaning ishlatilishini hisobga oluvchi schyotlarning yopilishi	9910	9810-9820
10	Hisobot yilining sof foydasi	9910	8710
11	Hisobot yilining sof zarari	8710	9910

OLTINCHI QISM. BALANS DAN TASHQARI SCHYOTLAR

Muqaddima

- 1-§. Operativ ijaraga olingan asosiy vositalar (001)
- 2-§. Mas’ul saqlashga qabul qilingan tovar-moddiy qiymatliklar (002)
- 3-§. Qayta ishlovga qabul qilingan materiallar (003)
- 4-§. Komissiyaga qabul qilingan tovarlar (004)
- 5-§. O‘rnatish uchun qabul qilingan uskunalar (005)
- 6-§. Qat’iy hisobot varaqlari (006)
- 7-§. To‘lashga qobiliyatsiz debitorlarning zararga o‘tkazilib hisobdan chiqarilgan qarzi (007)
- 8-§. Majburiyatlar va to‘lovlarni ta’minlash - olingan (008)
- 9-§. Majburiyatlar va to‘lovlarni ta’minlash - berilgan (009)
- 10-§. Moliyaviy ijara shartnomasi bo‘yicha berilgan asosiy vositalar (010)
- 11-§. Ssuda shartnomasi bo‘yicha olingan mulk (011)
- 12-§. Kelgusi davrlarda soliq solinadigan bazadan chiqariladigan xarajatlar (012)
- 13-§. Vaqtinchalik soliq imtiyozlari (turlari bo‘yicha) (013)
- 14-§. Foydalanishdagi inventar va xo‘jalik jihozlari (014)
- 15-§. Oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat) bo‘yicha olingan mulk(015)
- 16-§ Foydalanish huquqi bo‘yicha olingan nomoddiy aktivlar (016)

434. Ushbu qismning schyotlari korxonaga tegishli bo‘lmagan, lekin vaqtinchalik foydalanayotgan yoki ixtiyorida bo‘lgan (operativ ijara shartnomasi bo‘yicha olingan asosiy vositalar, mas’ul saqlashga va qayta ishlovga qabul qilingan moddiy qiymatliklar va boshqa) mavjud qiymatliklar, shartli huquq va majburiyatlarning mavjudligi va harakati to‘g‘risidagi axborotni umumlashtirish, shuningdek alohida xo‘jalik muomalalari ustidan nazorat qilish uchun mo‘ljallangan.

Keltirilgan qiymatliklarning buxgalteriya hisobi oddiy tizim bo‘yicha yuritiladi.

435. Ushbu qismda quyidagi schyotlarda hisob yuritish tartibi yoritiladi:

- 001 “Operativ ijaraga olingan asosiy vositalar”;
- 002 “Mas’ul saqlashga qabul qilingan tovar-moddiy qiymatliklar”;
- 003 “Qayta ishlovga qabul qilingan materiallar”;
- 004 “Komissiyaga qabul qilingan tovarlar”;
- 005 “O‘rnatish uchun qabul qilingan uskunalar”;
- 006 “Qat’iy hisobot varaqlari”;
- 007 “To‘lashga qobiliyatsiz debitorlarning zararga o‘tkazilib hisobdan chiqarilgan qarzi”;
- 008 “Majburiyatlar va to‘lovlarni ta’minlash - olingan”;
- 009 “Majburiyatlar va to‘lovlarni ta’minlash - berilgan”;
- 010 “Moliyaviy ijara shartnomasi bo‘yicha berilgan asosiy vositalar”;

- 011 “Ssuda shartnomasi bo‘yicha olingan mulk”;
- 012 “Kelgusi davrlarda soliq solinadigan bazadan chiqariladigan xarajatlar”;
- 013 “Vaqtinchalik soliq imtiyozlari (turlari bo‘yicha)”;
- 014 “Foydalanishdagi inventar va xo‘jalik jihozlari”.
- 015 “Oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat) bo‘yicha olingan mulk”
- 016 “Foydalanish huquqi bo‘yicha olingan nomoddiy aktivlar”

1-§. Operativ ijaraga olingan asosiy vositalar (001)

436. 001 “Operativ ijaraga olingan asosiy vositalar” schyoti korxona tomonidan operativ ijara shartnomasi bo‘yicha olingan asosiy vositalarning mavjudligi va harakati to‘g‘risidagi axborotni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

Ijaraga olingan asosiy vositalar 001 “Operativ ijaraga olingan asosiy vositalar” schyotida shartnomada ko‘rsatilgan bahoda yuritiladi.

001 “Operativ ijaraga olingan asosiy vositalar” schyoti bo‘yicha analitik hisob ijaraga beruvchilar bo‘yicha va har bir ijaraga olingan asosiy vositalar ob‘yektlari (ijaraga beruvchining inventar raqamlari) bo‘yicha yuritiladi.

2-§. Mas‘ul saqlashga qabul qilingan tovar-moddiy qiymatliklar (002)

437. 002 “Mas‘ul saqlashga qabul qilingan tovar-moddiy qiymatliklar” schyoti mas‘ul saqlashga qabul qilingan tovar-moddiy qiymatliklarning mavjudligi va harakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

Tovar-moddiy qiymatliklar 002 “Mas‘ul saqlashga qabul qilingan tovar-moddiy qiymatliklar” schyotida qabul qilish-topshirish dalolatnomasi yoki schyot-fakturada ko‘rsatilgan baholarda hisobga olinadi.

002 “Mas‘ul saqlashga qabul qilingan tovar-moddiy qiymatliklar” schyoti bo‘yicha analitik hisob korxonalar, turlari, navi va saqlash joyi bo‘yicha yuritiladi.

3-§. Qayta ishlovga qabul qilingan materiallar (003)

438. 003 “Qayta ishlovga qabul qilingan materiallar” schyoti ishlab chiqaruvchi korxonalar tomonidan to‘lanmaydigan va qayta ishlash uchun berilgan (davalcheskoye сыро) buyurtmachining xom ashyo va materiallarining mavjudligi va harakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan. Xom ashyo va materiallarni qayta ishlash yoki qo‘shimcha ishlov berish (buyurtmachining xom ashyo va materiallarining qiymatidan tashqari) xarajatlarining hisobi xarajatlarni hisobga oluvchi schyotlarda yuritiladi.

Qayta ishlovga qabul qilingan buyurtmachining xom ashyo va materiallari 003 “Qayta ishlovga qabul qilingan materiallar” schyotida shartnomada ko‘rsatilgan baholarda hisobga olinadi.

003 “Qayta ishlovga qabul qilingan materiallar” schyoti bo‘yicha analitik hisob buyurtmachilar, xom ashyo va materiallarning turlari, navlari va ularni saqlash joylari bo‘yicha yuritiladi.

4-§. Komissiyaga qabul qilingan tovarlar (004)

439. 004 “Komissiyaga qabul qilingan tovarlar” schyoti shartnomaga muvofiq komissiyaga qabul qilingan tovarlarning mavjudligi va harakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan. Ushbu schyotdan komissioner korxonalar foydalanadi.

Komissiyaga qabul qilingan tovarlar 004 “Komissiyaga qabul qilingan tovarlar” schyotida qabul qilish-topshirish dalolatnomalarida ko‘rsatilgan narxlarda hisobga olinadi.

004 “Komissiyaga qabul qilingan tovarlar” schyoti bo‘yicha analitik hisob tovarlarning turlari va korxona - komitentlar bo‘yicha yuritiladi.

5-§. O'rnatish uchun qabul qilingan uskunalar (005)

440. 005 “O'rnatish uchun qabul qilingan uskunalar” schyoti pudratchi korxonalar tomonidan montaj uchun buyurtmachidan olingan barcha turdagi uskunalarining mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan. Ushbu schyotdan pudratchi korxonalar foydalanadi.

Uskunalar 005 “O'rnatish uchun qabul qilingan uskunalar” schyotida buyurtmachi tomonidan tegishli hujjatlarda ko'rsatilgan bahoda hisobga olinadi.

005 “O'rnatish uchun qabul qilingan uskunalar” schyoti bo'yicha analitik hisob alohida ob'ektlar yoki agregatlar bo'yicha yuritiladi.

6-§. Qat'iy hisobot varaqlari (006)

441. 006 “Qat'iy hisobot varaqlari” schyoti saqlanayotgan va hisobdorlik asosida beriladigan kat'iy hisobot varaqlari - patta daftarchalari, guvohnoma blanklari, diplomlar, turli abonementlar, talonlar, tovarlarni kuzatib boruvchi hujjatlarning varaqlari va shu kabilarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

Qat'iy hisobot varaqlariga kiritiladigan hujjatlar ro'yxati, ularni saqlash va foydalanish tartibi korxona tomonidan o'rnatiladi.

Qat'iy hisobot varaqlari 006 “Qat'iy hisobot varaqlari” schyotida shartli baholarda hisobga olinadi.

006 “Qat'iy hisobot varaqlari” schyoti bo'yicha analitik hisob qat'iy hisobot varaqlarining har bir turi va ularni saqlash joylari bo'yicha yuritiladi.

7-§. To'lashga qobiliyatsiz debitorlarning zararga o'tkazilib hisobdan chiqarilgan qarzi (007)

442. 007 “To'lashga qobiliyatsiz debitorlarning zararga o'tkazilib hisobdan chiqarilgan qarzi” schyoti qarzdorlarning to'lashga qobiliyatsizligi tufayli zararga hisobdan chiqarilgan debitorlik qarzlarning holati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan. Bunday qarz hisobdan chiqarilgan paytidan boshlab besh yil davomida qarzdorlarning mulkiy holati o'zgargan vaqtda qarzni undirib olish imkoniyatini kuzatib borish uchun balansdan tashqari schyotda hisobga olinishi lozim.

Ilgari zararga hisobdan chiqarilgan qarzni undirib olish natijasida kelib tushgan summaga pul mablag'larini hisobga oluvchi schyotlar 9390 “Boshqa operasion daromadlar” schyoti bilan bog'langan holda debetlanadi. Bir vaqtning o'zida ko'rsatilgan summaga 007 “To'lashga qobiliyatsiz debitorlarning zararga o'tkazilib hisobdan chiqarilgan qarzi” schyoti kreditlanadi.

007 “To'lashga qobiliyatsiz debitorlarning zararga o'tkazilib hisobdan chiqarilgan qarzi” schyoti bo'yicha analitik hisob har bir qarzdor bo'yicha yuritiladi.

8-§. Majburiyatlar va to'lovlarni ta'minlash - olingan (008)

443. 008 “Majburiyatlar va to'lovlarni ta'minlash - olingan” schyoti majburiyat va to'lovlarning bajarilishini ta'minlash uchun olingan kafolatlarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

Agar kafolatda summa ko'rsatilmagan bo'lsa, u holda buxgalteriya hisobida ushbu summa shartnoma shartidan kelib chiqib aniqlanadi. 008 “Majburiyatlar va to'lovlarni ta'minlash - olingan” schyotida hisobga olingan ta'minot summasi qarzlarning qoplanishi doirasida hisobdan chiqariladi.

008 “Majburiyatlar va to'lovlarni ta'minlash - olingan” schyoti bo'yicha analitik hisob har bir olingan ta'minot bo'yicha yuritiladi.

9-§. Majburiyatlar va to'lovlarni ta'minlash - berilgan (009)

444. 009 “Majburiyatlar va to‘lovlarni ta‘minlash - berilgan” schyoti majburiyat va to‘lovlarning bajarilishini ta‘minlash bo‘yicha berilgan kafolatlarning mavjudligi va harakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

Agar, kafolatda summa ko‘rsatilmagan bo‘lsa, u holda buxgalteriya hisobida ushbu summa shartnoma shartlaridan kelib chiqib aniqlanadi. 009 “Majburiyatlar va to‘lovlarni ta‘minlash - berilgan” schyotida hisobga olingan ta‘minot summasi qarzlarning qoplanishi doirasida hisobdan chiqariladi.

009 “Majburiyatlar va to‘lovlarni ta‘minlash - berilgan” schyoti bo‘yicha analitik hisob har bir berilgan ta‘minot bo‘yicha yuritiladi.

10-§. Moliyaviy ijara shartnomasi bo‘yicha berilgan asosiy vositalar (010)

445. 010 “Moliyaviy ijara shartnomasi bo‘yicha berilgan asosiy vositalar” schyoti moliyaviy ijara shartnomasi bo‘yicha ijara berilgan asosiy vositalarning mavjudligi va harakati to‘g‘risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

010 “Moliyaviy ijara shartnomasi bo‘yicha berilgan asosiy vositalar” schyotidan moliyaviy ijara shartnomasi bo‘yicha berilgan asosiy vositalar ijara muddatining tugashida egasiga qaytarilganda yoki boshqa sabablarga ko‘ra qaytarib olingan yoki shartnoma muddati tugagandan keyin ijarachi sotib olgan vaqtdan boshlab hisobdan chiqariladi.

010 “Moliyaviy ijara shartnomasi bo‘yicha berilgan asosiy vositalar” schyoti bo‘yicha analitik hisob har bir moliyaviy ijara shartnomasi bo‘yicha berilgan asosiy vositalar bo‘yicha alohida asosiy vositalarning hisob inventar kartochkalari bo‘yicha yuritiladi.

11-§. Ssuda shartnomasi bo‘yicha olingan mulk (011)

446. 011 “Ssuda shartnomasi bo‘yicha olingan mulk” schyoti ssuda shartnomasi bo‘yicha olingan mulklarning mavjudligi va harakati to‘g‘risidagi axborotni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

011 “Ssuda shartnomasi bo‘yicha olingan mulk” schyotidan ssuda shartnomasi bo‘yicha olingan mulklar shartnoma muddati tugashi bilan egasiga qaytarilganda hisobdan chiqariladi.

011 “Ssuda shartnomasi bo‘yicha olingan mulk” schyoti bo‘yicha analitik hisob ssuda shartnomasi bo‘yicha olingan mulkning har bir ob‘yekti bo‘yicha yuritiladi.

12-§. Kelgusi davrlarda soliq solinadigan bazadan chiqariladigan xarajatlar (012)

447. 012 "Kelgusi davrlarda soliq solinadigan bazadan chiqariladigan xarajatlar" schyotida mazkur hisobot davridagi soliq solinadigan bazaga kiritiladigan, biroq keyingi hisobot davrlaridagi soliq solinadigan foydadan chegiriladigan xarajatlar aks ettiriladi.

012 "Kelgusi davrlarda soliq solinadigan bazadan chiqariladigan xarajatlar" balansdan tashqari schyotidagi analitik hisob soliq solinadigan bazadan chegiriladigan xarajatlar, ularning miqdori va ular chegiriladigan muddat to‘g‘risidagi axborotni ta‘minlashi shart.

13-§. Vaqtinchalik soliq imtiyozlari (turlari bo‘yicha) (013)

448. 013 “Vaqtinchalik soliq imtiyozlari (turlari bo‘yicha)” schyoti vaqtinchalik soliq solishdan ozod etilgan, maqsadli ishlatilishi ko‘zda tutilmagan bo‘shagan mablag‘larning mavjudligi va harakati to‘g‘risidagi axborotni umumlashtirish uchun mo‘ljallangan.

Byudjetga to‘lovning har bir turi bo‘yicha hisoblangan bo‘shagan mablag‘lar summasi 013 “Vaqtinchalik soliq imtiyozlari (turlari bo‘yicha)” schyotining debetida aks ettiriladi.

013 “Vaqtinchalik soliq imtiyozlari (turlari bo‘yicha)” schyotida hisobga olingan byudjetga majburiy to‘lovlar va soliqlar bo‘yicha hisoblangan summa “Moliyaviy natijalar to‘g‘risidagi hisobot” (2-sonli shakl)da aks ettirilmaydi va mos ravishda moliyaviy natijalarning shakllanishiga ta‘sir etmaydi.

013 “Vaqtinchalik soliq imtiyozlari (turlari bo‘yicha)” schyotidan soliq solishdan ozod etilishi natijasida bo‘shagan mablag‘lar summasi imtiyoz berilgan davr tugashi bilan hisobdan chiqariladi.

Bunda, bo'shagan mablag'lar to'g'risidagi ma'lumot imtiyoz muddatining tugashi bilan hisobdan chiqarilgandan keyin korxonada 5 yil davomida saqlanishi lozim.

14-§. Foydalanishdagi inventar va xo'jalik jihozlari (014)

449. 014 “Foydalanishdagi inventar va xo'jalik jihozlari” schyoti foydalanishdagi inventar va xo'jalik jihozlarining mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

Inventar va xo'jalik jihozlarini foydalanishga berish vaqtida ularning qiymati to'liq ishlab chiqarish xarajatlari yoki davr xarajatlariga olib boriladi va bir vaqtning o'zida 014 “Foydalanishdagi inventar va xo'jalik jihozlari” schyotida aks ettiriladi.

Inventar va xo'jalik jihozlari keyinchalik foydalanish (ishlatish)ga yaroqsiz bo'lgan holda ularning 014 “Foydalanishdagi inventar va xo'jalik jihozlari” schyotidan hisobdan chiqarilishi tegishli tartibda rasmiylashtirilgan hisobdan chiqarish dalolatnomasi asosida amalga oshiriladi.

Foydalanishdagi inventar va xo'jalik jihozlarining saqlanishini ta'minlash maqsadida 014 “Foydalanishdagi inventar va xo'jalik jihozlari” schyoti bo'yicha analitik hisob yakka tartibda foydalanuvchilar va syexlar omborlari oralig'ida yuritiladi.

15-§. Oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat) bo'yicha olingan mulk (015)

450. 015 “Oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat)bo'yicha olingan mulk” schyoti oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat) ishtirokchilariga tegishli va birgalikdagi faoliyatni amalga oshirish uchun olingan mulklarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni birgalikdagi faoliyat ishonchli shaxsida umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

015 “Oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat)bo'yicha olingan mulk” schyotidan oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat) ishtirokchilaridan oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat) bo'yicha olingan mulk mulk egasiga qaytarilganda hisobdan chiqariladi.

015 “Oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat)bo'yicha olingan mulk” schyoti bo'yicha analitik hisob oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat) ishtirokchilariga tegishli har bir mulk ob'yekti bo'yicha yuritiladi.

16-§ Foydalanish huquqi bo'yicha olingan nomoddiy aktivlar (016)

451. 016 “Foydalanish huquqi bo'yicha olingan nomoddiy aktivlar” schyoti xo'jalik yurituvchi sub'yekt tomonidan vaqtinchalik foydalanish uchun olingan nomoddiy aktivlarning mavjudligi va harakati to'g'risidagi axborotlarni umumlashtirish uchun mo'ljallangan.

Huquq egasi va foydalanuvchi o'rtasida tuzilgan lisenziya shartnomasi, mualliflik shartnomasi va boshqa shu kabi xo'jalik yurituvchi sub'yektga nomoddiy aktivlardan foydalanish huquqini beruvchi va qonunchilikda belgilangan tartibda tuzilgan shartnomalar (masalan, huquq egasi tomonidan xo'jalik yurituvchi sub'yektga tovar belgisidan aniq muddat mobaynida, aniq hududda foydalanish huquqini, mahsulot ishlab chiqarishni avtomatlashtirilgan boshqaruvining texnologik dasturidan foydalanish huquqi, sanoat namunasidan foydalanish huquqini va boshqa shu kabi huquqlarni berish.) asosida nomoddiy aktivlardan foydalanish huquqini olish bilan bog'liq operatsiyalar 016 “Foydalanish huquqi bo'yicha olingan nomoddiy aktivlar” balansdan tashqari schyotining debetida aks ettiriladi.

Foydalanish huquqi bo'yicha olingan nomoddiy aktivlar016 “Foydalanish huquqi bo'yicha olingan nomoddiy aktivlar” schyotida shartnomada belgilangan bahoda hisobga olinadi.

Foydalanish huquqi bo'yicha olingan nomoddiy aktivlar qaytarilganda 016 “Foydalanish huquqi bo'yicha olingan nomoddiy aktivlar” balansdan tashqari schyoti kreditlanadi.

016 “Foydalanish huquqi bo'yicha olingan nomoddiy aktivlar” schyoti bo'yicha analitik hisob huquq egasi va foydalanish huquqi bo'yicha olingan har bir nomoddiy aktivlar ob'yekti bo'yicha yuritiladi..